לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', ט"ו בטבת תשמ"ו, 27 בדצמבר 1985 / שנה מ"ג מס' 12922 / המחיר —.940 שקל כולל מע"מ

ארה"ב: ישראל לא ביצעה ניסוי גרעיני תת־קרקעי

מאת זאב בליצר, כתב "על המשמר" בארה"ב

וושינגטון. — ארה"ב דוחה אתמול ידיעה סובייטית, לפיה ביצעה ישראל ניסוי גרעיני תת־קרקעי בנגב.

"ראינו את הידיעה ואין בידינו לחלוטין שום מידע, שיוכל לתמוך בהאשמה זו", אמר דובר מחלקת המדינה.

עם זאת, חזר הדובר על הפצרת ארה"ב בישראל, להצטרף לאמנה נגד הפצת נשק גרעיני.

הסלמה במתיחות עם סוריה — החזירה ללבנון שלוש סוללות טילי אס.איי.־6

הצבת הסוללות החדשות היא חלק ממערך קבוע – ובכך יש החמרה לעומת הסוללות שהוחדרו והוצאו לאחר תקרית המיגים ב־24 בנובמבר ● רדיו דמשק הכריז אמש כי טיסות חיל האוויר הישראלי בלבנון מסכנות החיילים הסורים הנמצאים שם על פי הזמנת ביירות ● חשש כי אסד מלבה התלקחות ומהלך על הסף בבדיקת התגובות של ישראל

מאת אלכס פישמן, כתבנו הצבאי ואבי בניהו, כתב "על המשמר"

הסורים החזירו בימים האחרונים אל בקעת הלבנון שלוש סוללות של טילים ניידים נגד מטוסים מדגם אס.איי.־6. בניגוד לסוללות הטילים הניידים, שהחדירו הסורים ב־24 לנובמבר השנה. אותן סוללות שימים אחדים לאחר־מכן הוצאו חזרה, הסוללות החדשות מהוות חלק מסל הנ.מ. הסורי המקיף את סוללות טילי הנ.מ. ארוכי הטווח מדגם אס.איי.־2 שקודמו אל הגבול הסורי לבנוני.

הסוללות שהוצאו מלבנון היוו חלק ממארב שהציבו הסורים כדי לפגוע במטוס ישראלי מזדמן. הטילים החדשים הם חלק ממערך קבוע, אי־לכך ועוצמת הצבתם היא גדולה מזו של קודמיהם, ומצביעה על מגמה סורית לנסות ולהשאיר אותם בבקעת הלבנון לאורך זמן.

את דבר החדרתן של הסוללות לתחום לבנון, גילה אתמול לראשונה ראש הממשלה פרס בסעודת צהרים עם עורכי העתונים.

כתבנו לענייני המזרח התיכון, עוזי מחניימי מוסר: רדיו דמשק מסר, כי המשך טיסות צה"ל בלבנון מסכן את הכוחות הסוריים הנמצאים בלבנון על־פי הזמנת ממשלת לבנון החוקית.

(סוף בעמוד 2)

מחר גזר־הדין במשפט ראס־בורקה

קהיר. — מועצת המדינה המצרית דחתה לשבת את החלטתה אם להעביר את משפטו הצבאי של סולימאן חאטר, הרוצח מראס־בורקה, לבית־דין אזרחי.

משקיפים מציינים, כי החלטת מועצת המדינה, תתקבל באותו יום עצמו בו עומד בית הדין הצבאי בסואץ לקבוע את גזר דינו של חאטר. בתאריך זה, ה־28 בדצמבר, עשוי בית הדין הצבאי לגזור עונש מוות על השוטר המצרי בן 25 השנים, הנאשם ברציחתם ופציעתם של תיירים ישראליים בראס בורקה.

בימים האחרונים נערכו בזאגאזיג, 80 ק"מ צפונית מזרחית לקהיר, הפגנות בזכות זיכויו של חאטר.

(ע"ר, ע"צ)

הליברלים מאיימים בהליכה עצמאית... אבל ימתינו

מאת דורית גמן, כתבתנו לענייני מפלגות

השרים והח"כים של המפלגה הליבראלית התכנסו אתמול ודנו במשך שעות רבות לדון על צעדי המפלגה בעקבות החלטת ועדת התשעה של חירות, לפתוח למעשה מחדש את המו"מ על האיחוד בין שתי המפלגות.

בפגישה שהתקיימה במלון "דן" בתל־אביב משעות אחה"צ ועד אחר חצות התגבש רוב לנקיטת צעד חריף של הקמת סיעה נפרדת בכנסת. במהלך הדיונים אמר השר מודעי, כי ביקש להפגש אתמול עם השר ארנס לפני פגישת הליברלים אך זה השיב, כי הוא עסוק. לדבריו, נקבעת פגישה עם ועדת השניים (ארנס וקורפו) ליום שני.

בדיון של חברי הסיעה הליברלים הסתמנה מגמה להמתין עד לאחר הפגישה בראשית השבוע. בין ההצעות שהועלו היתה גם המלצה להקים סיעה נפרדת בכנסת ולהביא את הדבר לאישור המועצה אשר תתכנס בעוד כחודש. בכך ישאר זמן להמשך המו"מ עם חירות. בין הדוברים היו אשר התנגדו להמלצה וטענו, כי יש להחליט לאלתר. השר מודעי פרש מן הישיבה בשעות הערב המאוחרות וחזר לקראת חצות. כאמור, הישיבה נמשכה.

הנהלת גוש נאמני המפלגה הליבראלית קבעה אתמול, לאור ההתפתחות במערכת היחסים בין המפלגה הליברלית וחירות, והתעלמות הליכוד מעקרונות הליברלים על המפלגה הליברלית להפרד סופית מחרות, להקים סיעה נפרדת בכנסת ולהערך להליכה במסגרת עצמאית בבחירות לכנסת הבאה.

ח"כ מילוא הורשע ורשיונו נשלל ● עמוד 2

גונדר משנה פולק יועבר לתפקיד חדש ● עמוד 4

פקיד סובייטי: יחסים עם ישראל בפברואר ● עמוד 2

מודעי: לא יהיה פיחות עד אפריל ● עמוד 4

מחר — שלוש ועידות אזוריות של הקבה"א ● עמוד 3

הרשויות המקומיות לא יגבו את אגרת החינוך ● עמוד 3

2 אסירים בכלא עזה נרצחו בחניקה ● עמוד 24

האחיות בבית־החולים הכריזו סכסוך עבודה ● עמוד 24

נעצר ד"ר לפיסיקה שבנה מודל לאיתור החשוד ברצח הדס קדמי

מעצרו של החשוד ד"ר אמנון חלצל הוארך אמש בשישה ימים ● השוטרים נדהמו מהפרטים שהיו בידו ושלא פורסמו מעולם ● עם זאת לא ברורה מעורבותו בפרשה ● פרקליטיו הורו לו שלא לשתף עוד פעולה עם חוקריו

מאת ניצה רימון, כתבת "על המשמר"

"זהו אחד המקרים המוזרים שנתקלתי בהם עד כה", אמר שופט השלום שלי טימן, והורה על הארכת מעצרו בששה ימים של ד"ר אמנון חלצל, החשוד במעורבות בפרשת רצח החיילת הדס קדמי.

כזכור, נעלמה החיילת הדס קדמי ב־29.11.84 כשהיתה בדרכה לביתה בקיבוץ כפר־מסריק וגופתה נמצאה כעבור שבועיים בחניון הפיתולים ליד קיבוץ בית־אורן.

אתמול בערב התקיימה הארכת המעצר של החשוד במועדון השוטרים בתחנת משטרת כפר־סבא, בנוכחות ראש צוות החקירה רב־פקד אבי טורר, מהיחידה לחקירת פשעים חמורים ושני פרקליטיו של החשוד, עוה"ד יעקב עוזיאל ועוה"ד גדעון שרייר.

(סוף בעמוד 2)

פרס: אסור לנו להכעיס הדתיים אם אין ברצוננו לעמוד לבד

סטודנטים של העבודה הפגינו בעת הדיון מחוץ לבניין נגד כניעה לסחטנות הדתית

מאת דורית גמן, כתבתנו לענייני מפלגות

"המצע הקודם של המפלגה בנושאים דתיים גרם להרחקת ציבור מצביעים פוטנציאליים וניכור של המפלגות הדתיות" — אמר אתמול ראש־הממשלה שמעון פרס בישיבה של ועדת המשנה לענייני דת ומדינה, אשר מכינה את הצעות ההחלטה בנושא זה לקראת ועידת מפלגת העבודה.

לא להכעיס הדתיים

לדבריו, אין צורך ליצור מצב של להכעיס ויש להיות זהירים בניסוחים. אל לנו ליצור ניסוחים מקוממים. עלינו לשמור על האופציה של הסיכוי להידברות עם המפלגות הדתיות, אמר. מציינו כי אסור לנו להקלע למצב שנעמוד לבד: עלינו לנסח את המצע כך שלא ידחה חברים לא דתיים ולא ידחה גם חברים דתיים.

בראשית דבריו התייחס פרס פעם נוספת לנושא "מיהו יהודי" והדגיש כי נקודת הראות של מפלגת העבודה היא לאומית ולא פוליטית או פרגמטית. לדבריו, אם יחול שינוי בחוק, פירוש הדבר שאנו מחרימים זרמים שלמים ביהדות. אנחנו דוגלים בפלורליזם — אמר והדגיש, כי מפלגת העבודה תמשיך להתנגד לתיקון החוק. ראש הממשלה אמר, כי על המפלגה להחליט אם היא תנועת מחאה או גם תנועה מבצעת. אם אנחנו תנועה מבצעת, עלינו ליצור מבנים שיאפשרו את ביצוע השלום, שהוא בראש העדיפויות שלנו, ופירוש הדבר ליצור אפשרות של הקמת קואליציה שתאפשר מו"מ לשלום.

סטודנטים נגד פרס

סטודנטים מכל האוניברסיטאות בארץ, הפגינו אתמול אחה"צ בפתח בית מרכז מפלגת העבודה בתל־אביב, בעת שהתכנסה לשכת המפלגה. הסטודנטים נשאו כרזות נגד הכניעה לדתיים, נגד הכפייה הדתית וקראו למפלגה לא לשכוח מהם הקווים האדומים שאסור לעבור עליהם בחיפוש אחר השלטון. קבוצת המפגינים מנתה כ־30 סטודנטים ומזכ"ל מפלגת העבודה וחברי לשכה אחרים שוחחו עמם. יו"ר ארגון הסטודנטים של מפלגת העבודה, אופיר קינס, תבע מברעם להפסיק ולהכנע לתכתיבים של הדתיים ולעמוד על עקרונות המפלגה.

"שינוי": להרחיק אגו"י

מוטי בסוק, כתב "על המשמר" בכנסת מוסר:

תנועת "שינוי" דרשה אתמול מראש־הממשלה שמעון פרס להרחיק לאלתר מהקואליציה את אגודת־ישראל, בשל יוזמת האי־אמון שלה ביום שלישי השבוע, נגד הממשלה. "שינוי" הודיעה אתמול, שאם פרס לא ירחיק את אגודת ישראל מהקואליציה, ואגודה תמשיך להיות ועדת הכספים של הכנסת, יהיה בכך משום עוד פגיעה בשלטון החוק במדינה.

פרופסור למדעי כזב

תרבות הוויכוח בארץ היא כידוע ברמה ירודה, ולעתים במקום להתמודד רעיונית ופוליטית עם עמדת היריב "מתקנים" את העובדות לצורך השמצה פרועה. אנו רגילים לנוהג זה אצל הפוליטיקאים, אך לאחרונה מצטרפים למקהלה זו גם אנשים המתקשטים בתואר פרופסור. אחד מהם פרופ' יוסף בן־שלמה הופיע אתמול בשידורי "קול ישראל" במדור "עמדה", שבו יצא בשצף קצף נגד הקיבוץ הארצי. הוא שירבב בדבריו שקרים ובורות בתוספת מנת ארס נגד הקיבוץ הארצי. מותר לפרופסור יוסף בן־שלמה לשנוא כל מפעל מתקדם בארץ, כמו שמותר לו לחלוק על עמדותיו האידיאולוגיות של הקיבוץ הארצי. אך מה שפסול באופן מוחלט הוא, שהאיש יופיע בשידור שלו מאזינים רבים, ויספר דברים חסרי שחר בתור "עובדות", ולאחר מכן יסיק מהן מסקנות שהן בגדר השמצה והסתה פרועה.

אפשר לצפות ממי שמציג את עצמו כפרופסור שידאג לבדיקה מינימלית של "העובדות" שהוא מביא לידיעת הציבור, והנה אותו פרופסור מן היומן מספר: "קראתי בעתון שלאחרונה נערך בקיבוץ הארצי כנס סגור שבו נמסר שיותר מ־90 אחוז מבני הקיבוצים מסרבים לעבור קורס קצינים ולהתחייב בשנת שירות נוספת." אכן אין שחר לטענה זו, לא נערך שום "כנס סגור" מסוג זה, כמו ששאר הפרטים באותה מובאה של הפרופסור מוצצים מן האצבע. האמת היא שבעתון ערב אחד פורסמו נתונים על סקר בעניין זה. אך באותה ידיעה עצמה היתה הכחשה מפורשת של רכז מחלקת הבטחון של הקיבוץ הארצי לגבי נתונים אלה. המדען הדגול לא טרח כנראה לקרוא את ההכחשה עצמה. על־פי הנתונים האמיתיים שיעור בני הקיבוצים המתנדבים לקורס קצינים עולה בהרבה על השיעור המקובל אצל כלל הצעירים בארץ, שלא לדבר על שיעורים גדולים של בני הקיבוץ הארצי ביחידות המובחרות של צה"ל.

עד כאן תיקון הכזבים של פרופסור בן־שלמה. אך הוא השתמש בנתונים מסולפים אלה, כדי להטיל דופי בתנועה הקיבוצית ובבניה מבחינת מחויבותה לבטחון ישראל. "אתה שואל את עצמך — דברי פרופסור בן־שלמה — מה קרה לצאצאי אותם אנשים שעצרו את קאוקג'י בעמק יזרעאל במלחמת העצמאות ועולה שאלה נוראה עוד יותר כאן — למה הוו צריכים בכלל לעצור את קאוקג'י ולמסור את נפשם על כך אם חצוצות היא מה שבני בניהם חושבים".

רק מי שאחוז שנאה יוקדת לתנועה הקיבוצית ולכל מתנה השמאל מסוגל להשמיע דברים כאלה ברבים. יוזכר לו למדע־כזבן זה, כי בניהם – צאצאיהם של מגיני האמת במלחמת השחרור, נפלו בשורות הקדמיות של צה"ל במלחמת ששת הימים – במלחמת יום הכיפורים ואפילו באותה מלחמת לבנון, שעל פי השקפתם היתה כושלת ומיותרת. בתי הקברות של הקיבוצים מלאים בקברים של צאצאי מגיני עמק יזרעאל.

התנועה הקיבוצית בכלל והקיבוץ הארצי בפרט אינו זקוק לחטפת מוסר שקרית של אותו פרופסור, שיושרו האינטלקטואלי המפוקפק מעיד גם על רמתו האקדמאית. לא נותר אלא להציג שאלה לרשות השידור, האם הבעת דעות – ואין אנו שוללים זכות להשמיע כל דעה – יכולה להיות מנוצלת לסילוף עובדות, להסתה נגד מפעל קיבוצי מפואר, אשר תרומתו לחוסן הבטחוני אינה מוטלת בספק.

הארץ

עיתון לאנשים חושבים

הדת בפוליטיקה: תחליף פגום
מאת א. שוייצר

***

עידוד ילודה נוסח מקומי
מאת נחמיה שטרסלר

***

בריחת גור: הדין והחשבון
מאת דן כספי

מקורות מדיניים — עקיבא אלדר
מסדרונות מפלגתיים — אילן שחורי
בהסתדרות — יהודית וינקלר

מעבר להודו
מאת דומן פריסטר

***

1985: כל ההתמוטטויות
מאת אריה לביא

במוסף השבועי:

הגבול בין שגעון ליצירה
מאת יונת הד־ירמג'י

*

מכתבי יונתן רטוש לפילגשו
מאת רחל סער

מה לא ידע הציבור
מאת צבי הראל

מגזין
דן מרגלית

בזכות המפגש
מאת מונה חאמזה

הטלוויזיה של השבוע
הדה בושס

27.12.85

תיקוני מחירים כדי למנוע עיוותים

השמן הוזל ב־10%; המרגרינה — ב־7.3%; הסוכריות התייקרו ב־15%

מאת כתבנו הכלכלי בירושלים

משרד־התעשייה־והמסחר הודיע אתמול על הוזלה בפעם הרביעית, במחיר השמן, שתיכנס לתוקפה היום, והפעם בשיעור של 10 אחוזים. בכך מגיעה הוזלת השמן לצרכן בשבועות האחרונים בשיעור של למעלה מ־40 אחוז.

דובר משרד־התעשייה־והמסחר שמסר על כך ציין, כי במקביל הוזלה גם המרגרינה בשיעור 7.3 אחוזים, השומן המוקשה ב־6 אחוזים והמיונית ב־3.6 אחוזים. הסלטים המוכנים הוזלו ב־5 אחוזים והרוטבים ב־2.2 אחוזים.

ההוזלה הנוכחית במחירי השמן, המרגרינה, המיונית, השומן המוקשה, הסלטים המוכנים והרוטבים נתאפשרה הודות לירידה במחירי פולי הסויה בשווקים הבינלאומיים, דובר משרד־התעשייה־והמסחר הסביר, כי הורדת המחירים משקפת את מדיניות הממשלה להתאים את מחירי המוצרים למגמת המחירים הבינלאומיים.

במקביל הועלו אתמול מחירי הסוכריות וגומי לעיסה בשיעור של 15 אחוז וגלידות ב־6 אחוזים. העלייה במחירי מוצרים אלה, שבהן הסוכר הוא מרכיב משמעותי, נתבקשה עקב העלייה שנרשמה במחירי הסוכר. מחירי תפוחי האדמה המוקפאים והמטוגנים הועלו בשיעור של 10 אחוזים. עליה זו נדרשה בשל העלאת מחירי תפוחי האדמה. מחיר אפונה מוקפאת ומשומרת הועלו ב־12 אחוז, גם כאן בגלל עליית חומרי הגלם.

העלאת מחירי הסיגריות

במסגרת מדיניות משרד־התעשייה־והמסחר למנוע עיוותים שנגרמו בגלל טעויות בקביעת מחירים, הועלה מחיר הסיגריות מתוצרת מקומית ב־8 אחוזים. מחירה של חפיסת סיגריות מסוג "טיים" יהיה ממחר 800 שקל. חפיסת "טיים" 100 ו"ברודווי" 100 980 שקלים. מחיר סיגריות מתוצרת חוץ נשאר ללא שינוי. בנוסף לכך הועלה גם מחיר גרבי מכנס בשיעור של 15 אחוז.

ממשרד־התעשייה־והמסחר נמסר, כי הורדת המחירים של השמן, המרגרינה, המיונית, השומן המוקשה, הסלטים המוכנים והרוטבים מקזות את העלאת המחירים של המוצרים האחרים. ואף כלכלני המשרד הדגישו, כי מדיניות משרד התעשייה־והמסחר לשמירת הקפאת המחירים במשק תימשך וכי התיקונים במחירים נעשו כדי למנוע עיוותים.

הרשויות המקומיות הערביות והדרוזיות מפסיקות שביתתן

בעקבות החלטת משרד־הפנים להזרים מיד מיליארד שקל לרשויות הערביות ו־550 מיליון שקל לדרוזיות

מאת קאסם זייד, כתב "על המשמר"

ראש הממשלה שמעון פרס, הודיע אתמול לחברי מזכירות הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות על החלטה להעביר מיד לרשויות סכום של מיליארד שקל לכיסוי גרעונותיהן. בעקבות זאת הודיעו ראשי הרשויות על הפסקת השביתה.

ראש הממשלה הודיע עוד, כי שר־הפנים יגיש לממשלה בישיבתה השבועית ביום א' הצעת החלטה להעביר לרשויות הערביות סכום נוסף של 4 מיליון דולר לאותה מטרה. על־פי ההצעה, ישולם הסכום בשלושה תשלומים.

בפגישה שקיימו אתמול חברי מזכירות הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות עם ראש הממשלה בלשכתו בירושלים השתתפו השרים עזר וייצמן ויצחק פרץ, מנכ"ל משרד־הפנים חיים קוברסקי ועוזרו הבכיר של השר עזר וייצמן, ד"ר יוסף גינת.

ראש הממשלה הודיע לנציגי הרשויות הערביות על החלטות שלא יהרס אף בית ערבי בלתי חוקי עד שוועדת קוברסקי תסיים את עבודתה בשבועות הקרובים ותגיש את מסקנותיה לראש הממשלה.

כתבנו מציין כי זוהי הפגישה השלישית של נציגי הרשויות הערביות עם ראש הממשלה במשך השנה האחרונה.

השביתה תוקפא

יו"ר הוועד הארצי של ראשי הרשויות הערביות, איברהים נימר, יצא בקריאה לראשי הרשויות הערביות ולעובדיהן לחזור החל מהיום לעבודה תקינה, נוכח היענותו של ראש־הממשלה לתביעותיהם של הרשויות הערביות.

נימר הודיע, שראשי הרשויות הערביות יתכנסו ביום ב' לדיון בהמשך דרכם. נימר ציין, שהמשך השביתה או הפסקתה תלוי באישור הצעת שר־הפנים לשלם לרשויות הערביות 4 מיליון דולר.

ראשי המועצות המקומיות הדרוזיות החליטו גם הם להפסיק את שביתתם הנמשכת מזה 10 ימים, כמחווה לממשלה.

משרד־הפנים החליט אתמול, לשלם לרשויות המקומיות הדרוזיות סכום של 550 מיליון שקל. הרשויות הדרוזיות תובעות להזרים להן 2 מיליון דולר לכיסוי גרעונותיהן.

שר־הפנים, יצחק פרץ, הודה אתמול במצוקתן של הרשויות המקומיות בארץ, ובכללן הרשויות הערביות והדרוזיות. השר פרץ קרא לרשויות הערביות והדרוזיות להעמיק את גביית המיסים מהתושבים.

הרוג ו־4 פצועים בפיצוץ דוד קיטור בתחנת הכוח בחדרה

מאת ניצה רימון, כתבת "על המשמר"

פועל אחד נהרג ו־4 אחרים נפצעו, בתאונת עבודה שהיתה אתמול בתחנת הכוח מאור דוד בחדרה, שכתוצאה ממנה אירע פיצוץ במיבנה התחנה.

למקום הוזעקו מיד כוחות כיבוי וצוותי עזרה ראשונה וההרוג והפצועים פונו לבית־החולים "הלל יפה" בחדרה ול"בילינסון" בפתח־תקווה.

הפיצוץ אירע כנראה כתוצאה מתקלה במיתקן מישנת לחימום מים. מהדוד פרץ קיטור בלחץ גבוה וחלקים מהדוד עפו והתפזרו לכל עבר. פועלי האחזקה שהיו בקרבת מקום ניכוו קשות ונפגעו מהחלקים שהתעופפו באוויר.

מנכ"ל חברת החשמל, יצחק חופי, הגיע למקום מיד ומינה את מהנדסי החברה כדי לאתר את סיבות התקלה. מחברת החשמל נמסר, כי התקלה אינה קשורה לייצור החשמל ואספקת החשמל השוטפת לא נפגעה.

שר־האנרגיה, משה שחל, שהוזמן לתחנה בשעת ערב, סייר במקום התאונה וקיבל הסברים.

ההרוג הוא יוסף סטק בן 36 מאור־עקיבא. הפצועים קשה הם מנחם אסרף ומנשה זגורי.

דובר של המיפקדה הצבאית של אש"ף טען אתמול לאחריות לפיצוץ שהיה אתמול אחה"צ בתחנת הכוח בחדרה.

הדובר טען, לפי סוכנות הידיעות של אש"ף בתוניס, כי "קומנדו פלשתיני, על שמו של הקדוש עאום אליאס שאקיב, הצליח הבוקר להטמין מטעני חומר נפץ בעלי עוצמה רבה בקרבת תחנה זו. בהתפוצצות היו מספר הרוגים ופצועים, והיא גרמה נזקים חמורים וכן הפסקת זרם החשמל בכל הישובים הסמוכים".

מפעלי המצות יועמדו למכירה ע"י הכונס

מאת אייל שגב, כתב "על המשמר"

מפעלי המצות של משפחת דננברג, השולטים על 90 אחוז משוק המצות בארץ, יועמדו ככל הנראה למכירה ע"י כונס הנכסים הרשמי.

בבית־המשפט המחוזי בת"א ניתן אתמול צו ע"י השופטת חנה אבן־אור, הקורא לפרק את החברות. הרקע לכך הוא סיכסוך ממושך בין בני משפחת דננברג, הנמשך מאז ראשית שנות ה־70 ואשר החל כאשר נכדו של מייסד החברה, ישראל דננברג, קיבל 10 אחוזים ממניות המפעלים בתנאי שעם סיום לימודיו יחזור לעבוד בחברה.

כאשר חזר הקים חברה נוספת בשם "דננברג ייצוא", אולם לטענת בני המשפחה האחרים הוא נטל לעצמו זכויות רבות מידי בחברה זו, זכויות שבני המשפחה האחרים לא רצו להקנות לו. בסיכסוך התערב גם הסבא, ובין בני משפחתו של הנכדה שרה, בתו של ישראל דננברג ואליעזר ולף, לבין הסבא ושלוש הבנות האחרות נוצר קרע.

במשך שנים התנהלו משפטים בין בני המשפחה וכל הנסיונות לחלק את הרכוש בין הניצים — לא עלו יפה.

גם בני משפחת חפץ, שהם בעלי מניות מיעוט באחת החברות, הצטרפו לתביעה בטענה כי זכויותיהם בחברה מקופחות.

בעקבות כך הוחלט אתמול להוציא צו פירוק נגד החברה. היא תועבר עתה לכונס הנכסים, אולם הפעם לא בשל בעיות כספיות אלא בשל סיכסוך בין הבעלים.

נודע, כי בני משפחת דננברג המחזיקים בקרוב ל־70 אחוז מהמניות (קבוצת הסבא ושלוש האחיות) תנסה לרכוש את חלקם של השותפים האחרים בחברה ולהשאיר את הנכס בידי המשפחה. אולם אין זה מן הנמנע כי גורמים חיצוניים אשר יציעו מחיר טוב עבור החברה — יגישו גם הם הצעות לרכישתה.

מזג־האוויר

הטמפרטורות: ירושלים 5–9, תל־אביב 10–15, חיפה 12–15, רמת הגולן 5–10, נהריה 10–15, צפת 4–8, טבריה 8–15, נצרת 7–13, עפולה 7–15, השומרון 6–13, לוד 9–15, יריחו 9–18, עזה 10–15, באר־שבע 7–15, מפרץ אילת 10–18. (עתיים)

בית־החרושת "פרוטרום" עומד בפני סגירה

מאת יהודה צור, כתב "על המשמר"

הנהלת מפעל "פרוטרום" שליד עכו הודיעה אתמול למועצת פועלי עכו, שאם עד סוף החודש לא יימצא פתרון לפריסת חובות המפעל, הוא ייסגר והפועלים יישלחו בשלב ראשון לחופשה ללא הגבלה של זמן.

מפעל "פרוטרום" הוא בבעלות פרטית ומייצר חומרים כימיים כגון כלור, חומצת מלח ואחרים והוא מעסיק כ־500 עובדים ועוד 150 בעבודות קבלניות. 50 אחוז מתוצרתו, נועד ליצוא והיתר נמכר בארץ והוא נחשב למפעל ריווחי. לפני כשמונה שנים השתמש המפעל בהלוואות של הממשלה ומבנקים למימון תוכנית פיתוח נרחבת ולדברי חברי ועד העובדים, אין המפעל מסוגל להחזיר את ההלוואות.

יוסף גבע, יו"ר מועצת המנהלים של המפעל, פנה שלשום למזכיר מועצת הפועלים ומסר לו, כי האוצר דורש כתנאי לעזרתו לפרוס את חובות המפעל ביטול הסכמי העבודה שנחתמו לאחרונה.

מזכיר מועצת הפועלים הודיע ליוסף גבע, שפועלי עכו לא יתנו לבטל הסכם עבודה וכי אין תקציב כזה בארץ.

84 עובדי "עוף הנגב" קיבלו מכתבי פיטורין

מאת שלי יחימוביץ, כתבת "על המשמר"

84 עובדים ממפעל "עוף הנגב" קיבלו השבוע מכתבי פיטורין. חלק מהעובדים הם בעלי ותק של מספר שנים, חלקם עולים מאתיופיה ומרביתם תושבי אופקים ותושבי העיירה הבדואית רהט.

שלשום ניסו אנשי מועצת פועלי אופקים להגיע להסדר עם הנהלת המפעל, אולם המו"מ התפוצץ ללא תוצאות. עובדים נזעמים שהמתינו לתוצאות המו"מ החלו לחסום את הכביש. אולם חזרו בהם בהתערבות מועצת פועלי אופקים.

אתמול החליטו אגף הסתדרות עובדי המזון ומועצת פועלי אופקים להשבית מחר את המפעל ל־24 שעות.

מזכיר מועצת פועלי אופקים, סעדיה אלוס, אמר אתמול, כי הפועלים יחזירו להנהלה את מכתבי הפיטורין שקיבלו. הפועלים תובעים גם העלאת שכר הנטו שלהם. המשכורות ב"עוף הנגב" נמוכות במיוחד, וחלק מן העובדים משתכרים סכום של פחות מ־300 אלף שקל לחודש.

מנכ"ל "עוף הנגב", שהוא גם מזכיר איגוד המשחטות, זכריה חרג'בי, אמר אתמול כי המפעל נקלע לקשיים חמורים בגלל הפרשי המחירים שבין העוף הקפוא לבין העוף החי.

מובילי הדלק ישבתו אם התעריפים לא יועלו

מאת יוסף שמי, כתב "על המשמר"

מובילי הדלק מאיימים להשבית את רכבם אם לא תאושר העלאת התעריפים, אמר אתמול דוד שביט, יו"ר איגוד מובילי הדלק.

לטענת המובילים חלה שחיקה של כ־40% עקב הקפאת המחירים. הממונה על הנושא במשרד התחבורה אישר טענת השחיקה והציע העלאה בשיעור של 15%.

שנה ל"מיבצע משה" להעלאת יהודי אתיופיה

מאת אתי רונאל, כתבת "על המשמר"

"רק סימלי הוא ששאלת "מיהו יהודי" עולה בכנסת דווקא ביום בו מלאה שנה ל"מבצע משה"" — אמר אתמול שר־הקליטה, יעקב צור, בסיור במרכזי הקליטה בדרום.

השר, שקטע את הסיור על מנת לחזור ולהשתתף בדיון בכנסת ציין, כי שאלת "מיהו יהודי" סייעה להציב את יהודי אתיופיה במלוא גאוותם וכבודם בפני הציבור הישראלי, וחבל רק שאותו ציבור לא נתן להם יותר גיבוי במאבקם.

במהלך הסיור התבשרו עולי אתיופיה, העובדים במפעלי "טנא נוגה" ומפעלים אחרים, כי יזכו להשלמת הכנסה עד 550 אלף שקל לחודש — תוספת של כ־250 אלף שקל לשכר העולים המגיע היום ל־300 אלף שקל בלבד. לצורך זה יקבל משרד־הקליטה מיליון דולר השנה ועוד 3.5 מיליון דולר בשנה הבאה.

בוגרי הגימנסיה בבסרביה מציינים 65 שנה לייסודה

מאת י. גלילי, כתב "על המשמר"

65 שנה לייסודה של הגימנסיה העברית הראשונה "מגן דוד" בקישינייב בירת בסרביה צויין אמש בערב נוסטלגי בהשתתפות למעלה מ־300 איש שהתכנסו בבית יהודי בסרביה. בין הבאים בוגריה הראשונים של הגימנסיה וחניכיה מכל חלקי הארץ, ביניהם עשרות חברי השומר הצעיר מהקיבוצים דליה, שמיר, שריד, מרחביה, רוחמה ואחרים.

הערב נפתח בהקרנת צילומים של מורי הגימנסיה ומייסדיה, מנהלה הראשון נחום ליבון ז"ל ומפטרונה הרב י.ל. צירלסון ז"ל. המנחה חיים דלצן ליווה את הצילומים בציון קורותיהם ותרומתם לחינוך העברי ואהבת ציון שבאו לידי ביטוי בעלייה כולם כרובם לא"י. הדוברים ציינו בגאווה את תרומת בוגרי הגימנסיה לתרבות העברית החדשה וספרותה על כל שלוחותיה. ביניהם: נתן אלתרמן, יהושע טמפר, חיים זלצר, ינקל יקיר, המדען פרופ' קוגן מחיפה, הצייר ישעיהו שיינפלד, חוקר התנ"ך מרדכי זק ז"ל (חבר שמיר) ואחרים.

מוצרי תבן
חברה לשיווק בע"מ
מודיעה בזה למפעלים וללקוחות
כי מחסנינו בסניפים
יהיו סגורים בתאריכים 29+30.12.85
לרגל ספירת המלאי!

פקיד סובייטי: היחסים עם ישראל יחודשו בעוד חודשיים

פרס: אין לנו כל אישור לידיעה שפורסמה ב„ניו־יורק טיימס"

מאת חנה אישהורביץ, כתבתנו בארה"ב

ניו־יורק. — ה„ניו־יורק טיימס" פירסם אתמול בהבלטה את דבריו של דיפלומט סובייטי שאמר לעובד של מכון ויזנטל, כי מוסקבה עשויה לחדש את היחסים הדיפלומאטיים עם ישראל, לפני קונגרס המפלגה הקומוניסטית שייערך בפברואר.

עוד אמר, כי מוסקבה תגדיל באופן דרמטי את מספר היהודים שיורשו להגר לישראל.

אמש שב וקרא דובר הסטייט דיפרטמנט לבריה"מ, לחדש היחסים עם ישראל ולהקל על יהודיה לצאת.

ראש המכון ויזנטל מרווין היאר, אמר לכתב ה„ניו־יורק טיימס" בוושינגטון, כי השיחה נערכה ביוזמת הדיפלומט הסובייטי, וכי אין ביכולתו לפרסם את שמותיהם של הדיפלומט ושל האיש שאיתו דיבר.

איש ק.ג.ב.

תוכנה של השיחה דווח, לדבריו, לשגרירות ישראל בוושינגטון ונציגיו בשגרירות אמרו שהסובייטי ידוע להם כאיש הק.ג.ב. שהתמחה בנושאים יהודיים. אותם ישראלים אמרו, שאין להניח שהסובייטי היה מדבר כפי שדיבר, אלא על פי הוראות לעשות כן. עם זאת הוסיפו הפקידים הישראליים, שהם מחכים לאיתותים ברור יותר ממוסקבה, שאכן יש סיכוי להתקדמות בשני נושאים אלה.

לוי מייחס חשיבות

פקיד בכיר בקונסוליה הישראלית בניו־יורק העוסק בנושא יהדות בריה"מ אמר לכתבתנו, שאיננו מייחס ערך רב לידיעה של ה„ניו־יורק טיימס", מפני שהאנונימיות של הפקיד פוגעת באמינותה. הסובייטים גם ידועים בנסיונות להשתיל דיסאינפורמציה בדרכים שונות. לדברי הפקיד הבכיר, מכון ויזנטל, אחרי הידיעה על מותו של מנגלה, נשאר ללא תעסוקה ומחפש לו פעילות בנושא יהדות בריה"מ, כשהוא מנצל את קשריו הטובים עם התקשורת לתת פומבי לעצמו.

עם זאת ידוע, כי בפברואר, מועד כינוסה של המפלגה הקומוניסטית, יש סיכוי להתפתחות כלשהי. על האפשרויות דיווח לפני כמה חודשים אדגר ברונפמן כאשר שב מביקורו בבריה"מ, במהלכו שוחח עם אישים שונים.

רה"מ פרס, אמר אמש, כי אין לו אישור לידיעות אלה, אך עם זאת ייתכן, כי בוועידת המפלגה יחליטו על שינויים במדיניות הסובייטית בתחומים שונים.

בהקשר זה הרגיש, כי ישראל לא תסכים שבריה"מ תמלא תפקיד בסיכסוך המזרח־תיכוני, אם לא תחדש את היחסים. „בריה"מ תומכת כיום רק בערבים הקיצוניים ביותר, ועל ידי תמיכה חד־צדדית זו היא תורמת לשינאה ולעימות. איננו אויבי העם הרוסי, ואנו מוכנים ליחסים דיפלומטיים עם בריה"מ כדי לקיים יחסי שלום, למרות חילוקי הדעות", אמר.

ביחס לסיכויי העליה מבריה"מ אמר מר פרס, כי בשיחות בדרגים האחראיים בחודשיים האחרונים, הביעו הרוסים נכונות לדון על איחוד משפחות. כל יתר השיחות הלא־מחייבות היו בגדר גישושים מצד אחד ויצירת אווירה טובה, מצד שני. „אנו ממשיכים לפעול הלאה להרחבת הידיעה", אמר לוועדת העורכים של העיתונים היומיים.

שרות המדינה עובר תהליך של ליכודיזאציה מואצת — מאשימה „העבודה"

בלשכת מפלגת העבודה תבעו אתמול להחליף את נציב השרות ● קבלו על כי אוהדי המערך נרדפים בשירות וכי שרי הליכוד מבצעים מינויים פוליטיים ומפלגתיים בצורה בלתי מרוסנת

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

לשכת מפלגת העבודה קראה אתמול למנות נציב שירות מדינה חדש שיהיה מומחה מקצועי שאינו מזוהה עם מפלגה כלשהי ושיפעל ללא פניות פוליטיות.

בישיבת הלשכה האשימו חברים רבים את הליכוד בהרס המינהל הציבורי והשירות הממשלתי.

ליכודיזציה של השרות

במיסמך ארוך שהוכן לקראת הישיבה ואשר בו הופיעה רשימה ארוכה של מינויים פוליטיים ומפלגתיים שנעשו על־ידי שרי הליכוד נאמר כי מאז הקמת הממשלה הזו חלו תהליכים חמורים של ליכודיזאציה של שירות המדינה על־ידי שרי הליכוד וזאת כדי לקדם אינטרסים מפלגתיים צרים. עוד נאמר במסמך כי עובדי מדינה אוהדי המערך מסתובבים עם תחושה של רדיפה שיטתית, רחיקת רגליים והמאסת החיים עליהם.

יפנה ליועץ המשפטי

השר משה שחל אמר כי הגיש לשר מודעי רשימה של מינויים לחברות ממשלתיות ועד כה לא קיבל את חתימתו. לדבריו, אם מודעי לא יחתום לו בשבוע הבא הוא יפנה לבית־המשפט. בעניין אחר אמר כי בידיו 12 שמות שלאנשים במשרד העבודה והרווחה אשר נעשו לגביהם שינויים ופיטורים ואם לא יקבל הסברים מתאימים מהשר קצב יפנה בעניין זה ליועץ המשפטי של הממשלה.

השר יצחק נבון אמר כי יש צורך למנות יו"ר למועצה להימורים וספורט. לדבריו, הביא לו השר מודעי כל מיני שמות של אנשים שאינם מתאימים ולכן סרב לחתום על המינוי. הוא הוסיף כי ביקש ממודעי להביא מישהו שמבין בענייני כספים, אחד העובדים הבכירים מהאוצר, ואין זה משנה מאיזה מפלגה הוא.

מינויים ברוטליים

חיים צדוק אמר כי מפלגת העבודה יכולה להיות גאה על השירות הציבורי שבנתה במשך עשרות שנים. לדבריו בממשלת בגין נעשו המינויים הפוליטיים בדיסקרטיות ואילו היום הליכוד עושה זאת בברוטליות וללא בושה. ח"כ אורה נמיר אמרה גם אנחנו ביצענו מינויים מפלגתיים אבל דאגנו להביא אנשים בעלי כישורים שהתאימו לתפקידים בעוד שהליכוד מביא אנשים שכל כישוריהם הוא היותם חברי המפלגה. לדבריה הדיון בלשכה מעיד על חולשה ואולי יש צורך להפסיק בסיגנון התרבותי והמנומס שלנו בעניין זה.

הפרת הסכם

בהחלטותיה קבעה הלשכה כי הליכוד הפר באורח בוטה את ההסכם שנחתם עם הקמת הקואליציה בכל הנוגע למינויים של יושבי־ראש וחברי מועצות מנהלים של חברות ממשלתיות והטילה על נציגי המפלגה לפעול לחיזוק כללי המכרזים וקביעת קריטריונים אובייקטיביים למינויים בשירות המדינה וחשיפת כל סטייה מכללים וקריטריונים אלה. הלשכה הקימה ועדה מיוחדת שתעקוב אחר ביצוע החלטות הלשכה.

הסלמה במתיחות

(המשך מעמוד ראשון)

סף התלקחות

ההתפתחויות בגבול סוריה־לבנון אינן מצביעות כי יש בכוונת הסורים לעצור את תהליך ההסלמה בין ישראל לסוריה — תהליך שהחל עם הפלת שני מטוסי המיג הסוריים ב־19 לנובמבר והצבת טילי אס.איי.־2 על גבול לבנון ב־24 לנובמבר.

עיכוי מערך הטילים מצביע על התגרות מכוונת נגד ישראל ונסיון סורי לחמם את האזור. ישראל עוקבת בדריכות אחר מהלכיו של הנשיא הסורי, שהוא מהלך כל החודש האחרון על סף ההתקלחות. מויז־הלוך ושוב סוללות ג.מ. ניידות בגבול סוריה לבנון. סוללות שנועדו להגן על סוללות האס.איי־2, וכל זאת במגמה לבחון את סף התגובה הישראלית.

רבין: קשה לחזות

שר־הביטחון, יצחק רבין אמר אתמול, כי עם השנים למדנו לדעת שיכולתנו לחזות אם ומתי תהיה מלחמה ומה יהיו תוצאותיה — היא מוגבלת ביותר, רבין אמר עוד, כי אנו עדים כל העת לזרימה מואצת של נשק סובייטי לסוריה ולעיראק, וכי אין הפוגה במאמצי מדינות ערב לבנות פוטנציאל צבאי ועוצמה שמטרתית היא הפעלת, כוח נגד מדינת ישראל.

החרפה נוספת

בימים האחרונים נרשמה החרפה מסויימת במתיחות שבין ישראל לסוריה בעקבות נסיונה של סוריה לשבש את חופש הטיסה של חיל־האוויר בשמי לבנון. עם זאת המשיכו אתמול גורמים ביטחוניים להבהיר, כי אין כל החרפה או מתיחות כלשהי עם הסורים בחזית רמת־הגולן.

אין שמיים נקיים

„כיום אין לחיל־האוויר היכולת להתבסס על הנחה שיוכל לשמור על שמיים נקיים ועל עליונות אווירית; לפחות בנושא שמיים נקיים לא ניתן כיום לסמוך על סיסמה כזו".

דברים אלה אמר אתמול ראש הג"א תת־אלוף אהרון ורדי, בכנס פומבי של ראשי רשויות מקומיות המשתייכות לעורף פיקוד מרכז. ורדי אמר עוד, כי היום יותר מתמיד אופי מרכיבי האיום מורים שלאוכלוסייה במרכז הארץ יש צורך „לדאוג היום יותר, על־מנת שיראגו פחות מחר".

גורי: לגלות איפוק

ישראל חייבת לגלות מדיניות של איפוק כלפי סוריה — אמר שר הבריאות מרדכי גור במהלך ביקורו בחיפה.

השר, אשר נשאל לדעתו על המהלך הסורי האחרון הקשור להצבת הטילים, אמר כי ישראל לא צריכה להגיב ולא צריכה להיכנס להלך רוח של תגובות.

מפ"ם תובעת לקיים ההסכם בעניין הוועדה המרכזת

מאת כתבנו

ריכוז מפ"ם בישיבתו אמש שמע דיווח על פגישת נציגיו עם מזכ"ל ההסתדרות בדבר הרכב הוועדה המרכזת וחלוקת התיקים בין חבריה. מסר דובר מפ"ם, הריכוז הטיל על הסיעה בהסתדרות לממש את ההסכם החתום בין „העבודה" ומפ"ם בכל הנוגע לייצוג היחסי ביניהן בהרכבת הוועדה המרכזת.

● 100 אלף חתימות של אזרחי ישראל הקוראים לכנסת לחוקק חוק הקובע כי הגזענות היא עבירה פלילית והמיועד למעשה נגד פעילותו של ח"כ מאיר כהנא — נאספו עד כה על־ידי מענ"ה — מטה על־נגד־הגזענות.

נעצר ד"ר

(המשך מעמוד ראשון)

מודל לאיתור החשוד

החשוד אמנון חלצל, הוא ד"ר לפיסיקה ותושב חיפה. הוא פנה לפני זמן־מה ביוזמתו למשטרה וסיפר, כי מפרטים שקיבל משוטר, הוא בנה מודל לאיתור החשוד ברצח הדס קדמי. המשטרה נדהמה לגלות כי בידי חלצל מידע שלא התפרסם עד כה וכי השערות קרובות מאד למה שאירע באמת בזירת הפשע.

ד"ר חלצל נבדק בפוליגרף ונמצא דובר אמת לגבי המידע שמסר. רב־פקד טרר אמר לשופט כי החקירה קשה והיא רק בראשיתה. פרקליטיו של החשוד הורו לו לא להמשיך לשתף פעולה עם חוקריו.

הותר פירסום שמו

כן ביקש רב־פקד טרר צו איסור פרסום שמו של החשוד. משום שיתכן וישנו מעורב נוסף בפרשה ודבר המעצר יגיע אליו. השופט דחה את הבקשה ואמר כי אין עילה לצו איסור פרסום השם, וכי לא צפוייה פגיעה בחקירה אם שמו של החשוד יתפרסם.

ד"ר חלצל נעצר עוד ביום רביעי לימה אחת וזאת לבקשת פרקליטיו שביקשו ללמוד את התומר. בבקשת המעצר השנייה ביקשו הפרקליטים מהשופט לשחרר את החשוד או להילופין להחזיקו במעצר־בית. אולם השופט דחה בקשתם והורה על הארכת מעצר החשוד בששה ימים כדי לאפשר למשטרה להשלים את חקירתו.

מזהירים מציפיות

בכפר־מסריק סירבו אתמול להגיב על הידיעה, והזהירו מפני ציפיות מופרזות. כאילו מדובר [illegible]

על המשמר — עתון יומי

على همشمار — جريدة يومية

המו"ל: עתון וספר בע"מ בטאון מפלגת הפועלים המאוחדת

עורך ראשי: סבר פלוצקר

עורך משנה: ישראל זמיר

מזכיר המערכת: עדת סער

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833

חשבון בבנק הדואר 3–43360–4

המען למכתבים: שירות שק־דואר נעל ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR" (The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone 378833 Telex 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנטור חדרים 102–121. טל' 6-225125. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה 33134 רח' סבנור 17, טל' 673673. המען למכתבים: ת"ד 4007 חיפה 31040.

ח"כ רוני מילוא הורשע ורשיונו נפסל

סגן שר החוץ ח"כ רוני מילוא הורשע אתמול על פי הודאתו בבית משפט לתעבורה בת"א בנהיגה בדרך עירונית במהירות העולה על המותר. הוא נקנס בסך 150 אלף שקלים ורשיונו נפסל ל־3 חודשים על תנאי למשך 3 שנים.

התביעה טענה כי הוא נסע ב־3.1.85 ברחוב שטרית במהירות 76 קמ"ש במקום המהירות המותרת של 50 קמ"ש. ח"כ מילוא שיגר לפני הדיון מכתב לבית המשפט ובו ציין כי המהירות המותרת ברחוב שבו נסע היא 60 קמ"ש ו„הסטייה במהירות נהיגתו נבעה מן החשש שחומר סודי לצורכי תפקידו כסגן שר החוץ נשאר בביתו ללא השגחה". מילוא כתב כי הוא סבר שהגשת תביעה במקרה זה אינה במקומה.

עם זאת, ביום הדיון הודה הנאשם והורשע.

באותו מעמד נשפט מילוא מחדש על עבירה קודמת של נהיגה בדרך עירונית במהירות של 91 קמ"ש במקום 70 קמ"ש, שהיתה מותרת באותו מקום. האירוע היה בספטמבר 83 ואולם התברר כי הדו"ח נשלח לכתובת בלתי נכונה ומכיוון שלא היתה תגובה מטעמו הוא נשפט בהעדרו. לאחר שנודע העניין לח"כ מילוא הוא הסביר את הטעות והודה בעבירה. השופט צבי נוגבלט ביטל את הדיון הקודם וגזר על הנאשם בגין עבירה זו קנס בסך 150 אלף שקלים ופסילת רשיון הנהיגה למשך 4 חודשים על תנאי למשך שלוש שנים. (עתים)

„מה השאלה?" — התשובה באחוזים

16 אחוזים מצופי הטלוויזיה צופים בקביעות בתוכנית „מה השאלה" 29 אחוזים צופים בה לפעמים, ו־18 אחוזים לעתים רחוקות.

37 אחוזים הנותרים שאינם צופים בה, נימקו זאת בכך, שהתוכנית אינה מעניינת אותם (17 אחוזים) שעת השידור אינה נוחה להם (15 אחוזים) וסיבות אחרות. 23 אחוזים מהצופים בתוכנית סברו שהתוכנית מעניינת מאד. היתר סברו שהתוכנית לא כל כך מעניינת. ויותר מרבע מהצופים, המונים כ־600 אלף איש, צפו בתוכנית עד הסוף על אף השעה המאוחרת.

בסקר נוסף, שנערך על ידי המכון למחקר חברתי שימושי לגבי התוכנית „סוף ציטוט". העוסקת בענייני ספרות. נמצא כי 9 אחוזים מצופי הטלוויזיה צופים בתוכנית באופן קבוע.

מיהם הצופים? נמצא כי ככל שההשכלה גבוהה יותר, כך רבה יותר הצפיה ב„סוף ציטוט".

אתי רונאל

ביום ראשון, 29.12.85 י"ז בטבת תשמ"ו

יום השנה לפטירת חברתנו

אידה פלך

נעלה לקברה לגילוי המצבה בשעה 15.00

המשפחה
וקיבוץ גת

במלאת שנה
לפטירת יקירנו

גדעון בין ז"ל

נעלה לקברו
בבית העלמין של כפר־מסריק ביום ב' 30.12.85
בשעה 15.30

המשפחה
הקיבוצים שניר וכפר־מסריק

במלאת שלושים
למותה של

דגנית גורן

בתם של פנינה ויורם
נעלה לקברה
ביום ב' 30.12.85 בשעה 16.00 בבית העלמין בניר־עוז
בשעה 21.00 ערב זכרון בחדר האוכל

המשפחה
ובית ניר־עוז

ביום השלושים
לפטירתו של חברנו היקר

זאב רוזנטל ז"ל

נעלה לקברו לגילוי המצבה
ביום ב' 30.12.85 בשעה 15.00

המשפחה
ובית עין־השופט

לקראת הוועידה ה־14 של הקיבוץ הארצי:

שלוש ועידות אזוריות שייגבשו הצעות החלטה בנושאי משק וחברה

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

הקיבוץ הארצי יקיים מחר שלוש וועידות אזוריות מקדימות לקראת הוועידה ה־14 של הקיבוץ הארצי שתיפתח ב־23 בינואר.

הוועידות האזוריות ימשכו יום אחד בקבוצים סאסא, עין החורש ויד מרדכי ויקחו בהן חלק, מזכירים וחברי קיבוצים של התנועה שישמעו הרצאות בנושאי הוועידה, ויגישו הצעות החלטה אזוריות למטה בוועידה. בוועידות האזוריות, יופיעו ראשי הקיבוץ הארצי וח"כים של מפ"ם.

ביום ראשון הקרוב יתכנס הוועד הפועל של הקבוץ הארצי לישיבה מיוחדת שתימשך עד שעות הערב. חברי הוועד הפועל יקבלו את חוברת הצעות ההחלטה שגובשו במטה הוועידה ובמזכירות הצעירה של הקיבוץ הארצי.

הצעות ההחלטה מתמקדות בשלושה נושאים עיקריים: המאבק על ישראל דמוקרטית, החבר, הקיבוץ והתנועה, והמבנה הארגוני של הקיבוץ הארצי.

כתבנו מוסר, כי בינתיים סיימה את עבודתה הוועדה שבחנה את המבנה הארגוני והמוסדי של הקיבוץ הארצי. עבודת הוועדה שבראשה עמד פלו שלח מגן־שמואל נמשכה חודשים רבים ועיקרי המלצותיה – שינויים בהרכבו ובתפקידו של הוועד הפועל – הוועדה ממליצה לשריין 20 אחוז בוועד הפועל. שינויים בהרכב ובמבנה מזכירות הקיבוץ הארצי. ובניית מחלקות תיחומיים. כן ממליצה הוועדה על הקמת ועדה כלכלית מרכזית בקיבוץ הארצי. הוועד הפועל אמור לאשר גם את המלצות ועדת המיבנה.

בקבוץ כפר מנחם ובמוסד „צוות" הולכות ונשלמות ההכנות הרבות לקראת ארוח הוועידה ה־14. צוות של חברי הקבוץ בריכוזו של שלומי שקד עמל על הכנת אולם „בית הבנים" חדרי האוכל ואמצעי הליכנה לקליטת מאות צירי הוועידה ואורחיה.

הרשויות לא יגבו אגרת החינוך; „עול המיסים העירוניים כבד ממילא"

„אם האוצר יקזז סכומי האגרות מהתקציבים לרשויות — נשבות"

רה"מ בחברת עורכי העיתונים בסעודה השנתית. (תצלום: אנדרי ברוטמן)

מאת יהודה צור, כתב „על המשמר"

הרשויות המקומיות בארץ, מסרבות לגבות את אגרת החינוך בסך 60 דולר לילד, שעליה החליטה הממשלה. בישיבת הנהלת השלטון המקומי שהתקיימה אתמול בעכו בהשתתפות למעלה מ־30 ראשי הערים בארץ הוחלט פה אחד לא לגבות את הכספים מהתושבים. הנימוק לסירוב: „הם סובלים ממילא מעול כבד של מיסים עירוניים ואחרים". כן הוחלט בהמלצת יו"ר השלטון המקומי רב תבורי שאם הממשלה תקזז סכומי אגרת החינוך מהתקציבים הממשלתיים המגיעים לרשויות יוחלט להשבית כליל את כל הרשויות בארץ במחאה.

הממשלה מרמה

ראש עיריית עכו אלי דה־קסטרו הכריז שמשרדי הממשלה מרמים את הרשויות המקומיות זה זמן רב. הוא ציין שהדבר נעשה על־ידי אי־הזרמת הכספים במועדם לרשויות. ראש עיריית עכו הציע להשבית את השירותים הממלכתיים, בעיקר רווחה וחינוך, שהרשויות מעניקות בשם הממשלה אך מסתבר לדבריו שהיא אינה עומדת בתשלומיה וכך נוצר גרעון הולך וגדל ברשויות.

אלי דה־קסטרו ציין שהיום מגיע החוב של הממשלה לכל הרשויות בארץ ל־200 מליון דולר.

ראשי הרשויות ציינו שלמעשה חלק גדול מהגרעון והקשיים נובעים מאי־העברת הכספים במועדם על־ידי משרדי הממשלה. ראש עיריית נהריה חיים לבב ציין שעד היום אין הוא יודע מאין יטול כספים לשלם משכורות לעובדי העירייה.

שאול עמור יו"ר ארגון עיירות הפיתוח דחה את כוונת האוצר להטיל מיסים נוספים על בנייני פאר כביכול שנבנים על־ידי תושבים בעיירות הפיתוח. שאול עמור ציין שזה העידוד היחיד שנותר לעיירות למשוך תושבים ממרכז הארץ, ואם יקחו זאת מהם אין להם למעשה כוח משיכה עבור תושבים ממרכז הארץ.

בורג החזיר המנדט למפד"ל

מאת דורית גפן, כתבתנו לענייני מפלגות

השר יוסף בורג החזיר אתמול את המנדט שלו כנציג המפלגה בממשלה לוועד הפועל של המפד"ל וקיבל את אישורו להמשיך ולכהן כשר עד הוועידה.

בורג הקריא את מכתבו ליו"ר הוועדות יגר ופריבס בפני חברי הוועד הפועל. נודע, כי במכתב נוסף אל השניים הבטיח בורג, כי בכל מקרה יפסיק את כהונתו עד ה־30 ביוני, זאת אם קודם לכן לא תתקיים הוועידה.

● לקראת שנת 1995 יהיה צורך ב־2,000 עד 5,000 חדרי מלון נוספים בירושלים ולכן יש להתחיל כבר עתה בהליכי אישור של בניית כאלף חדרי מלון. זו המלצתה המרכזית הכלולה בדו"ח על עתודות הקרקע למלונאות בבירה, שהוכן במשרד התיירות.

ראש הממשלה, שמעון פרס:

התלמיד בעקבות רבו: בן גוריון ביקש הכרמלית אני את הרכבל

רה"מ מצא גם „פירצה": גוראל יכול להעסיק 3 „גויים של שבת" להפעלת הרכבל כדי לשמור על הסטאטוס־קו

ראש הממשלה שמעון פרס אמר, בסעודה השנתית של ועדת העורכים, כי הוא שולל חד־משמעית מתן חופש הצבעה לחברי המערך בנושא „מיהו יהודי". „מתן חופש הצבעה יאפשר להפוך רוב למיעוט. חברי המערך נבחרו על בסיס מצע השולל את תיקון „חוק השבות", ובכך ויתר כל אחד מהם על נושא זה כנושא מצפוני. איננו מתערבים בנושא הלכתי, אך דוגלים באחדות העם. היהודי בתפוצות, מבלי לקבוע קביעות, שיסכנו את עתידו ויגרמו לקריעתו לגזרים", אמר.

בתשובה לשאלה אחרת אמר, כי מקובלת עליו הגירסה הישראלית, שיהודי הוא בן לאם יהודיה, ולא ידוע לו האם החליטו הרפורמים בארה"ב, שיש להכיר גם בבן לאב יהודי, כשבת הזוג אינה יהודיה.

בן גוריון והשישי

רה"מ ציין, כי ברמת־גן יש 5 מגרשי כדורגל פתוחים בשבת, ואין צורך לפתוח איצטדיון, שבו לא שיחקו 37 שנה, ובכך להפר את ההסכם.

בהשיבו על ביקורתו של ראש עיריית חיפה גוראל, בעניין הפעלת הרכבל, אמר פרס, כי העירייה אינה צריכה להפעיל אותו ולקומם בכך יהודים רחבים. כדי להפעילו, אפשר להעסיק 3 לא־יהודים, והדבר יכול להעשות על־ידי אחד מבתי־המלון. „אמרתי לגוראל, כי גם אבא חושי הסכים להענות לבקשתו של בן־גוריון לא להפעיל את הרכבת התחתית בשבת", אמר.

בהקשר זה הדגיש, כי בתחום היחסים עם הדתיים, הוא רואה את עצמו כתלמידו של בן־גוריון, שהתנגד לכפייה דתית. אך עם זאת דגל בסטטוס־קוו, בשחרור בחורי ישיבה מגיוס לצה"ל ובשמירת כשרות במתקנים הממלכתיים, מתוך התחשבות ברגישויות של המחנה הדתי. „מדוע מריבה לשם מריבה", שאל ראש הממשלה, והוסיף, כי אין להפוך ויכוח לגיטימי לפילוג בעם, תוך ערעור המכנה המשותף. „יש להימנע ממלחמת תרבות, תוך הסתה ושנאה" — אמר.

לגבי המרכז המורמוני על הר הצופים, אמר מר פרס, כי הבנייה לא תיפסק, משום שהרשיונות ניתנו כחוק, אך אין חילוקי דעות על כך, שאין לאפשר למרכז חופש פעולה מיסיונרי. (עתים)

שרון: „אינו מכיר" את גברת הברזל

[illegible]

יעקובי: מדיניות המיתון תמוטט מיגזרים במשק ותגרום „בריחת מוחות"

„המשך מדיניות המיתון והכיווץ יגרור אחריו ירידה מן הארץ ו„בריחת מוחות" ומרצים צעירים בהם השקיעה הממשלה אלפי דולרים. יהיה זה מישגה חמור מצד הממשלה לבזבז משאבי אנוש, מיומנות ויכולת של מיטב המומחים — שלא יוכלו להשתלב בתעסוקה במשק הישראלי לנוכח סכנת התרחבות האבטלה והתמוטטות מיגזרים, ערים וענפים שלמים במשק". — אמר היום שר הכלכלה והתיכנון גד יעקובי בהופעה בפני סטודנטים בטכניון בחיפה.

לדבריו, על הממשלה לקבל לאלתר החלטות שיובילו את המשק לכיוון של פיתוח וצמיחה.

לדעת יעקובי יש לתבוע מאגודת־ישראל לפרוש מהקואליציה. „לא יעלה על הדעת שסיעה אשר יושבת בקואליציה, לא רק שמצביעה אי אמון בממשלה אלא יוזמת הצבעה שכזו" — אמר השר והוסיף כי אין התנהגות זו עולה בקנה אחד עם סידרי מימשל תקין". (שע"ה)

שמיר קורא לחידוש המו"מ ברוח... הסכמי קמפ דיוויד

מאת זהבה מוזס, כתבת „על המשמר"

יצחק שמיר ממלא־מקום ראש הממשלה ושר החוץ קרא אתמול למצרים לשוב ולנהל את המו"מ לקידום תהליך השלום ברוח הסכם קמפ־דייוויד עליו חתומות ישראל, מצרים וארה"ב.

„1986 צריכה להיות שנת חידוש המו"מ במסגרת הסכמי קמפ־דיוויד. הסכם ששילמנו בעדו מחיר יקר וכולם הסכימו אז, כי הוא פותח תקופה חדשה במזה"ת. הדבר חייב להיות מוסכם על כל המחנות בישראל כיוון שהוא תואם את קווי היסוד של ממשלת האחדות הלאומית".

שר החוץ התארח אתמול במועדון המסחרי־כלכלי ברחובות לאחר סיור שערך במפעל „אל־אופ" שבאיזור תעשיות עתירות מדע בעיר.

שמיר שסיכם את השנה האזרחית החולפת אמר כי מבחינה מדינית, חמישה ימים לפני סוף השנה אינו רואה שום שינוי והתקדמות בתהליך השלום והסטטוס־קוו הנוכחי הינו כפי שהיה לפני שנה־שנתיים.

שר החוץ אומר שלדעתו ישראל צריכה להמנע ככל האפשר ממצב המאפשר מלחמה ובזמן הזה להתבצר ולהתחזק אך יחד עם זאת להמשיך במאמציה להשגת וקידום השלום.

ועידת „חירות" תתקיים ב־16 בפברואר

מאת כתבתנו לענייני מפלגות

מזכירות תנועת החרות החליטה פה אחד לקיים את ועידת המפלגה ב־16 בפברואר. בכך חזרה ואישרה המזכירות את התאריך אשר כבר נקבע על־ידי מוסדות המפלגה. אישור המחודש נתבקש לאחר שבימים האחרונים הועלו הצעות לדחות את הוועידה למספר חודשים, בעקבות בעיות טכניות של רישומים בספר הבוחרים, שהעלה יו"ר ועדת הבחירות.

שמיר נעדר אמש מישיבת המזכירות. נודע, כי השר דוד לוי מתח ביקורת קשה על החברים שהציעו לדחות את הוועידה. לכן הופיעו בישיבה מזכירי סניפים אשר אמרו אי־אפשר לדחות את הוועידה. כאמור, אישרה מזכירות חירות את תאריך הוועידה לחודש פברואר הקרוב.

רבין: אם המלחמה במפרץ תסתיים — לא נוכל להמשיך לתפקד בתקציב הנוכחי

מאת אבי בניהו, כתב „על המשמר"

„מדינת ישראל היא היחידה במזרח־התיכון שקיצצה באופן משמעותי בתקציב הביטחון שלה כתוצאה מקיצוץ זה שמביא אותנו אל סף הקו האדום יש פגיעה ישירה בסדר הכוחות הלוחם והסדיר של צה"ל, בפעילות במחקר ובפיתוח ובהצטיידות הצבא. כשר ביטחון אני חש תחושה כבדה מול עוצמת הסיכונים שישראל נוטלת על עצמה. מי ייתן ולא נעמוד בצורך להקים בעוד שנה־שנתיים ועדת חקירה ממלכתית שתבדוק האם ראינו את הנולד", דברים אלה אמר אתמול שר הביטחון יצחק רבין בנאום שנשא בפני צירי הוועידה החמישית של ארגון החיילים המשוחררים בבית החייל בתל־אביב.

השר השמיע דברים קשים וחריפים מאוד אודות הקיצוץ ומשמעותו, על יכולת המדינה בתחום הביטחוני. הוא הדגיש כדבריו, כי תוך פחות משנתיים קוצצו 650 מיליון דולר מתקציב הביטחון. עם זאת, הדגיש, כי יש פיצוי לישראל בהבנה שמגלה כלפי ארה"ב „הלוואי ובירושלים היו מגלים הבנת לצרכי הביטחון של ישראל כמו בארה"ב.

רבין אמר, כי אם ניווכח שמסתיימת מלחמת עיראק־איראן לא יתאפשר לנו להמשיך עם תקציב הביטחון הנוכחי. „מתוקף האחריות של המטכ"ל ומשרד הביטחון איננו מסבירים לציבור את הכל, ואני אכן שמח שהציבור אינו יודע את כל האמת", אמר.

בהתייחסו למלחמה בטרור אמר רבין, כי חלה החרפה מסויימת וכי הוא נוטה לייחס זאת להעברת מפקדות אש"ף לירדן „אני מעדיף פי אלף מונים שהמפקדות הללו יהיו בביירות או בדמשק. כשהן ברבת־עמון הן בתוך הריכוז הפלשתיני הגדול ביותר וקרוב מאוד ליהודה ושומרון", אמר שר הביטחון.

גור: באתי לפגוש פוליטיקאים לא רופאים

רופאי בית החולים הממשלתי בנהריה, בתוכם מנהלי מחלקות שהמתינו אתמול בערב לשר הבריאות מרדכי גור, שבא לעכו להפגש עם חברי עמותת ידידי בית החולים, נעלבו קשות ועזבו במחאה את האולם לאחר שהשר סירב להיפגש עמם ולשמוע את טענותיהם לגבי המצב הבלתי נסבל בבית החולים.

כתב עתי"ם מוסר, כי הרופאים נפגשו קודם לבוא השר עם חברי העמותה שבין חבריהם נמנים כל ראשי הרשויות המקומיות באזור הגליל המערבי, כדי להעמידם על חומרת המצב.

משנשמעו כי ראש עיריית עכו אלי דה קסטרו הזמין לפגישה עם ראשי הרשויות את שר הבריאות, ביקשו להישאר ולהשתתף בה כדי לשטוח את טענותיהם בפני השר.

להפתעתם לא היה מוכן מרדכי גור לדבר עמם ואמר להם „באתי לשוחח עם פוליטיקאים ולא עם רופאים" ואז עזבו את המקום במחאה. (עתי"ם)

● פרס ירושלים לחינוך לחכמת ישראל ויהדות לפרופ' יעקב בלידשטיין על ספרו „עקרונות מרכזיים במשנת הרמב"ם" בהוצאת אוניברסיטת בר־אילן.

● הנהלת „אגד" אירחה אתמול את חברי הנהלת משרד התחבורה (45 איש) בסיור באוטובוס קומותיים בקו תל־אביב—ירושלים וברחובות הבירה.

מפקד כלא איילון הודח מתפקידו; לא יפרוש משירות בתי הסוהר

נציב השירות, רפי סויסה: היה מקום למצות עימו הדין נוכח חומרת העבירה, אך פולק הוא קצין ותיק ומנוסה שמילא תפקידו בנאמנות — נזיפה חמורה היא העונש ההולם אותו

מאת אבי בניהו
כתב „על המשמר"

מפקד איילון, גונדר מישנה יוסף פולק יסיים את תפקידו כמנהל הכלא מה־1 בינואר. פולק עמד אתמול בבוקר לדין משמעתי בשל העבירות על נוהלי שירות בתי הסוהר המיוחסות לו ולקצינים אחרים שהיו באחריותו — עבירות שאיפשרו לאסיר גור להמלט מהכלא. בראש בית הדין המשמעתי ישב גונדר רפי סויסה נציב השירות, רב־כלאי חיים גליק עוזר הנציב, והיועץ המשפטי של בתי הסוהר.

בהחלטתו של גונדר רפי סויסה נאמר בין השאר: „אין להקל ראש בחומרת העבירות שבוצעו ע"י הנאשם ובתוצאותיהן. נוכח סיבות המקרה, היה מקום למצות את הדין עם הנאשם, ואולם, אין להתעלם מכך שמדובר בקצין ותיק ומנוסה שמילא עד היום את תפקידיו במסירות ובנאמנות. בהתחשב בכל אלה הגעתי לכלל מסקנה, כי העונש ההולם את הנאשם הוא נזיפה חמורה. הנני מחליט גם להעביר את הקצין פולק מתפקידו כמנהל כלא איילון" נאמר בהחלטתו של סויסה.

לפי שעה לא קבע גונדר סויסה ממלא מקום או מחליף לפולק.

לא מופתע

מיד עם תום משפטו מסר גונדר משנה פולק, כי הוא מקבל עליו את העונש וכי אין הוא מופתע. הוא אמר, כי אין בכוונתו לעזוב את שרות בתי הסוהר. „יש לי עדיין מה לעשות בבתי הסוהר, זקוקים לי שם, אני רק מקווה שכל המבקרים למיניהם באו על סיפוקם ורואים את הפרשה כסגורה" אמר פולק.

הוחזר ל„איקסים"

אתמול בשעת לילה מאוחרת הוחזר אסיר העולם צבי גור אל אגף „האיקסים" שבכלא איילון. אגף ה„איקסים" (בלשון הכלא) הינו אחד האגפים השמורים ונחשב לקשה ביותר אחרי אגף הצינוקות.

בשערי כלא איילון חיכתה לגור, שלווה בשוטרים רבים, ידידתו־כלתו יעל גרוס מערד, היא ביקשה לשוחח איתו אולם הסוהרים לא נענו לבקשתה. הא אמרה כי החלטתה להנשא לצבי גור — בעינה עומדת.

המפקח הכללי של המשטרה הודה בשמו, בשם שר המשטרה וכשם המטה הארצי לציבור האזרחי ולכל מי שעסק ביום ובלילה במאמץ המרוכז ללכידתו של צבי גור עד שהושם שוב מאחורי סורג ובריח.

90 אחוז מבעלי הדירות בערים בגליל אינם רשומים בטאבו

מאת מירה יערי,
כתבת „על המשמר"

כ־90 אחוז מבעלי הדירות בבתים המשותפים בערי הפיתוח בגליל (דירות שמספרן מגיע לעשרות אלפים) אינם בעליהם החוקיים של הדירות, משום שהם לא רשמו בטאבו הערת אזהרה והם אינם מופיעים בכל בספרי הטאבו. — מגלה היום עיתון „כל העמק והגליל" בתחקיר מיוחד שערך כתב העיתון יעקב שלזינגר.

העיתון מגלה, כי חברות הבנייה שקיבלו מימנהל מקרקעי־ישראל או מקק"ל, או ממשרד השיכון, קרקעות לבניית בתי מגורים, לא הכינו פרצלציות (חלוקות) מחודשות של המגרשים כך שלא ניתן לרשום את הבתים כבתים משותפים, או לרשום את בעליהם בספרי רישום המקרקעין (טאבו).

יצויין, כי חברות הבנייה גבו עד עתה, סכומי כסף מכל רוכש דירה עבור הכנת התוכניות לרישום המקרקעין ולרישום בטאבו — עד היום כמעט שלא נעשה דבר בעניין הרישום, ונשאלת השאלה מה נעשה בכספים הנ"ל.

מזכ"ל תנועת המושבים

„העבודה' הפכה לסוחרת סוסים על נציגינו לעזוב הממשלה

„לא ייתכן שמפלגות קיקיוניות כמו ש"ס יזכו בשמנת, והסקטור החקלאי ב„עבודה' יירחק לקרן־זווית — עלינו להקים לובי־חקלאי" ● פריסת החובות טרם בוצעה

מאת אבי בניהו,
כתב „על המשמר"

מזכ"ל תנועת המושבים יוחנן (ג'וני) דניאל, קורא לתנועות הקיבוציות להצטרף אליו ולתבוע מהשרים אריק נחמקין, יעקב צור ומסגן השר אברהם כ"ץ־עוז, להתפטר מתפקידם בממשלה.

דניאל טוען, כי השלושה אינם יכולים להמשיך ולשבת בממשלה המתעלמת מהמשבר שאליו נקלעו שולחיהם. מזכ"ל תנועת המושבים מאשים את מפלגת העבודה על שהיא דוחקת, לדבריו, את נושאי ההתיישבות והחקלאות לקרן זווית, ועל־ידי הפכה למפלגה לא ערכית „המעדיפה לעסוק בסחר סוסים".

בראיון ל„יחד", בטאון התק"ם, אומר דניאל, כי משרד החקלאות חדל, למעשה, לתפקד כמשרד כלכלי עצמאי וכי אין הוא יכול לסטור את שר החקלאות מניהול שלומיאלי של המשרד. מזכ"ל תנועת המושבים קובל גם על כי פריסת החובות של 90 מיליון דולר שאושרה לפני כחודשיים בממשלה „לכיבוי השריפה" בסקטור החקלאי טרם בוצעה.

להידחק לקרן זווית

„אנו לא סקטור קטן במפלגת העבודה. עלינו לתפקד בתוכה כקבוצה מאורגנת, מעין סיעה, ויחד עם הקיבוץ הארצי, התק"ם הפועל המזרחי להקים שם לובי חקלאי לוחם. לא יכול להיות שסיעה קיקיונית כמו ש"ס או האגודה ישיגו בממשלה מעל ומעבר, וגוף כלכלי־התיישבותי — יירחק לקרן זווית", אומר דניאל.

הוא מאשים גם את המושבים הוותיקים עליכי במשך שנים רבות לא עזרו למושבים החלשים שמרביתם הוקמו בשנות ה־50.

דניאל סבור, כי המשבר יגיע אליהם, ולא יפסח על אף אחד מהחקלאים. „האחריות למצב המושבים מוטלת על מי שניהלו אותה ובראשם שר־החקלאות נחמקין. אנו הצענו למושבים מבוססים שיעזרו למושבים שבמצוקה כמו כפר־יהושע, נהלל ובאר־טוביה — והם מסרבים".

לכתבנו נודע אתמול, כי מצוקת המושבים בבקעת הירדן הביאה לתופעה חדשה: מושבים רבים בבקעה מגייסים סכומי כסף גדולים ממקורות פרטיים. המושבים פונים לערבים אמידים ואל סוחרים בעלי מקורות בגדה ולווים מהם כספים בריבית קצוצה לאחר שנואשו מפניותיהם לאוצר ולממשלה.

יגאל אכדר מנכ"ל ארגון הקניות של מבואות ירושלים, הכחיש אתמול ידיעה זו (ההלוואות). „אם היה דבר כזה אני חייב לדעת. בינתיים לא ידוע לי. ייתכן שאלה לא מושבים השייכים לתנועת המושבים", אמר אכדר.

גם בית החולים בנהריה עומד להסגר — מלאי התרופות אזל

מאת יהודה צור וירון זליג.
כתבי „על המשמר"

ראשי הערים בגליל המערבי ביקשו אמש משר הבריאות, מרדכי גור, שעמו נפגשו בעכו, לפעול בהקדם כדי למנוע סגירתו הצפויה של בית־החולים הממשלתי בנהריה כבר בימים הקרובים בהעדר תקציבים, ולאחר שאזל מלאי התרופות במקום.

ראשי הערים ציינו שבית־החולים ניצל את תקציבו השנתי, למרות שעדיין נותרו שלושה חודשים לסיום שנת התקציב, וכבר הוא סובל מגרעון של למעלה מ־800 מיליון שקל, ולפי החוק אסור להנהלת בית־החולים להוציא אפילו אגורה נוספת.

ראשי הערים ציינו שבית־החולים בנהריה משרת אוכלוסיה של 200 אלף תושבים. הם הוסיפו שיעודו הבטחוני של בית־החולים מוטל גם הוא בספק לאחר שאינו מצוייד בכל הדרוש למצבי חירום.

בבית החולים מורגש מחסור אף בחומרי ניקוי, ומצרכים רבים נרכשים בתרומות של תושבי האיזור.

שר הבריאות ציין שהוא מבין את מצבו של בית־החולים והוסיף שהוא נמצא בעדיפות גבוהה במשרד הבריאות. אולם, הדגיש, שלמעשה אין היום אפשרות תקציבית לסייע לבית־החולים לאחר השחיקה הגדולה בתקציבי משרד הבריאות בכלל. נודע שראשי הערים מתכוונים לנקוט אמצעים חריפים כדי למנוע את סגירתו הצפויה של בית־החולים כבר בימים הקרובים.

„הכל הבלים"

„הכל הבלים" אמר אתמול שר הבריאות מרדכי גור על הידיעות, כאילו עומד בית החולים רוטשילד בחיפה בפני סכנת סגירה. בדברו עם עיתונאים בעת ביקור שערך בחיפה אמר השר גור, כי הוא משוכנע גם שבית החולים יעבור את המשבר שבו הוא נתון כעת, כפי שעשו זאת בתי חולים אחרים שנקלעו למצוקה.

יחד עם זאת ציין גור, כי כל בתי החולים בישראל ובכללם בית החולים רוטשילד ייאלצו ללמוד כיצד לשמור על מסגרת תקציבית וגם לנקוט אמצעים אירגוניים לשם יעול המערכת.

מהנהלת בית החולים רוטשילד הובעה אתמול קורת רוח ואופטימיות נוכח הצהרותיו של השר. בהנהלת בית החולים התרשמו, כי משרד הבריאות מתכוון לסייע לבתי החולים להחלץ מהמצוקה.

כתבנו מוסיף, כי השבוע הורמו לבית החולים מאה מיליון שקל ואולם אלו נועדו לכיסוי 10 אחוז מהחובות שצבר המרכז.

הבוקר יוועדו ראשי בית החולים בירושלים עם צמרת משרד הבריאות.

מודעי: לא יהיה פיחות — עד אפריל

„מי שהמציא את ההצמדה — צריך לתלות אותו"

„נדאג שלציבור לא יהיה כסף כדי לרכוש את המוצרים, שמחיריהם יעלו בעקבות הסרת הפיקוח — ואז הסוחרים ייאלצו להוזיל"

מאת אייל שגב,
כתב „על המשמר"

„גם אם יוסר פיקוח המחירים באופן הדרגתי או מלא, לא יהיו עליות מחירים במשק שכן לקונים לא יהיה כסף לשלם את המחירים הגבוהים" — אמר אתמול שר־האוצר יצחק מודעי, בהרצאה שנשא בפני חברי מועדון העובר הלאומי בתל־אביב.

השר אמר, כי אין לו ספק שהסרת הפיקוח על המחירים תגרום לעליית מחירים אולם „אני אדאג לכך שלקונים לא יהיה כסף לשלם עבור המחירים שיידרשו על־פי תוויות המחיר החדשות".

[illegible] הוסיף כי סוחרים, אשר [illegible] למכור, ייאלצו להפחית מחירים אחרת ישארו עם הסחורה. השר אמר, כי הצלחת התוכנית הכלכלית מותנית באי־עליית השכר הריאלי במשק. אם יעלה השכר, פירושו של דבר שהתוכנית הכלכלית נכשלה. לא תהיה אמנם התמוטטות מיידית אך הדבר יתן את אותותיו בתוך כמה חודשים.

לעומת זאת, אמר השר, אם הפידיון יעלה יותר מהשכר יהיו המחירים בכל שנת התקציב הבאה ברמה של 1־2 אחוזים בחודש.

שער החליפין ישאר גם הוא קבוע, לפחות עד אפריל, וינוע בגבולות של 3 אחוזים לכל צד. הוא הדגיש כי אין כוונה לבצע פיחות של השקל, להיפך, יש כוונה לחזק אותו, על־מנת שיצדיק את שער החליפין הנוכחי.

שינויים ביוני

מודעי אמר, כי עד סוף מרץ נחזור לרמת השכר שהיתה לפני שחיקת השכר הגדולה. הוא הוסיף, כי ביוני יהיו שינויים בשיעורי מס הכנסה, אשר יגדילו את ההכנסה נטו.

בהתייחסו למדיניות ההצמדה אמר השר, כי „מי שהמציא את שיטת ההצמדה הוא גאון הראוי לפרס נובל אך מיד לאחר הענקת הפרס צריך לתלות אותו. הייתי משלם הרבה כסף כדי לרדת מההצמדה ויש לי רעיונות ביצד לעשות זאת. אולם, הדבר אינו אקטואלי ולכן לא אדבר עליו". בדברו על הריבית אמר כי הריבית הריאלית במשק היא „ריבית חונקת". אך זוהי תוצאה של המדיניות הכלכלית [illegible]

אנשים ואירועים

„נביא" המאיה בעקבות ירמיהו

המקהלה הפילהרמונית של תל־אביב בניצוחו של מיכאל שני תבצע במוצאי־שבת באולם „יד לבנים" בכפר־מנחם ביצוע בכורה של יצירתו של המלחין מאיר מינדל (39) מקיבוץ נגבה. היצירה הנמשכת 11 דקות תהווה קטע מרכזי בהופעותיה של מקהלה זו — מאה זמרות וזמרים — בסיבוב הופעותיה בגרמניה ואוסטריה במארס 86. מינדל הלחין את היצירה על פי מילים של משורר אלמוני משבט המאיה שנמצא בשנת 1930 בחפירות ביוקטאן, מקום מושבו של שבט המאיה עד שהוכחד על־ידי מלחמות פנימיות ואחר־כך על־ידי פלישת ספרדים במקסיקו ב־1546.

„איכלו איכלו כל עוד יש לחם/שתו, שתו כל עוד יש מים/יבוא יום וענן אבק יכסה את פני השמים/מגיפה תיגוף את הארץ/ואז ירום ענן/ואז יתרוממו הרים/ואיש גיבור יכבוש את העיר/וחורבן ישלוט על הכל" — זהו הבית הראשון של השיר, שתורגם על־ידי עודד בורלה. מינדל ביקש שלפני השמעת היצירה יגישו קטעי קריינות שיכללו בקצרה את תולדות שבט ה„מאיה", צמיחת תרבותה וחורבנה וכן התייחסות קצרה של המלחין: „כמה חבל שאותה נבואה עתיקה שחיבר משורר אלמוני מבני המאיה הגשימה את עצמה אז. אצל בני עמו — ועלולה להגשים את עצמה עכשיו אצל בני עמי...", אמר המלחין.

רפאל גאון

הסרט „טרף קל" יוצא לאקרנים

במעמד חברי־כנסת ממפ"ם, מזכיר המפלגה, רכזי המחלקות ופעילים במפ"ם מרחבי הארץ, הוקרן אמש בבית מפ"ם, בהקרנת בכורה, הסרט העלילתי של מפ"ם, „טרף קל" שהופק על־ידי מחלקת הווידיאו של הקיבוץ הארצי עפ"י תסריטם של אמנון גולץ וגדי קסטל.

לאחר ההקרנה התנהל דיון על הסרט ורוב המתבטאים גמרו את ההלל עליו והביעו תקווה שהסרט הזה ידבר אל ליבם של הצעירים.

נודע, כי מלבד בסניפים ובקיבוצים יוקרן הסרט גם על בימות ה„צוותות" ברחבי הארץ, כשקהל היעד שלו הם בעיקר הצעירים.

בתום הדיון הודה נחום שור רכז מחלקת ההסברה לאמנים היוצרים אמנון גולץ וגדי קסטל, על תרומתם והגישה היצירתית שנקטו בהכנת הסרט. בסרט „טרף קל" מככבים שחקנים צעירים לצד מנהיגי מפ"ם.

(שע"ח)

80 אלף דולר חסרים עדיין למימון הניתוח של מאיר זורע

„לידיד היקר יוסי שריד, אנא, לפני שאתה מפרסם כל ידיעה על מאיר זורע בדוק את הדברים לפי העובדות, כי עדיין חסרים בהערכה כללית יותר מ־80 אלף דולר לניתוחו", אמר אתמול אייל חי ממגדל־העמק, שמארגן את מסע ההתרמות למען הפעוט בן השנתיים ועשרה חודשים, הזקוק לניתוח דחוף להשתלת כבד בבית־החולים בפיטסבורג בארה"ב.

בינתיים מאושפז הילד למעלה משבוע בבית־החולים קינגס קולג' שבלונדון וממנו ימשיך לאחר שמצבו יתיר זאת, לניתוח בארה"ב בלווית אביו ורופאו ד"ר וייצמן. אייל חי, אמר אתמול שבית־החולים בפיטסבורג דורש כיום 127 אלף דולר כעבור הניתוח, והסכום הסופי יהיה גבוה יותר.

בסיומה של פגישה שהיתה אתמול בין שר־הבריאות מוטה גור ונציג חבר הנאמנים למען מאיר זורע, מיכאל אל־דור ממגדל־העמק, קרא שר־הבריאות לציבור להמשיך ולתרום כסף להשלמת הסכום החסר (80 אלף דולר) לניתוחו של מאיר זורע.

מירה יערי

שיחזור היסטורי של חציית נהר דלאוור על־ידי ג'ורג' וושינגטון ואנשיו, בעת מלחמת השחרור של ארה"ב (צילום: אי.פי)

המוסף לשבת

עורך: בנקו אדר
עורכת־משנה: טלי סילוני

צבי גור, יומן בריחה

אבי בניהו צילומים: אנדרה ברוטמן

שם לנו ברז

החלק הפנימי של חומת הכלא. עתה מתקינים עוד גדר אלקטרונית להקשות על הבריחה

צבי גור, אסיר עולם, זיעזע את הציבור כאשר נודע כי רצח את הילד אורון ירדן. לפני שבוע בדיוק, לאחר שבחמש השנים האחרונות רכש את אמונם המלא של מנהלי הכלא, של הסוהרים וגם של האסירים, נתפס לרגע של חולשה ושם פעמיו אל החופש. הוא לא היה צריך לברוח, הוא היה בחוץ. צבי גור — יומן בריחה. שישה ימים מחוץ לחומה שהכיר טוב כל־כך

אסיר עולם רבינוביץ: „לכלך עלינו"

גונדר־משנה פולק: נזיפה חמורה

יום שישי: מעילה באמון

כמדי בוקר יוצא אסיר העולם צבי גור מאגף ט' — האגף שנחשב לטוב ביותר בכלא „איילון". הוא עובר את השער הפנימי, מצטייד בעגלה גדולה עם צבעים, מברשות ועובר את החומה והגדרות אל הצד החיצוני. כך כבר תשעה חודשים מהם ארבעה ללא שמירה. בשעה ארבע אחר־הצהריים מבקש קצין התעסוקה של הכלא, רב־כלאי חיים וקסמן, להורות לצבי גור לבצע עבודה אחרת. הוא ניגש לחלק הדרומי של החומה, שם עבד גור, וכשאינו מוצא אותו מתחיל החשש מכרסם בוקסמן. הוא ממהר לדווח על כך למנהל הכלא גונדר־משנה יוסי פולק. פולק, קצין מצטיין, עשר שנים בשרות בתי הסוהר, מכריז על מצב חרום. בכלא ובאגפים מושמעת הסירנה המבשרת על העלמותו של אסיר.

שעה מאוחר יותר, מגיעים למקום כוחות של שרות בתי־הסוהר ובראשם גונדר רפי סוויסה — מוקם חפ"ק ופותחים בחיפושים בכל מקום אפשרי בכלא ומחוצה לו. המחפשים נעזרים בכלבי גישוש ובודקים גם את המחילות ואת תעלות הביוב. בלילה מסתבר סופית — צבי גור נעלם, „מעל באמון שלנו", אומרים בהנהלת הכלא.

שבת: חיפושים נרחבים

מאז הלילה עוסקים כוחות גדולים בחיפושים אחר גור. קשה מאוד יהיה להסביר לציבור כיצד בורח אסיר עולם השפוט על חטיפה ורצח ילד. בכבישי השפלה מוצבים מחסומים. והמשטרה מתגברת את כוחותיה בנמלי הים והאוויר כדי למנוע בריחת גור אל מחוץ למדינה. אחת־עשרה דקות נסיעה מכלא „איילון" למסוף היוצאים בנמל בן־גוריון. עם גור תיכנן את בריחתו היטב, אולי הוא כבר באירופה...

משפחת הילד אורון ירדן מביעה תרעומת על נסיבות בריחתו של גור. „הפצעים נפתחים שוב", אומרים שם.

הטיפול בפרשה עובר משירות בתי־הסוהר לאחריות משטרת ישראל. גונדר רפי סוויסה ממהר למנות ועדת חקירה בראשותו של תת־גונדר יצחק ניר, מפקד כלא מעשיהו. מי נתן את ההוראה להסיר את השמירה על גור? זו עכשיו השאלה. מפקד כלא „איילון" מודיע לסוויסה על כוונתו להגיש את התפטרותו. „לא הסכמתי, הטפתי לו סטירה מתוך חיבה ואחר־כך נישקתיו בחום. הוא בחור מצויין", אומר סוויסה במוצאי שבת ל„על המשמר". כלא איילון חוזר לתפקוד רגיל. מאות משפחות בפתח המיתקן מבקשות לבקר את יקיריהן.

יום ראשון: מסוכן לציבור או לא?

הבוקר כבר ברור שהפרשה תמשך ימים ואולי שבועות. שרות בתי־הסוהר נתון במצב קשה, מבחינה ציבורית קשה להסביר את העניין. „צבי גור היה חניך מצטיין בכלא, הוא אינו מסוכן לציבור", מוסרים לתקשורת משרות בתי־הסוהר.

קציני משטרה בכירים במטה הארצי מותחים ביקורת קשה על שרות בתי־הסוהר. קצינים בכירים „שטיפלו" בזמנו בלכידתו, חקירתו ומשפטו של גור טוענים, כי הוא מסוכן ביותר ועלול לשוב ולרצוח. „סוויסה הוא מנהל בתי־כלא ולא עובד סוציאלי, המדיניות הליברלית שלו פשטה את הרגל, עכשיו אולי יבין", אומרים אותם קצינים. ניצב (מיל.) משה טיומקין מחזק את הדברים, אולם מבקש להרגיע את הציבור. המפקח הכללי מקים צוות מיוחד לטיפול בפרשה. בראש הצוות שיפעיל גורמי מודיעין רבים הוצב תת־ניצב ארמנד לוי, מי שלכד את גור לפני חמש שנים ויצר איתו קשר אישי.

שר המשטרה, חיים בר־לב, מודה שהמקרה חמור ביותר, אולם מודיע כי הוא תומך בסוויסה ובמדיניותו. מנמל התעופה בן־גוריון מודיעים בוודאות: „גור לא עזב את ארצנו"

(סוף בעמ' 9)

אחד האגפים השמורים בכלא „איילון"

גבריית הכלא: מחידושיו של רפי סויסה

המורמונים

אלי הכהן

מה ליוסף בבית יהודה?

בתחקיר שנערך לפני ארבע שנים התברר כי הפעילות המיסיונרית היא אחת ממצוות היסוד של המורמונים. בישראל מתבצעת פעילות זו בשקט, בדרכי נועם ובעדינות רבה, על אף הצהרות הפוכות של ראשי הקהילייה בארץ. (ראה גם ראיון עם גלברייט ב"רשות הדיבור" בחותם)

לפני למעלה מארבע שנים, פירסמתי במוסף הארץ תחקיר תחת הכותרת "בני יוסף בבית יהודה", בו תיארתי בפני הקורא את התרשמויותיי מן השיחות בקרב בני הקהילייה המורמונית בירושלים והשיחות עמהם.

באותה עת הגיע לידי מידע על ישיבה סגורה, חשובה ביותר, שהתקיימה ב־1979 בסאלט־לייק־סיטי — בירת המורמונים בארה"ב. בישיבה זו, בראות הנביא (המשרה הרמה ביותר), סגניו, ומועצת השניים־עשר העליונה של המורמונים, התקבלה החלטה חד־משמעית ש"על יוסף לצקת מים על ידי יהודה".

מצוייד במידע זה פניתי אז למומחה בהא הידיעה למדע הדתות, הפרופ' דוד פלוסר מהאוניברסיטה העברית, וביקשתי ממנו הסבר. הוא הסביר לי שפירושה המעשי של ההחלטה הוא שעל המורמונים — צאצאי שבט יוסף על־פי אמונתם — לפעול בקרב היהודים בארץ ולהשפיע עליהם שיקבלו את דתם. המורמונים אינם עוסקים אצלנו בפעולה מיסיונרית גלויה ככתות נוצריות אחרות, הסביר לי הפרופ' פלוסר, ואולם עליהם לעשות פעולה כזו שהרי זו אחת ממצוות העשה החשובות ביותר שלהם. כאן הם פועלים בצורה עדינה ונזהרים שלא למכור את תוצרתם בשער בת רבים. הוא סיפר כי המורמונים הפצירו בו שירצה לקהל יהודה עליהם — אך הוא סירב.

מרכז דתי ולימודי גדול

פניתי אז, בין היתר, לדייויד גלברייט, נשיא הקהילה בארץ אז והיום. לאחר שקיבל אור ירוק מארה"ב נאות לשוחח. הוא לא אישר אך גם לא הכחיש את המידע על הישיבה בסולט־לייק־סיטי. הוא הוסיף כי "אם נקיים כאן פעילות מסיונרית, ידחו אותנו, יתנגדו לנו ולא יבינו אותנו כהלכה. בשנים האחרונות ניתנה הוראה של ראשי הקהילה ביוטה, ארה"ב, המורה לנו להסביר ולפרט ביתר הרחבה לציבור בארץ על מהות הדת המורמונית. אם ישתכנע מישהו וירצה להיות מורמוני נקבל אותו באהבה אך ללא טכס וללא סקרמנט של קבלה, כיוון שהדבר נאסר עלינו כאן — בניגוד לכל איזור אחר בעולם שבו אנו מקיימים פעולת מסיון אינטנסיבית.

"בארץ" — המשיך גלברייט וסיפר — "קיימת מסגרת הקריה 'כוח חברות': שמונה זוגות פנסיונרים שמטרתם ליצור קשר עם אנשים מכל השכבות והזרמים, להסביר להם את עקרונות הדת וכן לשתפם בחוויות האמונה. אחת הדרכים להסביר את שורשינו היא בעזרת "ספר מורמון" המקודש לנו יחד עם התנ"ך והברית החדשה. ואז הוסיף וסיפר לי גלברייט "יש לנו שלוש אפשרויות לבנות מרכז דתי ולימודי שיהיה שלוחה של אוניברסיטת בריגהם־יאנג: שטח בהר הצופים בסמוך לקמפוס של האוניברסיטה העברית, שטח הכניסה לשכונת גילה או באזור הסמוך לחניון או בתלפיות. אנשינו מנו רשמות לעירייה ולמינהל מקרקעי ישראל וביקשו לאשר להם שטח עליו נקים, על־פי תוכנית החומש שלנו, את המרכז הראשון בארץ. בשלב ראשון ילמדו שם רק סטודנטים שלנו אך לאחר מכן נשמח לפתוח את דלתותינו לפני כל מי שירצה ללמוד ולדעת עלינו יותר.

משמעת קפדנית, מודיעין יעיל

ד"ר יונתן שורני מן האוניברסיטה העברית סירב תחילה להתראיין ורק אחרי הפצרות רבות נאות לספר כי הוא עוסק, בין היתר, בתרגום "ספר מורמון" לעברית. אחרי שלחצתי עליו הוא התרצה והודה שבשנות שהותו בסאלט־לייק־סיטי, בהן למד את הנושא המורמוני, ניסו לשכנעו להמיר את דתו. מארחיו התאכזבו מהעובדה שהוא לא נהפך "ליהודי מורמוני", כפי שהם כינו זאת. למרות שמה שהגדירו כ"עקשנות", הם המשיכו לשתף עימו פעולה והתייחסו אליו בחמימות מורמונית טיפוסית.

לפני הכנת אותה כתבה לא ידעתי אלא מעט מאוד על המורמונים. אחרי סדרה של פגישות ושיחות עמם שוכנעתי עלי־דים כי:

א. תורת הפעילות המיסיונרית חלה על כל בן הדת המורמונית.

ב. הפעילות המיסיונרית עומדת אצלם בראש סולם החשיבות.

במקום בו נאסר על מורמונים לקיים פעילות מיסיונרית גלויה היא בכל זאת מתבצעת בשקט, בדרכי נועם ובעדינות רבה.

מתוך שיחות ועיון בחומר כתוב למדתי כי קהיליית המורמונים בעולם, המונה כ־6 מיליון נפש דומה יותר לצבא מאשר לתנועה דתית. צבא שמרכזו ביוטה, ארה"ב. בין המאפיינים: משמעת קפדנית, היררכיה נוקשה ביותר, מודיעין מפותח ויעיל, "יתירות כיבוש" והטפה. אגף מבצעים

המרכז המורמוני ביוטה ארה"ב...

תיאולוגי אקטיבי וארכיון אדיר, מסודר ללא רבב.

כל נשיא קהילה חייב בדיווחים מפורטים ביותר למרכז בארה"ב על פעילות אנשיו. יש לו סמכות לצוות, לפקד, להאשים, להדיח. — כיאה לכל מג"ד בצבא כלשהו. ואוי, כמובן, לממרה את פיו. אדם שסרח, (בגד ברתו או באשתו) מושעה לאלתר. מורמונים רבים משרתים בארה"ב בעמדות בכירות ובמשרות מפתח בממשלה, במשטרה, בצבא ובשירותים החשאיים.

המורמונים שיכנעו אותי שהם אינם כת דתית קטנה ותמימה, אלא אימפריה דתית־אידיאולוגית עם גיבוי כלכלי חזק. כוונותיהם רציניות ודרכם נחרצת. הם גם שיכנעו אותי בחוסר העקביות של הצהרותיהם באשר לפעילותם בארץ. לפני למעלה מארבע שנים השמיעו הצהרת כוונות השונה במקצת מזו הנאמרת היום.

מקבלי ההחלטות לא שקלו

"אין בושה גדולה מזו", כתב השבוע ב"מעריב" הפרופ' מרדכי רוטנברג מן האוניברסיטה העברית, "שדת משה, ישעיהו והרמב"ם תחשוש מהתור של מייסד הכת המורמונית — ג'וזף סמית... אולם את "העצה" לבטא מחאה אנטי־מיסיונרית מורמונית חריפה "קיבלתי" מפי סורן, נציג המורמונים שהופיע בתוכנית הטלוויזיה "זה הזמן" לפני שבועות מספר ובה ציין בין היתר

(סוף בעמוד 19)

יומן כלכלי

פ. סבר

יום א': מבשלים חוזים ומקווים

בשבוע האחרון של דצמבר, קצת לפני שנחוג יום הולדתו הלוטה מיסתורין של הנביא הפופוליסטי מנצרת, נוחתות בקביעות עונתית על שולחני חבילות של פירסומים כלכליים, שהרטיבות (המיובשת בינתיים) על מעטפותיהם מזכירה לי את נופי המסע הארוך שעשו השלגים הרכים של בריסל (השוק המשותף), הכפור האגמי של שיקאגו (אמריקאן אקספרס קומפאני), הצינה העליזה של ארמון הרוטשילדים לשעבר על הקצה של יער בולון (או.אי.סי.די) וצמר הערפילי הלוטף בקור של הסיטי (פיליפס אנד דרו, בנק אוף אינגלאנד).

הפירסומים מביאים, יחד עם רוחות החורף של הציוויליזציה הנוצרית, שהיום כבר נהוג לומר עליה יהודית־נוצרית, עם מקף מחבר, כדי לא לפגוע ביהודים, את תוצאות המשחק החורפי החביב על הכלכלנים במחשביהם: תחזיות, תחזיות. ראשון מגיע תמיד ה־OUTLOOK המעודכן של האירגון לשיתוף פעולה כלכלי, מועדון חברים של המדינות המתועשות במערב, עם מדבקה בארום לוהט: עותק לעיתונות, אמבארגו, לא לפירסום עד 19 לדצמבר שעה 20.00 זמן פריס, וזה בדרך כלל מגיע ב־20 לדצמבר, שעה 11.00 זמן תל־אביב.

עד לפני שש או שבע שנים היו תחזיות חצי־שנתיות אלה ללא תחרות בשוק הנבואה הכלכלית, אבל עכשיו צפוף שם יותר מבשוק הכרמל ביום חמישי אחר־הצהריים, ורק מקצת מן הסחורה מגיע אלי. הבנקים הרב־לאומיים הגדולים והחברות הפיננסיות המסונפות אליהם שולחים ללקוחות "מובחרים" ולאמצעי תקשורת "מובחרים" (אתה יכול להיות מובחר אם רק תפנה אליהם) לקט תצפיות בערבון מוגבל מאד, מנוסחות תמיד ברוח חיובית ובלשון אסטרולוגית שהכל מכל יכול להשתמע ממנה, ומזהירות לבל ישמשו הערכות אלו בסיס, יסוד או נימוק להחלטת השקעה כלשהי, שהבנק או החברה מנערים מראש ולמפרע כל אחריות מתשואתן. קרן המטבע הבינלאומית והבנק העולמי פרצו ב־1980 את טבעת הסודיות שהכריזו על עצמם ועל תחזיותיהם, אבל לרוע מזלם הם חיים מכינוס נגידים לכינוס נגידים, ומועד הכינוס בתחילת הסתיו, כך שבינתיים נושרים הרבה עלים צהובים מדפי ה־OUTLOOK המתיישן שלהם. את העידכונים היותר־תכופים עדיין שומרים מוסדות אלה להנהלותיהם בלבד.

מי עוד חוזה? חמש או שש חברות אמריקאניות פרטיות מתמחות בחיזוי הכלכלה העולמית, כששלושת הידועות הן "ווארטון אקונומטריקס", "רייטה ראסורסס" ו"צ'ייז אקונומטריקס". החיזוי הוא עיסוקן ועיסקן, ולכן אינן נוהגות בדרך כלל להפיץ את מימצאיהן חינם אין כסף לעיתונות, אבל מוכנות ללכת לקראתנו במחיר. למצער, זה תמיד מסתכם בכמה אלפי דולרים לשנה, ו"על המשמר" ממשיך להסתדר בלעדי שרות זה, לפי שעה. איכות החיזויים של החברות הפרטיות ירודה בהרבה לעומת המוסדות הבינלאומיים הגדולים, וזאת איני אומר כמי שנפגע, מקנא או כועס, אלא מסיבה פשוטה: אין אפילו לחברה פרטית כמו "ווארטון אקונומטריקס", למשל, גישה לנתונים כלכליים חסויים של ממשלת ארגנטינה, הנמסרים למשלחות של קרן המטבע. חומר הגלם של ווארטון בא מיד שניה, אולי לעוס ביתר עוצמה ומעוצב יותר בהקפדה, אבל בלי שום תוספות ייחודיות.

ולבסוף, העיתונים הגדולים, גם הם טומנים כבר את ידיהם בצלחת הדרשנה הזו, כל כתב־עת אמריקני או מערב־אירופי רציני וצוות הכלכלנים שלו. "טיים" מדווח בגיליונו האחרון על דיון ניתוח בין חברים מכובדים וחשובים מאד של גוף יזמרני שייסד בעצמו: "מועצת הכלכלנים של טיים". הסכמת כל המשתתפים היא, שבשנה הבאה יהיה בסדר, חוץ מן השמאלן פרופ' לאייסטר טורו, הממתין בדרכו לשבר גדול בגלל יותר מדי קאפיטאליזם, והימני פרופ' אלן גרינספן, המצפה בדרכו לשבר עמוק בגלל פחות מדי קאפיטאליזם.

ל"וואל סטריט ז'ורנאל" פאנל מתחרה של כלכלנים, ביניהם ארבעה בעלי פרס נובל, ומבחינת סך־כל היוקרה הנשקלת באקדמיה הם עולים בעשר טונות לפחות על חבורת של "טיים". גם הם אומרים שיהיה בסדר במשק האמריקני והעולמי, אלא שחברי הצוות של "ז'ורנל" משמיעים את נבואתם באי־נוחות מסויימת: זו תחושה שיש כבר צל של עננים בשוליה. כל יום, אומר שם פרופ' לוראנס קליין (נובל לכלכלה), אני מודאג האם לא עומד בפתח כלכלתנו איזה אירוע הרה־אסון שלא ציפינו לו? הדעה הכללית גורסת שלא, ושהשפל של 1929 לא יחזור, מה פתאום?! ובכל זאת בעצם הצגת השאלה והדיון עליה, בליווי לוח המפרט את אורכם ועומקם של כל השפלים שהיו, מעוררים צמרמורות בחוט השידרה.

"בנק ראוויו" של "אמריקאן אקספרס" אופייני לתחזית בנקאית מצוצה היטב, מונה שבע מגמות נפתח של המשק העולמי: צמיחה ריאלית מתמשכת, אינפלציה תחת פיקוח, ירידת מחיריהם של חומרי הגלם והנפט (שלוש פעמים כיפאק־היי לתבוסתו של אופ"ק!), נטישת מוניטאריזם צר והחלפתו במדיניות המציבה יעדים לשערי החליפין, העדר שיווי משקל בעיסקי הפנים והחוץ של ארה"ב, הבראה זוחלת ומרגיזה באירופה וסיכוי נמוך לגאות מציפה, או מפולת מרסקת. בשורה התחתונה התוצאה 5:2 לטובת האופטימיזם.

ברוח זו אסיים, ועוד אוסיף. "אקונומיסט" הבריטי, כדרכו, כותב בהרחבה בגיליון חג המולד על משהו אחר, לא על הכלכלה לבדה. הפעם הנושא הוא עתידו של הסוציאליזם הדמוקראטי באירופה. יש לו עתיד, מבטיח המחבר האלמוני של המשא בן תריסר העמודים, אם רק ישכיל לתרגם את האידיאלים הבסיסיים שלו — צדק כלכלי, חלוקת עושר הוגנת ושיוויון הזדמנויות — למטרות מוגדרות של מדיניות ממשלתית, משום ש"נאו־סוציאליזם לא יהיה שווה מאומה בלי מדיניות כלכלית בת־ביצוע". "הנאו־שמרנים", ממשיך ה"אקונומיסט" "מפקפקים אם הטריק הזה אפשרי, ולכן האתגר העומד בפני הסוציאלדמוקראטים הוא להוכיח שבצד השני טועים. אם יצליחו, יכולים הסוציאלדמוקראטים להפוך את העשור של שנות התשעים במערב אירופה לעידן נאו־סוציאליסטי, במקום פוסט־סוציאליסטי".

עוד לדבר בסוציאליזם ובעתידו עליתי לרגל לפרופ. לשם קולקובסקי, אורח במכון וואן ליר בירושלים.

יום ג': הרעיון הסוציאליסטי מתפורר לנגד עיניו

ערב חורפי בירושלים. קר־כמו שצריך להיות בחג המולד; בחדרו לשבוע במשכנות שאננים פרופסור לשק קולקובסקי, עכשיו מאוקספורד, קודם מוורשה, משיב לשאלותי. קולקובסקי הוא פילוסוף גדול של המחשבה האירופית, גולה פוליטי ממולדתו, ספקן נבון והומאניסט מאד מפוקח. סמל, אב רוחני לדור של מזרח אירופים מסוף שנות החמישים והשישים, אלה שהתחילו יחד עמו כשמאל חדש. איפה הוא היום? אני מזכיר לו את חיבוריו הסוחפים מאז על הסוציאליזם ועל משמעות היותנו, הוא ואנחנו, בצד הלב של הקשת הפוליטית, ואיך שתינו מדבריו ללא רוויה, בלגימות ענק קצרות־רוח, ילדים טעוני־כיוון, והוא רק נשען על חיוכו העצוב ואומר לי: חל שינוי, הזמנים השתנו, השאלות השתנו, וגם עמדתי כלפי הדברים, כן, השתנתה מאוד.

ואיפה היום השמאל, אני שואל, והוא משיב בלי להקל אתי, בלי תעריף מיוחד:

"לא אדע, איך אפשר להגדיר עכשיו את השמאל. הסוציאליזם חדל להיות אידיאה בת־הגדרה. האידאולוגיה שלו הפכה למעורפלת מאוד. הוא חי מדפוסי העבר. מה בעצם כוונותיו? אם בשורת השמאל היא הלאמת הכל, זהו סובייטיזם, כי שטות היא לומר, שאנו נעשה זאת בפעם הבאה יותר טוב. השמאל אינו מצליח להבהיר את עצמו. הרעיון הסוציאליסטי מתפורר עכשיו לנגד עינינו".

מילים קשות, מהממות. זה כואב. האם גם צודק? האם רק הסוציאליזם מתפורר? ומה יבוא במקומו? לאור איזה כוכב נפסע אנו הקטנים? "כל האידיאולוגיות שירשנו מן המאה הקודמת", אומר קולקובסקי, "לוקות בשיתוק". אין להן מענה המתאים לבעיות ימינו. "חוזרים על סיסמאות, משמיעים אותן עוד ועוד". הוא אומר, "כאילו זה המפתח למצוקות חברתיות עכשוויות. ובכל זאת, הסוציאליזם סובל משיתוק־יתר, הוא במבוי סתום יותר". הפצעים שהותירה השיטה הסובייטית על בשר הרעיון הסוציאליסטי עמוקים, "ולא ירפאו", פוסק קולקובסקי:

"התנועות שנהגו לסווג עצמן כשמאל נרתעו שוב ושוב מפני ראיית ברית־המועצות כיצור אימים אימפריאליסטי, כאגרוף טוטאליטארי המאיים בהשמדת האנושות, כפי שהוא באמת. השמאל האומר, למרות שאנו נגד עיוותי המשטר הסובייטי, בכל זאת בחלוקה הגדולה של הקשת הפוליטית לשני חצאים הננו כאילו בצד אחר עימו, קרובים אליו יותר — השמאל הזה נדון לשקר ולכחש. שמאל שאינו יודע לנתק את כל קשריו עם הסובייטיזם משקר לעצמו".

לא יהיה חלקי עמהם, אומר קולקובסקי. ומה יבוא במקומו, אינני יודע; הוא מסרב להתנבא. שלילת הכורח שבהיסטוריה וחיוב החרות האישית הם השורשים הקבועים של עץ הגותו. הענף, שנטה קודם לכאן (שמאל, חילוניות לוחמת, ביקורתיות מתפרצת), נוטה עכשיו לשם (לא־שמאל, שיח מבין עם הכנסיה, לגיטימציה לשמרנות שפויה). שיפוטו הפוליטי אינו רחוק מן התואר שהשתמש בו רייגן כלפי ברית־המועצות באחת ממעידות הלשון המתוכננות היטב שלו: "אימפריית הרוע". כלפיה וכלפי מעשיה לא מוכן כיום לשק, שהעולם הפילוסופי הממוסר מכירו ופונה אליו בשמו הפרטי, להעמיד את פני ליצן החצר, כשם אחד מחיבוריו, המגחך את התכליות הקדושות ואינו נפגע. הוא זועם ופוסע בביטחה מפתיעה בשביל החיזוי החלקלק:

"הנטייה ההיסטורית הכללית של האימפריה הסובייטית היא כלפי מטה, לשקיעה. זו אימפריה עקרה, אף שאיני טוען, כי תתפרק בקרוב. זו מערכת בלתי יעילה ללא תקנה, חסרה מנגנונים של וויסות עצמי, נוטה בהכרח ליפול. לרשותה רק אמצעי דיכוי להארכת הד־גוויעה, בעיקר מונופולין על הידע, התקשורת ובמכון השיטור הפוליטי האלים. אבל הקומוניזם הסובייטי ("הסובייטיזם") חדל כבר למשוך להוגו ולהשפיע על האליטות האינטלקטואליות במערב, אינו יכול להסתייע בחן, נטשה אותו כל אנרגיה יוצרת. השיטה נקרעת לגזריה על־ידי מתחים לאומיים, כלכליים, תרבותיים ופוליטיים, שלא יחלשו בלי שתשתנה היא עצמה מן היסוד. גם אם בברית־המועצות עצמה תנועת המרי הדמוקרטי מדוכאת ומשותקת, המתחים והסתירות יכולים על נקלה להתפרץ החוצה, כתוצאה מאיזה משבר פנימי שהשלטון לא יצליח לתעלו שוב לאפיקים שמשרתים את השרדותו. יש שם פוטנציאל רב גם אם אולם עדיין, להתפוררות שיטתית. לא אוכל להעלות תסריט מפורט, אבל, אני משוכנע, כי למרות עוצמתו הצבאית האדירה גולש הסובייטיזם להתרסקות."

לשק קולקובסקי: שנאה קשה כשאול...

באחד מן החיבורים שכתב בצעירותו שאל קולקובסקי, ממה חיים הפילוסופים, והשיב כי כמו כל העובדים האחרים במשק הם חיים מן התמורה המשולמת בעבור תוצרתם, שיש לה ביקוש. הם מייצרים ערכים, תכליתיות, אידאות, טעם לחיים. ראיית הנולד וחיזוי מדיני שייכים, רומני, לקו הייצור המקצועי שלהם רק נתפר שבין שוק הרעיונות לשוק התקוות, תפר המבטא לעיתים את משאלות ליבו של הפילוסוף כמטיף מוחזק־אמונה, ולא כבוחן כליות ולב של המאמינים עצמם. אצל לשק קולקובסקי הצטברה והתגבשה תחושה של שנאה בוערת לסובייטיזם, רגש עז ושתלטן שלשומע הרגיל לאירוניה המופלאה של סיגנונו, קשה לעכל אותו. כדי להבינו אתה צריך להיות מגורש מארצך האהובה והיחידה, מחוק רשמית מרשימת התורמים ל־מאגר תרבותה, אסור באזכור ומגע, כלוא בקולג' אוקספורדי מנוכר ומתנשא וכל נפשך יוצאת משם, מעצמה, לעבר ווארשה, קראקוב, הנופים האהובים של מולדת נעולה. כדי להבינה, את השינאה המקללת הזאת, צריך לראות למרחוק את אזרחי מדינתך נושאים על גבם את מגף הכיבוש, "עבדים לסובייטיזם", בליבה של אירופה.

למרות שגם בפולין, אומר קולקובסקי, הצמיח הקומוניזם מעמד של בעלי הטבות ופריבילגיות המעוניין בהמשך קיומו של המשטר — עובדי המנגנון המפלגתי, המשטרתי, הפוליטי ובמידה מסוימת גם הממלכתי — בכל זאת ללא החסות של הכיבוש הסובייטי היה הקומוניזם שם "מתפורר תוך זמן קצרצר". האם 16 חודשי סולידאריות חופשית היו ההוכחה לכך, לרופפות השלטון ושיטחיות אחיזתו, או שארבע שנות ירוזלסקי הן ההוכחה ליציבותו והתמדתו? משיב קולקובסקי:

"העובדה המכרעת במציאות הפולנית היא, שארבע שנים לאחר שהמפלגה הקומוניסטית וממשלתה הכריזו מלחמה על העם הפולני תנועת המרי לא דוכאה. היא חיה, קיימת, מתפקדת והיקפה ניכר ביותר. כוונתי איננה רק לרשת פעילי סולידריות במחתרת, שמימדיה מוגבלים על־ידי עצם היותה נרדפת עד צוואר, על־ידי השירות החשאי הפולני, אלא גם לתנועת החינוך והתרבות, שצמחה ממנה ויחד איתה. זהו מרי השכלתי מלא. קרוב לאלף כתבי־עת אסורים, אך יוצאים לאור בחשכת המחתרת, ומופצים ברבבות, גם באיוורים נירחים. המגוון עצום: פוליטיקה, כלכלה, ענייני היום, ספרות, הכל. מדי שנה מודפסים, בחשאי, במרתפים, חמש מאות ספרים חדשים. בסיוע הכנסייה ותחת מטרייתה מעלים מופעי תרבות, נערכות הרצאות, מתקיימים סמינריונים מדעיים. מחנכים דור פולני חדש באמצעות ספרי לימוד ועיון מוכחרים ומחתרתיים, ומתרכזים בנושאים שבהם מורגש במיוחד ההכרח להזים את השקרים הרשמיים. פעילות סולידאריות במחתרת כוללת גם סיוע כספי לכותבים, יוצרים ומלומדים שפוטרו ושנאסרה עליהם עבודה מדעית. זו תמונה של התנגדות לטוטאליטאריות ללא תקדים בתולדות המדינות הקומוניסטיות. הוכחה לכך, שאותם 16 חודשי פעילותה של סולידאריות כאירגון חוקי הטביעו חותם בל־יימחה על תודעתה של החברה הפולנית. איש אינו מאמין במסריה של אידיאולוגיה ממלכתית רשמית — לא הנשלטים, לא השולטים ואף לא כל המקבלים את שכרם כדי להפיצה".

התיאור של פולין היום ככפל משטרים, האחד רק קליפה חיצונית ריקה, והשני החברה העצמאית, הבלתי־תלויה והתוססת בפנים, שגור ומקובל כפי המבקרים בה והמומחים לענייניה. ד"ר שרה טארי מטאפטס אוניברסיטי כותבת בחיבור, המסכם קובץ עבה של מחקרים על המשקים במזרח אירופה שיצא לאור על־ידי הוועדה הכלכלית המשותפת של שני בתי הקונגרס בוושינגטון לפני כחודש: "לפולנים עומדת המסורת של מאה שנות חלוקה, שבהן פיתחו יכולת להתארגנות חשאית ותחושה של השתייכות חברתית, המתמקדת סביב הכנסייה והאינטליגנציה, כמקורות של זהות לאומית וערכים". אבל עד מתי?

קולקובסקי פורש ידיים, מדבר על קיפאון שיתוק, מצב ללא מוצא. הם לא יכולים להרוס את סולידאריות, לא מסוגלים לכך. אבל גם לשנות ולהשתנות אינם מסוגלים. המדיניות "רופפת ומתנדנדת", אומר קולקובסקי, "פעם הפחדה ורדיפות, פעם הרגעה ושיחוד". אך אלו וגם אלו אינם חזקים דיים להשפיע, להטיל אימה על הציבור, או לפתותו להשיב אמינות לממשל. ממתינים איפוא לפיצוץ הבא, שיבוא שוב ממשבר כלכלי, המצוי ממש מתחת לעור הברזון הדקיק של הנורמליזציה. עומק השפל הפולני בשנים 1979 עד 1983 נמדד רק חלקית בסטאטיסטיקות הרשמיות, אך גם לפי אלו ירד באותן ארבע שנים של מאבק על חרות עם לחם, או בלעדיו, ולבסוף על הלחם לבדו, התוצר הלאומי החומרי של פולין בשלושים אחוזים, ההשקעה בחמישים אחוזים, ורמת החיים של העובד בשליש ויותר. היתה זו סופה שטיאטאה בסערה עשור לפתוח של צמיחה רצופה; בשיא השפל חזרה רמת התפוקה החקלאית והתעשייתית האזרחית של פולין לזו של סוף שנות החמישים. כה עמוקה היתה הגלישה, כה רבה האנדרלמוסיה, האמיתית והמבוימת לצורכי הפחדת העם מניחוחי חרותו, שבשנתיים הראשונות לשלטונו הצבאי הצליח צוות ירוזלסקי ליצור רושם שבעמל כפיים וברוטון נורא הוא מושך את פולין מן המעמקים, מציל אותה מן הטביעה במי־תהום. אך הנה נתגלה הבלוף. הביטויים "עתיד שחור", "תחזיות קודרות" חוזרים ומופיעים בחודשים האחרונים בכל סקירה כלכלית מנומקת על מצבו של המשק הפולני.

שירות האינפורמציה וההערכה הכלכלית של "אקונומיסט" פותח את הצגתו הפולנית בשתי מלים אלו ("עתיד שחור"), ומסיים בקביעה "מדינה זו נשארת סיכון עסקי עלוב". פורפסור זביגנייב פאלנבוחל, הנחשב למומחה ראשון במעלה במערב לבעיות המשק הפולני, ומאזן תשלומיו, שלח לי את סקירתו האחרונה, הפסימית לגמרי: "האיסטראטגיה הכלכלית הנוכחית של שליטי פולין", הוא כותב, "מוליכה לקיפאון מתמשך ברמה נמוכה ביותר של הכנסה לאומית לנפש, אי־יכולת לשרת חובות, רמת־חיים ירודה ולכן מצב פוליטי הטעון חומר נפץ מתמיד". לא הושג אף לא אחד מן היעדים שמתכנני התוכניות הפולניים קיוו להגיע אליו השנה: היצוא למערב ירד ב־5% (המתכננים רשמו מראש גידול חזוי של 9%) היבוא גדל, העודף במאזן המסחרי הצטמק בכמעט ארבעים אחוזים לעומת אשתקד, ובשישים אחוזים לעומת התוכנית; הייצור התעשייתי גדל ב־2.5%, לעומת 4.5% שעליהם חלמו, כשבכמה ענפי־מפתח נרשמה ירידה של ממש; האינפלציה הגיעה ל־17% עד 18%, כשהפחד מפני סולידאריות במחתרת אילץ את השלטונות להעלות את השכר הריאלי בחמישה עד שישה אחוזים, מול הקיפאון בתוצר.

בכליו של מנגנון קבלת ההחלטות הריכוזי, הבלתי־יעיל, וגם המפוחד משיעורי ההיסטוריה של התקופה האחרונה, מצטברת אינפלציה כבושה לוחצת, שכל ניסיון לפרקה על־ידי העלאות מחירים חריפות הסתיים בעבר בזעזוע פוליטי, ובהיחלשות נוספת של המשטר הקומוניסטי. אלא שהיום חייבות המפלגה וממשלתה להתחשב גם בעוצמת השפעתה של סולידאריות ובליכוד החברתי שנוצר סביבה, בגלל פעילותה הרצופה ואי־היכולת לשבור את גבה. יציבות לא חוויה לגנראל יארוזלסקי, הנדון לצפות בחרדה רבה איך נושרות הטיפות האחרונות מן הלגיטימציה העממית של משטרו, טיפה אחר טיפה — וממילא מה כבר, וכמה כבר, היה שם? לא כלום, יאמר קולקובסקי. מעט שבמעט, יאמרו פחות חריפים ממנו.

ממדי המשבר הכלכלי יקבעו בוודאי את מהירותה של "הצעדה הארוכה" אל השחרור, עליה מדבר קולקובסקי. האם יכול המערב לזרז את התהליכים?

"המערב", הוא משיב:

"יכול לצמצם עד־כדי מינימום את הכרתו בחוקיות המשטר של יארוזלסקי. הוא יכול לתמוך בגלוי בתנועת המרי האנטי־טוטאליטארית. הוא חייב להצהיר מחדש שאינו מקבל את תוצאות ועידת יאלטה לנצח נצחים, ושיעודד להתרופפות התלות של מזרח אירופה בברית־המועצות. אבל להציל את פולין מפני משטר, שהפעיל את הצבא נגד עמו להזמנה סובייטית — זאת לא יכול ולא יוכל המערב לעשות".

שוב הנימה הבלתי־מתפשרת, השרופה, הבוטה, היכולה לצאת רק מפיו של אוהב ארצו, שנגזלה ממנו אהבתו: "מנהיגי ברית־המועצות אמנם אינם רוצים מלחמה עולמית," מתריס קולקובסקי, "אבל הם רוצים ניצחון ללא מלחמה, כל בסיס החוקיות של המשטר שלהם נשען על אידיאולוגיה של התפשטות אימפריאליסטית, אידאולוגיה ללא כיסוי, מגוחכת ומובסת, ובכל זאת היא תנאי בל יעבור ליציבות הסובייטיזם". עד כמה זה פסימי, אני חושב לעצמי, יושב מול לשק קולקובסקי, האדם, ההוגה, והסמל. פניו גרמיים כאילו חצה מדבר בגפו ורוח הקדים הכתה בו ללא הרף, עד ירושלים. אנו עוד משוחחים הרבה על עיר הקודש וקדושתה, ועל היהדות והפולניות, והוא מצהיר עד כמה חשובה לו ההתקרבות וטיפוח קשרים ("כדי שנוכל לקרוא ביחד את תולדותינו המשותפות ברוח האמת והידידות", הוא אומר, "כדי שנוכל ללמד את הדור הצעיר בפולין מה היתה תרומת היהודים לתרבותה, כדי שמאות השנים הללו שעברנו ביחד, תקופות של מתחים, זרות ועויינות, גם תקופות של ברית והעשרה הדדית, למרות האנטישמיות, לא ירדו לתהום השיכחה") ומספר על הקמתו של מכון לחקר יחסים פולניים־יהודיים באוקספורד ועל הגיליון הראשון של כתב־העת החדש POLIN המוקדש כולו לנושאים "כאובים וחיוניים" אלה. אבל זו כבר רק שיחה של חולין, של עיתונאי עם מרואיינו, ולא של מסנוור עם מאורו.

בחוץ, עמוק החורף, כאילו יותר קר, כאילו כבה משהו שקצת חימם את האופק הקודר מעל לצמרות האורנים כאן, בירושלים, בערב חג המולד תשמ"ו, ואולי רק נדמה לי שכבה, ואולי רק היה נדמה לי שחימם.

יום ה': מה בכדור הבדולח

המחצית הראשונה של שנות השמונים קרבה לסיומה. נותרו עוד שלושה ימים, וכבר לא צפויות בעיות נוספות, אצלנו, לפחות, הבטיח מודעי. חצי עשור עבר מהר. צרכנו ולחמנו לשווא, לא קידמנו בהרבה את העולם, הגדול והקטן, ממקומו. אחרי הלהט של שנות החמישים והנחת של שנות השישים, בא הביטול. סימן היכר כמעט לאומי: אנו ממהרים לבטל הסכמים קדושים, התחייבויות עמוקות, ערכים שלאורם חיממנו ידיים, לבטל זכויות טבעיות של אחרים והמחאות חתומות משל עצמנו. תנועת היד המבטלת, מלמעלה למטה, אינה רק ג'סטה נפוצה, היא הצדעה עממית להווה. אין דבר שלמענו כדאי להתאמץ, אין דבר. מצב הרוח מעורפל, מלנכולי.

מאושרים? במשאל גאלופ בינלאומי שנערך החודש, ערב השנה החדשה, השיבו כארבעים אחוזים מתושבי צפון־אירלנד שהם מאושרים למדי; שלושים אחוז מן הדנים העידו על אושרם,

ורק עשרה אחוזים מן האיטלקים אמרו כן לאושר. מי יודע למה צפון אירי ממוצע מאושר פי ארבעה יותר מחברו האיטלקי? זה לא נובע מן הסטאטיסטיקה, אבל, אנא, אל תתקנו לי, אני חושב, שאני יודע: באירלנד המסוכסכת־דמים הזו, זז משהו בשנה האחרונה לקראת יישוב חילוקי דעות ודתות, הופיע אופק שאפשר לשאוף אליו. באיטליה, לעומת זאת, העניינים השנה בדרך כלל הורעו. אנו מאושרים כאשר היום קצת יותר טוב מאתמול, גם אם היותר נמדד במילימטר אחד של גשם ברכה.

אז הישראלי מאושר? אנחנו לא נכללנו בסקר, אבל הניחוש שלי (אציע ל"על המשמר" לממן סקר־אושר לקראת סוף השנה הבאה) הוא, כי כל ישראלי שני יאמר, אני עייף מכדי להיות אומלל, וכל ישראלי ראשון יאמר, אושר, עזוב, ויניף את כף ידו בתנועת הביטול הטבעית שלו. ברטראנד ראסל אמר שלעמים מאושרים אין היסטוריה, והוא קצת טעה; לעמים מאושרים אין היסטוריה אבודה, מבוטלת.

זהו מדור הקרוי יומן כלכלי ואי־אפשר לסכם אותו בלי לומר, שלמשק היתה 1985 יותר טובה מקודמתה, למרות הכל, ושגם 1986 צריכה להיות יותר טובה מקודמתה, וכאומרי זאת אני מסתכן ברוגז וזעם של מקצת מידידיי וקוראיי. כל אלה ש־85' היתה להם קשה כמו אגוז בן מאה. אבל "המשק" זה לא רק אנחנו ואתם, המשק יצור רעיוני, מוסר עילאי, סיכום מרכיבים כלכליים פרטיים שונה מהותית מכל מרכיביו ביחד, מלאך או מולך, המשק הוא מה שאתה מוותר למענו, כדי שתהיה מאושר בחלקך הנותר. לכן אפילו היתה 1985 שנה יותר מאוזנת ויציבה למשק, לא בהכרח היא היתה מסבירת־פנים לכל אחד מנתיניה. ו־86'? בכדור הבדולח המסתובב עולים ויורדים פתיתים שטיבם ניתן לפירוש חופשי. אולי אלו פתקי הצבעה בקלפיות בבחירות הקרובות (לא תהיה רוטאציה, אני מהמר על כך)? אולי אלו מניות הבנקים, המתפזרות לכל רוח מחוסר כל ערך (לא תהיה התפטרות המונית של המנכ"לים, אחרי דו"ח ועדת המניות, אני מהמר שנית)? אולי אלו דולרים ירוקים, שמחירם ירד עד כדי כך שגם צבעם דהה (תהיה גלישה מבוקרת בשער המטבע האמריקני מול האירופאי והיפאני, עוד הימור)? ואולי אלו ניירות עבודה של כלכלן ממשלתי, שנתפזרו לכל עבר ברוח הבלתי־חזויה הזאת (יהיה פיחות קטן באביב המאוחר; זה לא הימור, כך נרמז בחלקו הסודי של תקציב הממשלה)? ואולי אלו פיתקאות המחירים הזעירות, שהיו הסוחרים מדביקים על המוצרים כל יום שני ושלישי ורביעי וחמישי בימי ההיפראינפלציה, ועכשיו אין להם שימוש (האינפלציה תהיה בממוצע 2% לחודש, ההימור הרביעי)? אולי אלו הודעות פיטורין חדשות? רצפטים של בתי־מרקחת שאולו בחן התרופות? שקרים לבנים שנתייבשו ועפו (מודעי יישאר שר־אוצר, הימורי החמישי)? הגידי לנו בעלת האוב, ההוזה, מה בכדורנו, מה בכמנו, מה בכוכבנו? והיא משיבה, שערה לבן וגובהה בדיוק כגובה לבי: אצל גיבורי שיקספיר גורלנו אינו בידינו, אלא כולו בכוכבנו, אז קח את כוכבך לידך, ושתהיה לך שנה טובה.

לכם, לכולנו, ואם חס ושלום שכחתי לומר זאת מקודם, אני מוסיף, מייד ובקול רם, שתהיה לנו שנה של רבית נמוכה, נמוכה מאד, זה הלא הכי חשוב.

מוטי בסוק
טפטופי כנסת

● מי צריך „מיהו יהודי"

רפי אדרי, יו"ר סיעת המערך בכנסת, טוען כי „מיהו יהודי", אם היה עולה להצבעה שלשום, היה מנחיל לסיעות הדתיות וללובי של אנשי חב"ד תבוסה מוחצת. לפי חשבון הידיים שהוא עשה, הייתה התוצאה, במקרה הגרוע ביותר מבחינת מתנגדי החוק (מערך וסיעות השמאל), עומדת על 54:61 לטובתם. ייתכן כי הפער היה אף גדול יותר.

אדרי הסתובב בכנסת עם נייר, שעליו היה רשום כיצד מצביעה כל סיעה ואיך מצביעים הח"כים „הפרובלמטיים". המערך גייס להצבעה את כל אנשיו. במקרה אחד (ועדנה סולודר — אבל) נעשה קיזוז עם ח"כ תומר מהליכוד. על קולו של תופיק טובי (נמצא בחו"ל) הוחלט לוותר, כיוון שגם כך היה ברור שמתנגדי החוק הולכים לנצחון. מתברר כי הליברלים מתחילים להיזכר במקורותיהם ובאבות המייסדים, להוציא את שרי המפלגה (מודעי, שריר, פת, נסים), רק ח"כ „ליברל" אחד (קולס) היה אמור לתמוך בשינוי חוק השבות; כל שאר ח"כי התנועה: שרה דורון, דן תיכון (כרגיל), פנחס גולדשטיין, אוריאל לין (כרגיל), פנחס גרופר, אריאל וינשטיין (כרגיל) ובני שליטא עמדו להעדר, להמנע, או להצביע נגד. לפי השמועות, גם מספר ח"כים של חרות עמדו להפר את המשמעת הסיעתית. מדובר באהוד אולמרט, יעקב שמאי ואחרים. נרמז כי הם החליטו להחרים את הדיון וההצבעה. במניין ה־54:61 הם עדיין נמנים עם אנשי הסיעות הדתיות והימין. אם הכל ברור כל כך, ורוד ומבטיח, מדוע בכל־זאת הציע רפי אדרי ביום שלישי בלילה עסקה ללובי הדתי? רפי אדרי הבטיח לדתיים שיהיה מוכן להעלות בסיעת המערך את הצעתם לחופש הצבעה, אם הליכוד יתחייב בכתב, שגם הוא יאפשר לחבריו הצבעה לפי צו המצפון.

מדוע אדרי היה צריך את זה? ועוד: האם גם עוזי ברעם, מזכ"ל העבודה, היה נוכח בעת שהבטחה זאת ניתנה? האם הדברים נאמרו על דעתו של שמעון פרס?

נכון שבמצע המערך נאמר במפורש כי המפלגה מחויבת ל„מיהו יהודי", נכון כי שינוי עמדה בנושא זה מחייב הצבעה של המרכז; אולם דברים אלה, כפי שכולנו יודעים, ניתנים לשינוי בקלות. זה שנים ארוכות, מתחייב שמעון פרס לרפורמים ולקונסרבטיבים בארה"ב, רוב כוחו ומניינו של העם היהודי בגולה, כי לא יתן יד ל„מיהו יהודי". שמעון פרס הבטיח ושב והבטיח כי יכפה משמעת סיעתית על חבריו נגד שינוי החוק. פרס הניח את כל יוקרתו האישית ואמינותו בפני יהדות ארה"ב על „מיהו יהודי".

זאת ועוד. מאז הבחירות האחרונות, הבהיר שמעון פרס לדתיים כי כמעט בכל הנושאים הוא מוכן לוותר להם, להוציא את „מיהו יהודי". לא רוצים כדורגל בשבת בר"ג — פרס יעזור. לא רוצים קניון בשבת — פרס יעזור. לא רוצים קולנוע היכל — רה"מ יעזור. לא רוצים מורמונים בירושלים — פרס ישתדל. רק בנושא חוק השבות הכריז פרס שלמערך יש דעה משלו והוא אינו מוכן לזוז ממנה ולו סנטימטר אחד. השבוע, ערב האי־אמון של אגו"י, יצא הרב פרץ משיחה ממושכת עם שמעון פרס והצהיר שבנושא מיהו יהודי, ראש הממשלה איתן בדעתו — נגד.

האם נתן שמעון פרס או.קי. לרפי אדרי למכור

ח"כ אדרי: או.קי מפרס?

את המערך לדתיים גם בנושא „מיהו יהודי"? ואולי רפי אדרי פלט על דעת עצמו שהמערך מוכן לדון ב„מיהו יהודי" ואחרי השטיפה שקיבל מעמיתיו באה ההתקפלות?

● נתפסו ארבע חוליות מחבלים

„אני מבקש שתשיג בדמשק הצהרה, כפי שאני מצהיר פה. נראה אם תשיג אותה", זרק השבוע שר הבטחון כפפה למזכ"ל רק"ח מאיר וילנר.

ההצהרה שהשמיע שר הביטחון דקה אחת קודם לכן קבעה כי „ההסכם עם הסורים ברמת־הגולן עומד, נכון להיום, לשביעות רצונה של ממשלת ישראל. אנחנו נכבד את כל ההתחייבויות שנטלנו על עצמנו בהסכם הפרדת הכוחות, כל עוד זה יהיה על בסיס הדדיות. מדיניות ממשלת ישראל איננה חתירה ליזום מלחמה נגד סוריה — אלא למניעתה".

בתשובה להצעה לסדר־היום של וילנר, „סכנת מלחמה נגד סוריה", גילה רבין שאנו עדים היום לדירבון סורי של גורמים לבנונים ופלשתינים להגברת הפיגועים לא רק באיזור הביטחון בדרום־לבנון, אלא גם כנגד מטרות בישראל. „בחודשים האחרונים נתפסו ארבע חוליות של מחבלים, בדרכן לפגוע במטרות בישראל. לא נוכל להתעלם מהעובדה כי בשטח הנתון לשליטת כוחות סוריה בלבנון נמצאים ונבנים מחנות של אירגוני טרור החותרים לפגוע בישראל".

● מנהיגים ערבים מארה"ב לפגישה עם פרס

לפני ימים אחדים שבו אורה נמיר ועבד אל־

ח"כ דראושה: ביקשתי שיזדרזו...

והב דראושה (ח"כים בעבודה) משבועיים הרצאות בארה"ב בשליחות „שלום עכשיו".

ביום רביעי השבוע, סיפר לנו דראושה: „חזרתי בהרגשה טובה יותר מזאת שבה יצאתי. אורה, מלווים מ„שלום עכשיו" ואני נפגשנו בארה"ב עם אנשי הקהילה היהודית והערבית וגם עם אורחים אמריקנים אחרים. התרשמתי מהמתינות ומן הנכונות לשמוע. היהודים והערבים, שבהם פגשנו יותר מתונים ושפויים מהאנשים החיים במזה"ת, במיוחד בישראל. הדבר בולט בעיקר לגבי היהודים האמריקנים. הם מוכנים לשמוע דעה, גם אם אינה מקובלת עליהם. קבלת־הפנים שלה זכיתי כערבי־פלשתיני־ישראלי הייתה מעודדת לגביי. אומנם במקומות אחרים נתקלנו באנשים של כהנא, אך הם הפריעו במידה מועטת, אם בכלל. הם הפגינו ונשאו שלטים, כדי למשוך את תשומת לבם של כלי התקשורת. בכמה הרצאות הם קטעו את דבריי ושאלו שאלות שחששו כי יביכו אותי. אבל תגובת הציבור הייתה אוהדת וחמה ופיצתה על אנשי כהנא.

„אורה ואני פגשנו אלפי אנשים, הופענו כאנשי שלום, היא כיהודית־ישראלית ואני כפלשתיני־ישראלי. דיברנו על ערכי שלום ודמוקראטיה. הסכמנו בנושאים רבים. כל אחד דיבר על הדברים מנקודת־ההשקפה שלו. אני חושב שמחנה השלום בארץ רק הרוויח מהנסיעה הזו, במיוחד תנועת „שלום עכשיו", שיזמה את כל האירועים.

„הצלחנו להקים גרעינים ראשונים של קשר בין הקהילה היהודית והערבית בארה"ב. נפגשנו עם מאות ערבים מראשי „ההתאחדות הערבית", גוף הכולל חברים ערבים מכל ארצות־ערב, כמו פלשתינים רבים. אם הקשרים בין גוף זה ובין הקהילות היהודיות אכן יתפתחו, כפי שאני מקווה, הם יכולים להאיץ את תהליך השלום במזה"ת. אנחנו הזמנו קבוצה מראשי „ההתאחדות הערבית" לביקור בארץ (הם יגיעו לקראת סוף מרץ), הבטחנו להם ביקור בכנסת, פגישה עם רה"מ ועם יהודים וערבים. מדובר בערבים אזרחי

ח"כ מיעארי: שאט־נפש מהגזענות הזו...

ארה"ב שלא ביקרו מעולם בארץ, ביניהם שמות מוכרים בארה"ב: סוער קאנו, יו"ר ההתאחדות; קיסי קאסם, משדרני הרדיו הפופולאריים; דיויד חביב, יו"ר האירגון באזור לוס־אנג'לס ואחרים.

„בכל הפגישות שקיימנו עם גופים ערביים השתתפו גם אנשי „שלום עכשיו", ישראלים ויהודים אמריקנים. הם התקבלו על־ידי הציבור הערבי בחמימות. בפגישה בלוס־אנג'לס, למשל, השתתפו כ־300 מראשי הציבור הערבי שם. אנשי „שלום עכשיו" הוצגו בשמותיהם ובהגדרת תפקידם והתקבלו במחיאות כפיים חמות.

„נפגשתי עם אנשי הקהילה הרפורמית וגיליתי אנשים בעלי שיעור קומה, בתחום עיסוקם, אנשים מתונים ונכונים לשלום. הנושאים שעלו בשיחותינו היו הגזענות בחברה הישראלית, במיוחד בעיית כהנא, מערכת היחסים היהודית־ערבית, חוק „מיהו יהודי" ותהליך השלום במזה"ת. צצו ועלו גם פרשת פולארד ויחסי ישראל דרום־אפריקה.

„נפגשנו גם עם נציג הליגה הערבית בארה"ב חסן עבדאללה, שלווה בקבוצה של ערבים־אמריקנים. דיברנו על האפשרויות השונות לפתרון הסכסוך במזה"ת בדרכים מדיניות. אני מוכרח לומר שרובם גילו מתינות. נציג הליגה הערבית וחבריו הראו נכונות להכיר בהחלטות 242 ו־338 בתנאי שישראל תכיר בזכות ההגדרה העצמית של הפלשתינים, ובזכותו של אש"ף להשתתף במשלחת הירדנית־פלשתינית. אמרנו שאיננו מוסמכים לדבר בשם ממשלת ישראל, אבל אם לליגה הערבית יש הצעה כלשהי, אנחנו מוכנים להעביר אותה לגורמים המוסמכים בארץ. הצעתי, כח"כ ישראלי וכבן לעם הפלשתיני, שאש"ף יכריז על נכונות להכיר ב־242 ו־338, ובכך יעמיד אתגר רציני בפני הממשלה והחברה בישראל ויחזק את מחנה השלום בארץ. הוספתי שהזמן העומד לרשות שמעון פרס, מנהיג מתון שאפשר להגיע איתו לפשרה, מוגבל. קראתי לאנשי הליגה הערבית להזדרז. הם רשמו את הדברים והבטיחו כי יעבירו אותם לדרגים הבכירים יותר. כמה מהם אפילו באו לחלק מההרצאות שלנו במרכזים היהודים וגילו נכונות ליצור קשר עם הקהילה היהודית.

„ביקשתי לדווח לרה"מ על השיחות בארה"ב. עוזריו הבטיחו לי כי השיחה תתקיים כבר בימים הקרובים".

● לסגור בתי־ספר ערביים

„מי שיוזם מפגשים בין יהודים לערבים הוא בוגד באומה, וזה החורבן ...". ובמקום אחר „זהו עם שלא צריך לקבל השכלה. אם יתנו להם להרים ראש, אם לא יהיו במצב של חוטבי עצים ושואבי מים, תהיה לנו בעיה... ההשכלה שנותנים להם מחריבה..."

לא, לא. את הדברים האלה לא אמר כהנא. אמר אותם רב בישראל ואפילו רב מכובד. מדובר ברב יקותיאל עוזיאלי, רבה של זכרון יעקב, שהביע אמרי שפר אלה מעל דפי השבועון הדתי „ערב שבת" (20.12.85). מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת) כתב השבוע לשר הפנים הרב יצחק פרץ: „הגזענות הזו מעוררת בי שאט נפש. הנסיון ההיסטורי מוכיח כי החולי המסוכן הזה פוגע בבעליו לא פחות מכפי שהוא פוגע במושאי שנאתו". מיעארי הגיש גם הצעה דחופה לסדר היום בנושא זה.

דרך אגב, מיעארי שב לאחרונה מכנס אקדמאים ערבים שנערך בארה"ב. הוא היה הערבי־הישראלי היחיד שנטל חלק בכנס. השתתפו בו גם מרצים מהאוניברסיטאות והמכללות בשטחים. מטרת הכנס הנערך זה כמה שנים, להקים גוף ערבי רציני וחזק כמו הלובי היהודי. לדברי מיעארי, לגוף זה יש בינתיים מעמד בנושא המזרח־התיכון. פוליטיקאים ואקדמאים פונים אליו. גם הקהילה הערבית בארה"ב מתחילה לראות בו גוף מייצג. אולם מכאן ועד ליכולת להתמודד עם הלובי היהודי הדרך עדיין רחוקה.

העצרת הכללית ה־40

חנה איש־הורביץ, ניו־יורק

החלטות ללא תקדים

העצרת הכללית ה־40 של האו"ם התאפיינה במיתון העויינות לישראל ושורה של הצעות אנטי־ישראליות הוסרו מעל סדר־יומה. עם זאת עדיין רחוק היום בו תוכל ישראל לראות באו"ם מערכת בה היא זוכה ליחס הוגן

„זאת היתה עצרת טובה", דיווח השגריר בנימין נתניהו עם סיומה של העצרת ה־40 של האו"ם, שנמשכה מספטמבר עד דצמבר 1985. ואילו שגרירה של ארצות־הברית, וולטר ורנון, אמר במסיבת עיתונאים: „זאת לא היתה עצרת בלתי משביעת־רצון".

ההישג החשוב ביותר מבחינתה של ישראל בעצרת חגיגית זאת, שבה השתתפו עשרות ראשי מדינה ושרי־חוץ, הוא בביטול ההצעה להזמין את יאסר ערפאת למושב העצרת, הזמנה שנועדה מלכתחילה לראשי מדינה בלבד.

ארצות־הברית הרגישה את חשיבותן של ההחלטות ללא־תקדים שהתקבלו במהלך העצרת: החלטת העצרת הכללית שגינתה פה־אחד את הטרור על כל צורותיו והגדירה אותו כפשע, והחלטת מועצת הביטחון שגינתה פה־אחד חטיפת בני־ערובה, וקבעה כי חברות האו"ם לא יתנו מקלט או סיוע לחוטפים. שני השגרירים מציינים, כי הסגנון בעצרת זאת היה בכללותו, מרוסן ומאוזן לעומת סגנונן של עצרות קודמות.

עצרת הביטחון: טרור על הכוונת

קטנה מידת העויינות

במרכז הדיונים לא עמדו הפעם השאלה הפלשתינית ונושאי המזרח־התיכון, אלא נושאי האפארטהייד, אפגניסטאן, קמבודיה והרעב באפריקה. כבר מסיבה זאת, היתה תחושת נציגינו באו"ם נוחה יותר מכרגיל. אבל זה לא הכל; אף כי אי־אפשר לדבר בימינו אלה על עצרת האו"ם כאוהדת את ישראל, היו בכל־זאת, כמה תופעות חיוביות: נציגי ישראל מספרים על מגמת של צמצום מספר המדינות המצביעות נגד ישראל במסגרת ה„רוב האוטומטי", על ירידה ברמת העויינות הכללית, וכן על סיכול כמה הצעות עוינות.

הוסרה הצעתן של מדינות־ערב לגרש את ישראל מהאו"ם; לא התקבלה הצהרה חגיגית מטעם חברות העצרת, שבה היה כלול גינוי לישראל; הוסרה ההצעה לגנות את ישראל במשתפת פעולה עם דרום־אפריקה בדיכוי נמי־ביה, ונכשלו גם נסיונות של מדינות תומכות אש"ף „להשחיל" תיקונים אנטי־ישראליים בהצעות הנמצאות בטיפולה של העצרת. לפי תביעת ישראל, החליט יושב־ראש העצרת, שיש לקרוא לכל מדינה בשמה. כלומר, אין לומר יותר „הישות הציונית", כשמדברים על ישראל.

משלחת ישראל עשתה כמה פעולות מוצלחות במישור של דעת־הקהל העולמית, שהבולטת ביניהן היתה ההפגנה נגד ההחלטה בת עשר השנים של עצרת האו"ם המשווה את הציונות לגזענות.

עדיין מערכת עם רעל אנטישמי

מבחינה סטרוקטוראלית, ניתן להבחין במגמות הבאות: ספרד ופורטוגל, לאחר הצטרפותן לשוק האירופי המשותף, „התיישרו" מבחינת ההתייחסות לישראל, עם שאר מדינות השוק, ובעקבותיהן גם יוון. לכך היתה השפעה גם על המדינות הנייטראליות — אוסטריה, פינלנד ושבדיה. לגוש אירופי אוהד, יש חשיבות רבה. הודו, עם ראש ממשלתה ראג'יב גאנדי, הביאה לריכוך ההתייחסות לישראל של גוש המדינות הבלתי־מזדהות.

בגוש הקומוניסטי באו לידי ביטוי ניצני התפתחויות המדיניות החיוביות, שאנו עדים להן לאחרונה, ופולין, יחד עם הונגריה, נמנעו בהצבעה על גירוש ישראל מהאו"ם, בדרך כלל, היתה הפעילות האנטי־ישראלית של המדינות הקומוניסטיות בעצרת זאת, פחות אגרסיבית משהיתה בעבר. לכך היתה השפעה חיובית גם על התנהגותן של ניקרגואה וקובה.

בעצרת הארבעים של האו"ם, אכן גונה הטרור והוסרה ההצעה להזמין את יאסר ערפאת, ואוזניהם הרגישות של נציגי ישראל הבחינו בצלילים פחות חריפים בתוך המקהלה הצורמת של דברי שיטנה על ישראל ועל העם היהודי. אך עדיין רחוק מאד היום בו תוכל ישראל לראות באו"ם מערכת בו היא זוכה ליחס הוגן. האו"ם עודנו מערכת רווית שנאה, המפיצה רעל אנטישמי בכל התבל.

על הפרק

מארק גפן

בעיניים פקוחות — לרוטציה

שמעון פרס מפחד מממשלה צרה וחושש שבחירות חדשות לא ישנו שינוי משמעותי את יחסי־הכוחות בין הליכוד למערך. לכן דעתו נחרצת ללכת עד הסוף המר — עד לרוטציה בתפקיד ראש־הממשלה

באחת מאסיפות הבחירות של המערך ביוני '84 נשאל שמעון פרס אם המערך יקים לאחר הבחירות ממשלת אחדות לאומית. תשובת פרס הייתה חד־משמעית: „למערך דרך משלו וכל מי שמדבר על ממשלת אחדות לאומית כאילו אומר לבוחרים, כי אין זה משנה עבור מי הם מצביעים". באסיפת בחירות אחרת שבה הופיע בצוותא עם יצחק רבין וויקטור שם־טוב הכריז פרס: „אני, יצחק וויקטור יוצאים יחד למערכה ונצא ממנה יחד כמנצחים". אכן, הם יצאו יחד למערכה אלא שבסיומה החליף פרס את ויקטור ביצחק שמיר, והקים את ממשלת האחדות הלאומית, ולא שינה עבור מי הצביעו הבוחרים.

אכן קביעתו של פרס התאמתה במלואה. מצביעי המערך ואלה של הליכוד הצביעו למעשה בעד המשך המדיניות של הממשלה הקודמת בשינויים מסוימים הנובעים מן המציאות המשתנה, אך כולם על־פי הסכמתו של הליכוד כמתחייב מן הסכם הקואליציוני, ומקיום הקבינט הפאריטטי. אפשר, כמובן, לומר, כי רק פתי מתייחס באמון לדברים הנאמרים בעת מערכת הבחירות כמו, למשל, להבטחה אחרת של פרס באותה מערכת בחירות, כי המערך „מתחייב לא לפגוע בשכר הריאלי של העובד".

הזדמנות שלא נוצלה

אבל, עדיין קיימים חוגים הסבורים כי שמעון פרס יוכיח שהקמת ממשלת האחדות לא הייתה אלא תרגיל שבאמצעותו יצליח בסופו־של־דבר להקים ממשלה אלטרנטיבית שתשתחרר מן הקיפאון הכפוי על־ידי הליכוד. במלים אחרות, פרס לא יגיע לרוטציה עם שמיר, ויצור משבר ממשלתי בנושא שיחייב הכרעה ברורה בממשלה. ועוד מוסיפים, כי לשם ביצוע „המהפך" הזה דואג פרס להבטיח לו שותפים לאותה ממשלה אלטרנאטיבית, בעיקר שותפים רתיים. על־כן, אנו נדרשים לגלות הבנה לוויתורים של המערך לדתיים, כדי שבעת המבחן יעדיפו את פרס על־פני שמיר. כך נוצר מיתוס של איזו „תוכנית סודית" המעובדת היטב על־ידי פרס, תוכנית שכל פרטיה מתוכננים בקפידה ושמורים במגירה הנעולה היטב בלשכתו של ראש־הממשלה. כאשר כתבתי לפני חצי שנה לראשונה, כי שמעון פרס הולך ישירות אל הרוטציה זכיתי לתגובות ביקורת מצדדים רבים שטענו, כי קביעתי זו אינה מבוססת, שכן „אינך מכיר את פרס". לפני ימים אחדים הזדמן לי להחליף מלים עם אחד האנשים המכירים את פרס, והמאמינים בו (ממפלגת־העבודה), אשר הפליט בנימה של אכזבה: „שמע, אני חושב כי צדקת, גם אני הייתי בטוח שפרס לא יקיים את הממשלה הזאת עד יומה האחרון, אך לאחר שלא ניצל את הזדמנות הפז שהעניק משבר שרון לפירוק השותפות, הגעתי לידי המסקנה, כי שמעון אכן יעשה מה שהוא מצהיר בפומבי כמעט כל יום שני וחמישי — הוא יקיים את הרוטציה עם שמיר ויילך לכהן כשר־החוץ..."

איני חושב, כי פרס נמנע מצער נועז בגלל דבקותו בכורסת ראש־הממשלה. החודשים שנותרו לו לשבת עליה עד שימסור אותה לשמיר אינם מוסיפים הרבה. לפי הערכתי פרס פוחד מפני כל אלטרנטיבה אחרת מאשר ממשלת האחדות. כל אימת שהוא מציץ החוצה הוא נסוג בחזרה בפחד מפני הצפוי לו ולמפלגתו. על־פי תחושתו, במקרה של היפרדות מן הליכוד, הוא אינו מאמין בהרכבת ממשלה צרה, למרות שהוא מנסה לרכוש לו אופציה אצל הדתיים.

חששות מהסתה סוציאלית

אילו התכוון פרס ברצינות להקים ממשלה צרה, היה עליו לפחות להיוועץ עם מפ"ם ור"ץ בעת שעשה את הוויתורים האחרונים לדתיים, או שמא פרס סמוך, כי סיעות השמאל יתייצבו לכל קריאה שלו ללא כל תנאים, אם יחליט להיפרד מן הליכוד. על־פי הכנתי פרס אינו רוצה כלל בשותפות עם השמאל, הוא חושש מפני תו „השמאליות" שידבק בו, אם ישוב לקיים ברית בדרך זו או אחרת עם אנשי מפ"ם.

אך פרס מרחיק לראות גם כמה צעדים קדימה. נניח, כי אכן יקים ממשלה צרה בשותפות עם מפלגות השמאל ובתמיכה של חלק מהמפלגות הדתיות — כיצד יצליח לקדם דבר־מה בממשלה וכיצד יעמוד בפני הימין המאוחד באופוזיציה? האמנם יוכל לקדם את התהליך המדיני יותר מאשר בשותפות עם הליכוד? שהרי אותן מפלגות דתיות אף הן אינן מוכנות לוותר על יהודה ושומרון, ואם פה ושם תימצא בחוגים אלה נימה מתונה יותר אין הוא משנה עובדה זו, כי היום הדת והלאומנות כרוכים זו בזו קשר מיסטי שלא ניתן להפרדה. יותר מכל חושש פרס מהליכוד באופוזיציה, אשר יתחבר עם „התחיה" וגוש־אמונים, למאבק ישיר ואולי אלים נגד כל ניסיון של פשרה פוליטית.

לא פחות מזה חושש פרס מתסיסה על רקע סוציאלי. הוא יודע, כי היום אומרים, שמודעי הוריד את המדד ואילו פרס שחק את שכר העובדים. כך, על־כל־פנים, עוברת תעמולת הליכוד. מי ששואל למה הציבור מקבל בשקט יחסי, אם לא באפאטיה, את כל הגזירות הכלכליות יכול להגיע לידי מסקנה, כי החברה הישראלית אינה נוהה אחרי התפרצויות זעם. לאלה מותר להזכיר, כי בזמנו, בעת ממשלת המערך, כאשר קוצצו הסובסידיות למצרכי היסוד בכמה אחוזים, פרצו מהומות בשכונת התקווה, הוצתו אוטובוסים וכו'. האם הייתה זו חברה אחרת, או שהמהלומה הכלכלית הייתה יותר אכזרית? לא ולא, אלא שאז „חירות" הייתה באופוזיציה, והיא ידעה להסית את ההמון ולהוביל אותו לרחוב. שמעון פרס רואה היום גם את התמונה הזאת, אשר עלולה לחזור אם יפרק את השותפות עם הליכוד.

שמיר מתמרן את פרס

בקיצור, לא רק שפרס אינו משתוקק להקמת ממשלה צרה, אלא שהוא דוחה על הסף את האלטרנטיבה הזאת. הוא מוכן לספוג עלבונות מהליכוד, כדוגמת ההתקפה של שמיר עליו (במרכז „חרות"), הוא מתעלם ממסע ההתקפות של אנשי „חרות" על מפלגתו, על שר־המשטרה מבלי שיש בידו הוכחה כי הריסון העצמי שלו הביא לו הישג כלשהו בקידום העניינים לפי רצונו.

שימו לב: שמעון פרס זכה לאשראי גדול בעקבות נאומו בעצרת האו"ם, שכלל בין היתר אפילו „לוח זמנים" אופראטיבי למשא־ומתן עם ירדן. על־פי לוח זמנים זה היה צריך להתרחש משהו עד סוף דצמבר, אלא שהימים חלפו, ומה שנותר הוא זיכרון הסערה סביב הנאום הזה. אפילו בתוך מפ"ם נמצאו תמימים וזריזים שקפצו מספסליהם וחשבו שחובה לתמוך בממשלה זו, ולעשות צעדים לחידוש הברית עם מפלגת־העבודה, שכן הם שמעו כבר את פעמוני השלום.

במציאות התהליך המדיני מוקפא, מלך ירדן מאבד את שארית סבלנותו, והממשלה שלנו מונעת ממשלחת פלשתינית מן הגדה לצאת לרבת־עמון להיפגש עם ערפאת, כאשר כוונת המשלחת: לשכנע או לאלץ אותו להכיר בהחלטות האו"ם 242 ו־338. פרס אמר בכמה הזדמנויות ש„עניין השלום הוא רציני מאוד" ונתן להבין, כי לא יירתע משום מכשול בנסיון לקדם את השגתו. אך בפועל הוא עוסק היום בטאבה...

ממש מדהים עד כמה הצליח שמיר לתמרן את פרס. במקום לדון במכלול העניינים הקשורים בסיכויי השלום ופתרון הבעיה הפלשתינית עסוקה הממשלה בחילוקי־דעות על פירושי הסיכומים של המפגש המצרי־ישראלי בעניין הבוררות בשאלת טאבה, על־פי קצב הדיונים והמוקשים ששמיר מערים, ספק אם פרס יצליח לפתור עד סיום כהונתו כראש הממשלה אפילו את הבעיה הזאת.

במקום שלום — סכנת מלחמה

והרי הליכוד משתמש בפרשת טאבה לא לגופו־של־עניין. ממש מצחיק כיצד מצליח הליכוד לנפח את המחלוקת הזעירה הזאת לממדים של בעיה לאומית גורלית, כאילו דובר, למשל, על עתידה של ירושלים. שמעון פרס נכנע לתחבולה שכל כוונתה לדחות את ההכרעה האמיתית בעניין יהודה ושומרון. מי שאינו יכול לגבור על הוטו בעניין טאבה האמנם יהיה בכוחו להרים את המשא הכבד של המו"מ המרכזי עם ירדן והפלשתינים?

ייתכן שפרס „רציני" בכוונותיו לקדם את התהליך המדיני, אך איני מאמין כי מעבר ל„רצינות" הוא מאמין ביכולתו להעביר בממשלה זו החלטה כלשהי שתביא למשא־ומתן ישיר. טענתו של פרס שבכוונתו לפתוח במו"מ עם ירדן „בעוד הליכוד יושב בממשלה" יכולה להיחשב כתרגיל מבריק. על־פי גירסה זו פרס היה מצליח להביא את ממשלת האחדות הלאומית כולה למשא ומתן ישיר, והמשבר היה פורץ ברגע שהליכוד היה מגלה נוקשות לגבי הוויתורים הנדרשים. או אז היה העם רואה באופק סיכוי ממשי של שלום, הממשלה הייתה מתפרקת, ופרס היה יוצא למערכת הבחירות, כדי לרכוש את אמון העם לסיכוי ממשי של שלום. אך פרס אינו מצליח להתחיל במשא־ומתן עם ירדן „בעוד הליכוד בממשלה", ובשבועות האחרונים מתקדר האופק וגובר „הסיכוי" דווקא למלחמה — עם סוריה. ייתכן, כי סכנה זו תוכל לשמש דבק נוסף לקיומה של ממשלת האחדות הלאומית.

פרס פוחד גם מסכני אפשרות אחרת במקרה של פירוק הממשלה — בחירות חדשות. לא פעם שמענו מפיו — מה יתנו לנו בחירות נוספות, הרי לא יהיה שינוי משמעותי בתוצאות, ויהיה הכרח להקים שוב ממשלת אחדות לאומית, או מדוע לפרקה — כאשר אנו נתונים בעיצומו של תהליך ההבראה הכלכלית?

עוד נתגעגע לפרס

אין בכוונתי להקניט את פרס. אני משער, כי בשיח גלוי עם עצמו הוא עצוב למדי. הוא רואה את הדפים הנושרים מלוח השנה, והמקרבים אותו ליום החילופים עם שמיר. הוא אומר לעצמו, כי בכל זאת הצליח להוציא את צה"ל מלבנון ולא נפחית מן ההישג הזה, אם־כי יש להניח, ששום ממשלה לא יכלה להשאיר את צה"ל זמן ממושך יותר בלבנון; הוא אומר לעצמו, כי בכל זאת הממשלה בראשותו החלה בתהליך הבראה כלכלית, אך גם הוא יודע שסיכוייה להצליח מעורפלים למדי, בעוד שהמציאות עצמה קודרת ואין צורך לפרט; הוא מנסה לעודד את עצמו במה שאמר עם ראשית כהונתה של הממשלה הזאת, כי עצם קיומה יביא להתמתנות העויינות בין המחנות, להעלמות הקיטוב בחברה הישראלית.

אכן, שמעון פרס עצמו נוהג כג'נטלמן, כדי ליצור אווירה של ריכוך הניגודים. הוא מאופק, אינו משיב להתקפות ראשי הליכוד, אך מי שטוען כי ממשלה זו יצרה מעין „אידיליה" הוזה בהקיץ.

הליכוד במערך כבמפלגה עויינת ולא עובר יום ב... ערעורית חדשה, בלי איזו הצעה להקים ועדת חקירה „שתבדוק את כל התרומות למפלגות מאז נוסדה המדינה" (נוסח חדש של ועדת חקירה בעניין רצח ארלוזורוב). פרס לעומת זאת, דוחה בנדיבות־לב כל פנייה להקים ועדת חקירה בעניין מלחמת לבנון (אם־כי בהיותו באופוזיציה תמך בתביעה כזו), ובלבד שלא לדרוך על היבלות של שרון וחבריו. אך אנשי הליכוד אינם נוהגים על־פי נימוסיו הפוליטיים של פרס.

מי שמצפה מפרס, כי אר־טרטר יקבל הכרעה, מוטב שישתחרר מן האשליה. הוא לא יחליט דבר, שכן דעתו נחרצה ללכת עד הסוף המר — עד לרוטציה בתפקיד ראש־הממשלה. ואילו שמיר כראש־הממשלה, זו תהיה כבר אופרה אחרת. עוד נתגעגע לפרס — על אף התנגדותנו לממשלת האחדות הלאומית — לסגנונו השקט ולכוונותיו הטובות, שלצערנו לא היה להן כיסוי.

עוד הדהור

מאת יעקב רבי

עבודה זרה מול הר הבית?

ח"כ אברהם שפירא מאיים מול מצלמות הטלוויזיה: — אם מבניין הכנסת ייצא היתר לעבודה זרה (השלמת בנייתו של היכל המורמונים) ולגילוי עריות (סירוב לתקן את חוק „מיהו יהודי?"), כדאי יהיה לפרוש מכאן וללכת ללוס־אנג'לס

חבר־הכנסת אברהם שפירא, מנכ"ל המדינה, החתום על שטרי־הכסף שלה, נשא־דברו של האדמו"ר מגור ומנהיג אגו"י, חזר והזכיר באוזני כל ישראל שניים משלושת הדברים החמורים שהם בבחינת ייהרג ואל יעבור לכל יהודי: עבודה זרה וגילוי־עריות (האיסור הנוסף הוא שפיכות־דמים). מכותלֵי דבריו השתמע כי יש חברים וסיעות בכנסת המוכנים ומזומנים לתת היתר כביכול למעשים נתעבים אלה.

היתר לגילוי־עריות כיצד? סתם כבוד הרב־הח"כ ולא פירש, אך כנראה התכוון לעיכוב התיקון שהשדולה הדתית תובעת להכניס לחוק מיהו יהודי. ובאמת, אם לא יובטח (בתחיקה החילונית של הכנסת) כי רק יהודי על־פי ההלכה קרוי יהודי, לרבות גר שנתגייר כדת וכדין, בגיור אורתודוקסי, — יתמיד החשש של גילוי־עריות, שהרי אין לסמוך על נישואים ובייחוד על גירושין שנערכו לפני רשות אזרחית או לפני רפורמים וקונסרוואטיבים המתיימרים לשאת אצטלות של רבנים.

אין עכו"ם בימינו

ועבודה זרה כיצד? אם תושלם בנייתה של מיכללת המורמונים על הר הצופים, בהסכמתה של הרשות הישראלית, ייחשב הדבר בעיני חרדינו כהשלמה עם קיום עבודה זרה מול הר הבית שבית־מקדשנו עתיד לשוב ולהיכונן בו. האומנם? אפילו נאמר שההיכל המורמוני על גפי מרומי הר הצופים לא יהיה אך־ורק אוניברסיטה, מכון למחקר ולחינוך גבוה, אלא כנסייה, ברומה למישכן אשר בעיר־האגם־המלוח שבמדינת יוטה, — התיחשב עבודת־האלוהים שבו לעבודה זרה, לפולחן עכו"מי? איזו דת מונותיאיסטית בכלל ואיזו דת נוצרית בפרט היא ממש בחזקת עבודה זרה, פאגאנית, כתפיסתו של מושג זה בספרות חז"ל? אמת נכון: בימי־הביניים, בגלויות אשכנז, העדיפו קהילות שלמות של יהודים למות על קידוש השם, להיטבח ולעלות על מוקד ובלבד שלא ייטבלו לנצרות. הם קיימו בגופם את הצו של ייהרג ואל יעבור. אבל בתחום אחר של העולם הנוצרי, בספרד ובפורטוגל, קיבלו עליהם המוני יהודים את הנצרות מאונס ובשעת־כושר ראשונה קיימו את אמונת אבותיהם בסתר או שנמלטו חוצה לארץ וחזרו אל היהדות בגלוי ובלב שלם, וחטא המרתם נסלח להם.

אך אפילו נניח לצורך הוויכוח, שפולחנם של המורמונים הוא כאמת עבודה זרה בשיא שיקוצה, כלום יהודים יעסקו בה ח"ו על הר הצופים? לא־כי, אלא גויים, בני אומות העולם. וכי הכנסת אחראית להם? וכי אין בירושלים, „מול הר הבית", משכנות־תפילה רבים של נוצרים לפלגיהם? מהו איפוא החידוש הנורא שבהקמת ההיכל המורמוני? ובהר הבית עצמו אין היום אתר־קדושה יהודי אלא מיסגדי ישמעאלים בלבד (להוציא הכותל המערבי, שריד בית־תפארתנו); נמצא שאם קנאי השם אלוהי צבאות סבורים שכל פולחן לא־יהודי הוא „עבודה זרה", הרי „עבודה זרה" נוצרית־מורמונית על הר הצופים ניצבת מול „עבודה זרה" מוסלמית־סונית על הר הבית, ואין עצה אלא להשלים עם מצב זה עד ביאת הגואל.

מיטען טראומאטי

אמת נכון: גם אם האמונה המורמונית אינה עבודה זרה כדיוקה של תפיסת היהדות, היינו עבודת כוכבים ומזלות, מכל מקום היא זרה לבני אברהם יצחק ויעקב, זרה מבחינה תיאולוגית, ריטואלית, תרבותית; ואפשר שהשימוש במונח המשוקץ „עבודה זרה" אינו אלא חיפוי לפאניקה שאחזה יהודים חרדים, שמא שלוחי „כנסיית ישו הנוצרי של קדושי אחרית הימים" (השם הרשמי של עדת המורמונים) מתכוונים לעצמו של דבר לא לכינון מיכללה, שלוחה של אוניברסיטת בריגהם יאנג אשר בסולט־לייק־סיטי (שכבר יש לה זה כמה שנים מישכן־עראי ברמת־רחל), אלא כוונתם לפעילות מיסיונרית, להעברת יהודים על דתם. חשש זה יש לו לכאורה יסוד עובדתי ורגשי. היסוד העובדתי עניינו בכך שמאמיני הכת אשר ייסדו ג'וזף סמית ובריגהם יאנג רואים חובה קדושה ומצוות־עשה ראשונה במעלה בעשיית נפשות לאמונתם: כל אחד ואחד מהם אמור להיות מיסיונר ולהקדיש לשליחות למען הדת את מיטב זמנו ואונו. אין בעולם עדה מיסיונרית מובהקת יותר מן המורמונים. והיסוד הרגשי של החשש מפני כוונות המורמונים — הלוא הוא הרגישות היתירה של יהודים באשר הם יהודים (לאו דווקא שומרי מצוות) מפני מזימתם של אנשי־כמורה נוצרים לכפות על יהודים בכוח, באימת־מוות, את ההליכה אל אגן הטבילה ואת ההודאה באלוהותו של אותו האיש. זהו מרכיב טראומאטי בניסיון ההיסטורי של עם ישראל; מיסיון מעלה על הדעת הכפשת היהדות, אינקוויזיציה, אוטו־דה־פה, גירושים והגליות, כל מיכלול הגזירות של שנאת ישראל. נראה שעדיין לא התנער העם היהודי מן המיטען הטראומאטי הזה, ואולי אין לתמוה על כך — דור אחד בלבד אחרי השואה.

אף־על־פי־כן, החשדת המורמונים במיסיונריות בתחומי מדינת ישראל היא החשדת שווא, נאמנה עלינו עדותם של מנהיגי הכנסייה המורמונית ושליחיהם, שימשכו ידם מכל פעילות מיסיונרית בישראל, כיוון שהדבר אינו לרצונה של ממשלת ישראל. אפילו בשלוחת האוניברסיטה שלהם לא ילמדו סטודנטים יהודים. שכן גם זה עיקר גדול בדתם: לא לעשות שום דבר המנוגד לחוקיה וסדריה של מדינה שבתחומה הם פועלים. השמירה על עיקר זה דוחה את קיום המצווה הראשונה־במעלה של עשיית נפשות, מיסיון כלעז.

אבל אנשי השדולה הדתית בכנסת מתעלמים מהימנותם של המורמונים. לטעמם, הללו מיסיונרים שאין להם תקנה. אפשר שבכך מגלים חרדינו עד כמה הם קטני־אמונה, עד כמה דל ומועט בעיניהם כושר־התחרות של מורשת ישראל העתיקה והעשירה נוכח דת המורמונים הצעירה, שכבודה במקומו מונח (ולהערכתם של אנשים סובלנים ורחבי־דעת) ועל כל פנים אינה „אמונה רמה" במיוחד מבחינת ערכיה ההגותיים. ואף זה ייתכן, שמקדשי מלחמת הדת בישראל

(סוף בעמוד 19)

שער שכם

בצלאל עמיקם

פנינה בחומת ירושלים

מאת בצלאל עמיקם

הדוכנים למכר מזכרות בשער ובממטה המשתלשלת ממנו פתוחים כרגיל. בעליהם מקדמים את פני העוברים והשבים בחיוך מפתה, ולקוח מזדמן שיעמוד לבדוק את מרכולתם יזכה ללא ויכוחים, להנחה. לכאורה, העסקים כרגיל בשער שכם, אולם מתחת למסווה „ולין הנעים" אי־אפשר שלא לחוש בדריכות רבה. לובשי מדים נושאי נשק ומבקרים לא ממשים משוטטים צמודים־צמודים במטמאות שליד השער. תנועת הקונים דלילה וגם אלה המעיזים להתמקח על המחירים דומה שהם מגניבים מבט לצדדים. בשבועות האחרונים שלוש פעמים ננעץ סכין בגבם של עוברי אורח יהודים. מעשים מתועבים אלה זעזעו רבים וזרעו הרגשת אי־נוחות בקרב הסוחרים הערבים, המעדיפים שהשקט והשלווה הנחוצים לעסקים ישובו לשלוט באיזור.

באנו לשער שכם כדי לגלות, ברבים את פניו היפים, פנים שנגלו לאחרונה עם תום החפירות הארכאולוגיות, שנערכו בבסיסו.

שער שכם, ההדור בשערי חומת ירושלים, מצטיין ביופי ארכיטקטוני נדיר. מבין שבעת שעריה המפתוחים של העיר העתיקה זהו השער המפואר והמסוגנן ביותר. מבנת האבן האפור המוצק, על מגדליו, משמש דורות על גבי דורות מבואה הצפוני של העיר העתיקה. זרם בלתי פוסק של אדם ובהמה רוחש בו כל שעות היממה. השער

שער שכם.

מיוחד בשתי קרמות גדולות בולטות על פני תוואי החומה. בחלקו העליון, מוכתר המכלול בשיניים עטורות ומקוריות. בחזית השער מתנוססת כתובת בערבית: „ציווה לבנות חומה מבורכת זו אדוננו הסולטאן הגדול, המושל המזהיר, סולטאן התורכים הערבים והפרסים סלימאן סאלים חאן, ינציח אללה מלכותו ושלטונו". התאריך — שנת 944 לספירה המוסלמית, היא שנת 1538, שנה שבה שופצה החומה ונבנתה מחדש, בפקודתו של השליט הבנאי.

למעשה, שער שכם דהיום הוא שתי כניסות, בנויות זו על גבי זו. השער ניצב על מפלס רומי ביזנטי. שרידי השער הקדום, מתחת לגשר הכניסה, ידועים לנו מזה שנים רבות. החפירות בשנות השלושים חשפו את חלקיו החיצוניים, ובשנים 1964־6 נתגלו שרידים נוספים מן התקופה הרומית ומן התקופה הצלבנית.

„מפת מידבא", אותו פסיפס מהמאה השישית לספירה, מראה את שער שכם בבהירות רבה, משובץ בחומת ירושלים. במפה, הנראית כתצלום אווירי של ירושלים, מתוארים בחומה ששה שערים. שער שכם הוא הצפוני שבהם וגודלו מלמד על חשיבותו, הקשור גם במיקומו — בסמיכות לצומת הדרכים העיקרי של ירושלים. מכאן יצאה בעבר הדרך שהובילה למישור החוף דרך בית חורון, וצפונה — לשכם ולדמשק. מאחורי השער משתרעת רחבה מוקפת סטווים, שבמרכזה היה עמוד, על כן גבוה. עמודים דומים היו מקובלים בתקופה הרומית. הארכיאולוג פרופסור מיכאל אבי־יונה גורס, כי הרומאים נהגו למדוד את אורך הכבישים שבתחום העיר מעמוד זה ואילך. יש הסוברים, כי העמוד שימש נקודת ציון למרחק בין ירושלים לערים ראשיות אחרות בארץ ישראל ואף מחוצה לה. בתקופה הערבית — ולמעשה עד לימינו אלה — נקרא השער „באב אל עמוד" — אות וזכרון לעמוד שבככר, שרישומו לא נמחה, חרף מאות השנים שנקפו מאז נעלם. הצלבנים קראו לשער „שער סטיפן הקדוש", כי מכאן הוביל הנתיב לכנסייה שקוראה על שם אותו קדוש (שער האריות נקרא אף הוא על שם אותו קדוש נוצרי).

עבודות שיפוץ

עד לראשית שנות השמונים, היתה חזותו של השער המהודר עלובה. כלי רכב רבים, בעיקר מוניות, צרו על הכניסה והסתירו את ככר המבואה. הצפיפות במעבר גדלה עוד יותר, בשל דוכני המוכרים, שניצבו לאורך כתליו. החלק התחתון נגרש מצבורי אשפה והריסות, חלקם עוד מימי בניית החלק העליון, בתקופה התורכית.

בשנות השמונים החלה עבודת עיצוב ושיפוץ כולל של שער שכם על כל חלקיו.

הרחבה החזיתית נבנתה מחדש והורחבה, כך שהיא מאפשרת ראות מכל כיוון וגישה נוחה אל השער עצמו מכל עבר. מגרש חנייה מיוחד לטעינת ופריקת סחורות משרת את סוחרי העיר העתיקה. עגלות עמוסות מרכולת יוצאות משער שכם את השווקים הציוריים, פנימה. המוניות והמכוניות שחנו בחזית השער והיו מיפגע בטיחותי וחזותי הורחקו. אמפיתאטרון קטן, משולב ברחבה, שעל ספסלי האבן המתוטבים שלו יכולים מבקרים לשבת ולהשיב נפשם, או להאזין לדברי הסבר לפני כניסתם פנימה, בא במקום מגרש החנייה. הדוכנים והקיוסקים המכוערים שהצרו את הכניסה סולקו. בעליהם פוצו וזכו לחנויות חדשות, במעלה רחוב הקארדו. עבודת הפינוי גילתה מחדש את היסוד הארכיטקטוני הנאה, שהיה חבוי עד כה. בד בבד עם זאת שופצו גם חזיתותיהן של החנויות ברחבה הפנימית של השער. העתקת החנויות ממקומן איפשרה פתרון בעיית הניקוז, שהוא נמוך ומועד לשטפונות בעת החורף.

השער הקדום

לפני הבאים בשער שכם בחירה קלה: האם להכנס פנימה, דרך המבוא המקובל, זה שמהתקופה העותומנית, או האם לרדת במדרגות אחורה ולהכנס בעד המבוא הקדום יותר, הרומי־ביזנטי. השער, בעיר כולה, הוקם מהריסות החורבן על ידי הכובש הרומאי הקיסר פובליוס אליאס אדריינוס, בשנת 135 לספירה, השליט הרומאי המנצח, שהכריע את בר־כוכבא ומורדיו. הסב את שמה של ירושלים, שאותו ביקש להטמיע, לשמו הוא. מן השער נפתח הציר הראשי, שחצה את העיר — רחוב הקארדו, שבחלקו חידש ימיו.

עבודות החשיפה והשיקום של המבוא הרומאי המרשים כללו פינוי כמויות אדירות של שפכים, אבנים ועפר. כיאות למבוא ראשי לעיר, נבנה השער בפאר רב. הוא מורכב מקשת כניסה גדולה, מסוג קשתות הנצחון שנהגו הרומאים לבנות לרגל נצחונות הקיסר. מן המבוא מוביל פרוזדור מזרחי אל אולם גדול־מימדים, המתנשא לגובה 11 מטרים, 11.6 מטר אורכו ורוחבו 6 מטר. האולם הגדול בנוי אבני גזית גדולות, שנשתמרו להפליא, ואשר דמיון רב להן לאבני התמך הענקיות של חומת הר הבית. רק התקרה עשויה בנייה עותומנית. אולם־כניסה זה שרת את אנשי המשמר — חיילי הלגיון הרומאי — שהשגיחו על תנועת הנכנסים לעיר. חדר מדרגות, הבנוי בתוך החומה, מחבר את האולם הרומי עם ראש החומה, והוא איפשר לחיילים לעלות אל נקודת התצפית, הנשקפת אל צומת הדרכים המובילות העירה.

אבני בליסטראות שנערמו במקום ממחישות למבקר שם מן העוצמה הצבאית הרומאית המפורסמת. בשלהי התקופה הביזנטית ובתקופה הערבית, חולק האולם — באמצעות קשתות לשתי קומות. הדיוטה התחתונה שימשה בית־בד לשמן־זית. עד עצם היום הזה נקרא הרחוב היוצא משער שכם דרומה בשם „חאן אל זית", או, בתרגום מילולי, שוק בית הבד. בתקופה מאוחרת יותר, משפסק בית הבד לפעול, שובצו חלקיו בספסלים שנבנו לאורך קירות האולם. חדרי המדרגות הפכו לבורות מים. בתקופה הצלבנית, נסתם השער כולו ושער חדש נקרע בחומה, במפלס גבוה יותר, צפונית לו. השער העותומני, הוא השער הקיים ליום, נבנה מעליו.

השער הרומי, ששני מגדלי שמירה חופים עליו, פונה כלפי פנים, לעבר ככר רחבה ומרוצפת, המוכרת לנו היטב מ„מפת מידבא". במרכז הככר עמד על מכונו, כפי שכבר כתבנו, עמוד מלכותי, שפסלו של הקיסר התנוסס בקצהו.

לאן נעלם העמוד המפורסם? זוהי אחת התעלומות שאת הארכיאולוגים לא הצליחו לפתור. העמוד, גולת הכותרת של „איליה קפיטולינה" לא נמצא ושרידיו נעלמו. כתחליף לעמוד הוצב באתר תכליל הולוגראמה שנבנה במיוחד על ידי חברה אנגלית, שאמניה נעזרו בדמותו של אדריאנוס קיסר, כפי שהיא מופיעה על גבי מטבעות ותמונות מתקופתו. העמוד עוצב לפי עמוד הקיסר טראיאנוס, שנבנה ברומא בשנת 114 לספירה. ■

דוד ארן

מסביב לעולם

• חלב עלול לגרום מיגרנה לילדים

„אני משתומם", אמר לפני כמה שבועות בברלין נשיא החברה הבין־לאומית לאלרגולוגיה, פרופ' אליין דה־זוק. „כי רוב עמיתיי בגרמניה עודם מפקפקים האם תופעות אלרגיות אכן הולכות ומתרבות בארצות התעשיה". הפרופסור, אימונולוג מברן, דיבר בסימפוזיון שאורגן על־ידי משרד־הבריאות המערב־גרמני, שטען בעבר כי כל קשר בין אלגריה לגורמים סביבתיים טרם הוכח.

מספר מקרי האלרגיה גדל בעשור האחרון ב־30 עד 40 אחוז. מניסוי השוואתי שנערך בציריך מסתבר כי בשווייץ לקה בנזלת־שחת בשנת 1926 כאחוז אחד מן האוכלוסיה, לעומת 4.5 אחוזים ב־1958 וכ־10 אחוזים כיום. גם לגבי קצרת, מחלות הסימפונות ואקזמות־מגע הובאו בכינוס ממצאים לגבי עליה דומה. מחקר שנערך במינכן אפילו הראה, שמיגרנה אצל ילדים נגרמת לעתים מאלרגיה למזונות שונים: חלב־פרה, שוקולד, ביצים וחיטה, ובכלל — ועל־כך לא היה ויכוח — אסור לזלזל באלרגיות: לא זו בלבד שהן גורמות אי־נעימות, הן לפרקים ביטוי למחלות כלליות חמורות.

אמנם טרם הוכח סופית הכל על אלרגיות, אך קיימות די נקודות אחיזה לקביעת קשר בין האלרגיות ובין מוצרים למיניהם. הנה דוגמה אחת מיני רבות: לדבריו של האלרגולוג, איש המבורג, פרופ' קארל־היינץ שולץ, יש לייחס אלרגיות־מגע רבות לתמרוקים, לטקסטילים ולכימיקאלים של משק הבית. שולץ, כמו רבים אחרים, דורש לפרט את החומרים הכלולים במוצרי תעשיה אלו. על השאלה, אם משרד־הבריאות הפדראלי יוכל לנקוט עמדה דומה, לגבי „מוצרי החודש" למיניהם, היתה התשובה: „על כך צריכים להחליט הפוליטיקאים"... י.א.ו.

• ביקורת עצמית בשורות המפלגה

ההאשמות ביחס כנוע למוסקבה, כאי־סובלנות דוגמאטית ובמרינות מיושנת אינן בבחינת חידוש בשביל המפלגה הקומוניסטית הצרפתית. אך ההתקפה האחרונה אינה באה מצד „אויב מעמדי" משורות הימין, או מבעל־ברית לשעבר מן השמאל שהתאכזב, אלא משורות המפלגה עצמה.

חבר הוועד המרכזי, ודובר המפלגה לשעבר, פייר ז'וקן הפר מסורת של משמעת ברזל ויצא להתקפת־מחץ על הנהגת המפלגה הנוכחית, בספר שנקרא „ביקורת עצמית". הספר, שהוקע בפי מזכ"ל המפלגה ז'ורז' מארשה כ„בוגדני" וכ„סילוף האמת", מאשים את ההנהגה בהתרפסות לפני בריה"מ וקורא לשינוי גמור של מבנה המפלגה והאסטרטגיה שלה.

„ספרי הוא אזעקה: קיימת סכנה שהמפלגה הקומוניסטית הצרפתית (פק"פ) תידחה לשולי החיים הפוליטיים", אמר ז'וקן, מרצה לספרות גרמנית ואחד האינטלקטואלים המועטים שעדיין נותרו בדרגים הבכירים של המפלגה.

הפק"פ, שלפנים היתה המפלגה הדומינאנטית בשמאל הצרפתי, הגיעה לשפל הנמוך ביותר מאז שנות העשרים. בבחירות לפרלמנט האירופי בחודש יוני השנה זכתה רק ב־11 אחוז מכלל הקולות. נראה ששפל זה יימשך גם בבחירות לפרלמנט הצרפתי בחודש מארס הקרוב. (סקרי דעת הקהל חוזים כי מפלגות הימין יעלו לשלטון, אחרי חמש שנות אופוזיציה).

ז'וקן מאשים את הנהגת המפלגה כהאצת ההידרדרות, הוא סבור כי המפלגה לא הסתגלה לעולם המודרני ולתמורות אשר שחקו את בסיס התמיכה המסורתי שלה. לדבריו, המפלגה צריכה לחדול מדביקותה הנוסטאלגית בתעשייה המסורתית ולהתרכז יותר בבעיותיהם של עובדי הצווארון הלבן, של המהגרים, של הנשים ושל קבוצות אחרות.

אבל, יותר מכל חשוב, הוא אומר, שהמפלגה תתנער מן „הצנטראליזם הדמוקראטי", אשר לפיו מתקבלות כל ההחלטות בצמרת, ותנתק את זיקתה למוסקבה.

„המפלגה הקומוניסטית עוטה שריון של דוגמאטיזם, היא לא תוכל לשמור אמונים לאידיאל שלה ולהציע דרך סוציאליסטית אמינה, אם לא תוכיח אי־תלות גמורה, אינטלקטואלית ומעשית כאחת, בגוש הסוציאליסטי".

הספר עורר כמובן את זעמם של מנהיגי המפלגה, הוא העלה שוב בעיות, שנקברו במכוון בוועידת המפלגה שנערכה בפברואר האחרון. ההנהגה דחתה אז כל תביעה להגברת הדמוקראטיה המפלגתית וכל ערעור על נאמנותה הבלתי־מעורערת לגוש הסובייטי.

התמרדותו של ז'וקן עלתה לו בחברותו בפוליטביורו המפלגתי, אך הוא מוסיף להיות חבר בוועד המרכזי.

הספר נותן סקירה קצרה של קשרי המפלגה עם מוסקבה: החל במינויו של מוריס תורז, הסטאליניסט הנוקשה, לתפקיד המזכ"ל ב־1930, ועד למינויו־מחדש של מארשה לתקופת כהונה חמישית של שלוש שנים, בחודש פברואר האחרון; ואף מצטט מסמכים סודיים שהדליף לו חבר מפלגה בלתי־מזוהה.

ז'וקן, מצדו, אינו מגלה כל סימני חרטה. וויכוח, הוא אומר, מר ככל שיהיה, עדיף על שתיקה מנוונת. „הגעתי למסקנה שעל מפלגתי מאיימת סכנת מוות... מטרתו היחידה של ספרי היא לעורר ויכוח שיחיה אותה.

אנדריו היגינס

יערות בבקבוקים ממתינות לשעתם.

• יערות בתוך בקבוקים

יערות שלמים מאוחסנים בבקבוקים ומוחזקים בהקפאה מתמדת ב„מחסן הזרעים" הממשלתי בהאנאו־וולפגנג, שהוא אחד מתוך ארבעה מחסנים מסוג זה הקיימים במערב־גרמניה.

מיליוני זרעים של עצי מחט, הגדלים בגרמניה, ממתינים באקלים מלאכותי של חדרי מרתף לשעתם. הזרעים נאספו מיערות שנבחרו על ידי רשויות הייעור המקומיות ובבוא היום הם ישתלו כדי לחדש את פני היער הגרמני החולה.

הזרעים מיובשים, מנוקים וממוינים ואחר־כך הם מועברים לאחסנה. אשתקד, למשל, היו המומחים תמימי דעים כי למרות המחלות שבהן לוקים היערות, הניבו העצים פירות בריאים (ולפיכך גם זרעים בריאים).

בהאנאו מכינים זרעים של עצי אדר, לבנה, ואלון שיוכלו „למלא את חובתם". זרעי אלונים ועצי אשור אי־אפשר לייבש, שכן בתהליך הייבוש הם מאבדים את כושר הנביטה; זרעי אלון מנוקים ומאוחסנים עם העונה הקרובה וזרעי אשור מאוחסנים אפילו למשך שנתיים.

כמות הזרעים הדרושה לחידוש יערות משתנה בהתאם לסוג העץ. קילוגראם אחד של זרעי אלון יפיק כ־150 עצים, קילוגראם אחד של זרעי אשור יפיק אלף עצים. זרעיהם של עצי מחט מפיקים כ־10,000 אורני־הרים וכ־120,000 אורנים מצויים בכל ק"ג.

-פראנקפורטר אלגמיינה צייטונג- ■

גלויות תל־אביביות

כתב וצייר משה בן־שאול

משיב הרוח ומוריד הגשם

אמרו שיהיה מעונן ואחר־כך יתרבו העננים ואחר־כך ירד גשם לפרקים. ובאמת השמים היו מעוננים (חלקית) אבל אני דימיתי לראות מעל הים גוש כהה שעומד להתפוצץ כל רגע.

וכבר השתעשעתי במחשבה, שאם אסע בזהירות לאורך הטיילת אוכל לראות מראה שמלבבני כל־כך: ים נרטב. גלים מתנפצים אל החוף, פנסי מכוניות דולקים בערפל המסתורי הזה, המתגלה מעבר למגבי הגשם שלי, מעבר לזכוכית הרטובה.

אבל לא. הגוש הכהה לא היה אלא עשן סמיך, מתאבך מעל התורן הלאומי של עירי, ארובת רידינג.

הייתי צריך להתפלל. בעצם, זכרתי את הנוסח מימי ילדותי בירושלים, כאשר הלכנו לבית־הכנסת הקטן שלו „בית יעקב", או „נוה יעקב", בסוף החגים הגדולים. זכרתי את משיב הרוח, ומוריד הגשם.

אבל לא. לא התפללתי. מאז ימים רבים אני סומך על איזה חוני המעגל חדש שיציל אותי ואת אדמת הארץ ואת מפלס הכנרת, את התבואה ואת החקלאות, סוף־סוף, לא כופר שכמוני יוכל להועיל. אולי אורי זוהר?

לא התפללתי, אך הרעיון הציק לי, מה גם שראיתי בטלוויזיה מדען נמרץ שהסביר כיצד מוריקים חומר לעננים קטנים, אשר הולכים ומתעבים, הולכים ו„מתפוצצים" עד כי... טוב. הסוף צפוי ומלא־תקווה: גשם.

מסתבר, שגם לרבני טבריה ושועיה הציק הדבר. אלה פצחו בקול אל יושב מרום וראו זה פלא, הוא נענה לתחינתם ושוב חזרנו אל חיק החורף המאוחר, אשר מבטיח, לפחות, את קיומו כחורף נורמאלי.

זאת אומרת, שכן אוכל להפעיל את מגבי המכונית ולראות את יפי הים מתגלה לנגד עיני מסתורית ורחוצה ואפופת רסיסים דקים ואגריים כאשר אהבתי.

וכך, ביקשתי להחזיר לעצמי גרסה דינקותא של תפילות ובקשות, עצות ונהגים, נוסחים וזמנים, אגדות והלכות, מבולים וממטרים וכיוצא באלה.

מה שהחכימני ביותר היתה דווקא נסיעה נחמדה לעיר קודשנו ירושלים, עיר הולדתי. שכל אבן שבה היא אבן ובימינו היא כבדה ואחראית וחרדית מנשוא.

בבואי למקום שבמקומות, לאותו אזור שבו כל לבן הופך לאפור וכל אפור לשחור וכל שחור לשחור־שחור, זאת אומרת לשכונת מאה־שערים, הבליח האור מן השחור בצורת חוברת אחת, הקרוייה „קונטרס גבורות גשמים" בהוצאת דבר. סוכן. לא „דבר" עיתון הפועלים, אלא דבר ירושלים, משהו שנלקט ונערך בעזרת החונן לאדם דעת על ידי יואל שוורץ. הרבה מצנאטים יש לקונטרס זה שעוביו 64 עמודים. הוא נדפס בסיועו של ר' יוסף טננבוים שמעיה לאו"ש מטורנטו קנדה. אך באותה מידה מצוייה כאן רשימת הספרים שנדפסו בסיוע הקרן זכרון בנימין זאב שוורץ זצ"ל. אם כוחי יעמוד ברוחי אביא לכם מטעמים גם מן הרשימה, הכוללת, בין השאר, נושאים כ„פתח דופקים בתשובה", „כשרות המזון — מדריך להלכות תולעים", „כשרות המזון — מדריך להלכות ערלה", „כיצד להימנע מאיסור אכילת שרצים" ובדומה.

אך לעניין, רבותיי. לעניין.

נתבאר לי, ולקוראים היקרים של קונטרס זה, שהגשם מלמד על השגחתו יתברך, לפיכך ארץ־ישראל מושקת על־ידי גשם ולא באופן אחר. הדבר מורגש, כך כתוב, ביתר שאת בארץ־ישראל כאמור בתענית י': „ארץ־ישראל משקה אותה הקב"ה בעצמו וכל העולם כולו על ידי שליח. עוד נאמר (תו"ר בחוקותי כ"ו): „ונתתי גשמיכם בעיתם — ולא גשמי שאר ארצות".

ומכאן מה למדתי? נו, באמת.

למדתי שלא יעזור לאותם מוריקי עננים למיניהם, שהרי ארצנו הברוכה מושקית ממילא על־ידי גשם, אבל רק היושב מרום משקה אותה ולא, שומך־שמיים, מזריק עלוב.

וחוץ מזה — מה שיורד גשם שם, בחו"ל, זה לא עניינו. אל לו לשרות המטאורולוגי לשית ליבו להתקרבותם של עננים מלאים או להתרחקותם, שהרי היושב־מרום אינו מתחשב במה שנעשה שם — הוא־הוא שנותן הגשם בעיתו כאן „ולא גשמי שאר ארצות".

גם שאלתי עצמי כיצד מוגדרת ארץ־ישראל זו של הגשמים. מהו הגבול הרטוב ומהו הגבול היבש. האם מדובר בארץ־ישראל המקראית? או שמא בארץ־ישראל שונה.

ומרוב שהייתי שקוע בהרהורי, הפסוק הלכה ונתבלבלה עליי דעתי, הרמתי עיני למרום, אל תשכחו, היה זה שם, בעירנו הקדושה, במקום שעומדים צדיקים גמורים.

התפללתי בלי קול ובלי גבולות.

והנהו, טיף־טף, טיף־טוף... הגשם החל. בלי שום אזהרה מוקדמת.

ומסתבר, שמה שלא עושה הזמן, עושה השכל. להתפלל רבותי, להתפללו. ■

לכל הדעות

קריקטורות בפוליטיקה

נפתלי בן־משה

האופוזיציונר המקצועי

אופוזיציה זה מצב פוליטי העשוי להשתנות — לפי הנסיבות ולפי השיקולים הפוליטיים. אך יש שהאופוזיציוניות הופכת למנטא־ליות, לחלק מתכנית מחשבתו ומאופי התנהגותו של האדם. אדם שכל שנות פעילותו הציבורית עברו עליו — אולי שלא מרצונו, בפעילות אופוזיציונית ושמעולם לא התנסה בעשייה שיש עימה אחריות קואליציונית ולא נשא באחריות לתוצאות מעשיו — אינו מסוגל להזדהות, גם אם הוא מבין את הדברים באורח אינטלקטואלי — עם השיקולים המורכבים הניצבים בפני היחיד או בפני הקולקטיב בעת שהוא נאלץ לבחור את האלטרנטיבה הגרועה פחות מבין האלטרנטיבות הגרועות. או בעת שעליו להכריע על מוצא מתבקש מתוך הגבלות ומתוך החרדה כשעל הכף מוטל הסיכון להפסיד הכל.

אופוזיציונר באופי, או נקרא לו לשם הפשטות האופוזיציונר המקצועי, פטור מדאגה ומאחריות, ומבחינה זו לא משנה אצלו הרבה אם מדובר בממשלת הליכוד, בממשלת מערך או בהנהגת ההסתדרות. האופוזיציונר המקצועי אם אינו משולל אחריות לחלוטין, סומך על הנושאים באחריות שלא ישמעו בקולו. „מה איכפת לי להיות קיצוני — הרי ממילא אין סכנה שיקבלו את דעתי?" ישנו גם כזה, שבאמת ובתמים מאמין שהאופוזיציה היא לעולם צורקת ושאינו מסוגל להבין את המשמעות הפאטלית הנודעת לעמדתו הקיצונית. זהו האופוזיציונר המאושר, שמצפונו אינו נוקפו לעולם.

זה, בתמצית, אורח־חיים נעדר עומק, חד־מימדי, נתון בסד מחשבה פשטנית שנוסף לכל מגרעותיו הוא גם עיוור צבעים. אופוזיציונר כזה שרוי במצב בלתי הפיך. גם כשהוא בשלטון הוא מתנהג כאילו הוא באופוזיציה. רבים ממנהיגי „חרות", למשל, שחווייה האופוזיציונית רבת־השנים הוטבעה עמוק בנפשם, מתנהגים כאופוזיציונרים גם כשהם מחזיקים ברסן השלטון.

המטרה שלמענה נלחם האופוזיציונר המק־צועי הופכת במרוצת הזמן אמצעי למלחמתו. לא המטרה היא העיקר אלא המלחמה. העיקר להיות נגד, לרחות על הסף, לתקוף. האופוזיציה לדידו אינה הכרח־לא־יגונה שהמציאות הפוליטית כופה אלא הלך־רוח, משאת־נפש ותוחלת חיים. האופוזיציונר המקצועי אורב לכל מעידה ולכל כשלון ומתנפל עליהם כעל מוצא שלל רב. הכשלון — אשר גורם נזק פוליטי או כלכלי לציבור — מעניין אותו רק כאירוע לצורך ניגוח השלטון. „אמרתי לכם".

כשמוצבת בפניה אופוזיציונר בעייה הדורשת טיפול הוא יסביר לך בשום שכל וברטוריקה משובחת שהבעיה היא חלק ממכלול הבעיות, תוצאה ממדיניות כוללת, ושעד שלא תשנה את המדיניות כולה — הבעייה הקונקרטית חשוכת מרפא. זה נשמע כל־כך הגיוני — הרי גם אנו יודעים שיש סיבה ושיש מסובב ושישנם הקשרים פוליטיים וכלכליים. אז מה עושים עם הבעייה? מחריפים את המאבק בשלטון ומחכים לבוא המשיח.

שפת הפשרה אינה נהירה לאופוזיציונר המקצועי. איך אפשר להתפשר עם עקרונות. איך אפשר להיות באופוזיציה בקטע אחד ולשתף פעולה בקטע שני? הרי הכל עשוי מקשה אחת וכל קטע הוא חלק מהמכלול? האופוזיציונר המקצועי, ניתק את הקשר בין הסיבה שהביאה להחלטה להיות אופוזיציה לבין מה שקורה במציאות לאחר־מכן. כאיש מפלגה אדוק, שי־קוליו אינם לגופם של הדברים, אלא לגופו של האינטרס המפלגתי כפי שהוא מבין אותו. המפלגה היא מעל לכל.

אין בעייה להיות אופוזיציונר. הטעמים מדוע להיות נגד הם תמיד מרוכבים מאלה בעד. הם גם יותר קליטים ויותר מרשימים. לך תסביר מדוע על־אף כל המחדלים והכשלונות, הסטיות והביזיונות, שאיש אינו מכחיש את קיומם — בסופו־של־חשבון אין לנתק את פתיל השותפות, ושהסיכוי הטוב ביותר במצב הנתון לקדם דברים מכריעים הוא למרות הכל ביחד. זה קשה ומורכב. הרבה יותר פשוט וקל לדבר על הבזיונות ועל הכשלונות. או לך תסביר מדוע חשוב לפעמים להיות פחות צודק כלפי עצמך ופחות מסקני בהשקפת עולמך, אך להשפיע יותר במאבק הקונקרטי הנטוש בזירה הפוליטית זה קשה ומורכב. הרבה יותר פשוט להסביר שאין הבדל בין המערך לבין הליכוד, שפרס עושה דברו של מודעי, שמפלגת העבודה התרוקנה מכל תוכן סוציאליסטי, שההסתדרות רקובה ושחברת ה־עובדים אינה שונה מכל מעביד בורגני. אשרינו וטוב לנו. אמנם, הכל קודר וחסר תקווה — אך האופוזיציונר תמיד צודק.

לפעמים אין ברירה (ממשלת הליכוד ואולי גם ממשלת האחדות) אלא לשרת את העם באופוזיציה אך היזהרו מן האופוזיציוניות לשמה, ומן האופוזיציונרים המקצועיים המשרתים ומ־זינים אותה.

משיכות־יתר מפה ומשם

יהודה להב

סכנה למשכן השכל

הגורמות המחייבות של חשיבה דתית אינן עולות בקנה אחד עם מחקר מדעי חופשי, החייב להיות משוחרר מכל סייג של אמונה טרומית ולחתור אך ורק לגילוי האמת, תהיה אשר תהיה. כלל זה חל על כל הדתות ועל כל האמונות, המצויירות במסקנות קבועות מראש. יחסי לאוניברסיטה המורמונית שבניינה הולך ומוקם על הר־הצופים בירושלים נגזר מכלל זה. אין לי כל סיבה להתפעל ממנה או לתמוך בה — אבל אין לי גם סיבה מיוחדת לפחד ממנה. בכל אופן, לא יותר מאוניברסיטאות דתיות אחרות ומכל מיני מוסדות העוסקים ב„החזרה בתשובה". אולי פחות. כי האוניברסיטה המורמונית לא תקבל כספים מתקציב המדינה, אולי אף תכניס כסף למדינה. מה שאי־אפשר לומר, כידוע, על „מחזירים בתשובה".

מוכרחים להקדים ולציין דברים אלה, כדי שאדם יסיר מעצמו צל של חשד, שהוא תומך, חלילה, בהתנצרות. האזהרות מפני סכנת ההתנצרות, שבאחרונה הצטרפו אליהן אפילו חוגים חילוניים, אינן יכולות לעורר אלא גיחוך. מדינת־ישראל אינה קהילה יהודית בתפוצות. באמצעות כלים ממלכתיים היא חולשת על כל מערכת החינוך ועל חלק גדול ממערכת ההסברה, בכל שלבי החינוך, מגני הילדים ועד למוסדות להשכלה גבוהה. כל המערכת האדירה, רבת־הזרועות הזאת מנחילה ערכים לאומיים ויהודיים. אם על בוגרי המערכת הזאת בכל זאת מאיימת סכנה של התנצרות והתנכרות, הרי שורש הרע טמון בגורם יותר יסודי ויותר עמוק, מאשר בפעולה מיסיונרית, המיוחדת למורמונים.

דרך אגב, הלא ניתן לבחון את מידת הסכנה הזאת במציאות. לא הכל יודעים שהאוניברסיטה המורמונית פועלת בישראל מזה 16 שנה. עכשיו רק מקימים את הבניין שלה. המערכה העזה מתנהלת לא נגד פעולת האוניברסיטה — שכנראה אין כל דרך חוקית למונעה — אלא רק נגד הקמת משכנה. הדבר די אופייני לדיבוק האבנים וקדושת־המקומות, שאחז בחלק מן החברה שלנו. האם מישהו יכול לגלות, כמה יהודים התנצרו בתוקף פעילותה של האוניברסיטה המורמונית ב־16 השנים שחלפו?

כמובן, אפשר לטעון, כי המספר אינו חשוב, חשובה הסכנה. דין נפש אחת כדין רבבה. זה מביא אותנו לשאלת השאלות: מי קבע, שלמישהו יש סמכות לשמור על בריאותה או על יהדותה ולו גם של נפש אחת? מי קובע, שאנו ציבור בלתי־מבוגר של חלוש־דעת, שצריך לשמור עלינו מפני „השפעות מזיקות" ומי יקבע, כי ההשפעה המזיקה היא דווקא המורמונית? ואיזו עוד, פרט למורמונית? השבוע נמסר, כי חברי גרעין, העוסקים במריטציה, ביקשו להקים ישוב משלהם והוקצתה להם קרקע מעבר לקו הירוק. מי שקמו נגד הקמת היישוב היו דווקא אבירי ההתנחלויות מעבר לקו הירוק, אנשי „גוש אמונים" ומועצת הישובים היהודיים בשטחים — מועצת יש"ע. הנימוק? — מי שעוסק במריטציה אינו יהודי. חר וחלק.

למותר לציין, כי אין לי ענין במריטציה; ועוד פחות מזה בהתנחלות מכל סוג שהוא מעבר לקו הירוק, בין אם זה גרעין־מריטציה ובין אם כל גרעין אחר. פרשת גרעין המריטציה בכל זאת ראויה לתשומת־לב, כי יש בה כדי להמחיש, לאן הדברים מגיעים, כאשר מתחילים „להגן על הבריאות הנפשית". מי שנוטל לעצמו זכות לפסוק, מה מותר לנו לקרוא, אילו מחזות מותר לנו לראות, איזו הטפה מותר לנו לשמוע, יגיע מהר מאד ליומרה לקבוע, מה מותר לנו לחשוב, מה מותר ומה אסור ללבוש, את מי מותר לאהוב, מי אינו יהודי ומי אינו בן־אדם.

במקום העלאת נימוקי־סרק על „פגיעה בתדמיתה של החברה הישראלית" ועל „נזק בקרב ידידי ישראל בארה"ב", שייגרם על־ידי המסע נגד האוניברסיטה המורמונית, מן הדין להתמקד במהות הבעיה ולומר באופן חד־משמעי: תושבי ישראל הם ילדים גדולים. אין הם זקוקים לאפוטרופסים שיגנו עליהם. נושא המחלוקת אינו משכן האוניברסיטה המורמונית, אלא ההגנה על חירותו של משכן־השכל שלנו.

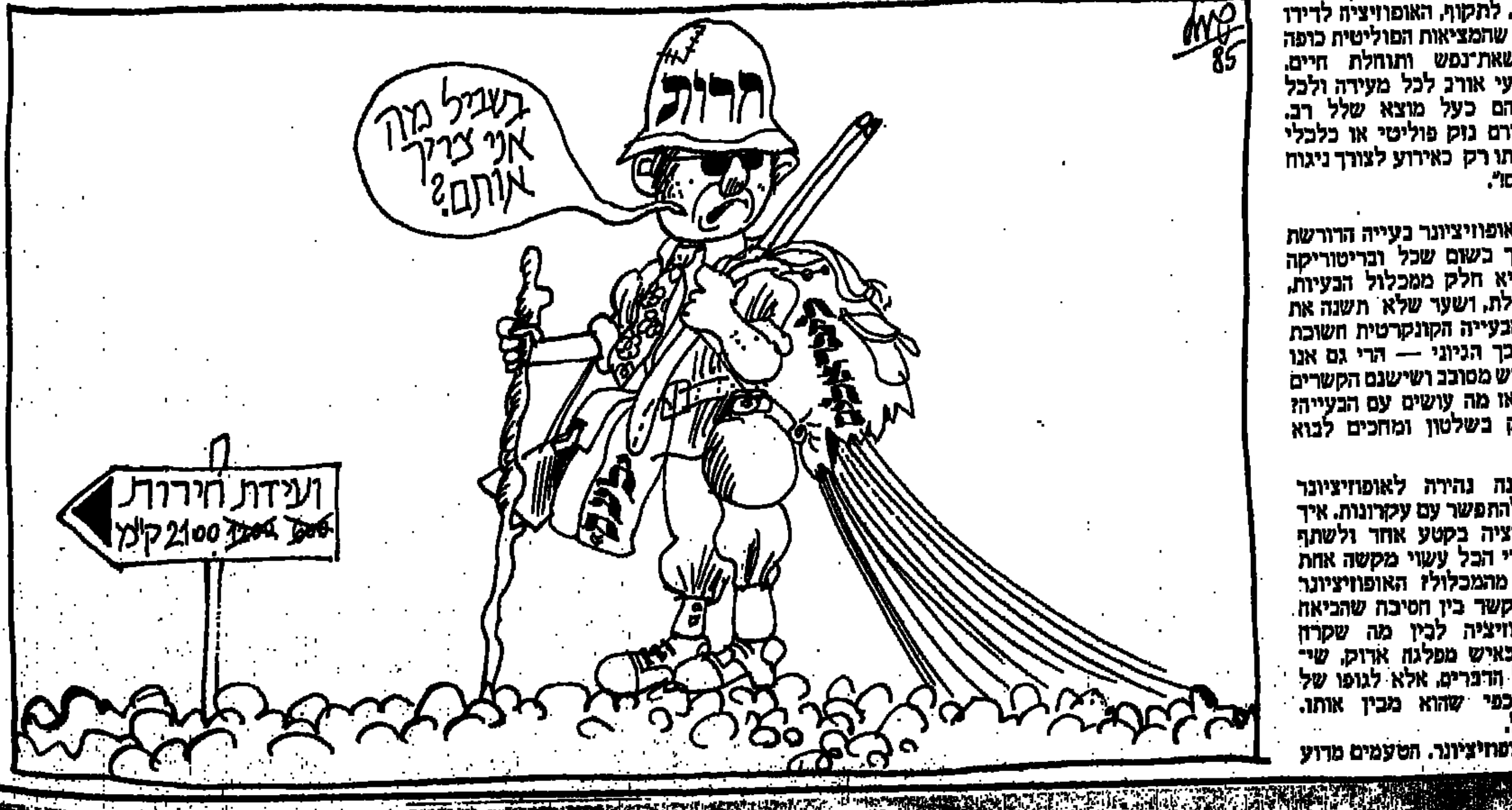

הומו־אקונומיקוס

לוי מורב

אז איפה הם, הכלכלנים ההם?

אפה הם הכלכלנים הסוציאליסטיים או לפחות הניאו־קיינסיאניים, או ל־מיזער הכלכלנים של הצמיחה? — שואלים אותי שוב ושוב בקיבוצים, ב„אפעל" ובמקומות אחרים בהם אני מופיע בחודשים האחרונים. איך זה יכול להיות שאין אף לא כלכלן אחד המותח ביקורת על המדיניות הכלכלית של ממשלת האחדות? הביקורת היחידה ששומעים היא מצד ימין: שצריך לקצץ יותר, או שהקיצוץ הוא בעצם מיסוי ולא קיצוץ בפעולות (מה שנכון, כמובן) ושצריך לשחרר את ההקפאה על המחירים ולחדש את הפיחותים.

אז איפה הם הכלכלנים שלנו? שואלים אותי. ואני מרגיש מוזר עם השאלה הזאת. לתנועת־העבודה יש את הכלים, המשאבים ואת כוח־האדם המתאים. הבעיה היחידה שאין לה מצפן. לא אני צריך לתת את התשובה לשאלות האלה. מי שחייב לתת את התשובה הם ראשי התק"ם הקיבוץ־הארצי, מנהיגי העובדים בהסתדרות וראשי חברת־העובדים, בנק־הפועלים, שיכון עובדים, מפ"ם ומפלגת העבודה. אילו השכילו לאחד את הכוחות ולהקצות את המשאבים (והם ישנם) היו לנו כבר מזמן עשרות כלכלנים מצד שמאל של המפה הכלכלית־חברתית.

לחברת העובדים מחלקה כלכלית, להסתדרות מכון למחקר כלכלי, לבנק הפועלים מחלקה כלכלית וכך גם גופים אחרים. מדרשת רופין והפקולטה לחקלאות ברחובות, הסמינר באפעל הסמינר בגבעת חביבה, המחלקות הכלכליות של כור ושל התנועות הקיבוציות: כולם זקוקים לכלכלנים, בכולם עובדים כלכלנים.

תנועת העבודה (בהגדרה הרחבה של המושג) יכולה בקלות יחסית להקים קרן מחקר או מכון כלכלי מרכזי על רמה מקצועית גבוהה שיוכל תוך כמה שנים להפוך לכוח אלטרנטיבי לפרופסורים לכלכלה מהאוניברסיטה העברית ואוניברסיטת תל־אביב. האמריקנים מכירים את החכמה הזאת, ומול כלכלני קרן המטבע העולמית קיימים מכוני מחקר בעלי תפיסה כלכלית ליברלית ומתקדמת כמו המכון הוושינגטוני (איי.אאי.אי.). מול כלכלני הבנק הלאומי קיים מכון ברוקינגס, מול כלכלני אוניברסיטה שיקגו כלכלני מכון ראנד ומול מילטון פרידמן גון קנת גלבריית.

מול מכון פאלק (ממנו חיים ומרוויחים אלפי דולרים בחודש רוב כלכלני האוניברסיטה העברית) ומכון פורדר (תל־אביב) יכולה התנועה הקיבוצית יחד עם חברת העובדים וההסתדרות להקים מכון למחקר כלכלי אלטרנטיבי עם תקציבי מחקר שיוכיחו, למשל, מדוע סובסידיה למים היא טובה, יעילה ומוצדקת, מדוע ריבית ריאלית גבוהה מרחיבה את האשראי במשק ולא להיפך וכן הלאה. אז אולי נוכל לראות סוף־סוף גם בישראל מול פרופ' מכובד לכלכלה המרוויח הון עתק ממחקרים המוכיחים באורח לא מפתיע את מה שטוב להון גם פרופ' מכובד לכלכלה הטוען את ההיפך. ובמקום לראות את הפרופסורים ברונו, בן־פורת, ברקאי, מיכאלי, בן־שחר, רזין ולב־ארי מתווכחים ביניהם כמה צריך לקצץ, לשמוע מישהו שטוען שכל ענין הקיצוץ הוא הבל ורעות רוח.

את זה יכולה לעשות רק התנועה הקיבוצית יחד עם חברת־העובדים וההסתדרות. אין כוח חברתי, פוליטי וכלכלי אחר שמסוגל לעשות זאת, אז למה אתם מחכים?

מה שח"כ דן תיכון לא יודע

עובדה מעניינת הובאה לידיעתי השבוע. לא אכלנו ארוחת צהריים ב„אריאנה" וגם לא ב„אולימפיה". הסתפקתי בכוס מיץ אשכוליות קר. האיש מולי אכל סנדוויץ קטן עם גבינה ומדי פעם לגם מכוס התה. לפני היו דפי מחשב. תראה את השכר בבנקים. קשה להאמין הוא ממלמל, הוא נשחק ב־40%. אצל חלק מהמנהלים במונחים דולריים היתה שחיקת שיא של 60%, הוא אומר, כולו נרעש. אז מדוע אתה תומך במדיניות הכלכלית? אני שואל מופתע. לא היתה ברירה, אין דרך אחרת, הליכוד הרס את המשק. אני נע בחוסר נוחות בכורסת העור. ואיך אתה מסביר את העובדה שאף אחד לא יצא לרחוב עם שחיקה כזאת? כנראה ששחיקת השכר באורח מעשי היתה קטנה יותר, מסביר לי הבנקאי הבכיר.

ראיתי שמכאן לא תבוא לי תשועה. בוא נדבר על הריבית. הוא היה נרעש וגילה לי בסוד שהריבית החריגה בבנקים הגדולים מהווה רק 20% מההכנסות מריבית ואילו בבנקים הקטנים מגיעה ההכנסה מריבית חריגה ל־80%! מדהים. אז מה הפלא שהקטנים הם ריווחיים? כדי שלא אצא בידיים ריקות הוא מוכר לי עוד נתון. למעלה ממחצית פקדונות הפמ"ם עו"ש הם בסכומים של פחות מ־200 דולר! הוא מגלה לי. לכן המאבק של חבר־הכנסת דן תיכון לחייב את הלקוחות בעמלה אחת לשלושה חודשים מצחיקה את הבנקים. החיוב אחת לחודש הוא כ־20 סנט על סכום של 200 דולר, מחיר הפעולה לבנק כ־60 סנט. כלומר, גם בחיוב אחת לשלושה חודשים הבנק בקושי מכסה את ההוצאה, לכן מעדיפים הבנקים לעבור לחיוב חצי שנתי. לתשומת ליבך, חבר הכנסת דן תיכון.

הרוטאציה כמתכון לאבדון

אדם מרכזי במפלגת העבודה הסביר לי השבוע מדוע אסור לפרס לממש את הרוטאציה. הבט, הוא אמר לי בהתרגשות, כל התיקים הכלכליים החשובים הם בידי הליכוד. הגורם היחיד המונע מהם לחסל את קופת־חולים, סולל־בונה, תנועת־המושבים ובנק־הפועלים הוא ראש־הממשלה. תאר לך מצב בו שמעון פרס שר־החוץ, מודעי באוצר, שרון בתעשיה ובמסחר שמיר ראש־הממשלה, שריר שר תיירות, לוי שר השיכון. המצב הזה מזכיר לי את הבדיחה על הגבר הטוען שאצלו בבית יש חלוקת עבודה. הוא קובע מי יהיה נשיא ארה"ב, מי יהיה מזכ"ל המפלגה בבריה"מ ואילו אישתו מנהלת את התקציב, קובעת מה לקנות, כמה והיכן.

„אני לא מאמין שזה ילך, טען האיש מולי, זה מתכון בטוח להתאבדות פוליטית. אני לא יודע מה פרס יעשה, אך אנחנו נעשה הכל כדי למנוע את הרוטאציה. מבחינתנו זאת מכת מוות. הם יחסלו אותנו בתוך הממשלה, ירסקו את כל הכלים הכלכליים החברתיים והפוליטיים שלנו ואז בבחירות יכו אותנו שוק על ירך. אסור לתת לזה להתרחש.

הוא הסתכל לתוך עיני ואמר לי, שזה בלי להזכיר את כל העניינים והאחרים כמו השלום עם מצרים וירדן. ואם פרס לא יסכים לפוצץ את ההסכם? אני מקשה. לא תהיה לו ברירה. רוטאציה פירושה פגיעה בדברים שאפילו פרס לא יכול להסכים לפגיעה בהם. ניגשתי לשלם עבור הקפה. אך ספיקותי לא נעלמו. פרס מסוגל, כדי שלא יגידו עליו אתם יודעים מה, לשלם גם את המחיר הזה. תשאלו את ישראל קיסר.

שוליים

נתן רענן

רעם השתיקה

די. נמאס כבר להמתין לדוד לוי עד שיאמר דברו בפרשת הקרקעות, ויקום להגן על הח"כ וסגן־השר דקל מפני „ציד המכשפות". שכן, זהו אותו לוי שאינו מתבייש ואינו חושש להסתייג ממלחמת לבנון — קצת בריעבד, אומנם — וללכת „כסאח" נגד התוכנית הכלכלית. שמתם לב כי כבר כמה שבועות שאינו פוצה את פיו, לבד מן העובדה שפה ושם נלחש משהו „לא לייחוס, לא לציטוט" כי מועמדו לסגן שר־הביטחון הוא ח"כ בן־אלישר.

זה לא כל־כך מתאים לדוד לוי לקום ולעווב כל־כך בשקט את אולם הישיבות של הממשלה לאות מחאה על מינוי דקל. איפה התחרות החופשית עם מליצותיו של דוני מילוא מן האגף הנגרי ב„חרות" הגורס ש„לא השר בר־לב ולא המפכ"ל יסתמו לי את הפה"! מי או מה סותם וסוכר את פיו של לוי? וכאן עולה האנלוגיה הבלתי־נמנעת בין חשר עופר ז"ל, להבדיל אלף אלפי הבדלות, לבין מיכאל דקל, יבל"א בדיוק כמו שהמאבק רבין־פרס, בשעתו, דומה לקרב הסכינים הארוכות בין לוי לבין שמיר.

לא רק אנלוגיה והלם־האלם מוזרקים לנגד עינינו. ניצבת גם השאלה מנין לדרי צוקר וליוסי שריד מבנגנון ענף ומסובך התושף פרשיות עלומות ועכורות בשטחים? כיצד הגיע אליהם המידע הסודי הקושר את מסעות הטיולים ושיירת הקראוונים של שרון־שמיר בבחירות האחרונות, עם מסע הפירסום של „הליכוד"? אולי יושב משיהו במשרד הבינוי והשיכון היכול לפתור את כתב־החידה הזה? הרי רק מי שיושב שם יכול היה לעקוב אחרי המעללים של עוזרי השר אריליך המנוח, עוזרי סגנו וסריסיו? הרי רק גורמים במשרד הבינוי היו יכולים לשים אצבע על הרופסק?

אגב, כדאי לשים לב כי לא רק דוד לוי שותק. גם ח"כ מיכה („מה הוא קופץ?") רייסר, ה„קמפיין מנג'ר" של דוד לוי, אינו קם? שלא להזכיר את בן־אלישר עצמו. מי שקובע כי המשטרה היא פוליטית, שוכח את הכלל הנודע: מי שגר בבית של זכוכית, אל יודרו ליידות אבנים, בעיקר אם הן מצויות בבית הפוליטי של „חרות".

שלכם, לשעה קלה

בניגוד לחידה שהוצגה בקטע הקודם, הפעם פיתרון, והצעה בצידו. מי שלא הבין מדוע מרבה השר שריד להעדר מן הארץ ומאריך את מסעותיו, כאילו בתחרות עם מארקו פולו, הנה התשובה: סר וזעף שב השר ממסעותיו, וכבר הוא מקונן: „שופכים את דמי". חשבונותיו, כך הוא אומר, פתוחים לפני כל.

כמעט נאחזנו באשליה המתוקה כי המדובר בספר הישר, שעלילותיו ידועות לכל. מי שרצה לראות כיצד השר שהוא „אורח לרגע" ובו „נראה כל פגע" סובל באמת, היה צריך לקרוא את הכיתוב לתמונה בעיתון מתחת לפניו המשגרים חיוך מאולץ, מלא כאב.

וכך כתוב בעיתון על השר שהוא שריד וקיים, סר ומסייר בעוונותיו אפילו בעמק הירדן. „בעיצומה של ‚פרשת שריד', שהסתיימה בסוף השבוע, היה שר התיירות אורח בעמק־הירדן לכבוד ותימת אמנת התיירות בין העמק לירושלים. בכפר־הנופש של עין־גב מצא השר זמן לשחק מיני־גולף".

איזה עונש למי שאוהב כל־כך להרק את התגורות במטוס. מדוע לא ייקח עמו השר את סגן־השר דקל, ויניח לו לשחק מיני־גולף גם בירושלים. וגם בעמק. לבריאותו הרופפת של סגן־השר אין טוב מאשר לכהן כסגן־שר התיירות בפועל, כאשר עמיתו לגזברות „הליכוד" משוטט בין יבשות תבל.

צנזורה

יוסף שמי

להרוג בתשבוחות

הגנרל ירוזלסקי זקוק להישגים ולו למראית עין. הוא רוצה לפרוץ את טבעת הבדידות שבה נמצא שלטונו מאז הכריז על משטר צבאי והוציא את „סולידריות" מחוץ לחוק. הוא שואף להרחבת קשרי המסחר עם מדינות שמחוץ לגוש המזרחי ולמטרה זו נסע לביקור ממלכתי בלוב, אלג'יר וטוניס עם קפיצה „לילית" לצרפת, שם הובל דרך כניסה אחורית לפגישה עם מיטראן.

המסע היה כישלון, אך הכתבים שליוו את ירוזלסקי נאלצו לחמציא הישגים. עורך השבעון „פוליטיקה", יאן ביאק, מצא דרך לשבח את הכוס עד־כרי־חנק. הוא שיבח את הגנרל על שהחליט לטוס בשני מטוסים קטנים במקום מטוס סילון גדול, על שביקר בלוב בבית העלמין של חיילים פולנים שנהרגו במלחמת העולם השניה, והרי כולם יודעים שחיילים אלה היו כפופים לממשלה אנטי־קומוניסטית גולה ואנטי־סובייטית.

זה עדיין כאין וכאפס לעומת דברי הקילוסין שמעריף העורך על ראש המפלגה בשל אורך השיחות עם מארחיו, שנמשכו יותר מהמתוכנן, סימן שיש על מה לדבר... במרומז אנו למדים שהמארחים רואים בפולין ספק של חומרי־גלם, אך מעריפים מוצרי תעשיה ובתי־חרושת צרפתיים, יפניים, ואמריקניים.

לאחר הישגים כאלה, אין כבר מה להוסיף, אך הכתב מציין שהגנרל הניח זר פרחים על קבר אביו מולידו של מועמר קדאפי ומעיר שמוטב לכבד זכר ההורים מאשר לעצב פולחן של בנים. אין לדעת כלפי מי נכתבו הדברים האלה — כלפי ירוזלסקי או כלפי קדאפי. על כל פנים, בסיום קובע עורך „פוליטיקה" שהגנרל השיג הרבה, כ"כ שלא ניתן היה לסכם את. הדבר בו במקום, והוועדות שעל הקמתן הסכימו הצדדים עוד ידונו בפרטים. כך כותבים במשטר טוטאליטרי יאן ביאק אפף את הביקור באווירה בינונית אך הציגו באור נכון, כבלי ריק. מסתבר שצריך צנזור מפורסם בשירות הצאר הרוסי שקבע כי הצנזורה משפיעה לטובה על עידון ותיחכום של הסופרים הכתבים.

קולנוע

דני ורט

„שנת הדרקון" בקולנוע „רב חן" בתל אביב

מיקי רורק, אביר לבן.

אריאן בין העולמות.

שוטר מזוייף, קולנוע מרשים

מייקל צ'ימינו נעדר מהקולנוע חמש שנים. סרטו הלפני אחרון, „שערי החופש", היה אחת המפלות הגדולות בתולדות הוליווד, אם לא הגדולה שבהן. טוענים שהסרט הוא הסיבה לפשיטת הרגל של חברת ההפקה „יונייטד ארטיסט". סיבה טובה. לפחות לפי המדיניות ההוליוודית, לסיים קריירה של במאי, גם אם סרט הקודם, „צייד הצבאים", היה עטור פרסים. הוליווד, כידוע, שופטים תמיד לפי הסרט האחרון. אבל צ'ימינו חוזר. הוא עושה זאת שוב בגרנדיוזיות. דינו דה לאורנטיס שמתמחה בהפקות־ענק, נתן לו הזדמנות נוספת ב„שנת הדרקון".

את ההשראה קיבל מספר מאת רוברט דיילי, שכתב גם את „נסיך העיר". אבל צ'ימינו לא רצה עוד סרט שוטרים סתם. הוא יצר סרט אופראי גדול, נוסח הסרטים האהובים עליו, במיוחד אלה של לוקינו ויסקונטי האיטלקי. גיבורו, סטנלי וייט (מיקי רורק) הוא מהשוטרים המצטיינים של משטרת ניו־יורק. הוא מתמנה מפקח אחראי על רובע צ'יינה טאון במנהטן. וייט נקלע לתקופה סוערת. עסקי הפשע ברובע הסיני נשלטו עד אז בידי תאגיד של ראשי המשפחות הסיניות, משהו נוסח ארגוני המאפיה האיטלקיים. צעיר אמביציוזי מצליח להשתלט על ראשות הארגון. הוא מתנגד לקשישים ומבטל את נוסחותיהם המיושנות, לא מתייחס לערכי כבוד ואף משבש את הסטטוס קוו ששרר עם המאפיה האיטלקית. הוא משלח לרחובות בריונים צעירים ואלימים ומכניס את הרובע למערבולת של רציחות אכזריות.

מפקח המשטרה הוא בן למשפחה פולנית. את שמו הפולני שינה לוייט. כשמו כן הוא, אביר לבן היוצא למגר לבדו את הפשע (שמו „לבן" מסמל אולי גם את הסמים בהם הסרט מטפל). בדומה לשוטרים כגון „הארי המזוהם", וייט אינו שועה לעצות מפקדיו. שגעונו לנקות את הזוהמה זוכה אצל צ'ימינו גם במימד גזעני. הסיבות לשנאת הסינים שלו עמוקות, הוא נושא בליבו את צלקות מלחמת וייטנאם ואינו רוצה להפסיד שוב במלחמה נגד מלוכסני־העיניים. אין לגביו הבדלים בין ויאטנמים לסינים — כולם צהובים. צ'ימינו גם אינו מסתפק בעימות בין השוטר לפשע. בין הרבדים האחרים בסרטו מוצאים את בעיותיו של וייט בביתו. רעייתו, אחות בבית חולים, אינה מוכנה להשלים עם התמסרותו לעבודתו והיא קובלת על כך שלא הולידו ילדים (צ'ימינו פותר את הבעייה בשרירותיות — האשה נרצחת). רובד אחר הוא זה התקשורתי. כתבת טלוויזיה נמרצת, שלצורך העניין היא גם סינית, טרייסי צ'ו (אריאן) מרוותת על ההתפתחויות ברובע וגם הופכת להיות אהובתו של השוטר. צ'ימינו גם יוצא מגבולות הכרך ומצלם סצנות אחרות בהונג קונג ובתיאלנד.

בארה"ב יצאה הקהילה הסינית להפגין נגד הנימה הגזענית של הסרט. אבל גזענותו של צ'ימינו לפחות לפי נתוני סרט זה מוטלת בספק. הוא ממשיך את התיאוריה האתנית שלו אותה פיתח ב„צייד הצבאים" ובמיוחד ב„שערי החופש". כמו שם גם כאן הוא מציג אמריקה של מהגרים. אין אמריקני טהור: יש פולנים, סינים או איטלקים. אף אחד מבני הלאומים הללו אינו יוצא נקי. להגנתו יכול צ'ימינו להזכיר כי בסרט נכלל נאום הדן בתרומתם התרבותית הנכבדה של הסינים, או את העובדה שאת משלוח הסמים בסיום מביאה דווקא ספינה פולנית.

הקהילה הסינית התבדלה במשך השנים. וייט אינו מוכן להבין את חוקיה הנוקשים או להכנע להם. הוא רוצה פתרון מיידי ומזלזל בתרבותם העתיקה ובעובדה שהסינים, שהניחו את מסילות הברזל של ארה"ב, הקדימו את אבותיו. יש בסרט איזכורים לסרטים רבים. „הסנדק" הוא אחד ממקורות החיקוי. אבל ניתן לגלות גם תזכורות ל„קשר הצרפתי", בעיקר בדמותו המרושלת של וייט החובש מגבעת מהוהה כמו פפי דויל באותו סרט (כמוהו גם עיסוקו בביעור נגע הסמים). העיתונאית לעומת זאת מקשרת את הסרט עם עיתונאיות קולנועיות לוחמות נוסח ג'יין פונדה.

הסרט הוא סרט סוג ב' („בי מובי") שנופח לממדים אפיים. אבל אין בסרט את המגע האופייני והאישי, שאיפיין סרטי פשע של ניקולאס ריי או סמיואל פולר. המבנה הדרמאטי לקוי והדיאלוגים הם לעתים על גבול הגיחוך. אבל, בתוך כל הבליל משולבות סצנות אחרות, שהן קולנוע מרהיב ביופיו ובעוצמתו: סצנת הפתיחה ובכורנת הסיום — לוויות סיניות ברחוב הראשי של צ'יינה טאון — פרץ האלימות הראשון — צעירים סינים מתקיפים מסעדה סינית — ובעיקר שתי סצנות המרדף לקראת סיום הסרט — באחת רודף וייט אחרי שתי פאנקיסטיות ובשנייה, אחרי אויבו המושבע. אלו סצנות מעוררות השתאות. מן המרשימות שנראו לאחרונה על מסך הקולנוע. הליהוק של צ'ימינו נכשל. מיקי רורק („ריינר", „ראסטי ג'יימס") הוא שחקן טוב, אבל הוא אינו מתאים לדמותו בסרט זה. הוא בהחלט אינו נראה כבן ארבעים פלוס, למרות שצבעו את שיערו באפור. כמו הגיל המזוייף, כך גם משחקו שכולו העמדת־פנים. מרבית השחקנים בסרט הם פנים חדשות בקולנוע. הדוגמנית היפה אריאן ככתבת הטלוויזיה היא פשוט שחקנית גרועה. אבל ג'ון לון כ„סנדק הסיני" בונה דמות מרשימה ויש להניח שנראה אותו שוב על הבד.

■

תערוכות

דורית קדר

צפת

מימין: קוסונוגי יוסף, עירום, 1939, אקוארל. למטה: צרפתי אריה, נוף צפת, שמן על נייר.

במוזיאון „יד לבנים" בפתח־תקווה מוצגת זאת הפעם הראשונה קרית־האמנים של צפת. בפתיחת התערוכה נכחו שר החינוך והתרבות, ראש עיריית פתח תקווה, ראש עיריית צפת ומנהל המוזיאון.

באופן ברור, מאפיינים את התערוכה הבדלי איכויות הן בין האמנים השונים והן אצל חלק מן האמנים, בין יצירותיהם השונות. נראה שהוועד המארגן ביקש להדגיש את המימד ההיסטורי של קריית־האמנים והשתדל לא לפסוח על אף צייר; אבל כשאינטרסים שכאלה משמשים קנה־מידה לבחירת היצירות, נפגעת התערוכה. כך תוכננה בתחילה גם תערוכת מורים מציירים. האוצר רצה להדגיש את המורה ולא את הצייר, אך בסופו־של־דבר האמנות האמיתית כבשה את מקומה והיעדים הראשונים של התערוכה נדחקו הצידה.

גם הקטלוג שהופק לכבוד התערוכה נעשה, כנראה, בחופזה וללא פיקות תואם. כשלעצמו הוא יפה וצבעוני, אולם, בהשוואה למוצג בתערוכה, נבחרו לקטלוג דווקא העבודות הפחות טובות. יתר־על־כן יש עבודות המופיעות בקטלוג ונעדרות מהתערוכה ולהיפך; איכות הרפרודוקציות אינה תואמת את המקור: כהה הפך בהיר ובהיר הפך כהה; ולבסוף נפלו גם שגיאות בציון הפרטים על העבודות ונשמטו תאריכים.

הרעיון לארח את קריית־האמנים במרכז הארץ הוא רעיון מופלא וכדאי בהחלט לאמצו. עם זאת, חייבת הקריה לבחור בעצמה אנשים מהימנים מחוצה לה, שלא יתחשבו בשיקולים לא־אמנותיים ויבחרו אך ורק באיכות. (אפשר בהחלט לערוך תערוכה היסטורית על כלל אמני צפת, אך היא חייבת ללבוש צביון הסטורי נטול יומרות אמנותיות). עוד כדאי שבתערוכה הבאה ייוצגו אמנים מצויינים, כגון לבנון, יחיאל שמי, פרנל, אליהו גת ומשה קסטל, על־ידי יצירות טובות יותר. הדברים אמורים גם לגבי האמנים רוזנטלים ורוברט בזר. שני האחרונים עשו כברת־דרך במהלך דרכם האמנותית — רוזנטלים באריגתו הצבעונית והאסתטית ובזר בזרימה הקולחת של האקוורל. העבודות המוצגות כאן אינן עומדות ברמת הציפיות שהאמנים הצליחו להחדיר משך שנות יצירה רבות בלב הצופים.

ולבסוף, הערה נוספת העשויה לסייע: לא כדאי להציג אמנים שמחקים עמיתים מפורסמים מהם. כך ימנע מצב שבו אנו יכולים להצביע על פסאודו־מאירוביץ, פסאודו־זריצקי, פסאודו־ארדון, פסאודו־דוונטלים ופסאודו־טפלר... החיקויים בולטים בשטח ותורמים לריח הדילטנטיות הנישא באוויר.

למרות הכל, יש בתערוכה מעין אווירת חגיגה, ספונטאניות וחיוניות שנובעות אולי דווקא מכך שצפת היא נושא היצירות, מקום הציור והמוטו של התערוכה. זוהי תערוכה חמה ואנושית שאינה נעדרת פנינים אמיתיות. אחת מהיצירות היפהפיות ביותר היא זו של צבי שילוח. צייר לא מוכר העובד בצבעי אנלין, המיועדים לצביעת בדים, ולאחר־מכן מגרדם. הוא יוצר גוון פסטלי מאובק, המכניס את הצופה לאווירה חלומית אפופת בדיוק של תוגה. שני עצים מבודדים, ערמה קטנה של אבנים, מדרגות בנויות וזכר מעשה ארם וחיה מימין. קומפוזיציה פשוטה הבוקעת מן הדמיון האינדיבידואלי ומנסיון־חיים שכנראה, צבר חוויות לא־קלות.

לעומתו, שתי עבודותיו של אריה צרפתי מציגות ודמים סגלגלים הנעים בפראות בין המימד הפיגורטיבי לבין מימד המופשט. דומה כאילו צרפתי שואב את השראתו ממסורת המשתרעת על רבדים רבים, לכן הצפייה תלויה במידה רבה באיזה רובד נמצא הצופה.

יצירה קטנה מייצגת את קוסונוגי, „עירום": אקוארל אפרורי מגלה את גבעת בטנה הבהירה יותר של אשה הרה השוכבת כשחלק מרגליה עדיין מכוסה בשמיכות כחלחלות. קוסונוגי מטייל במומחיות מגיבובים לבנים של הבטן הרכה ללבן חזק יותר של הפנים והזרוע ועד לבן בוהק כמעט של ציפת הכר וקפלי הסדין.

ציגלת רחל: פנים בית־כנסת בצבעי מים מאפירים, זורמים ומטפטפים מטה; צהוב הדלת הוא מעין קונטרפונקט מעניין, אן מרלו: כסא קש, פירות ובד מזרחי. ממשיכה כדרכה להמעים בניגונים לירקים יפהפיים. בוגו ורחל שביט: עבודות המבטאות היטב את זווית־ראייתם ואת הישגיהם, כל אחד בתחומו; מסיכת צבעים מעודנת לעומת יכולת רישומית בעלת פרספקטיבה מרחבית. ציונה תגר (בעבודה תימנית) מפתיעה מאוד ברעננות ובתום המקסים. לבסוף, רישום מעניין מאוד של מ. ליף המגלה חיוניות מצד אחד, ויכולת רישומית ושליטה על הקו כרות מסורת יפן דווקא, מצד שני.

ארבעה פסלים ראויים לציון מיוחד: אריק אמיר וחיות הברזל ההומוריסטיות שלו — בעיקר הצפרדע; החסידה האצילית של חלואני ויקטור שהיא מעין יצור מיתי וסמלי הודות לאיכויותיה הגמישות; פסלי העץ של אברט עזריאל המשתעשעים בגושיות עץ ומרמזים על דמויות וי. דרמון עם דולפין ברונזה ירוק ותאוותני.

יש עבודות יפות נוספות, שהיו בולטות הרבה יותר, לולא נמצאות במחיצת חיקויים רבים.

תערוכה בעלת פוטנציאל גבוה מאוד. אמני צפת מציגים נכסי צאן ברזל. לא נותר אלא להפיק מהם את כל מה שטמון בהם, וזה, כאמור, לא מעט.

■

דפים לספרות

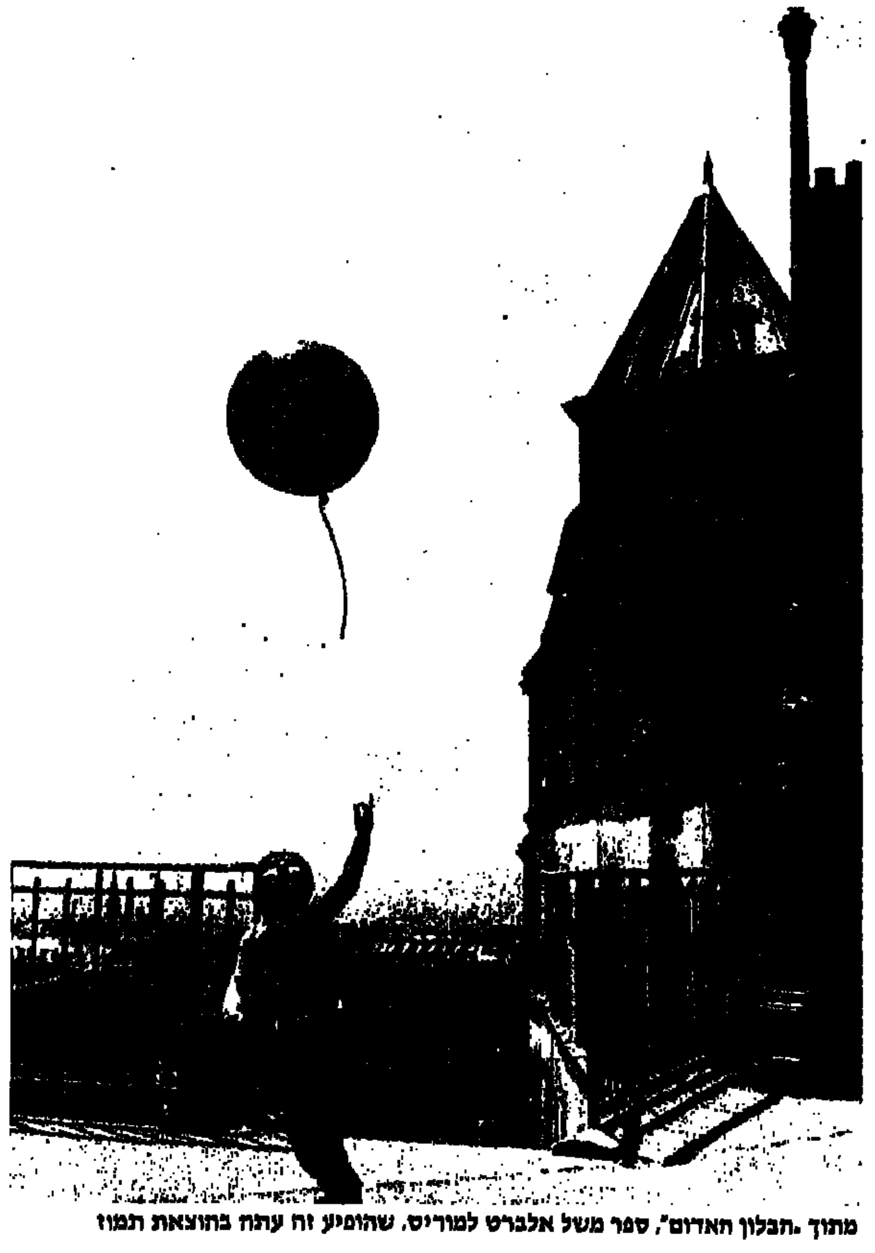

מתוך „הבלון האדום", ספר משל אלברט למוריס, שהופיע זה עתה בהוצאת תמוז

„לקרוא הרי זה לתרגם, שכן אין נסיונותיהם של שני אנשים דומים. קורא פגום כמוהו כמתרגם פגום: הוא מפרש מלה במלה שעה שעליו לנסח את הדברים בדרך פאראפראזה, והוא מנסח בדרך פאראפראזה שעה שעליו לפרש את הדברים מלה במלה. כדי ללמוד לקרוא כראוי, התחושה חשובה יותר מן הלמדנות; כמה מן הלמדנים הגדולים היו מתרגמים דלים."

ו.ה. אודן: הקריאה

רונית מורגנשטרן

משורר חוזר למקורות

ראיון עם המשורר צבי מרמלשטיין

צבי מרמלשטיין

☆

בְּדֹוד הֶעֱנִיק לִי כָּל מְלַאי / הַמְּעֻנָּקִים שֶׁל קְבִיעוּתִי בְּאַהֲבָה,
חֲסָדִים שֶׁל מְקֻדָּשׁוֹת לִי בּוֹ, / וּבוֹ מַעְיָן פָּטוּר מִן תַּאֲוָה.
וְנָד בֵּין תּוֹאֲנִים עַתָּה אֲנִי / כְּמוֹ מְחַפֵּשׂ הַתְּעוּדוֹת הָאֲבוּדוֹת שֶׁל
זְכֻיּוֹתָיו בְּכִיסֵי כָּל אֱנוֹשׁ, / כְּמוֹ אָדָם מְגֹרָשׁ גַּן בְּגַן.

ערבית

יוֹאָב, כָּאַב יוֹם קָמַט
בֵּין אֵין לְבֵין עֵץ
מוּגָן בְּאֲפֵלָה: הַגָּן כְּמַנּוּנִית
אֶפֶל תַּמְרוּנֶיהָ: נָפַל קוֹל
הַבְטָחוֹתֶיהָ כְּמִטְפַּחַת עַל עַיִן
נָחוֹן לְהוֹרֵג בְּחֹרֶשׁ פִּיחוֹנִים.

קְטִיפַת יָדְךָ כְּיָדִי כְּטִפּוֹת
רְסִיסִים כְּרִיסֵי פְּרֵדָה, יָדְךָ
הִבְטִיחָה גַּם הֲדִיפָה חַד
כְּאֶחָד כְּחֹד הַהִתְרַחֲקוּת: קָמַט
בֵּין עֵץ לְבֵין אַיִן
אֵיךְ הַיּוֹם עוֹד כּוֹאֵב, יוֹאָב.

צבי מרמלשטיין בן ה־25 נולד בברוקלין וקיבל חינוך דתי — כולל לימוד בישיבה. היום מרמלשטיין הוא חילוני לחלוטין, משורר, יושב בישראל כבר 4 שנים, בתל־אביב וכותב בעברית בלבד. מבחינת הדת היהודית צבי הוא היום „מופקר" לגמרי. הוא הומוסקסואל. האהבה ההומוסקסואלית, כמובן הרגשי והחושני שלה, היא מרכיב חשוב בשירתו.

צבי יוצא דופן גם בפואטיקה המיוחדת של שירתו. כמשורר הכותב בעברית בישראל, בתקופה בה שירת זך, אבידן, עמיחי, וולך, ויזלטיר ואחרים השייכים לקבוצה זו, שולטת במערכת הספרותית־שירית שלה, מרמלשטיין כותב שירה מתוכננת (סונטה, אלגיה וכו') ממושקלת, מחורזת, אימאז'יסטית מאוד. הדימויים והמטאפורות הבולטים בשירתו מצטיינים כגוון העתיק־הכנעני שלהם, ובאוצר המילים העשיר — לא רק עברית מודרנית — המאפיין את שירתו. מרמלשטיין אינו מהסס „לשלוח קורא למילון". כמשורר הכותב בשפה שאינה שפת אמו, הוא מדהים בעושר מילולי, כשהוא מקלף תכריכים ממלים, שכבר קברנו מזמן, ורובנו אפילו לא יודעים מה משמעותן. הוא מחדש אותן כשהוא מלביש להן תפקידים אחרים מהרגיל בדקדוק ובתחביר העברי: לדוגמה: בשיר „ערבית" — „הַגָּן כְּמַנּוּנִית / אֶפֶל תַּמְרוּנֶיהָ". המלה „כמנוני" נמצאת במילון, ופירושה — מוסתר. „כמנונית", על פי מרמלשטיין — תיאור אופן — באופן מסתיר. ומתוך השיר „שחרית" — „וּמְפַנִּים פָּרְשֵׁי כּוֹכָבִים רְכָשִׁים אֶל עֶמְדָתָם הָאוֹרוֹנָה". פירוש המלה רְכָשִׁים — סוסים מהירים, ומקורה בתנ"ך — מיכה, פרק א' פסוק י"ג. אין ספק שהחלק הדתי הביוגראפי של מרמלשטיין מוצא ביטוי בחייו כמשורר, גם אם ניתק ממנו בחיי היומיום שלו.

בשיריו — שנתפרסמו עד כה רק בכתב־העת הספרותי „שופרא" — חוזר צבי מרמלשטיין אל מקורות השירה היהודית־העברית, לתנ"ך, לתפילה, לפיוט, או לשירת ספרד — אבן־גבירול, שמואל הנגיד, יהודה הלוי — א גם למקורות זרים, כמו השירה הקלאסית של יוון ורומי. או שייקספיר ודאן. החזרה לצורה, למשקל, לחרוז, למטאפורה, לשפה הגבוהה ולתמאטיקה הקלאסית, היא ניסיון של מרמלשטיין ועוד כמה משוררים ישראלים צעירים להיאבק בשירה העברית המודרנית, שוויתרה במידה גדולה על כל אלה ויצרה, לדעתם, שירה מנוכרת ושכלתנית מדי. וזהו חלק מן הגל האמנותי כלל־עולמי השואף לחזור אל הצורות הקלאסיות, הגל הנקרא פוסטמודרניזם.

„כשקראתי את ז׳ הולטיר, קיבלתי שוק," אומר צבי, „המודרניזם מטיל ספק בכל דבר — ברעיון, בחושים, בנפש, בקיומם של אובייקטים, באמונה, באלוהים, בישות על־אנושית, אפילו באהבה. הפוסטמודרניזם, כפי שאני רואה אותו, מקבל את העולם כפי שהוא — שולחן הוא שולחן ולא מסמן של משהו אחר. נקודת המוצא היא — יש עולם, אני חלק ממנו ורשאי לדבר עליו. המודרניסטים אומרים, איך אפשר להיות בטוחים שאנחנו באמת יודעים? — יכול להיות שאי־אפשר להיות בטוחים, אבל גם אי־אפשר לחיות בעולם ספקני כזה, העיסוק המודרניסטי בדברים אינו מוביל לשום מקום. צריך אמנם להכיר בעובדה שאנחנו לא יכולים לדעת, ובכל זאת לדבר על קיום העולם. המודרניזם הוא כביש ללא־מוצא, הוא לא עוזר לאדם להתמודד עם הקיום שלו. או המודרניסטים יגידו, שאין זה תפקיד של השירה להתמודד עם הקיום האנושי — וכאן אנחנו חלוקים, הפוסטמודרניסטים מקבלים אחריות בשירתם על עולמם. השירה היא על העולם, על האדם בתוך העולם ועל הרגשות שלו. החזרה הזאת לתמאטיקה של רגש ואדם, אינה חזרה תמימה: זה הכרח פנימי להתמודד עם שאלות בסיסיות, של קיום, ולא לשחק עם מסמן ומסומן. אם אני רוצה לכתוב בצורה של פיוט, זה לא מפני שאני לא שולט בשורות הקצרות המודרניות, אלא מפני שאני שואף לינוק מהכוח הרגשי של התרבות העתיקה".

מרמלשטיין, מודה שהפוסטמודרניזם הוא היבט מסוים של חזרה למקורות, חיפוש שורשים בעידן מודרני־טכנולוגי קר ומנוכר. בדרך כלל, „החיפוש אחר שורשים" בא לידי ביטוי ב„חזרה בתשובה". אצל מרמלשטיין „החזרה בתשובה" היא רק במישור הספרותי של חייו.

„לא ויתרתי על הדת באופן פתאומי," מסביר צבי. „זה קרה בהדרגה. כשהגעתי ארצה, הייתי בן 21, ועדיין קיימתי את המצוות. מאז כל חודשיים, בערך, הורדתי מצווה כלשהי...

הוויתור על הדת לא היה פריקת עול כללית. המצוות הראשונות והחשובות שעליהן ויתרתי היו אלה הקשורות בחיי המין, וכל ה„התפקרות" שלאחר מכן היתה פועל־יוצא מכך. הגילוי הגדול שגיליתי, שאני הומוסקסואל, קרה כשעוד הייתי דתי, בגיל 16. ברגע שהסכמתי עם התגלית הזאת, העומדת בעצם בסתירה לדת, נשאלה השאלה — בשביל מה ובשביל מי לקיים את יתר המצוות? אם אדם כופר בעיקר, אז מה שנשאר זה דמאות או העמדת־פנים. כמובן, שזה לא קרה ביום אחד. זו היתה התמודדות עם תודעה התפוסה בתפיסת־עולם מסויימת, ומצד שני הייתי חייב לקלוט את העובדה, שכאשר מדברים בטלוויזיה על „סוטים", בעצם מתכוונים אליך".

מרמלשטיין מגדיר את הוריו כאנשים פתוחים, למרות היותם דתיים. מאמו למד מהי איכות בתחומי הספרות והאמנות. „כשהיא הלכה למוזיאונים, היא לקחה אותי איתה; וזה לא היה כמו שאמא יהודיה גוררת את הילד למוזיאון. היא הסבירה לי כל דבר, כי היא התמצאה בזה.

קיבלתי חינוך יהודי־דתי טוב, ואני מכיר את המקורות היטב, תנ"ך, תלמוד, או משנה. לא טרחו ללמד אותנו דקדוק עברי. את הדקדוק למדתי לבדי, בזמן שלמדתי ספרות באוניברסיטת קולומביה. רציתי ללמוד ספרות עברית. והתנאי לקבלה היה שליטה בעברית. שיקרתי ואמרתי, שאני יודע עברית. הקורס התנהל בעברית בלבד, ובהתחלה לא הבנתי דבר. השיר הראשון שלמדנו היה „צנח לו זלזל" של ביאליק. לא הבנתי כלום. עד סוף הקורס גדל אוצר המלים שלי פי 5 בערך. גם קלטתי קצת דקדוק. כשהגעתי ארצה, שלטתי איכשהו בשפה, אם כי היה חסר לי הסלנג, כמובן.

אני לא מחפש מלים. כלומר, אני לא חושב על מלה באנגלית ואחר כך מוצא אותה במילון אנגלי־עברי, אני משתמש במילון כדי לברר משמעויות נוספות של המלה, או משמעויות שונות של השורש, או ניקוד. אבל אני לא מחפש מילים. אני משתמש באוצר המילים שיש לי".

שירו של צבי מרמלשטיין „ערבית" כתוב כולו במשקל של פיוט מן המאה הי"ב. במרכזו דימוי יפהפה, שהמרמה והמרומה שלו הם מטאפורות: „קטיפת ידך בידי כטיפות־רסיסים ברסיסי פרדה..." צבי מפרק את הדימוי הקומפקטי הזה: „מגע ידך הוא כמו קטיפה, רך כטיפות של רסיסים ברסיסים־דמעות, כמובן, ריסי פרידה — בפרידה בוכים. פירוק הדימוי הולך כביוון הפוך: בכיתי בפרידה, והדמעות היו רכות כמו הליטוף של המגע של ידך בידי".

„חשוב שהמטאפורה תוסיף בדיוק את הטון הנכון: לא רק את התמונה, אלא גם את התחושה. המטאפורה היא כלי לדבר על חוויות, על הגשות. כל אדם נתקל בחוויה של אין מלים בפה, ככל שהאדם עשיר יותר במלים, קו הגבול של אין מלים רחוק יותר, אך בכל זאת, הוא קיים. שיר מנסה להגיע לגבול שמעבר למלים, והדרך היחידה, שיש לנו, למתוח את קו

(המשך בעמ׳ 18)

בעריכת יעל לוטן

עורך משנה אילן שיינפלד

דורה ציזאמון

„תלמיד חכם" בסנאט הרומי

מארקוס טוליוס קיקרו
כתבים נבחרים
תירגם מרומית והוסיף הערות
ומפתחות: ארנסט דוד קולמן;
תקדים מבוא: צבי יעבץ
מוסד ביאליק, 1985
מבוא – עא עמ'; גוף הספר
480 עמ'.

הנואם, המדינאי והסופר, מארקוס טוליוס קיקרו, שהיה נערץ שנים רבות על משכילי אירופה, לא זכה אלא לפינה קטנה בלבד בספרות העברית. ד"ר מנחם שטרן תרגם שתי מסות פילוסופיות משלה: א. „קאטו הישיש על הזיקנה"; ב. „ליליוס על הידידות", והן ראו אור בוורשה בשנת תרצ"ז (1937); פרופ' יוחנן לוי, בספרו „עולמות נפגשים" (ירושלים 1960), דן ביחסו של קיקרו אל היהודים, ופרופ' נתן שפיגל עסק במכלול פעילותו בספרו „קיקרו — מדינאי, נואם, סופר, הוגה דעות" (ירושלים תשמ"א). אולם, זוהי הפעם הראשונה בה נעשה מאמץ ראוי להערכה להביא לקורא העברי מבחר תרגומים גדול ומקיף מכלל כתביו המגוונים של קיקרו. פרופ' א"ד קולמן, שכבר העשיר את ספרות המחקר העברית בספרו הנאה „עולמה של הספרות הרומית" (מסדה 1983), הקדיש שנים רבות — כפי שהדבר ניכר בעליל — לתירגום מספר רב למדי של יצירות מייצגות, הקדים לתרגומו הקדמות והוסיף הערות מאלפות ומאירות עיניים. פרופ' צבי יעבץ הקדים לספר מבוא היסטורי מצויין על רומא במאה הראשונה לפסה"נ והרחיב דברים על תולדותיו ופעילותו של קיקרו בתקופה הרת־תהפוכות זו. מוסד ביאליק טרח טירחה רבה כדי להוציא ספר מתוקן ומדוייק — מלאכה לא קלה כשמדובר בחומר מגוון מטיב זה, שרבות בו המובאות בשפת לעז. והרי מונח לפנינו ספר מכובד, מאלף ומעניין, שבוודאי יגיע לידיהם ולמדפי ספריותיהם של שוחרי־ספר רבים.

אינטלקטואל בפוליטיקה

עיקר פירסומו הספרותי של קיקרו בא לו בשל נאומיו וכתביו בתחום הריטוריקה. קולמן בחר לתרגם שישה נאומים, הדנים בנושאים שונים, שהושמעו בתקופות שונות, מהם משפטיים ומהם פוליטיים גרידא, והם מדגימים יפה — והדברים ניכרים גם בלשון התרגום — את יכולתו הריטורית ואת הווירטואוזיות הלשונית של קיקרו. היום לא נואמים עוד בלשון כזאת. היום אין למדינאים זמן וגם אין לשומעיהם רצון לשמוע דברים, שתכליתיותם אינה טבועה בהם בחותם ברור ומוחשי מאור. הצד האסתטי של הריטוריקה נשר ונשכח ונותרו בנאומים רק עצמות יבשות. המאזין תכופות לדבריהם של מדינאי ימינו יודע, כי גם עצמות יבשות אלה מעוקמות ושבורות הן, וכי רק לעתים רחוקות יימצא מישהו, המעלה עליהן, מדי פעם, עור כלשהו (על בשר ולחלוחית אין מה לדבר). אפשר שיש לראות בכך מגמה כלשהי — קישוטי ריטוריקה אולי נראים, כיום, כגורעים מאמינותם של הדברים וכאילו מרחיקים אותם משלב הביצוע המובטח, אך מכאן ועד לעלגות מבנה ולשון ויובש אינטלקטואלי מייאש, עדיין רחוקה הדרך. קיקרו, כמובן, היה אדם חריג מבחינות רבות וזכה להגיע לתפקיד הנכבד של קונסול לא בזכות ייחוס־אבות אלא בזכות כשרונותיו. הוא היה גם אחד מן האנשים המשכילים ביותר בדורו וללא ספק הסנאטור המשכיל ביותר, ויכול היה לצטט בשטף מיצירותיהם של סופרים יוונים ורומאים כאחד, אך הוא היה גם איש מעשה, וידע שאסור לו להפגין בפני הציבור בהופעותיו הפומביות את כל העושר הרוחני הזה, שמא יגרום לניכורו ולהתרחקותו של קהל שומעיו. עם זאת, ועם כל נסיונותיו להסתיר את השכלתו ורחבה, עשירים נאומיו לאין ערוך מאלה שאנו רגילים לשמוע בימינו חדשים לבקרים.

בדברי ההערכה שלו על קיקרו מתחבט פרופ' יעבץ בשאלה, האם אפשר להכתיר ביוגראפיה של קיקרו בכותרת „אינטלקטואל בפוליטיקה". „אם נקבל", הוא כותב „את ההגדרה, כי אינטלקטואל הוא הוגה ומבקר חברתי, אדם בעל אינטליגנציה ובעל דמיון, בעל מקוריות ורגישות, בעל מצפון ובעל מחשבה עצמאית, הרואה את יעודו בשמירה על רמה מוסרית מסויימת, כשזו נפגמת על ידי בעל הכוח והשררה, אזי... היינו מתקשים להכניס את קיקרו לתוך מסגרת זו." לדעתו של יעבץ קיקרו איננו אינטלקטואל, אלא מדינאי אינטלקטואלי, שהוא טיפוס מיוחד של מדינאי: „אינטלקטואל בפוליטיקה הוא טיפוס מסוים של אינטלקטואל... קיקרו היה בראש וראשונה מדינאי וחי את הפוליטיקה בכל רמ"ח אבריו... הוא רכש השכלה עצומה מפני שהבין, כי זו הכשרה חיונית לכניסתו לעולם הפוליטי. הוא היה מדינאי שיהודים היו מגדירים כתלמיד־חכם... אבל לא אינטלקטואל בפוליטיקה." (עמ' כב־כג).

על הנואם ועל הזיקנה

פרופ' א"ד קולמן ביקש לכלול בספר יצירות, המדגימות את תחומי הפעולה השונים של קיקרו: נאומים, פרקים מתורת הנאום ופילוסופיה וגם מבחר מכתבים. הקורא ימצא, כי המתרגם בחר בשישה נאומים: על פיקודו של גנאיוס פומפיוס; שני נאומים נגד קאטלינה; להגנתו של המשורר אילוס ליקיניוס ארכיאס; להגנתו של מארקוס קאיליוס רופוס; נגד מארקוס אנטוניוס; כמו כן ימצא הקורא את הספר השני של החיבור „על הנואם" (רטוריקה), ומן הכתבים הפילוסופיים את הספר החמישי של „שיחות בטוסקולום" (העוסק בשלמות המידות ועד כמה יש בה כדי להביא את האדם לאושר), ואת המסה „קאטו על הזיקנה". בלקט המכתבים מצויים שישים ושישה מכתבים, השופכים אור על תחומים שונים: פוליטיים, אישיים, ריעות משל בני התקופה, עבודתו הספרותית של קיקרו, יחסו אל בני משפחה וידידים ועוד.

קשה לדון בפרוטרוט בכל היצירות שלפנינו ולפיכך אסתפק בדיון קצר בשתיים מהן.

על הנואם. ביצירה זו, שקיקרו פירסמה בהיותו בן 51 (בשנת 55 לספה"נ), מוצגת דמותו של הנואם האידיאלי וסגולותיו: הכישרון לבחור את החומר הנכון, היכולת לסדרו, כוח הבעה, זיכרון טוב, ולבסוף הכישרון לנאום את הנאום שהוכן בצורה הולמת ובאופן, שישפיע את ההשפעה הרצויה על השומעים. הנואם האידיאלי חייב לדבר בשכנוע וביכולת ולפיכך עליו להיות משכיל ולדעת היסטוריה, פילוסופיה, חוק ומשפט וגם להיות בקי במדעים.

הספר השני, שתורגם על ידי קולמן בשלמותו, דן בבחירת החומר, בסידורו ובזכירתו, וחלקו הגדול מוקדש לחשיבותם של ההומור והצחוק. מי שרגיל בפוליטיקאים חמורי־סבר, המזהים רצינות עם היעדר הומור, ימצא בספר זה רעיונות מרעננים. אומר אחד מן המשתתפים בדו־שיח: „ראיתי ככר לעתים קרובות ביותר שבבתי־דין הושגו הישגים רבים על ידי הומור ושנינות... הרי על אנשים שנונים ובעלי־הומור יקשה ביותר להתחשב כבני אדם וכנסיבות ולהימנע מלומר את אשר עולה על דעתם, אם ביכולתם לומר זאת בצורה שנונה." ומהו כוחו של הצחוק? „הצחוק מנגח את היריב, מפריע לו, פוגע ביוקרתו, מרתיע אותו, סותר אותו; הצחוק מעיד שהנואם עצמו הוא אדם מבריק, משכיל, אניךהדעת, אך מעל לכל, הצחוק מרכך את העצב וממתן את החומרה, ולעתים קרובות הוא מבטל בבדיחה ובחיוך טענות מעושות, שלא ניתן לסותרן בקלות." (234).

מעניינת דעתו של קיקרו, באשר למושאים ולנושאים שאפשר לצחוק להם: „כל הנושאים לצחוק מצויים בפגמים באורח החיים של בני אדם שאינם לא אהודים ולא אומללים ושאינם כאלה שיש לגרום להוצאה־להורג בשל פשעיהם; ופגמים אלה מעוררים צחוק כשאתה מנצל אותם בכישרון." כן מעניינת חלוקת השנינה לשני סוגים, זו המתבססת על עובדות וזו שמקורה ברובד הלשוני של השפה. קיקרו מרחיב את הדיבור על שני סוגים אלה ומביא דוגמאות רבות משובבות לב ונפש.

בשנת 44 כתב קיקרו את המסה „קאטו על הזיקנה" והקדישה לידידו אטיקוס. הספר כתוב בצורת דיאלוג והדובר העיקרי בו הוא מארקוס פורקיוס קאטו, האיש שלא נלאה מלדרוש את הריסתה של קרתגו. קיקרו „מיקם" את הדיאלוג בשנת 150 לפסה"נ, שעה שקאטו כבר היה בן 84 שנים, ובגיל מופלג זה רשאי היה להביע דברי הגות על הזיקנה ועל מועקותיה. אמנם, כל גיל מעיק על מי שאינו מוצא בנפשו את הכוח לחיות חיי טוב ואושר ולא הזיקנה בלבד, אולם הזיקנה יש בה טרדות המיוחדות לה: אדם קרוב למוות, הוא חלש ואינו יכול ליהנות עוד מדברים שהביאו לו עונג בעבר, הוא אינו יכול לעבוד או לחיות פעיל בשטחים שבהם היה פעיל בצעירותו ומהם נהנה. מתוך שהוא דן בטרדות אלה של הזיקנה, אומר קיקרו דברים רבים בשבחם של הזקנים ומספר סיפורים ואנקדוטות על זקנים מפורסמים (שלא לכולן יש להתייחס כאל אמת היסטורית), מהן משעשעות ומלבבות, כמו, למשל, זו על סופוקלס: „סופוקלס חיבר טראגדיות עד לזיקנה מופלגת; הואיל ונדמה היה, כי בשל עיסוקו הוא מזניח את רכושו, זומן על ידי בניו למשפט. כוונתם היתה שהשופטים יעבירוהו מנכסיו, כמי שאינו שפוי ברעתו, כפי שאנו נוהגים לשלול את השימוש ברכוש המשפחה מאב המנהל את נכסי משפחתו ברשלנות. באותו מעמד קרא הזקן — כך מסופר — באוזני השופטים את המחזה „אוידיפוס בקולונוס", שאת חיבורו גמר זה עתה והוא היה עדיין תחת ידו, ושאל את השופטים, האם לדעתם זהו פרי עטו של אדם בלתי שפוי; עם סיום הקריאה זיכוהו השופטים." (334).

קיקרו נותן עצות לזקנים, כיצד עליהם לנהוג ולהתנהג. „יש להתחשב במצב הבריאות, אין להפריז בתרגילים, יש לאכול ולשתות רק במידה כזאת שכוחות הגוף יחודשו ולא ייגזקו. יש לדאוג לא לגוף בלבד, אלא במידת רבה יותר לרוח ולנפש, שכן גם אלה ידעכו לעת זיקנה, כשם שתדעך מנורה, אם לא יטפטפו לתוכה שמן. הגוף, אמנם, נעשה כבד מן העייפות הנגרמת על ידי תרגול, אך הרוח נעשית קלה יותר שעה שהיא מופעלת." (338). על הטענה שהזיקנה משוללת תענוגות כותב קיקרו: „מה גדולה תרומתה של הזיקנה, אם אמנם היא משחררת אותנו דווקא מן הנגע הגדול ביותר של גיל הנעורים!" (340) וכן — „לא זו בלבד שהזיקנה אינה ראויה כלל לגינוי אלא היא אף ראויה לשבח רב, על כך שאין היא חשה כמעט בחסרון תענוגות הגוף, אין היא זקוקה למשתאות, לשולחנות שופעים כל טוב, לגביעים למכביר; לכן אין היא יודעת לא שיכרות, לא קשיי עיכול ולא נדודי שינה" (342). והוא מביא, בהקשר זה, את הדברים המפורסמים (המיוחסים לסופוקלס כבר על ידי אפלטון): „אין הגירוי לתענוג חזק כל־כך אצל הזקנים; אמת, אך אין הם מרגישים בחסרונו. דבר שאינו חסר לך, אינו מכביד עליך. היטיב לעשות סופוקלס בהשיבו על השאלה — והוא כבר בגיל שיבה — אם הוא עדיין מתנה אהבים: ‚ישמרוני האלים! בשמחה נמלטתי מזה, כמפני עריץ גסירוח ומטורף.'" (344).

דוגמאות נבחרות אלה די בהן כדי להשחיז תאבונם של קוראים, אך בוודאי אין בהן כדי להשביעו. לשם כך יש לפנות לספר עצמו ולשהות במחיצתו זמן מה, ואין לי ספק שהפונים לא יתאכזבו. פרופ' א"ד קולמן, פרופ' צ. יעבץ ומוסד ביאליק הגישו לקורא העברי ספר נאה, שהותקן בצורה נאותה ומכובדת, נעים וטוב לראות, שאפשר עדיין להוציא לאור גם ספרים כאלה בקפידה ובתשומת לב, ועל כך יבואו על הברכה כל אלה שעשו במלאכה.

א.ב. יפה

על הסף

כל יצירתו הסיפורית של אהרן אפלפלד, מסיפוריו הראשונים שנתפרסמו במוספים הספרותיים ב־1959 וספרו הראשון „עשן" (תשכ"ב) ועד ימינו, סובבת על ציר אחד: השואה. אך בניגוד למספרים אחרים שאף הם הוו מבשרם את אימי שנות הארבעים, אפלפלד לא נתן מעולם ביטוי ישיר למה שעבר עליו ומה שראו עיניו. דרך הסיפור שלו היתה תמיד עקיפה. הוא דיבר על דברים ש„מסביב", על השתקפות המאורעות בנפש גיבוריו, על הצלקות שנותרו אצלם לעולם. סיפוריו לא נתקבלו מייד עם הופעתם, אולי משום שהוא איכזב ציפיות מסויימות ואולי משום שהפואטיקה שלו היתה מורכבת מדי לגבי קהל הקוראים הרחב. אך תהליך הקלטות יצירתו נמשך והתפתח בצורה הדרגתית, ובשנים האחרונות רב מספר מחייבי דרכו על מבקריה. חלק מסיפוריו אף תורגמו לשפות זרות וזכו בהוקרה בחו"ל. אחת היצירות שנתקבלה יפה בעולם היא הנובלה „באדנהיים, עיר נופש", שנתפרסמה לראשונה ב־1974, ברבעון „סימן קריאה" (3־4).

הדברים המסופרים בנובלה זו קורים שנה אחת לפני התחלת המלחמה. אנשים בעלי רגישות ונבוני־דבר חשו את האיום המרחף באוויר. אחרים לא רצו לדעת כלום והתעלמו אף מהאותות הברורים של מה שעומד להתרחש. איש לא העלה על הדעת כי כחמש השנים הקרובות תעמוד אירופה בסימן השואה וכי שישה מיליון יהודים ימצאו את מותם בורב ובתאי־הגזים. הכתיבה הרטרוספקטיווית על השנה הזאת, 1939, טומנת בחובה אפשרויות טראגיות ואירוניות רבות בשביל המחבר, שאינו מקל ראש, כמובן, בכובד־משקלו של הנושא, אך משתמש בכלי־סיפור משוכללים, המוכירים את גישתו האסתטית של תומס מאן בנובלות שלו, לשם העלאת האווירה ומתן ביטוי לרוח־הזמן:

„רחוב הסאנאטוריום דומה לנוף רחב, המוות משוטט בו באופן חופשי, בגן השושנים או באולם האורחים, מדברים עמו כמי שמשיחים עם בעל חיים: בצחוק ובהתנונים. וכשמגיעה השעה מסתלקים מהעולם, מי בצווחה ומי בשקט" (עמ' 296).

אהרן אפלפלד

ינוקא, ילד־הפלא, שבא לברר את אורחי מקום־המרפא, „שר על היערות האפלים ששם שוכן הזאב", סאלי, אחת הנפשות־הפועלות בנובלה, נתקפת פחד מפני העתיד לקרות. באקווריום מתחוללת פורענות נוראה, סמלית, כאשר דגי תקאמביום הכחולים שהוכנסו לתוכו, לאחר כמה ימים של התנהגות עליזה, מתנפלים ועורכים טבח איום כשאר הדגים ומשאירים את הקרקעית מלאה פגרים, כך בדיוק קורה בבאדנהיים, כאשר מרחיבים פתאום את סמכויות „המחלקה הסאניטארית", ומטילים עליה לערוך רישום מלא ומדויק של כל היהודים שבאו למקום־המרפא. וזאת היא פעולת ההכנה לקראת שילוחם לפולין. לאחר הרישום, מטילים האוסטרים שיעילותם לא היתה פחותה מיעילותם של הגרמנים, הסגר על היהודים, ולאחר מכן מעמיסים אותם בקרונות הרכבת.

למרות כל האותות האלה המבשרים את הסערה, מתנהלים החיים בבאדנהיים כאילו לא אירע דבר. אחרים מנסים אף להשלות את עצמם כי יש משהו חיובי במצב הנתון. ד"ר פאפאנהיים אומר: „קהל הנופשים כאן סימפאטי ביותר. והשנה, בגלל ההסגר, האווירה אינטימית" (עמ' 308). יהודים אחרים רואים ביציאה לפולין תהליך טבעי, שהרי רבים מיהודי אוסטריה היו ילידי פולין, ועתה הם „חוזרים לשם". אחרים, התרגזו אומנם על הביורוקראטיה הקשוחה שניתקה אותם, בצורה פתאומית וללא כל הודעה מוקדמת, מיקיריהם. אך כולם קיבלו את הדין. „אין מה לפחד, אמר דוקטור פאפאנהיים, בפולין גרים הרבה יהודים, סוף כל סוף אדם צריך לשוב אל מקור מחצבתו" (עמ' 315). ובינתיים מנסים בעלי־המקום לקיים את החיים הסדירים כאילו הכל מתנהל על מי מנוחות. דוואגים אפילו לקונצרטים ולתוכניות הבידור. משתדלים לשמור גם על מצב הרוח הטוב, אך האותות הרעים מתרבים. אשת הרוקח חולת העצבים מצבה הולך ורע, ובסיוטיה היא רואה את בתה, שנישאה נגד רצון ההורים, לבן משפחה אוסטרית נוצרית. היהודי המתבולל, שסבור היה כי בהשתמדו הוציא את עצמו מתוך היהדות ואף גורלו יהיה שונה, מתחיל אף הוא לגלות סימני עצבנות. הטראגדיה הקולקטיווית לופתת בזרועותיה את כל בני העם היהודי, בהדרגה אך בעקביות ובצורה טוטאלית. כולם מוצאים את עצמם בשק אחד: היהודים ששמרו עדיין הרבה מתכונותיהם כ„אוסט־יודן", היהודי המתבולל, תגברת האריסטוקראטית המתנשאת, האמנים ובעלי־הקאפטריה. הם מספיקים עוד לספר את סיפורי תקוותם האחרונה, אך בקרוב ייצאו כולם בדרך שאין חזרה ממנה, ובאדנהיים תישאר עזובה וריקה. ואפלפלד מסיים גם סיפור זה „על הסף". אותו סף שמעולם לא מצא בתוכו כוח נפשי לעוברו:

„קטר, קטר מחובר אל ארבעה קרונות משא מעופשים, הגיח מן הגבעות ועצר בתנופה. כה פתאומית היתה הופעתו כמו עלה מתוך בור. להיכנס, צווחו קולות, והאנשים הלכו ונספגו פנימה, וגם אלה שעמדו בקבוק הלימונדה בידם, פיסת השוקולד, רב המלצרים והכלב, נספגו בקלות כברעיני [illegible] תוך המשפך. ואף־על־פי־כן עוד הספיק דוקטור פאפאנהיים להשמיע את המשפט הבא: „אם הקרונות מלוכלכים כל־כך, משמע שהדרך אינה רחוקה" (עמ' 334).

מדוע התעוררתי לקרוא מחדש את הנובלה של אהרן אפלפלד ולכתוב עליה? משום שנתקלתי במאמר עליו ב„כתב־העת של היהדות הדתית ברומניה", המופיע בבוקרשט כשלוש שפות (עברית, יידיש, רומנית) מיום 1.11.1985. בעל המאמר הוא מספר יהודי־רומני, נורמאן מאניה, הכותב על ספרו של אפלפלד לא רק מתוך אבחנה ספרותית דקה, אלא גם מתוך זיקה אישית עמוקה. קווי הקבלה אישיים גורליים קושרים בין השניים. אהרן אפלפלד נולד בצ'רנוביץ ב־1932. אמו נהרגה כשהיה בן שבע. משפרצה המלחמה הופרד מאביו ונשלח למחנה הסגר באוקראינה. הצליח להימלט משם, נדד חסר־כל בכפרי אוקראינה, הסתתר והצליח לפרנס את עצמו איכשהו. בסיום המלחמה נמלט משם, עבר דרך כמה ארצות אירופה לאיטליה, ומשם עלה לישראל. כיום הוא פרופסור באוניברסיטת באר־שבע.

נורמן (נוח) מאניה נולד בסוצ'יאווה, בבוקובינה, במרחק לא רב מצ'רנוביץ, ב־1936. בגיל חמש הוגלה יחד עם משפחתו לטראנסניסטריה. בתום המלחמה חזר לרומניה, סיים בבוקרשט את חוק לימודיו כמהנדס הידראולי, אך בשנים האחרונות נטש את מקצועו והקדיש את כל עיתותיו לכתיבתו. הוא החל לפרסם בשנות השישים וב־1969 הופיע קובץ סיפוריו הראשון, „לילה בצד הארוך", שכלל סיפורים על נושא סבל היהודים שגורשו למחנות טראנסניסטריה ואת „תודעותיו ודראמאטיות של צעיר יהודי", שנקלע לתוך המאורעות של החיים שלאחר המלחמה והמנסה לשווא להתאים עצמו לנסיבות ולהגיע לשיווי־משקל נפשי בסביבה רב־משמעית. ולפרקים עויינת" (לפי הרשימות והביו־ביבליוגראפיה שבאנתולוגיה „שורשים ועטר", מיצירות סופרים יהודים בלשון הרומנית. באנתולוגיה זו הובאו שני סיפורים של נורמן מאניה, כמה מסיפוריו האחרים הופיעו במוסף ספרותי זה, אך עדיין אין ספר משלו בעברית. הוכל...

גיורא מנור

„במה" – המאה השנייה לספירה

„במה", הרבעון לדרמה שבעריכת רות בלומרט ודבורה גילולה, מתחיל את המאה השנייה שלו: החוברת החדשה האחרונה (יש בעיה בעברית, שעה שמבקשים לציין מה שנקרא באנגלית LATEST בניגוד ל־LAST, כי אני מקווה ובטוח שאין זו, חלילה, חוברת „במה" האחרונה), היא מס' 101־2. „גיל" כזה כשלעצמו הוא משהו נדיר. והמשך הופעתו של רבעון לאמנות התיאטרון מעבר לחיי עורכיו, גרשון חנוך וישראל גור, הוא תופעה נדירה ומרנינה כשלעצמה.

גם נראה, שסוף סוף חלה תזווה בכתב העת בכיוון השייכות לנעשה בתיאטרון החי ולא רק בתחומי המחקר האקדמי. מוטי לרנר ורוני תורן מדווחים, זה על כתיבה וזה על עיצוב ההצגה „קסטנר", ששניהם היו אחראים לה בתיאטרון הקאמרי חודשים מעטים בלבד אחרי הבכורה של ההצגה, וזהו על כן דיווח עיתונאי חי.

„המוות בתיאטרון המערבי", מאת תרז מלאכי חוא, לעומת זאת, בדיוק מסוג המאמרים המלומדים כביכול שהיו ממלאים את דפי „במה": אוסף של ציטטות, שאינן מאירות דבר. נפלא בעיני, מדוע מאות שנים אחרי עבור הסכולאסטיקה מהעולם, עדיין מחזק בעיני האקדמאים כל מה שמצוטט כאמת או־בייקטיבית, מה גם, שבעיני תרז מלאכי מצטמצם התיאטרון המערבי לתיאטרון בשפה הצרפתית. הרי אפילו הפראנקופונים המובהקים ביותר לא יטענו, שהמוות הוא המצאה צרפתית...

דבורה גילולה מביאה פרטים היסטוריים מעניינים למי שמתעניין בתולדות התיאטרון העברי על אודות הצייר אלטמן ועיצוב „הדיבוק" במוסקווה. הבמאית הירושלמית FA CHU מתארת את התופעה הייחודית של „תיאטרון הקרון" הירושלמי, תיאטרון בובות שזכה למעמד, שהרבה להקות ישראליות, ולא של עץ, היו שמחות להגיע אליו.

תקוה מרודאהרוני מראיינת את שמעון פינקל, שזכה בשנה שעברה ב„פרס מרגלית", פרס הקשור למערכת „במה". יחד עם פינקל הוענק הפרס גם לשייקה אופיר וגילה אלמגור.

נרמה לי שהגיע הזמן לשוב ולדון בתקנות פרס זה, לא משום שהמקבלים אינם ראויים, חס וחלילה, לאותות־כבוד, אלא משום שכולם אמנים מוכרים, נכברים, לא בראשית דרכם ולא בסיומה ולא צוינו על ידי השופטים בשל איזו יצירה מיוחדת במינה שלהם, אלא כביכול הגיע תורם, על פי הסדר הכרונולוגי, סדר אותיות האלף־בית או על־ידי הגרלה. מכל מקום נראה, שמן הדין לקבוע קריטריונים סלקטיביים יותר, כדי ששופטי פרס מרגלית יהיו מסוגלים למקד את בחירתם בצורה משמעותית יותר.

סצינה מתוך התצגה „קסטנר" בתיאטרון הקאמרי

פרק מזכרונותיו של מאיר מרגלית חותם את החוברת בסיפור נאיבי למדי על פגישות ילדות שלו עם שחקני התיאטרון היידי.

פרק מרכזי בחוברת תופס המחזה המתורגם מערבית „שלמה החכם" מאת תופיק אל־חכים, המלווה גם רשימה על המחזאי המצרי ועוד רשימה על איש־תיאטרון עולה מעיראק, שמעון בן־עמרי.

שאול הון

בְּרָכָה לְיָדִיד

ליעקב אורלנד – בבואו אל העי"ן

יַעֲקֹב יַקִּירִי, אֵיזוֹ רוּחַ עִוְעִים
הֵפִיצָה דִּבָּה שֶׁהִנְּךָ בֶּן שִׁבְעִים?
אַל תַּפֵּת לִשְׁמוּעָה, אַל תִּתֵּן בָּהּ אֵמוּן,
לֹא מִנְיַן הַשָּׁנִים לָאָדָם קַר־סִמּוּן,
כִּי אִם רוּחַ פּוֹרָה, זִיו כְּמֵי מַעְיָן,
וְכָל עוֹד יָפָה לֹא זָקַנְתָּ עוֹד, יַאן.

עוֹד אֶזְכֹּר בְּעֶרְגָּה הַיָּמִים הַיָּפִים
עֵת הָיִינוּ סְטוּדֶנְטִים עַל הַר הַצּוֹפִים
(אֵימָתַי זֶה הָיָה? וְכִי לֹא תְּמוֹל־שִׁלְשׁוֹם?)
וְאַתָּה עֶלֶם חֶמֶד, בְּהִיר מֵצַח וָתָם,
דַּק גִּזְרָה וְתָמִיר, וּבְלוֹרִית – יָהֲלֹם!

כָּךְ הִגַּעְתָּ לַ„מְּנָזָה" כְּשֶׁעָרַכְנוּ בָּהּ נֶשֶׁף
וְכָל הַקְּרוּאִים כְּמוֹ אָחַז בָּהֶם כֶּשֶׁף:
כִּי הוֹפַעְתָּ אָז, יַאן, כְּאִישׁ־אֶלֶף־פָּנִים,
כְּעֵין דְּמוּת שֶׁקְסְפִּירִית, אֶזְכֹּר זֹאת שָׁנִים!
הִנֵּה אַתָּה רוֹבִּינָא, בִּדְמוּת אִם מָשִׁיחַ –
וְהִנֵּה אַתָּה קְלוֹזְנֶר, לְעַצְמוֹ אַט מֵשִׂיחַ.
מִטְפַּחַת שֶׁל פִּיס רַק הָיְתָה הָ„אִפּוּר"
לְשַׁוּוֹת לְכָל דְּמוּת אֶת קוֹלָהּ בַּסִּפּוּר.

שְׁלַל דְּמֻיּוֹת, כְּאַשְׁף, לְעֵינֵינוּ רָקַמְתָּ,
לִדְרִישׁוֹת שֶׁל הַדְּרָן נַעֲנֵיתָ וְקַמְתָּ,
מוֹסִיף וּמְפַזֵּר כִּשְׁרוֹנְךָ, זְהַב פְּרוּיִם,
וְכֻלָּנוּ תּוֹבְעִים עוֹד הַדְּרָן שִׁבְעָתַיִם.

וְאֶזְכֹּר אֶפִּיזוֹדָה בְּשׁוּלֵי אוֹתוֹ נֶשֶׁף:
הַלַּיְלָה הֶחָוִיר, כּוֹכָבִים רָשְׁפוּ רֶשֶׁף.

וְעָלְתָה קִנְאָתִי כִּי אָז עַד לְהָמִית –
כִּי גָּבַרְתָּ עָלַי בַּ„קְּרָב" עַל שְׁלוֹמִית.
הֲתִזְכֹּר אוֹתָהּ בְּלוֹנְדִית? מְלֵאַת יְרֵכַיִם,
חָזֶה – עַל מְלֵאת, תַּאֲוָה לָעֵינַיִם!
תַּמּוּקִים רוֹקְדִים בִּתְנוּעַת מוֹשְׁבִים
וּבְרַק מַבָּטָהּ – צַחְצָחוֹת לְהָבִים!

כָּאַבְתִּי אָז, יַאן, כְּאֵבָהּ שֶׁל קִנְאָה,
אַךְ הִשְׁלַמְתִּי בְּלִי שֶׁמֶץ שֶׁל רֶגֶשׁ שִׂנְאָה,
כִּי עַל כֵּן כֹּה תָּמִיד אֲהַבְתִּיךָ, אָהוּב,
גַּם בְּעֵת שֶׁנִּצַּחְתָּ, אָחִי יַעֲקֹב.

וְכָךְ, בְּעוֹדְנִי צוֹלֵל לְאָחוֹר,
חוֹפֵן מְלֹא יָדַי נִיצוֹצוֹת אוֹתוֹ אוֹר,
הִגְנַבְתִּי מַבָּט לָרְאִי בִּפְרוֹזְדוֹר –
אַלְלַי, אֵיךְ הִלְבַּנְתִּי מֵאָז הוֹן שָׁחוֹר...
הַבְּלוֹרִית כְּבָר דְּלִילָה, בַּצְּדָעִים אָפֹר,
אֶת סְבָךְ הַשֵּׂעָר יַד הַזְּמַן קְצָת פּוֹרְרָה,
גַּם הָעַיִן זְקוּקָה לְעִתִּים לְעֶזְרָה...

בִּתְמוּרוֹת הָעִתִּים קְצָת דָּהוּ הַצְּבָעִים,
נַעֲשִׂינוּ אָבוֹת, וְאַחַר – סַבָּאִים.
אַךְ לֹא תַּשׁ פִּרְיוֹנְךָ: גַּם תִּרְגּוּם, גַּם מָקוֹר,
יוֹצֵק וְהַבְהֵב מְלֹא חָפְנַיִם לַדּוֹר!

שָׂא בְּרָכָה, שֶׁתּוֹסִיף יְצִירָה וּפִרְיוֹן
שָׁנִים עוֹד הַרְבֵּה –
מֵאֵחַל שָׁאוּל הוֹן

נתן גרוס

פולמוס ספרותי בפולין

פולמוס נדיר בחריפותו התפתח בעיתונות הספרותית של האמיגראציה הפולנית בעקבות פרסומו של ספר המסות, הדן בנושאים יהודיים, „האמת הלא־אמנותית", שלסופר ולמשורר היהודי הנריק גרינברג, שעזב את פולין בשנת 1968 ומתגורר עתה בארה"ב. את המסות, הנוגעות ליחסי פולנים־יהודים, ליהודים בספרות הפולנית, לעניני הנצרות והיהדות — וכל אלה על רקע השואה ותוצאותיה — ניסה גרינברג לפרסם בירחון הספרותי הפולני החשוב „קולטורה", המופיע בפאריס, אך הן נדחו אחת־אחת על ידי העורך יז'י גדרוייץ'. עם זאת, כאשר יצאו המסות לאור בספר, בהוצאת הירחון הספרותי הפולני, הרואה אור בברלין, „ארכיפלג", הסכימה „קולטורה" לפרסם על אודותיו רשימת ביקורת, פרי עטו של אנדז'י שולצ'ינסקי, מכותביו של ה„ארכיפלג". רשימת ביקורת זו הסעירה את רוחו של גרינברג והוא הגיב עליה במאמר חריף ביותר ששלח ל„קולטורה":

„מאחוריי 25 שנות ניסיון כסופר" — פותח גרינברג את דבריו — „אך עד כה לא קרה לי אף פעם שהמבקר יקנה לעצמו נימוקים מתוך ספרי ואחר כך יתקוף אותי באותם הנימוקים ועוד יציין, כי את הנימוקים האלה ‚לשווא אפשר לחפש' בספרי. ‚אפילו בין השיטין'. ואכן כך נוהג מישהו, הזורם בשם אנדז'י שולצ'ינסקי בססוודר־ביקורת, שפורסמה ב„קולטורה" תחת הכותרת ‚שומר הקברות הלא־קיימים'". אחת־אחת מוקיע גרינברג את התוכחות של שולצ'ינסקי, תוך שהוא מאשים אותו מדי פעם בגזילת הנימוקים שלו או במקרה אחר „אחרי שלקח ממני כל מה שהיה נחוץ לו משתיל לי המבקר, בשיטת משטרות חשאיות מסויימות, כמה חומרים מחשידים, הפעם באמת מתוצרת עצמית שלו" ... וכך הלאה והלאה בלשון לגלוג, זלזול וכעס.

עורכו של „קולטורה" פירסם את תגובתו הזועמת של גרינברג עם הערה משלו: „גרינברג הגיב על ביקורתו של שולצ'ינסקי באופן לא מקובל, אל נכון, בפולמיקות. אך כדי להימנע מהאשמה באנטישמיות — ואני מכיר את הנושא. אם לא את תסכנכו ממש, של גרינברג — אני נותן פירסום להתפרצות שלו. ולתשובתו של שולצ'ינסקי: על התוכחות וטענות נגד „קולטורה" איננו עונה. הן מדברות בעד עצמן, אני מציין מראש, כי את הוויכוח העלול לבוא לא ארפיס עוד".

שולצ'ינסקי, בתשובתו המתגוננת, נוטה שלא להגיב על ההאשמות, אלא להצביע על פריטים החסרים, לדעתו, בהגדרותיו ההיסטוריות של גרינברג ושחסרונם מעוות כביכול את האמת על מצבם של היהודים בפולין.

אם גם סגר גדרוייץ' את שערי ה„קולטורה" מפני פולמוס על „האמת הלא־אמנותית" מצא צ'סלב מילוש — המשורר הפולני חתן פרס נובל לספרות — מקום ב„מחברות לספרות" — (זשיטי ליטרצקיה — ביטאון ספרותי יוקרתי הרואה אף הוא אור בפאריס) להתייצב לימינו של גרינברג: „ברוך כלל — פותח מילוש את מאמרו ‚הלוואי ואפשר גם אחרת' — אני נמנע מלהביע את דעתי על היחסים הפולניים־יהודיים, כי העניין הוא כמעט חסר־תקווה וכתוצאה מכך תופר הרצון הטוב ביותר ליציקת שמן על המדורה... כתיבתו של גרינברג, שהחליט להיות ‚סופרם של המתים, מכיוון שהחיים יש להם מספיק סופרים משלהם', היא בעלת ערך רב, כי היא מגלה לפני הקורא הפולני שטח גדול של אירועים שאין לו מושג מהם, שאינו זוכר או שאינו רוצה לזכור אותם. היא חייבת להגיע למספר מירבי של קוראים אף־על־פי שהיא יוצאת לאור בדפוס באמיגרציה". קשה לו, למילוש, להבין את האופן שבו מסלף שולצ'ינסקי את דיעותיו של גרינברג. הוא מאשים את שולצ'ינסקי בקריאה רשלנית, מפריך את טענותיו המשונות (למעשה הוא חוזר על נימוקיו של גרינברג, בדרך נימוסית יותר) ומסיים: „אם אמנם כך ייקראו ספרים על הנושא הנורא הזה, מה יהיה על שוחרי הדיאלוג הפולני־יהודי לעשות? הדבר היחידי שיוכלו לעשות זה להשתדל למנוע סילוף הכוונות הכנות וזה מה שאני עושה כרגע."

מאז ימי ילדותו (נולד בשנת 1939) מנהל הנריק גרינברג את מלחמתו היהודית. הנשק שלו הוא עט [illegible], [illegible] — דעת הקהל; בייחוד בפולין ואצל הפולניה האמיגרנטית. הוא לוחם [illegible] — פרוזה ושירים, הנושאים אופי אוטו־ביוגראפי — את ניסיונו האישי הוא משלב בוויכוח על הנושאים היהודיים. „מלחמת יהודים", „הניצחון", „החיים האידיאולוגיים", „החיים הפרטיים" — שולי [illegible] קם ראו אור בפולין ואחר כך „חיי היום־יום וחיי האמנות" (פאריס 1980) ולאחרונה „האמת הלא־אמנותית" (ברלין 1985) — אלה הם שלבי מלחמתו.

הצד החזק של הפרוזה שלו הוא בהגדרה הקולעת והמקורית של מחשבותיו. אלה הם הגדרות לא רגילות, לא שאבלוניות, המאירות כאור חד בעיות המוכרות לכולם, כביכול, ובכל זאת הינן טעונות מדי פעם עיון מחודש בזווית ראייה נוספת כדי לגלות וללבן את כל האמת הטמונה בתוכן. הכרך „האמת הלא־אמנותית" מורכב משמונה מסות על נושאים יהודיים, שכל אחת מהן זכאית לסקירה נפרדת, לעיון מעמיק ולדיון. כתיבתו של גרינברג היא מסעירה, כאילו קיצונית אך בכל זאת אין לראותה כפאנאטית. אין הוא סופר מסוגור אך נפגע עד מאוד ביהדותו: פולין העממית שכה התנכרה מילדותו אחר הפחדים ואימי המלחמה. לא מילאה — אם לנקוט בלשון המעטה — את תקוותיו וחלומותיו על אודות שוויונם של כל האזרחים, ופגעה ברגשי האדם הצעיר, שמוכן היה לתת לה את כל לבו וכשרונו. היא נתנה לו להבין כי אין הוא חבר שווה בחברה הזאת, וכי הפטריוטיות שלו אינה רצויה בה.

„הדוגמאות האישיות שלנו" — כותב הוא על נעוריו בזי.מ.פ. (אירגון הנוער הפולני) — „היו גיבוריה הצעירים של התנועה הקומוניסטית כמו הנקה סאביצקה ויאנק קראסיצקי שנפלו בקרב עם הכובש הגרמני. איש לא אמר לנו זאת, ורק אחרי שנים רבות נודע לי, כי הנקה סאביצקה היתה יהודיה, ששמה היה שפירא — עד כדי כך היינו אינטרנציונאליסטים..." הוא לא התעניין אז למה בין ריזקני הטרוריסטים הקומוניסטים הצעירים, המקשטים את אולם הפגישות שלהם, תלה גם דיוקנו של נפתלי בוטוויך — האם בגלל פרצופו השמי? — „אז לא חשבתי על זה. רק אחר כך, בשנות השישים, כאשר בוואלבז'יך שינו את שמו של קואופרטיב ע"ש בוטוויך לקואופרטיב ‚נעל'... איש בארגון הנוער הפולני לא הזכיר את מרדכי אנילביץ' המפקד של מרד הגטו בן ה־24... למה וורשאי צעיר, מפקד של המרד המזויין הראשון נגד הכובש הגרמני בפולין איננו גיבורן של הנוער הפולני? למה לא מכירים אותו?" בעוור ממשיל משלים רבים מסוג זה, נותן גרינברג תשובה לשאלה, והשאלה ע"י פותחים רבים: למה היהודים הם עם נפרד? „מכיוון שיש להם היסטוריה נפרדת משלהם, שאיש לא יכול למחוק אותם ממנה."

במסה „אלטרה פארס" מחפש גרינברג את שורשי האנטישמיות בדת הנוצרית, ואף מנתח את המחשבה האנטישמית בפולין ובעולם, בנותנו דוגמאות רבות וקולעות על אודות השיטה של הפיכת העובדות. המסלפת את הקשר הסיבתי־תוצאתי, שיטה האופיינית לטיעונים המוצהרים על ידי האנטישמים.

למרות ההתקפה החריפה של האנטישמיות הפולנית „שתופעותיה הקיצוניות בשנות 1936־39 ובשנות 1968־70 הנמנות עם הפרקים המחפירים ביותר בתולדות היחסים הפולניים־יהודיים" סבור גרינברג, כי „השתגרות המושג ‚האנטישמיות הפולנית המסורתית' אינה הולמת את האמת ההיסטורית, בדומה להאשמת הפולנים בשיתוף עם ההיטלריסטים בהשמדת היהודים". בנוסף על כך הוא מצטט במרירות לב את חצאי־האמת המתקבלים בתמימות על ידי רבים, כמו הדברים עליהם חוזרת „קולטורה" אחרי העיתונות הפולנית: „בית־העלמין גדול ומרכז לשיקום בוורשה, תוקדשו לזכרם של שני מיליונים ילדים פולניים שנספו במלחמת העולם השנייה". ידיעה השוכחת להזכיר כי מיליון וחצי מהם היו ילדים יהודים, שנרצחו אך ורק משום שהיו יהודים. אבסורד ההתייחסות השווה לקורבנות המלחמה מזה והשואה מזה מתוך אי־הבנה או חוסר מחשבה, או מתוך חוסר פרופורציה או רצון להשתיק את המצפון הלא־נקי — מעסיק את גרינברג במיוחד. נקודה זאת, והראות בעיני מבקרים כאובססיה, משמשת כנושא העיקרי לוויכוח אצל הקוראים הפולנים, שסבלו לא מעט וגם הקריבו לא מעט קורבנות במלחמתם נגד היטלר. הוא יוצא בתרועות מרה נגד ההבטאותה של הספרות הפולנית האוהדת יהודיתם „אנשים העידו לאנשים את הגורל הזה", המופיעה בספרה „מיליונים". באומרו כי זוהי השגיאה הגדולה ביותר, משום שהכתוב צריך להיות „אנשים העידו ליהודים את הגורל הזה". עם זאת, באופן פרדוקסלי, בתיקונו זה של גרינברג, היהודים יוצאים כאילו אינם אנשים, ואילו חיות־חטרף, הפראיות שהועידו להם את הגורל הזה — הם נשארו בני־אדם.

תקריות

ליבוביץ' והחתירה לאמת

מזה יובל שנים עומד פרופסור ישעיהו ליבוביץ' במרכז הדיון הציבורי בשאלת יחסי הדת והמדינה. במרוצת השנים קמו לפולמוסן הישיש תלמידים וממשיכים המפרשים את משנתו. רבים מהם מצביעים על החליפות והתמורות בהגותו ומוצאים כי ישעיהו א' וישעיהו ב'. "דבר אחד לא השתנה אצלו", אומר ד"ר משה לויטה — "הוא אמנם דיאגנוסטיקן הקולע למטרה והפרוגנוזה שלו חדה וברורה, אלא שאת המציאות אין הוא מעצב, כאן מעלתו, כאן גם חולשתו. התרופות שלו ראדיקליות מדי או שהן חלשות מדי".

ישעיהו ליבוביץ' היה השבוע אורחם של מרצים ופילוסופים מהאוניברסיטה העברית בירושלים, המשמשת זה שנים אכסניה קבועה שלו ובמה

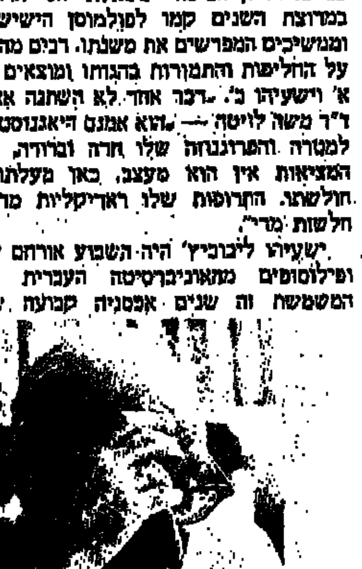

ישעיהו ליבוביץ'

להשמעת עמדותיו הקונטרוברסליות. כתמיד, נוכחותו גורשת את האולם ורבים שוחרים למוצא פיו של "הנביא מירושלים".

בעיניו של ליבוביץ' הפרדת הדת מהמדינה היא הבעיה היסודית ואפילו הגורלית של המדינה והאומה. במיירות הוא עוקב אחרי הקואליציה "האתאיסטית-קלריקאלית" השולטת במדינה. אלה המצהירים על הדת כתוכן הפוליטי שלהם ואלה המכריזים על מרד בדת כתוכן הגוש"ד-עיניי שלום. והם יושבים שבת אחים גם יחד בממשלה. ליבוביץ' סבור כי דווקא הדתיים צריכים לשאוף לחפרדת הדת מהמדינה. הוא צופה לדת ניוון מוסרי, והתרופקות רוחנית וזיוף ערכים, כתוצאה מהשתלבות במנגנון המדינה החילונית. "המצב בו המדינה מקצה לדת תחום מסוים ומוגדר במסגרת הממשל החילוני, תחום הסטאטוס-קוו, הוא גטו דתי במלוא מובן המלה חוו", הוא אומר.

ליבוביץ' טוען לעקביות בדעותיו ומסרב לקבל את התאוריה של ישעיהו הראשון וישעיהו השני. "אני מדבר על פרוגרמה ולא על מציאות. אין שינוי בעמדותי, יתכן שפעם הסברתי את פני הדברים אחרת וזאת — משום שנחלקתי בעובדה שאנשים לא הבינו אותי". ליבוביץ' חוזר ומרגיש כי דברים שצפה לפני שנים רבות והתאמתו בצורה מחרידה. "דת ישראל איננה קיימת עוד כמדינה וכעם כגורם רוחני וכוחו ציבורי עצמאי. אלא כאחד מענפי המנגנון של הרשות החילונית. השלטון מנצל את הדת לתועלתו ולהנאתו ומחזיק אותה כחינת פילגש". אין הוא פוסל, לעומת זאת, חתירה למדינת התורה. כבר ב-1943 כתב: "להסיר עניינים המדינה יש לחתור למדינת התורה, אך זוהי", כך טען השבוע, "חתירה נצחית. האוטופיה של הדת היא נצחית". הנכון הוא, לדעתו, שהמאבק למען התגשמות הרעיון הוא העיקר. להחזיק מסקנתו מביא ליבוביץ' את אמירתו של לסינג, שאמר: "האל מחזיק ביד שמאל את האמת וביד ימין את החתירה לאמת. לו הבחירה היתה ניתנת בידי, הייתי בוחר בחתירה לאמת. האמת היא רק מאלוהים".

מסכם ד"ר מנחם בריקשר: "הוא רוצה לראות בדת אופוזיציה למדינה, כי רק היא יכולה להזכיר למדינה שקיומה נגזר מהצורך לספק את צרכי היסוד שלה". ופרופ' ליבוביץ' מוכחן.

מדינת ישראל קמה במאבקם המשותף של יהודים מאמינים ושומרי-תורה ויהודים כופרים בעיקר ומחללי-שבת, שכולם כאחד מצאו משימה לאומית. פרופסור ליבוביץ' מתקשה, עם זאת, להבין כיצד ישנם אנשים שחושבים למדינה הוא כאל צורך עליון להצלת יהודים. "גם כמדינה היסטורית אין זה נכון", הוא מודיע. "הציונות לא הצילה אף יהודי אחד את העם היהודי. הצילו ארצות-הברית וקנדה שפתחו בשנות ההגירה הגדולות שעריהן בפני יהודים". מסקנתו לגבי מדינת ישראל כיום היא פסימית: זה המקום המסוכן ביותר ליהודים להיות בו.

בישותו, לדעתו, אינו אלא שלום אחת בין שבטים, אין גאולה כמותה, כטוחתנו לא גדל אלא פחת בעקבות הכיבושים. ליבוביץ' [illegible] מאוד שמשר [illegible] [illegible] ישראל [illegible] העם היהודי.

"בעד העצמאות במדינת [illegible] לשלם כל מחיר. אולם אין זו הצלה אלא [illegible] איננה ערובה לקיום המדינה. היא [illegible] כפי שכבר אירע לממלכות [illegible]".

בצלאל [illegible]

חלון ראווה

חייו ויצירתו של "הגאון האכזרי"

קונסטאנטין מוצ'ולסקי
"דוסטויבסקי —
חייו ויצירתו"
כרך ראשון ושני. מרוסית:
דוידה קרול
הוצאת "כתר", 1985

הקורא העברי זכה לאחרונה לביוגראפיות ולמונוגראפיות על אודות ענקיה של הספרות הרוסית. "שלוש אהבותיו של דוסטוייבסקי" (מארק סלונים), "טולסטוי" (אנרי טרויה) ושני כרכים של מבחר מאמרים על "אנה קארנינה" לטולסטוי ו"החטא ועונשו" לדוסטוייבסקי — ועתה מוגש בפניו בתרגום עברי סיפרו המחקרי הגדול של קונסטאנטין מוצ'ולסקי "דוסטוייבסקי — חייו ויצירתו", בשני כרכים.

מוצ'ולסקי, חוקר הספרות הרוסית, שהתאזרח בצרפת ואף לימד בסורבון, פירסם בעבר ביוגראפיות נוספות על גוגול, אלכסנדר בלוק, וולדימיר סולוביוב. ספרו הנדון ראה אור ב-1942.

הקורא בספר זה מגלה מדוע כונה דוסטוייבסקי בשם "גאון אכזרי": הוא מתאר את אימי הנפש. גיבוריו מתענים ומתחבטים בתוך קלחת-החיים הסגורה. בעולם נתונים לשלטונו האכזר של כוח נעלם. אנשים אלה, החסרים ערכים למענם כדאי לחיות, מבקשים שיכחה ונחמה בתאוות-החטא: מי ברצח ובפשע, מי במשחק הקלפים והדרולטה, מי בפריצות מינית והוללות שאינה יודעת גבול. סופם שהם עומדים על סף טירוף-הדעת.

מתוך התשובה, כי הרבה מאלה מאפיינים את אישיותו של דוסטוייבסקי, מנסה מוצ'ולסקי את כוחו בפיענוח הקשרים והזיקות הפנימיות שבין חייו לבין יצירתו של דוסטוייבסקי. מוצ'ולסקי מצביע על תחנות שונות בחייו הטראגיים של דוסטוייבסקי וכתיבתו המתפתחת: ילדות ונעורים, "אנשים עניים", ניסיון ראשון לכתיבת רומאן — "נייטוצ'קה נזוואנובה", דוסטוייבסקי המהפכן, מצורה ועבודת-פרך, גלות, נישואים ראשונים, "רשימות מבית-המוות", "חלכאים ונדכאים", כתב-העת "הזמן", רומאן עם ס. א. סוסלובה, כתב-העת "התקופה", "החטא ועונשו", הנישואים השניים, החיים בחוץ-לארץ (1866-1868) ועוד.

הספר מסתיים באחרית-דבר ובנספחים, המוקדשים לתוכניותיו ולרשימותיו של דוסטוייבסקי.

סיפורים על התבגרות

סמדר שיר, "סיפורים בג'ינס";
סמדר שיר, "עוד שיחות
עם ענת";
סמדר שיר, "עין אחת בוכה",
עטיפה ואיורים: עדית פאנק;
הוצאת "תמוז", 1985

את ראשית פירסומה קנתה לה סמדר שיר ככתבת לנוער וכמספרת סיפורים קצרים לנוער בעיתון — בעקבותיהם פירסמה שורת ספרים, שהיו לרבי-מכר של בני הנעורים: "דברים קטנים", "שירי רחוב", "ילדי חצי-חצי", "חתונה זה לא פיקניק", "שיחות עם ענת", "עלא-כיפאק".

לאחרונה ראו אור שלושה ספרים חדשים משלה. ב"סיפורים בג'ינס" הובאו סיפורים, שנתפרסמו ב"מעריב לנוער", ונושאיהם מקיפים קשת של חוויות, גילויים ו"התקלויות" עם מציאות, שהיא מציאות-של-נעורים ושל היכרות ראשונה עם בעיות החיים: אהבה ממבט ראשון, הרצון לשאת חן בעיני נציגי או נציגות המין השני, שיעורים והווי בבית-הספר, יחסים הנרקמים בטיול השנתי, מסיבה של שמיניסטים, חברים לעט. "עוד שיחות עם ענת" הוא מעין המשך לספר הקודם, "שיחות עם ענת", אף הוא מבוסס על סידרת רשימות ב"מעריב לנוער" — הבנויה כרצף של שיחות בין המחברת לבין שכנתה הצעירה ענת, בת ה-16, שבמהלכן מתבררות שאלות המציקות לבני-הנעורים. להבדיל משני ספרים אלה, הסיפורים או הרשימות המובאים בקובץ "עין אחת בוכה" פורסמו לראשונה בשבועון "הארץ שלנו" ולא ב"מעריב לנוער". גם ספר זה עוסק ביחסים ובקשרים עם בני המין השני, כרמותו של האב, באהבה, והרומה.

מתוך כתוביה של סמדר שיר אפשר להבין, כי היא מבקשת לכתוב על נערה ממוצעת, המתלבטת במצוקות ובשמחות הנעורים, להביע הלכי-רוח, מחשבות ורגשות המעסיקים קוראים צעירים.

מ. אבי-שלמה

מספרי ארץ-ישראל

המלך הורדוס ותקופתו

מרדכי נאור (עורך): מקורות,
סיכומים, פרשיות נבחרות וחומר עזר.
ירושלים, מרכז רחל ינאית בן-צבי
ללימודי ירושלים, עידן 5, 1985.

בשנים האחרונות זכינו לשפע פירסומים מדעיים על אודות המלך הורדוס. אחד החשובים שבהם הוא הספר "הורדוס המלך — האיש ופועלו", של אברהם שליט (1960). מחקרים רבים נוספים פתחו לנו צוהר רחב להבנת מניעיו ומעשיו של הורדוס ועדיין המחקר מצוי בעיצומו. בחפירות בירושלים, באשקלון, ביריחו ובהרודיון.

הספר שלפנינו מציג 16 מחקרים משל טובי החוקרים בסוגיות התקופה ושליטה. הוא בנוי משתי חטיבות עיוניות. האחת: מחקרים וסיכומים על אודות אישיותו, מעשיו, הרקע ההיסטורי והסובב אותה, והשנייה — ניסיון לנתח את אישיותו בראייה לאחור. אפשר לומר, כי ברשימת המאמרים שתי קבוצות עיקריות. האחת מסכמת את המחקרים התיאורטיים, והשנייה — את העבודות הארכיאולוגיות. בקבוצה הראשונה מאמרים מאת ישראל לוין ויעקב משורר. בקבוצה השנייה מצויים מאמרים משל אהוד נצר, עמוס קלונר, זאב משל ויהודה זיו.

מאמר ייחודי מאת מגן ברושי, עוסק בנושאי הגיאוגרפיה ההיסטורית, וכן מופיעים כאן רשמי מסע של רחל ינאית בן-צבי, ל"הרודיון — בשנת 1909". מאמר חריג נוסף הוא מאמרו של יעקב שביט, שעורך ניתוח ספרותי של דמותו של הורדוס בספרות העברית. נראה, שגם בספרות העברית החדשה נתונה רמותו בפולמוס חריף ביותר: כל יוצר עיצב את אישיותו של המלך על פי טעמו ותפיסתו שלו. כך צבי גרץ, יהודה ליב לנרא (1887), דניאל מרדוכביץ (1895), צבי רקנדורף בספרו "זכרונות לבית דוד" (1897) פרידריך היבל במחזהו "הורדוס ומרים" (1850), שתורגם בידי יעקב פיכמן, עדה אמיכל במחזה "הורדוס האדומי" (1928) ואחרים.

חשיבותו של הספר נעוצה בריכוז החומר הרב בכריכה אחת, וכן בהביאו את הגישות השונות לנושא המרכזי. הספר גם מובילנו בדרכי הארץ, בעקבות האתרים הארכיאולוגיים המפוארים, ולפיכך הוא משמש, בחלקו, גם כמדריך לטיולים. החטיבה האחרונה בספר משמשת כחומר עזר בהביאה נתונים על אודות אישים ומושגים בתקופת הורדוס, תאריכון מחיי הורדוס ופעולותיו, וביבליוגראפיה על הורדוס ותקופתו.

האוויר והמים עדיין בסכנה

יוסף הירשברג (עורך):
הביוספירה
ט"ו/1 אוקטובר 1985.
ירושלים, משרד הפנים, השירות
לשמירת איכות הסביבה

ששת המאמרים המובאים בקובץ זה, מטפלים בהיבטים שונים של שמירת איכות הסביבה, ובעיקר במשאבי האוויר והמים בארצנו ובסכנה הרובצת לפתחם בשל גורמי-זיהום שונים.

הפתיח לקובץ מביא את סיכומי המחקר על אירוע זיהום המים בקריות (יולי אוגוסט 1985), שגרם לתחלואה רבה, ועימם — מספר הצעות אופראטיביות למניעת זיהום נוסף. מאמר מרכזי של בלה בן-דוד, רכזת משאבי האוויר באיגוד הערים — חיפה, מטפל בזיהום האוויר על ידי אבק, שמקורו בכתושת-החרושת "נשר", "מחצבי אבן", מפעל "אלוני" לייצור מרצפות ומפעל "פוליכרום" לטחינת מינרלים. במאמר טבלאות, המצביעות על מקור המפגע וכמותו בתאריכי בדיקה שונים.

מאמר נוסף, הלקוח מהירחון הסטטיסטי לישראל מס' 7 (1985), מציג נתונים כמותיים על שיעור ההוצאות הציבוריות לשמירת איכות הסביבה. הממצאים העיקריים מצביעים על תשומת לב מועטה לנושא (בשנים 3-1982 רק 4.6% מסך ההוצאות הוקדשו לצריכה). נראה, שעיקר הנטל הכספי מוטל על שכמן של הרשויות המקומיות ולפיכך נמצא הטיפול בנושא בירידה מתמדת.

הקובץ שלפנינו מביא גם הצעה חדשה לתקן סביבה לגבי כמות העופרת הדו-תמצנית באוויר. זהו אחד המזהמים הקשים ביותר, שמקורו בעיקר בתחנות כוח ובמפעלים חרושתיים. הוא מבוסס על שני מדדים מרכזיים: הממצאים המדעיים הידועים לגבי היחסים שבין המרכיבים השונים של מזהמי האוויר ודיכתיולם לבין התוצאה הבלתי-רצויה הנגרמת על-ידם, וכן על-פי הגורמות החברתיות ולפי הערכות כלכליות. התקן החדש מבוסס על מדידה הצי-שעתית ויימדד ע"י מיכשור חדשני.

מחקר מעניין נוסף כאן הוא המחקר בנושא "השימוש בצמחי מים לטיפול בשפכים", משל רן רוט ושמואל קריא. המטרה העיקרית היא לטהר את מי השופכין בשיטה פשוטה וזולה והפקת מוצרי לוואי בעלי ערך כלכלי. ואחרון — מאמרו של אברהם בלום ממשרד החינוך מציג את תיכנון לימודי הסביבה במערכת החינוך.

דן יהב

משורר חוזר למקורות

(סוף מעמ' 15)

הגבול של המלים, היא המטאפורה. זה תלוי גם, כמובן, באיזו שפה אתה כותב."

שירה "רצינית" החל צבי לכתוב בגיל 16-17. בגיל 21 כתב את שיריו הראשונים בעברית. "הכוחות הטמונים בשפה העברית הם עצומים. אני לא יכול להשיג דברים דומים באנגלית. העברית היא שפה עתיקה וחדשה כאחת. כך שאני יכול להשתמש במלה מודרנית ליד מונח כנעני. למשל, המשוררים בארץ פשוט לא מבינים מה עומד לרשותם. הם משתמשים באוצר-מלים כל-כך דל. השירה המודרניסטית המיני-מליסטית משתמשת במלים לועזיות וחדשניות, שאין להן שום מטען רגשי מלבד ניכור".

לשאלה, האם איננו חושש שהקורא הישראלי, שהתרגל ב-30 השנה האחרונות לקרוא שירה בשפה מרוכרת פחות-אר-יותר, שאולי גם משכה אליה קוראים שלא היו מתעניינים לשירה אלמלא "הבינו" אותה, פשוט ידחה טקסט שהעברית שלו תהיה בלתי-מובנת ורוה לו, משיב צבי: "אם אני רוצה להביע משהו, ואני יודע איך, או לא מפריע לי, שלא יבינו אותי — זו לא אמת-מידה בשבילי".

שירתו של צבי מצטיינת לא רק בלשון פיגוראטיבית עשירה, אלא גם בשימוש קפדני בצורה ובמשקל. "הצורות הקלאסיות אינן דברים מתים. אין שום דבר רע בסונטה, בטרצינה או בססטינה. להיפך, הן חיוניות וחשובות לשירה. הצורה דורשת מהמשורר לחשוב. אם אני יודע, שיש לי 14 שורות למלא, או אני לא ממלא אותן בזבל. הגענו למצב, שקשה להבחין מהי שירה ומה לא. משורר טוב הוא משורר השולט בצורות ויש משהו נעלה בצורה, בכך שהיא שקולה. וגם בחרוזים מותר לכתוב. הכל מותר — אבל לא להסתגר בדעה קדומה נגד הצורות הקלאסיות. אני לא מסכים שהשימוש בצורה מתוכננת וממושקלת, בעלת חוקים נוקשים, גורם לאובדן הספונטניות. גם יונה וולך, שאמרו עליה שהיא שפכה לנייר שירים, ואחר כך לא מחקה או תיקנה מלה, היתה יותר מתוחכמת ממה שאנשים חושבים. למזלה ולמזלנו, יונה וולך היתה מבורכת בכישרון טבעי מסוים, וכך גם חלק מ"ההשתפכויות" שלה היו בעלות ערך אמנותי. גם אם אני לא מוכן לקרוא לכך שירה. שירה היא אמנות, ואמנות דורשת עבודה מלאכת-מחשבת. גם מלחין אינו כותב "איך שבא לו". הוא למד מוסיקה הרבה שנים, והוא 'משתפך' לתוך צורה מתוכננת מאוד. אם הטקסט מתוכנת, אז כנראה מישהו ישב עליו וחשב על כל מלה. בתקופה האחרונה אני כותב רק במשקל הכמותי הנחשב למשקל הקשה ביותר — משקל אוקייני לשירת-ספרד: יתד — תנועה, שווא-נע ותנועה.

זה פותח בפני כל-כך הרבה תחומים של יצירה. אני לא מוגבל לשורות הקטנות האלה, שהולמות היום בשירה. כל מה שמשוררי העברי יכלו לומר, חלק ממה שאני אומר, זה בזכות הצורה. כמשורר אני מרגיש הרבה יותר עשיר. לא אני המוגבל. להיפך. מי שטוען שהצורה מגבילה, הוא המוגבל".

רוב שיריו של צבי מופנים אל נמען מסוים. "אני אוהב לדבר אל מישהו, מכיוון שכל השירים הם בעקבות חוויות, בין אם אמיתיות, ובין אם רמיוניות. הנמען עוזר לי להשאיר את השיר על מישור של תקשורת פשוטה, כמו מכתב." והנושא הוא, בדרך כלל, אהבה. "זה הנושא שמעניין אותי. אני יודע, שזה נושא שנוי, אבל את החוויה הוו חווים כל פעם מחדש, חוויותי אינן זהות לחוויות אהבה של אחרים. מי שחושב שאהבה זה נושא נדוש, הוא רדוד. ויש אלוהים בשירה שלי, לפעמים אני מטשטש את הגבולות בין הנמען לבין האלוהים."

על השירה ההומוסקסואלית בארץ, אומר צבי: "זו שירה חדשה יחסית. יש שמות ידועים, כמו יותם ראובני. אבל נראה לי חשוב, שיתהווה גוף של שירה הומוסקסואלית, שההומוסקסואל מתבגר יוכל להצביע עליו ולומר — יש תרבות הומוסקסואלית בארץ. מה שאני מרגיש, זה לא סטייה או דבר מוזר. אלא חוויה תרבותית מוכרת וידועה בעלת שגב משלה, שהיא לא פחות אמיתית מחוויות רגשיות אחרות. בספרות העברית. לא היתה שירה הומו-אירוטית מאז תקופת ספרד. אליה אני נמשך אולי גם בגלל הצר הזה שלה".

בדירתו של צבי עומדת על שולחן קטן תמונה משפחתית מברוקלין — הבנים בכיפות, הבנות בשמלות ארוכות, על מרפי הספרייה — ספרות מודרנית וקלאסית לצד ספרי חומש ומשנה. והו בעצם הסיפור של צבי מרמלשטיין.

בשבע עיניים

נשף סטוצים בצוותא

במלאות שנה להולדת העיתון הישראלי לספרות ולהגות "שופרא", ייערך ערב "סטוצים — נשף פוסט מודרניסטי ראשון", ביום א' 29.12.85, בשעה 20.30 במועדון צוותא תל אביב. בנשף משתתפים משוררים, סופרים, שחקנים, להקת מחול ועוד. כניסה — 5000 שקל.

פרס שלום-עליכם לספרות ולאמנות

פרס "בית שלום-עליכם לספרות ולאמנות ע"ש שייבר" יוענק השנה לסופרים יוסף מלוטק (ניו-יורק), מרדכי צאנין, למשורר ש. שלום, ולזמרת שושנה דמארי.

טקס חלוקת הפרס ייערך ביום ראשון, 29 בדצמבר בשעה 19.30, באולם בית שלום-עליכם רח' י.ר. ברקוביץ תל-אביב.

משתתפים: א.ל. הולצין, ח.מ. בסוק, אמנה שיבר, אברהם ליס, חתני וכלת הפרס.

זאת היא הענקה רביעית של הפרס.

שם לנו ברז

(סוף מעמוד 5)

יום שני: גור פה, גור שם, אין גור...

המשטרה מפיצה אלפי גלויות עם תמונתו של האסיר הנמלט ומצפה לעזרת הציבור. יעל גרוס, אהובתו, צעירה תושבת ערד, יוצאת מאלמוניותה ומגלה בראיונות כי היא מקווה שגור יחזור לכלא והחתונה שתכננו לחודש הבא אכן תתקיים. לעומתה, גרושתו של גור, תושבת נתניה, לא מדברת עם עיתונאים. צוות החקירה המיוחד מסתייע במחשב המשטרתי ונאספת כל פיסת מידע שיכולה לסייע. המשטרה יוצרת קשר עם קרוביו של גור ועם אנשים שאיתם יצר קשר בתקופת מאסרו. גור, צייר, הציג תערוכות בכלא ומחוצה לו ורבים רכשו ממנו תמונות. אצל כולם מבקרים החוקרים. המשטרה מציבה שמירה על בית משפחת ירדן. הכל יכול לקרות. בלילה מוקפצים הכוחות לאיזור רחובות. אורח זיהה בוודאות את גור בתוך תא טלפון. המשטרה מאמתת ומצליחה מידע — יכול להיות שאכן מדובר בגור.

500 שוטרים פושטים על אזור בית-החולים קפלן. בהמשך הסתבר שהשוטרים במרחק של מטרים מצבי גור שראה אותם... וחייך. מפקד מרחב השפלה, לאחר שתים-עשרה שעות פעילות מאומצת, קורא לגור להסגיר את עצמו למשטרה. "לא יאונה לך כל רע", מודיע אסף חפץ.

פסיכולוגים וקציני בריאות הנפש מבקשים מהעיתונאים למתן את "הפרסומים". צבי גור אוהב כותרות וקורא עתונים. "ע"י פרסום מועט תקצרו את שהותו מחוץ לכלא", אמרו.

יום שלישי: "זלמן המשוגע" נגד "עליהום"

המשטרה בטוחה שגור יסגיר את עצמו או יגרום לכך שיתפסו אותו. מסתמכים על אנשים שמכירים את האיש לפני ולפנים.

יום קשה עובר על שרות בתי-הסוהר. ועדת החקירה מסיימת את עבודתה ומגישה לנציב סוויסה את מסקנותיה והמלצותיה. התיק מועבר לעיון שר-המשטרה. מסתבר כי מפברואר '85 עבד גור מחוץ לחומה ומחודש אוגוסט הורה יוסי פולק להסיר ממנו את השמירה. המסקנות מחמירות עם פולק ועם כמה מקציניו. "קשה לספוג ביקורת כשאתה מאמין בדרך שנקטת", אומרים בשרות. פולק עצמו נדהם כשאני קורא בפניו לראשונה את ממצאי הועדה.

בשעות הערב מתכנסת צמרת שרות בתי-הסוהר ב"הבימרתף" בתל-אביב. שמונה אסירים מחוג הדרמה של כלא תל-מונד מציגים בהופעה חד-פעמית את המחזה "זלמן המשוגע". רגע של הפוגה ונחת לרפי סוויסה. תעודת כבוד וקבלות ראשונות על המדיניות שהנהיג בין החומות. "אמשיך בדרך זו למרות הביקורות עלי ועל השרות", הוא מודיע.

יום רביעי: סוף טוב, הכל טוב?

מוכ"ל ההסתדרות מבקר בכלא איילון. הסיור נקבע עוד לפני הבריחה ומתקיים למרות האווירה הקשה. רפי סוויסה מגייס תמיכת אישים בציבור ופוליטיקאים למדיניותו. קיסר מורהה ומביע תמיכה.

בתוך הכלא אווירה של ראגה. "לא נסכים לכך שגור ידפוק אותנו, הוא קיבל תנאים של הנהלה, היתה לו גישה חופשית לכל מקום והוא מעל באמון. "ליכלך אותה" ו"שם ברז", אומרים לי אסירים באגף-הכללי.

אסיר עולם רבינוביץ מספר לי שעבר עם גור בחוץ בצביעת החומה. "לא פייר מה שעשו לפולק. הוא גבר לעניין. מנהל רציני, שלא יגעו בו. בכל אשם וורטהיימר — האשכנזי שבא לפני סוויסה. הוא אישר לגור לעבוד בחוץ ועכשיו "באכל אותה" כולנו", אומר רבינוביץ.

שר-המשטרה מאשר את המלצות ועדת החקירה אך הפירסום משתהה. הבטיחו בלבריות ל"מוקר", שישודר הערב ויארח את רפי סוויסה.

בערב נלכד צבי גור. אורחית שנסעה באוטובוס מראשון לציון לת"א זיהתה את האסיר בספסל ממול. היא מדווחת לנהג המסיע את קו הנסיעה ומוביל את האוטובוס למשטרת חולון. גור מודה שהוא גור. למקום נוהרת צמרת המשטרה ועשרות עיתונאים. גור מחייך למצלמות ובפיו הודעה: "לא כרור לי למה עשיתי זאת, אני מאד מצטער על הכוחות שהטרדתי ובמיוחד צר לי על מי שמעלתי באמונו ועכשיו הוא ישלם מחיר", אומר גור. הוא חוזר לאגף ה"איקסים", מודיע סוויסה לאומה.

יום ה': גור בפנים — פולק בחוץ

מוקדם בבוקר מתייצב גונדר-משנה יוסי פולק, מנהל הכלא הגדול והקשה במדינה, למשפט בפני גונדר רפי סוויסה וזה גוזר עליו נזיפה חמורה. פולק מועבר מתפקידו. "לא אעזוב את שרות בתי-הסוהר, יש לי מה לעשות בבתי-הכלא, אני רק מקווה שכולם באו על סיפוקם", מגיב פולק.

גור יישב עכשיו באגף ה"איקסים" שבו התאכסן קוזו אוקמוטו. המטרה: לחזק בציבור את הביטחון שרוצח ילדים לא יוכל שוב להתל במנהלים ובסוהרים.

אבי בניחו

עבודה זרה...

(סוף מעמוד 10)

פוסלים במומם: הלוא רבים מהם מנהלים פעילות מיסיונרית ענפה, אמנם כלפי פנים, תוך נקיטת שיטות שהיו מקובלות על הגרועים שבמיסיונרים הגויים: שטיפת-מוח לשם החזרה בתשובה של "תינוקות שנשבו" וכפיית אורחות חייהם ומינהגיהם על רוב היהודים שהם חילונים.

אנטי-ציונות בחסותה של מיפלגה ציונית

ח"כ אברהם שפירא, שסברו נאה ומענה-לשונו רך בדרך כלל, נקט הפעם טון מאויים. אם לא יוורו התהליך של תחיקה דתית כתביעתו ותביעת עמיתיו — הוא "יעלה על קברות אבותיו", תהיה משמעות. הדבר אשר תהיה. ולעיני מצלמות הטלוויזיה במסדרון הכנסת אמר, שאם מבניין בית-המחוקקים ייצא היתר לעבודה זרה ולגילוי עריות, שמא כדאי יהיה לקום ולפרוש ולרדת ללוס אנג'לס. מדוע נפל הפור על לוס אנג'לס דווקא? מדוע לא, למשל, על סולט-לייק-סיטי הקרובה ממנה במקצת? מובטחנו שבעיר המשמשת מרכז עולמי למורמונים, יוכלו יהודים יראים ושלמים לעבוד את השם ולקיים את כל המצוות באין מפריע, כמו בכל מקום אחר בגלויות השלוות. בהכרזתו זו שב המנהיג האגודאי והוכיח את האנטי-ציונות הכרונית שלו ושל מיפלגתו ושל החצר האדמו"רית שהוא משתייך עליה. האם הוא וחבריו לדעה סומכים על כך שיוכלו לקיים את קנאותם הדתית והאנטי-ציונית ביד רמה, בחסותה של המיפלגה הציונית הגדולה, מיפלגת העבודה, אשר תהיה זקוקה לחסדיהם בקונסטלאציה קואליציונית מסויימת?

יעקב רבי

מה ליוסף בבית

(סוף מעמוד 7)

שחוכת הפעילות המיסיונרית חלה על כל בן הרת המורמונית".

דבריו הנכונים של פרופ' רוטנברג מקבלים משנה תוקף על רקע ההחלטה לאשר את בניית המרכז המורמוני בירושלים. כל מי שהחליט על כך שגה, שכן לא הכין שיעורי-בית (ולא למד את הנושא כהלכה). קשה לצפות מאדם המצהיר על דבקות בדרך מסוימת שינהג דווקא בדרך אחרת — ולצמיתות. היום הוא "ישמע בקולך" גם בעוד שנה. אבל מה יהיה בעוד עשר שנים? כיצד למשל ינהג מרכז מורמוני גדול וממוסד בזמן מלחמה? בזמן משבר כלכלי עמוק? הדי ברור שהמאמין, שתורתו היא האמת המוחלטת, "ינצל כל שעת כושר או חולשה כדי לעשות לה נפשות ובמלוא העוצמה.

צריך לתת למורמונים לפעול בירושלים, אבל לא בכל דרך שתיראה להם. ב-14 השנים האחרונות הם חיים ופועלים במרכזם הקטן ברמת-רחל, והתפללו במלון "דיפלומט" בבירה. הם חיים בירושלים, תל-אביב וטבריה באופן חופשי. בניית מרכז מורמוני רב-היקף בחר הצופים יהווה ללא ספק תפנית חשובה מבחינתם, בדרך להגשמת הרעיון הקובע ש"על יוסף לצקת מים על-ידי יהודה". איש, כולל טדי קולק, אינו יכול לערוב לכך שלעולם יהיה מרכז שקט ומבוייש בפאתי ירושלים, שכן היותו כזה יעמוד בסתירה מוחלטת לאמונת האנשים שיחיו ויפעלו בו.

אלי הכהן

ארד-דליה
מאת ע. אבי-רעות

המובילים במדידת מים

בעקבות שיחה עם אברהם דיאמנט, מנהל השיווק של ארד-דליה

מדינת-ישראל קטנה מדי ליכולת היצור של "ארד-דליה" והנהלת המפעל מקווה שהפריצה המסתמנת השנה בתחום היצוא היא רק התחלה למפנה משמעותי

כל דינת-ישראל היא אחת הי-בודדות בעולם בה נמדדת כל כמות המים שבשימוש. כל משפחה בישראל, כל משק, חקלאי וכל מפעל מודעים לנדירות המים כמוצר בלבדי. ליצירת מודעות זו ולתודעת החסכון והיעילות — תרם רבות "ארד-דליה", מפעל לייצור מודדי מים, קוצבים ומערכות בקרה להשקיה אוטומטית המשותף לקיבוצים דמרת-מנשה ודליה.

למעלה ממליון וחצי מודדי-מים מתוצרת "ארד-דליה" מורכבים ב"עורקי" המים של מדינת-ישראל, לצד הכמות והמגוון הגדול של המודדים, קיים מאפיין האיכות וההתאמה לתנאי הארץ. מודדי המים שמייצר המפעל מצטיינים באריכות ימים, שכן מהנדסי ועובדי "ארד-דליה" השכילו במשך כל השנים לתת ללקוחותיהם את האפשרות הטכנית לחרש את "נעורי" המודד על-ידי התאמת המכלול — "לב המודד" — לחידושים האחרונים בתחום מדידת המים.

כ-150 חברים עובדים ב"ארד-דליה", והמפעל יחגוג בעוד מספר שנים יובל לקיומו. המאפיין של "ארד-דליה" לאורך כל אותן שנים ארוכות היה תנופת פיתוח של מוצרים חד-שים ושיכלול המוצרים הקיי-מים. דוגמה מוחשית לכך מה-ווים מכשירי ומתקני המדידה המיוחדים שיצאו לשוק בשנתיים האחרונות ואשר באים לפתור את בעיות המדידה של מפעלי מים ארציים ואזוריים מצינורות מס' 12 ועד קוטר בלתי-מוגבל וזאת בנוסף לסוגי מערכות מינון ובקרה המיוע-דות לצרכי התעשיה.

גולת הכותרת של פיתוח מערכות מתוחכמות הינה המע-רכת הממוחשבת לריכוז הקרי-אות במדי-המים הדירתיים ב-מגזר העירוני. מעתה ניתן יהיה להגיע בעזרת המערכת הממוח-שבת לקריאה מיידית של אלפי מדי-מים ביום — תחליף לשיטה הידנית הנהוגה היום והמאפשרת קריאה של 200 מודדים בלבד.

ארד-דליה — מפעל לייצור מודדי-מים, מכשירי-קציבה ומערכות-בקרה להשקיה אוטומאטית ולתעשייה.

עליה גדולה ביצוא

בשנים האחרונות הצטמצם שוק מודדי המים ומערכות בקרה וקציבה בארץ. הירידה בהתנחלות הבניה, המצב הכל-כלי וכושר-התפוקה הבלתי-מנוצל של "ארד-דליה" דירבנו למאמצים גדולים בתחום הי-צוא. בשנה האחרונה זכו מא-מצים אלה להצלחה. הייצוא שהיווה בעבר כשליש ממחזור המכירות הגדיל את חלקו במט-רה להגיע לכ-80% מהמחזור.

פלח גדול במיוחד מהיצוא של "ארד-דליה" מהווה השוק האמריקני. מאות אלפי מודדים כבר עשו את דרכם לארה"ב והיד עוד נטויה. בחודשים האח-רונים זכה "ארד-דליה" במכרז לאספקת מודדי-מים לאחת הע-עיריות הגדולות בארה"ב, הישג שבקרב חוגים מקצועיים בענף נחשב לחשוב במיוחד. הייצוא לארה"ב נעשה על-ידי חברת שיווק שרכש "ארד-דליה" לפני כחצי שנה ביבשת האמריקנית.

בארד-דליה מקווים כי בעק-בות חדירת מודדי-המים ל-ארה"ב יצליח המפעל לשווק ליבשת זו גם כמות גדולה של מכשירי קציבה, מערכות בקרה להשקייה אוטומטית ומתוצרת מחלקת האלקטרוניקה של ה-מפעל, מגופים ופריטים אחרים מתוצרת המפעל. מדינת-ישראל קטנה מיכולת הייצור של ארד — טוענים בארד-דליה — וכדי לשפר את הרווחיות שלנו אנו חייבים לייצא הרבה יותר. הנהלת המפעל מקווה שהפריצה המסתמנת השנה בתחום הייצוא (למעלה משלושה מליון דולר) היא רק התחלה...

צוותא להרבות מתקדמות

פאסודובלה עם: לאורה ריבלין ♦ יוסי פולק
הערב 27.12 ב-21.30 – ביום ה' 2.1 ב-21.00

שישי 27.12 – בחצות: יהודית רביץ
שבת 28.12 – שחרית – 11.11 – אריה ורדי מארח צעירים בצוותא
ב-21.00 – חנן יובל – "דור"
א' 29.12 ב-20.30 – נשף שופרא
ב' 30.12 ב-21.00 – "שתי וערב"
ג' 31.12 ב-16.30 – פרופ' א. מרגלית על "נסיונות של התנועה הסוציאליסטית במערב אירופה"
ג' 31.12, ד' 1.1 20.30 – "קידוש"
ה' 2.1 ב-21.00 – "פאסודובלה"
ב-22.22 – ג'אז בצוותא

"נגוע" ו"כמו חלום" –
שני סרטים קצרים בנושא ההומוסקסואליזם –
מוקרנים מדי ערב ב-20.00

בצוותא מוצגת תערוכת צילומים של מרדכי בן-הדדי

צוותא
להתרבות מתקדמת

"צוותא" חיפה
יום שני, 30.12.85 בשעה 21.00 "מי מפחד מטול בלוז!"

יום רביעי, 1.1.86 בשעה 21.00 פרשת קסטנר – רצח או עלילה! דיון בהשתתפות: ד"ר דב דינור, עו"ד ידידיה בארי, סוזי מיכאלי־קסטנר (בתו של ד"ר קסטנר). מנחה – פרופ' שבח וייס.

מוצ"ש, 4.1.86 בשעה 21.00 קונצרט גיטרות בביצוע: עירית אבן־טוב, ורדה חזן.

"צוותא" רעננה
ליל שבת, 27.12.85 בשעה 21.00 בלדי אולייר ולהקתו.

"צוותא" אילת
ליל שבת, 27.12.85 בשעה 21.30 "הנפילה" מאת – אלבר קאמי. תרגום, עיבוד וביצוע: ניקו ניתאי.

"צוותא" באר־שבע
ליל שבת, 27.12.85 בשעה 21.00 "קולאז'" – פסיפס של קטעי תיאטרון חברתי שהוא מסע מרתק לאורך חייה הקצרים של מדינתנו.

"צוותא" אזור
ליל שבת, 27.12.85 בשעה 21.00 "מוסיקוי" מופע זמר אור־קולי. מגישים ומשתפים את הקהל: יוסף מוסטקי – בשירת ארץ ישראל ושירי עמים. הצייר המלווה בציורים – רפי מיימון. ערב מיוחד במינו המשלב את אמנויות הציור והזמר.

"צוותא" ראשון־לציון
ליל שבת, 27.12.85 בשעה 22.00 "הכל תלוי בתליין". התליין – דובי גל. הנדון – נתן נתנזון.

ליל שבת, 3.1.86 בשעה 22.00 לשיר בצוותא עם יורם טהר.

מוצ"ש, 4.1.86 בשעה 21.00 ערב ג'ז עם להקת "מהצד האחר". ערב מוקדש – לג'ון קולטרין.

"צוותא" בית־אליעזר (חדרה)
מוצ"ש, 28.12.85 בשעה 21.00 מפגש תיאטרון עם השחקן – עזרא דגן – בפנטומימה וסיפורים מאיורי חקלעים. במועדון יחזיו.

"צוותא" כפר־סבא
ליל שבת, 3.1.86 בשעה 21.30 "שדות ירוקים" מופע שירי שנות ה־60.

"צוותא" ירוחם
מוצ"ש, 28.12.85 בשעה 21.00 חגיגת זמר עם הזמר לוליק.

"צוותא" הוד־השרון
ליל שבת, 3.1.86 ערב נוער־צוותא. קבלת שבת. בתכנית: הזמרת יעל לוי בתכניתה – "כמו צעצוע".

"צוותא" דימונה
ליל שבת, 3.1.86 בשעה 21.30 רב־שיח – "השפעת התקשורת על החיים הפוליטיים בארץ". משתתפים: רפיק חלבי – עורך מבט. אריה פלגי – עורך חותם. סמדר פרי – ידיעות אחרונות. ח"כ אהוד אולמרט. ח"כ יאיר צבן – מפ"ם.

"צוותא" אשדוד
מוצ"ש 28.12.85 בשעה 21.00 ההצגה "שותפים לדירה".

"צוותא" כרכור
ליל שבת, 3.1.86 בשעה 21.00 פתיחה חגיגית של מועדון "צוותא" (באולם "צוותא" בבית מפ"ם) בתכנית: ברכות, שירה בציבור עם דודו שני, והאמן, הבדרן – טוביה צפיר.

"צוותא" ירושלים
יום חמישי, 2.1.86 בשעה 17.30 "צוותא" מודיעה על פתיחת סדנה לתיאטרון בהדרכת בנימין צמח. הפגישות יתקיימו בימי ב' וה' בשעות 17.30־19.30.

יום חמישי, 2.1.86 בשעה 20.30 נארח את אילן ברנע עם סרטו "קירות עץ דקים".

ליל שבת, 3.1.86 בשעה 22.00 יוקרן הסרט "רבקה" עם לורנס אוליביה־ג'ון־פונטיין.

שבת, 4.1.86 בשעה 11.00 בבוקר רביעיות מיתרים תרומנטיות בביצוע: רביעיית ירושלים החדשה.

מוצ"ש 4.1.86 בשעה 21.00 "עמי – עמך" מחזמר באנגלית.

(המשך בעמוד 22)

תל־אביב

אסתר
שלוף... אבל בזהירות
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30–7.15
ימי חול: 9.30 ,7.15 ,4.30

אורלי
חזרה לעתיד
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

בית לסין
יום ו' – 27.12: 14.30 – 24.00
אפוקליפסה עכשיו
שבת – 28.12:
עד יום חמישי – ב־23.15
אפוקליפסה עכשיו

בן־יהודה
הבז ואיש השלג
יום ו': 9.30 – 12.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.00
א'–ה': 9.30 – 7.15 – 4.30

גת
הרבה ולא כלום
מוצ"ש: 9.30 – 7.00
חול: 9.30 – 7.00 – 4.30

גורדון
רומן הדמים
9.30 – 7.00

דיקל
מפרץ אלמו
יום ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15

דרייב־אין
יום ו' 10.00
מכרות המלך שלמה
יום ו' 12.15
נערת התענוגות
מוצ"ש וימי חול: 9.30 – 7.15
מכרות המלך שלמה
12.00: נערת התענוגות
שבת, 5.30:
מכרות המלך שלמה

הוד
גולאג (GULAG)
יום ו': 12.00 – 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30
יום ג' בלבד: 4.30, 7.15.

לימור חדש
הכבוד של פריצי
9.30 – 7.00

פאר
רכבת תחתית
9.30 – 7.15

מוזיאון תל־אביב
נער ונערה
מוצ"ש: 9.30 - 7.15
ימי חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

סינמה 1
המטרה אמריקה
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30
חזרה לעתיד
יום ו': 12.00 – 10.00

סינמה 2
אני יודע שאת יודעת שאני יודע
ו': 12.00 – 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

פאריס
בירדי
9.30 – 7.15
מונטי פייטון והגביע הקדוש
11.45

חן 1
שנת הדרקון
ו': 12.20 – 9.45
מוצ"ש: 9.45 – 7.00
חול: 9.45 – 7.00 – 4.15
חברי הדרקון אליוט
שבת 11.00 בבוקר

חן 2
רומן על בטוח
ו': 12.20 – 9.50
מוצ"ש: 9.45 – 7.20
חול: 9.45 – 7.20 – 5.00
בחזרה לארץ עוץ
שבת: 11.00 בבוקר

חן 3
ביה"ס לאסירים מתחילים
ו': 12.20 – 9.55
מוצ"ש: 9.45 – 7.20
חול: 9.45 – 7.20 – 4.45
הגוניס
שבת 11.00 בבוקר

חן 4
הנוקם
ו': 12.20 – 9.50
מוצ"ש: 9.40 – 7.20
חול: 10.30, 1.30, 4.45, 7.20, 9.40
עליסה בארץ הפלאות
שבת 11.00 בבוקר

חן 5
הגוניס
מוצ"ש וחול: 7.20
חול: 10.30 – 1.30 – 4.40 – 7.20
הגוניס
שבת: 11.00 בבוקר
קאל
ו': 9.55 – 12.15
מוצ"ש וימי חול – 9.45

שחף
שושנת קהיר הסגולה
ו': 9.45 – 12.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
א'–ה': 4.30 – 7.15 – 9.30
שבת – ב־11
חזרה לעתיד

תל־אביב
מכרות המלך שלמה
יום ו' – 10.00
מוצ"ש: 7.15 – 9.30
א'–ה': 4.30 – 7.15 – 9.30
יום ג' (בלבד): 7.15 – 4.30

תכלת
אגם הברבורים
מוצ"ש: 7.00 – 9.30
חול: 4.30 – 7.00 – 9.30

צוותא
הנגוע
כמו חלום
8.00

ירושלים

אדיסון
הכבוד של פריצי
מוצ"ש – 9.15, 6.45
חול: 9.15, 6.45, 4.15

אורגיל
אהבתו של סוואן
מוצ"ש 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 6.45 – 9.00

אורנע
בית ספר לאסירים מתחילים
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 4.30 – 7.00 – 9.00

בנייני האומה
מכרות המלך שלמה
מוצ"ש: 7.00 – 9.00
חול: 9.00, 7.00, 4.30

מיטשל
חף מפשע
מוצ"ש וחול: 7.00 – 9.00

סמדר
הבז ואיש השלג
מוצ"ש וחול: 7.00 · 9.15

כפיר
חזרה לעתיד
מוצ"ש: 9.00 - 7.00
9.00, 7.00, 4.30

הבירה
מכרות המלך שלמה
מוצ"ש: 9.00, 7.00
חול: 4.30, 7.00, 9.00

בית אגרון
יום ו' 27.12:
14.00: ישנוני
15.30: יופידו
מוצ"ש – 28.12:
17.00: התחילו את המהפכה בלעדי
18.45: מציצים
20.30: שלא נדע משכנים
22.15: ישנוני
24.00: אקספרס של חצות

חיפה

אורה
עונה בוערת
מוצ"ש: 9.15 –7.00
חול: 9.15 – 7.00 – 4.30
ב־31.12.85 – שעה 9.00 – מופע סילבסטר.

תיאטרוני ישראל
מחר, מוצ"ש, 28.12
תיאטרון הבימה:
נמר הברבורות: 20.30
פירוד זמני: 19.00, 21.30
רובינזון קרוזו: בבימרתף – 20.30
התיאטרון הקאמרי
דבש פרא – קומדיה
כולם רוצים לחיות; ברחובות.

חן
הכבוד של פריצי
מוצ"ש: 9.15, 6.45, 4.30

עצמון
בגידות בטריאסטה
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.15 – 7.00 – 4.30

פאר
מושלם
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45 – 4.30

ארמון
תלמידה מחשמלת
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45 – 4.30

קרן אור המחודש
קאוס
מוצ"ש וחול: 9.00 – 6.00

חצות:
שבת, 28.12: 23.30
אחיו של המפקח הולמס
חמישי, 2.1: 23.30
בלייד ראנר

רון
חזרה לעתיד
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.00 – 6.45 – 4.00

אמפי
מאטה הרי
מוצ"ש: 9.15 – 7.00
חול: 9.15 – 7.00 – 4.30

אורלי
גורל
מוצ"ש וחול: 9.15 – 7.00
ו' – 20.12 שעה 3.30
עליסה בארץ הפלאות
יום ו' (3.1) שעה 3.30
החיפושיות משתוללות

שביט
רומן שהחל במלחמה
9.00 – 7.00

בית אבא חושי
שליחות קטלנית
מוצ"ש: 9.15 – 5.00
ג'־ד': 9.15 ה': 9.15 – 5.00
יום ראשון בכפר
מוצ"ש: 7.15
א'־ב': 9.15

רמת־גן

אואזיס
שנת הדרקון
ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 9.30 -- 6.50

ארמון
האיש בעל הנעל האדומה
ו' 10.00
מוצ"ש: 9.40 -- 7.15
חול: 9.30 - 7.15 – 5.00

לילי
הכבוד של פריצי
9.30 -- 7.15

רב גן 1
הרבה ולא כלום
ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 9.40 – 7.10
חול: 9.40 – 7.10 – 4.30
חברי הדרקון אליוט
שבת 11.00 בבוקר

רב גן 2
בירדי
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.45 – 7.20
חול: 9.45 – 7.20 – 5.00
החיפושית משתוללת
שבת: 11 בבוקר

רב גן 3
שוטר עם כבוד
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.45 – 7.25
חול: 9.45 – 7.20 – 5.00
בחזרה לארץ עוץ
שבת 11 בבוקר

רב גן 4
רומן על בטוח
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.40 – 7.20
חול: 9.40 – 7.20 – 5.00
הגוניס
שבת 11 בבוקר

חולון

סבוי
7 שנים בכלא
ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
ימי חול: 9.30 -- 7.15 – 4.30

מגדל
גשר צר מאוד
ו': 10.00
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מתנ"ס קרית שרת סינמטק
מוצ"ש – א', ב', ג'
שעות: 9.00 – 7.00
אקספרס של חצות

הצגות:
יום ו' – 10.00
ערב מלחינים עם אפי נצר
28.12 – שבת – 11.00
הצגה לילדים:
מצחיק לצחוק
יום ג' – 9.00 – מועדון זמר בהנחיית יוסי בן ברוך – ערב שירי משוררים:
רק על עצמי לספר ידעתי

מועדון קולנוע לנוער
א' ב' ג' – 4.00
חיים בחופשה

ארמון
מוצ"ש וחול 9.30 – 7.15
רכבת תחתית
א'–ה': 5.00: פודה
שבת 23.00: שחק אותה סם
יום חמישי 23.30: גלגל אותה

קרית־חיים

בית אבא חושי
טסיו
מוצ"ש: 9.15 ,7.15
ימי חול: 9.15
יום ה' – גם ב־5.00

עכו

אודיטוריום עכו
המטרה אמריקה

הרצליה

חיכל
מכרות המלך שלמה
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

מלון דניאל
יום ו':
ערב ראיונות ותצוגת אופנה
בשעה 22.00
מנחה: יעקב אגמון
שבת, 28.12 – סרט:
קוד השתיקה
21.30 – 19.15

בת־ים

עצמאות
המטרה אמריקה
מוצ"ש: 9.30 – 7.15
חול: 9.30 – 7.15 – 4.30

נתניה

שרון
קוד השתיקה
9.15 – 7.00

באר־שבע

חן
המטרה אמריקה
יום ו': 10.00
מוצ"ש וחול: 9.30 – 7.15

חדרה

חוף חדרה
השוטר מגנב פטור
9.15 -- 7.00

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

ששי
בת־ים: בלפור -- בלפור 101
חולון: ד"ר חורי — סוקולוב 70
ירושלים: קופ"ח --- כרמאת רוממה רח' המ"ג 28
נתניה: קופ"ח כללית -- רח' ברודצקי 11
פתח־תקוה: סופרפארם — עמירא 43
רמת־גן: רמה — ז'בוטינסקי 65
תל־אביב: בני — דיזנגוף 174
גניסט — אבן גבירול 83
חיפה: שפרינצק — דרך צרפת 57

שבת
בת־ים: קופ"ח — עין יהב — חולון
חולון: קופ"ח עין יהב: הברכו — כבר ריצנן
ירושלים: הר הזיתים (הבתו: קופ"ח — כרמאת רוממה רח' המ"ג 28 (מוצ"ש)
נתניה: נאות שקר — מ. מסחרי אזורים
פתח־תקוה: כפר גנים — לוחמי הגיטו 6
רמת־גן: פינצי — חיבת ציון 43
תל־אביב: שתי (ברנרייט) — פנקס 27 ושבתו: בני — דיזנגוף 174 (שבת ומוצ"ש) סופרפארם — איינשטיין 40, ר"א (מוצ"ש)
חיפה: הנביא — שד' הנביא 33

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
בית החולים ע"ש שיבא תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ד', ו' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה', שבת – כירורגיה ופנימית.
בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות כל השבוע.
בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים

ששי
הדסה ע"כ — ילדים, פנימית, עיניים
בקור חולים — נשים, א.א.ג.
שערי צדק — כירורגית
הדסה ה"צ — אורטופדית

שבת
בקור חולים — ילדים, א.א.ג.
הדסה ע"כ — פנימית, נשים, עיניים
שערי צדק — כירורגית
הדסה ה"צ — אורטופדית

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244; חדרה – 22444.

רכבות

מתל־אביב לירושלים:
מת"א דרום בימים א'—ה': 16.00.
מבני ברק 8.18

לחיפה: בימים א'—ה': 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00.

לנהריה: בימים א'—ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 8.00, 12.00, 15.00.

מירושלים לתל־אביב דרום:
בימים א'—ה': 7.30.
בימי ו' וערבי חג: 7.30.

לבני־ברק ולחיפה:
בימים א'—ה': 16.00.
בימי ו' וערבי חג: 11.30.

מחיפה לתל־אביב ולירושלים:
לירושלים — א'—ו': 7.00.
לתל־אביב — א'—ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30.

מנהריה לחיפה ולתל־אביב:
6.35, 9.00, 10.40, 14.35, 16.35
לירושלים 5.35, 18.38

בני־יהודה ומכבי חיפה בקרב־צמרת מסקרן במוקד, הליגה הלאומית

תקוות „השכונה": לשלוח האלופה הביתה בידיים ריקות

● כדורגל

המירוץ בצמרת והמאבקים המרתקים בתחתית יימשכו מחר, במחזור ה־10 בליגה הלאומית בכדורגל. המובילה־האלופה, מכבי חיפה, תקיים שוב משחק־חוץ, הפעם בשכונת־התקוה, מול קבוצת־הצמרת של בני־יהודה ת"א. השנייה בטבלה, הפועל ת"א, תחזור לבלומפילד, למאבק קשה עם הפועל כפר־סבא.

קרב־תחתית יהיה ביבנה, בין קבוצות שמשון ת"א (13) ומכבי יבנה (15). סוגרת הטבלה, מכבי יפו, תשחק באיצטדיון גאון עם בית"ר ירושלים. קבוצה נוספת מתחת לקו־האדום, מכבי שעריים, תקיים משחק־חוץ עם מכבי ת"א.

קבוצות הפועל ירושלים (10) ומכבי נתניה (12) יתמודדו בימק"א. הפועל פ"ת, שעברה השבוע זעזועים רבים, תנסה להתאושש בהישג ספורטיבי כשתארח את הפועל באר־שבע.

השבת ייערכו רק שבעה משחקים בליגה הלאומית. המשחק השמיני בין קבוצות הפועל חיפה ומכבי פ"ת נדחה ליום שלישי בגלל טורניר הנוער.

* שכונת־התקוה דרוכה לקראת מאבק־הצמרת המסקרן בין המובילה, מכבי חיפה והשלישית.

הונגרי בא לישראל להדריך בכדורמים
מאת אריה גיטליס

שחקן הכדורמים ההונגרי תומאש פאראגו, בן ה־33, שנחשב כאחד הטובים בכל הזמנים, הגיע לביקור של רצון־טוב בישראל ויעביר במשך שלושה ימים השתלמות ל־מאמנים הישראלים במכון־וינגייט.

פאראגו משחק כיום ב־מערב־גרמניה.

מאבק־צמרת גם בבלומפילד: הפועל ת"א נגד כפר־סבא * שמשון במשחק תחתית ביבנה * בן־שאנן נגד הפועל באר־שבע בפ"ת * הפועל ירושלים ומכבי נתניה, בקרב־מאוכזבות בימק"א * השבת רק שבעה משחקים

בני־יהודה ת"א, המארחים גילו העונה יציבות רבה, בעיקר בהגנה. סך־הכל ספגו שני שערים במשחק אחד (נוצחו 2:0 ע"י הפועל ת"א). בכל שאר שמונת המפגשים לא הובקע שערם. מבצע יוצא־דופן. האם תצליח הגנת בני־יהודה לעצור גם את חלוצי האלופה? היצליח שוערם, יעקב אסייג, לעמוד מול חלוצים מעולים כמו זאהי ארמלי, רוני רוזנטל, משה סלקטר וחבריהם? הבעייה של בני־יהודה היא בהתקפה. רק ארבעה שערי־זכות. אם לא יעלה ברגלי אהוד בן־טובים וחבריו להבקיע, כמו בחמישה מתשעת המשחקים עד כה, יחזרו, קרוב לוודאי, החיפנים לעירם עם מלוא הנקודות. ישפוט: עובדיה צבי.

* הפועל ת"א בתנופה אבל מחר, באיצטדיון בלומפילד, יצטרכו חניכיו של המאמן דוד שוייצר להיות במיטבם, שכן יתקלו בקבוצה לוחמת ושאפתנית כהפועל כפר־סבא. שזינקה בשבת למקום ה־5. כפר־סבא הוכיחה שאינה טרף קל לאף קבוצה ותנסה להפתיע גם את הפייבוריטים מהפועל ת"א. ישפוט: יהושע לויה.

* קרב תחתית יהיה ביבנה, בין קבוצות שמשון ת"א ומכבי יבנה. שמשון שזכתה בשבת בנצחון ליגה ראשון תנסה להמשיך את הצלחתה. מולה תתייצב קבוצת מכבי יבנה, שהדרדרה אל מתחת לקו־האדום ותעשה כל מאמץ לנצל את ביתיותה. שמשון טובה יותר אבל לא תהיה זו הפתעה אם יבנה תנצח. ישפוט: עובדיה בן־יצחק.

האחרונה בטבלה, מכבי יפו, תקיים את משחקה עם בית"ר ירושלים באיצטדיון גאון ביפו. היפואים, עם מאמנם החדש, בן־חור מורחי, יבקשו לנצל את הרפיון שפקד את בית"ר ירושלים, שנחלה שני הפסדים רצופים (מכבי ת"א 3:1 והפועל ת"א 3:2). אבל שחקני הבירה, המשתדלים לחזור לעצמם לא יאפשרו למארחיהם להפתיע. תיקו לא יספק את שתי הקבוצות. ישפוט: יעקב שיינר.

* מאבק ללא פשרות יתנהל בימק"א, בין קבוצות הפועל ירושלים ומכבי נתניה. הנתנייתים, המאוכזבים מכשלונותיהם הרצופים בליגה, יסתערו על יריביהם מהבירה אולם אלה מסוכנים במגרשם ולכן יש לצפות לקרב שקול, בו יכריעו החלוצים שיהיו פוריים יותר. ישפוט: צבי שריר.

* סערות פקדו השבוע את הפועל פ"ת. ההנהלה פוטרה, הכדורגלנים ממורמרים. מחר יישכח הכל כאשר על כר־הדשא בפ"ת יצטרכו ניר לוין וחבריו להוכיח את יכולתם מול הפועל באר־שבע, שהחלה היטב אך נוצחה בשני משחקיה האחרונים. הפיקנטי במיפגש זה תהיה הופעתו של חיים בר־שאנן, במדי הפועל פ"ת, מול קבוצת־האם שלו. לעומת זאת יוליך נחום סטלמך, כדורגלן העבר המפואר של הפועל פ"ת, את באר־שבע כמאמן. מאבק פתוח, עם עדיפות ביתית להפועל פ"ת. ישפוט: אריה פרוסט.

* קבוצת מכבי ת"א תארח באיצטדיון ברמת־גן את מכבי שעריים. סיכויי התל־אביבים טובים בהרבה. שעריים תהיה מרוצה מתיקו. מיקי בן־שיטרית מול קבוצתו לשעבר, מכבי ת"א. האם יצליח להפתיע את בוני גינצבורג? ישפוט: רחמים דינצ'י.

תחילת כל המשחקים מחר ב־2.30 אחה"צ.

הטבלה
(אחרי 9 מחזורים)

1.	מכבי חיפה	5–17	23
2.	הפועל ת"א	8–20	19
3.	בני־יהודה ת"א	2– 4	16
4.	בית"ר ירושלים	11–17	15
5.	הפ. כפר־סבא	12–13	13
6.	מכבי ת"א	12–15	12
7.	הפ. באר־שבע	8–10	12
8.	הפועל פ"ת	12–12	11
9.	מכבי פ"ת	16–13	11
10.	הפועל ירושלים	14–11	11
11.	הפועל חיפה	10– 5	10
12.	מכבי נתניה	10–11	9
13.	שמשון ת"א	15–11	9
14.	מכבי שעריים	8– 5	8
15.	מכבי יבנה	13– 3	7
16.	מכבי יפו	18– 7	4

המשחקים מחר
* הפועל פ"ת – הפ. באר־שבע.
* הפועל ים – מכבי נתניה.
* מכבי יבנה – שמשון ת"א.
* מכבי ת"א – מכבי שעריים.
* הפועל ת"א – הפ. כפר־סבא.
* בני־יהודה – מכבי חיפה.
* מכבי יפו – בית"ר ירושלים.

שלושה משחקים בפתיחת טורניר הנוער

נקבעו ה־11 שישחקו היום נגד צרפת

● נוער

מאת ראובן חנניה

נבחרת הנוער של ישראל בכדורגל תפתח היום ב־2 באיצטדיון ברמת־גן את משחקיה בטורניר החורף הבין־לאומי המסורתי, הנערך מדי שנה בישראל, בשתתמודד נגד נבחרת הנוער של צרפת, המשתתפת לראשונה בטורניר זה.

שלא כבעבר מורכבת הפעם נבחרת ישראל ברובה משחקנים אלמונים.

"אנו הולכים על נצחון" — הצהיר אתמול מאמן הנוער, גדעון כהן. "התאמנו קשה ולרשותי צוות שחקנים לוחם".

"על היריבה הראשונה, נבחרת צרפת, שנחתה אמש בישראל אומר המאמן: "אינני מכיר אותה כלל; רק לאחר כמה דקות משחק, אתרשם ולאחר־מכן אשנה בהתאם את מערך הנבחרת הישראלית".

אתמול ערכו שחקני הנוער אימון מסכם ברמת־גן בגשם שוטף ועל משטח דשא רטוב.

רק ארבעה כדורגלנים, הנכללים בסגל הנבחרת כיום, שיחקו גם בטורניר בשנה שעברה: טל בראל (מכבי ת"א), אלון חזן (הפועל פ"ת), משה אייזנברג (בני־יהודה) והשוער לביא קוזיצקי (מכבי יפו). כל היתר הם שחקנים חדשים, שכמה מהם שיחקו במדי הקבוצות הבוגרות פעמים מעטות.

לראשונה משתתפות בטורניר שבע נבחרות — המספר הגדול ביותר של נבחרות שהופיע בישראל במסגרת זו.

המשחקים יתקיימו בחסות ראש עיריית רמת־גן, אורי עמית, ובטקס הפתיחה יהיה נוכח סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון.

הכניסה למשחקים תהיה חופשית.

את המשחק בין ישראל וצרפת ישפוט הרומני נינסקו, בעזרת הקוונים הישראלים רחמים דינצ'י ועובדיה צבי.

ההרכב הישראלי: לביא קוזיצקי, יובל ברדוגו, רז רבינוביץ, אהוד בחילה, אלעד קורן, תמיר דניאל, אופיר הלל, טל בראל, אלון חזן (קפטן), משה אייזנברג וטל בניה.

במשחק מוקדם היום ברמת־גן (12) ישחקו נבחרות הונגריה וקפריסין (ישפוט: אריה פרוסט). במשחק נוסף, באותה שעה, במגרש בית"ר ת"א, ייפגשו שוייץ ורומניה (ישפוט: גאג'י מהונגריה).

בשבת (2) ישחקו רומניה ושבדיה במגרש מכבי שעריים.

בת־ים תוכתר מחר בקרב צמרת כאלופת הסיבוב

● כדורעף

משחקי המחזור ה־11, האחרון בסיבוב הראשון, בליגה הלאומית בכדורעף, ייערכו במוצאי־שבת. קבוצת הפועל בת־ים, שתארח ב־7 את הפועל קרית־אתא, בקרב צמרת, תוכתר כ"חצי־אלופה".

שאר המשחקים מחר: הפועל כפר־סבא – הפועל עין־שמר/בריקאי (7); הפועל עין־המפרץ/כפר־מסריק – הפועל המעפיל (7); הפועל העוגן – הפועל רמת־אביב (7); הפועל שער־העמקים – הפועל שריד (7); אליצור ת"א – הפועל חניתה/מטה אשר (8.30).

מטוות חדיש בגירים

קיבוץ גינים יחנך מחר מטווח חדיש ומשוכלל, [illegible] ברובה ובאקדח. לציון האירוע יתקיימו אליפויות הנג ברובה ובאקדח אוויר. התחרות שתחל ב־9 בבוקר תגיע לשיאה ב־12 עם חנוכת המטווח החדש. התחרויות נושאות את שמו של מנוס גליקין ז"ל.

גביע־המדינה בהאבקות

תחרויות האבקות על גביע המדינה, בסגנון יווני־רומי, ייערכו מחר ב־10 בבוקר, באולם הפועל ראשון־לציון.

הפועל לוד והכח ר"ג בקרב של נוסטלגיה ותכלית

● ארצית

משחקי המחזור ה־12 בליגה הארצית בכדורגל (ארבעה היום וארבעה מחר) יהוו מעין "אר' בין משחקי גביע־הטוטו". שבועיים לא התקיימו תחרויות, וגם בשבועיים הבאים לא ייערכו משחקים.

במשחק המוקד תארח היום ב־2 קבוצת הפועל לוד (3) את הכח רמת־גן (5). שתי הקבוצות כבר היו בעבר הלא־רחוק בלאומית. המשחק הפעם לא יהיה רק קרב־של־נוסטלגיה אלא של תכלית. שתיהן חולמות לחזור ללאומית.

* המובילה, מכבי רמת־עמידר, תשתדל לנצל היום ב־2 את מגרשה במיפגשה עם קבוצת התחתית של הפועל עכו, שתהיה מרוצה מאוד מ... תיקו.

* מאבק מעניין יהיה מחר ב־2.30 בנתניה, כאשר בית"ר נתניה, השנייה בטבלה, תתמודד עם הפועל רמת־גן. קבוצת רכש מובהקת כבית"ר נתניה מול קבוצה צעירה ושאפתנית מרמת־גן.

* דו־קרב מסקרן ייערך מחר ב־2.30 בטבריה, בין בית"ר רמלה (4) והפועל טבריה (7). הטבריינים ישתדלו לנצל את ביתיותם ולעבור על פני יריביהם בטבלה.

* הקבוצה חסרת היציבות של בית"ר ת"א תארח היום ב־2 במגרשה החדש, עם סיכויים טובים, את סוגרת הטבלה, הפועל בית־שמש.

* כדורגלני הפועל יהוד, מתחת לקו־האדום, ייצאו מחר ב־2.30 למשחק־חוץ עם הקבוצה הבלתי־יציבה של הפועל חדרה, שסיכוייה עדיפים.

* קבוצה נוספת מתחת לקו־האדום, בית"ר חיפה, תשחק היום ב־2.30 באיצטדיון בקרית־אליעזר עם קבוצת מרכז הטבלה, הפועל רמת־השרון. מטרת החיפנים לזכות סוף־סוף בנצחון.

* כדורגלני הפועל מרמורק, שנמלטו מהאיזור המסוכן, יעשו מחר ב־2.30 מאמץ שלא לחזור לשם כשישחקו ברחובות עם הפועל חולון הבלתי־יציבה.

הטבלה הארצית
(אחרי המחזור ה־11)

1.	מכבי עמידר	6–11	22
2.	בית"ר נתניה	9–17	21
3.	הפועל לוד	8–15	21
4.	בית"ר רמלה	6–11	19
5.	הכח רמת־גן	15–14	19
6.	בית"ר ת"א	13–17	17
7.	הפועל טבריה	10–10	17
8.	הפ. רמת־השרון	17–13	14
9.	הפועל חדרה	9–10	13
10.	הפועל חולון	11–8	13
11.	הפועל רמת־גן	12–11	12
12.	הפועל עכו	9– 9	11
13.	הפועל מרמורק	16–12	11
14.	הפועל יהוד	10– 7	11
15.	בית"ר חיפה	10– 6	7
16.	הפועל בית־שמש	18– 8	5

סיבוב גביע לקבוצות ליגה א'

קבוצות ליגות א' בכדורגל יקיימו מחר סיבוב־ביניים בגביע־המדינה.

* צפון: הפועל נצרת־עילית – מכבי עפולה; הפועל קרית־אתא – מכבי טמרה; הפועל קרית־שמונה – הפועל בית־שאן; מכבי אח"י נצרת – בית"ר נהריה; הפועל עליה כפר־סבא – מכבי אור־עקיבא; הפועל טירת־הכרמל – מכבי שפרעם; הפועל רעננה ומכבי חדרה – חופשיות.

* דרום: הפועל בת־ים – מכבי קרית־גת; הפועל ירוחם – הפועל קרית־מלאכי; הפועל ראשל"צ – הפועל אזור; הפועל קרית־אונו – הפועל אור־יהודה; לוזוס חולון – הפועל דימונה; הפועל אשקלון; מכבי השקמה ר"ג ובית"ר באר־שבע – חופשיות.

מקום שני להפועל ת"א בטורניר חג־המולד בהולנד

● כדורסל

שרות "על־המשמר"

ליידן. — קבוצת הפועל ת"א נוצחה אמש בגמר טורניר חג־המולד בהולנד ע"י רן־בוס — 108:92. לאחר שקודם־לכן גברה על פארקר ליידן — 78:85.

במשך 35 דקות התנהל קרב שקול אולם לבסוף נכנעו הישראלים מרוב עייפות (משחק שלישי ב־24 שעות). גם השופטים ההולנדים סייעו לרן־בוס.

להפועל ת"א קלעו: צימרמן 26 (7 סלי 3 נקודות); לארגי 18; יעקבי 17; מרסר 16 ווילאמס 15.

נצחון על פארקר ליידן 78:85

18 שעות לאחר בעליונה בחצי־הגמר בגביע־המדינה בכדורסל (נוצחה ע"י הפועל חולון 93:70) החלה קבוצת הפועל ת"א את השתתפותה אתמול בטורניר חג־המולד בעיר ההולנדית ליידן בדי־מין כשניצחה את קבוצת פארקר ליידן החזקה — 78:85.

כדורסלני הפועל ת"א שהמריאו בשעות הבוקר המוקדמות מנמל־התעופה בן־גוריון, הגיעו לאמסטרדם בצהריים ונסעו ישר לליידן.

במחצית היתה התוצאה 36:36. שתי דקות לסיום עלו ההולנדים ליתרון — 73:74. אולם 8 נקודות רצופות של ג'ק צימרמן בסיום הביאו את הנצחון לכדורסלני הפועל ת"א.

להפועל ת"א קלעו: לארגי 30 (5 סלי 3 נקודות), צימרמן 23; ויליאמס 14; מרסר 8; קליש 6 ויעקבי 4.

היום תתחיל הפועל ת"א בטורניר הגדול בהארלם, כשתשחק נגד קאנאריינס אמסטרדם ומחר עם הקבוצה האמריקנית לאפאייט־הוסטלר.

● קבוצת הכדורגל של ס.צ. סאן־פאולו, בה משחק רוברטו פאלאקו, בן ה־32, זכתה באליפות ליגת סאן־פאולו, לאחר שניצחה בגמר הגומלין, את פורטוגזה דספורטוס — 1:2. גם במשחק הראשון ניצחה סאן־פאולו 1:3.

דוד הורחק לעוד משחק

מאת יצחק ויסמן

יעקב (ג'קי) דוד, כדורסלן מכבי חיפה, לא יטול חלק במשחק התחתית החשוב ביום שני, בין קבוצתו ואליצור קרית־אונו, לאחר שהורחק אמש על־ידי ועדת המשמעת של איגוד הכדורסל למשחק אחד נוסף.

דוד, שהואשם בהכאת דני ברכה, כדורסלן אליצור נתניה, לפני כעשרה ימים, לא שיחק ביום במדי קבוצתו נגד הפועל ת"א לאחר שריצה עונש הרחקה אוטומטי.

קבוצת מכבי חיפה, שהועמדה לדין בעקבות התפרעות במשחקה השבוע נגד הפועל ת"א, נקנסה ב־200 אלף שקל.

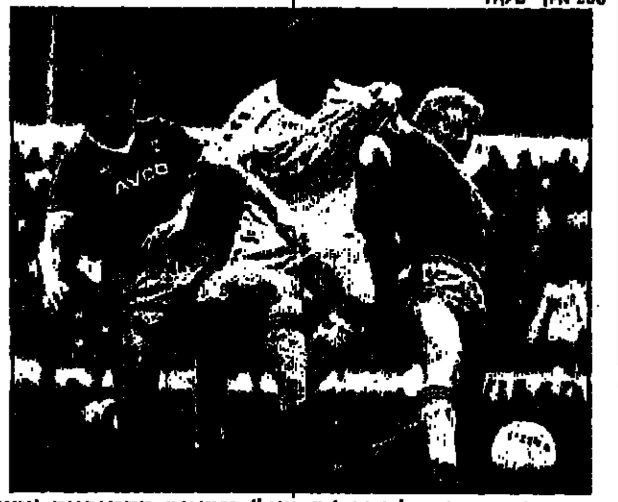

שחקני וסטהאם, ניל אור (משמאל) ופראנק מק־אבניה (ימין), מנסים לחסום את חלוץ טוטנהאם, כריס וודל (טוטנהאם ניצחה 0:1) (צילום רדיו אלפי)

חג מולד עצוב לשלוש הראשונות באנגליה

● הליגה האנגלית

כל שלוש הראשונות בטבלת הליגה האנגלית בכדורגל, נוצחו אתמול, במחזור ה־23, הראשון בימי חג המולד.

המוליכה, מנצ'סטר־יונייטד, הפסידה בגודיסון־פארק בליברפול, לאלופה, אברטון — 3:1. מנצ'סטר הוליכה 30 שניות מהפתיחה, משערו של האירי הבין־לאומי, פרנק סטייפלטון. הסקוטי הבין־לאומי של אברטון, גראהאם שארפ, הישווה כעבור שתי דקות וגרי ליניקר היקנה את היתרון הראשון לאברטון לפני ההפסקה. שארפ השלים את המלאכה במחצית השנייה.

ליברפול נוצחה במיין־רוד על־ידי מנצ'סטר־סיטי — 1:0 — משגיאתו של השוער ברוס גרובלאר, שלא הצליח לקלוט את בעיטתו של גורדון דייויס. הקשר הצעיר קלייב וילסון נגח את הכדור החוזר פנימה.

המנהל־שחקן, קני דאלגליש, נכנס למשחק כמחליף, במקומו של פול וולש, אולם ללא הועיל. סטיב מקמאחון וקווין מקדונלד בעטו כדורים למשקוף.

השלישית בטבלה, ווסטהאם, נוצחה בדרבי הלונדוני ע"י טוטנהאם — 1:0.

הדרבי הלונדוני השני בין קווינס־פארק רנג'רס וצ'לסי נדחה בגלל גשם שוטף, וכך גם משחקה של ארסנל בווטפורד.

נצחונות־חוץ השיגו: נוטינגהאם על בירמינגהאם 0:1; איפסוויץ' על קובנטרי 0:1 ולוטון על ווסט־ברומיץ' 1:2.

יתר התוצאות: לסטר־אוסטון וילה 1:3; אוקספורד־סאות'המפטון 3:0; שפילד־וונסדיי־ניוקאסל 2:2.

בליגה השנייה ניצחה המוליכה, נוריץ', את צ'ארלטון 1:3. פורטסמות הפסידה במגרשה לברייטון 1:2.

הטבלה האנגלית

1.	מנ.־יונייטד	23	16–41	49
2.	ליברפול	23	22–46	45
3.	ווסטהאם	23	20–38	45
4.	צ'לסי	22	23–36	44
5.	אברטון	23	29–51	43
6.	שפילד	23	34–37	42
7.	ארסנל	22	25–25	38
8.	לוטון־טאון	23	26–37	37
9.	טוטנהאם	22	26–39	34
10.	ניוקאסל	23	34–32	34
11.	נוטינגהאם	23	35–35	33
12.	ווטפורד	22	38–38	29
13.	סאות'המפטון	23	34–30	27
14.	קווינס־פארק	22	27–20	27
15.	מנצ'סטר־סיטי	23	32–27	25
16.	לסטר	23	41–31	25
17.	קובנטרי	23	35–27	24
18.	אוקספורד	23	46–35	23
19.	אסטון־וילה	23	36–27	22
20.	איפסוויץ'	23	37–18	18
21.	בירמינגהאם	22	32–18	17
22.	ווסט־ברומיץ'	23	55–20	11

שני משחקים בראגבי

שני משחקים בליגה הלאומית בראגבי ייערכו מחר: הפועל רעננה – אס"א ירושלים (2, הספורטק בת"א); אס"א טכניון – הפועל כפר־הנשיא (1, כפר־ביאליק).

אליפות בג'ודו

אליפות הפועל בג'ודו לבוגרות, נערות וילדות תתקיים מחר ב־10.30 בבוקר באולם הספורט ברמת־השרון.

* אופניים: מירוץ בכבר המדינה, מטעם ההתאחדות לספורט, ייערך מחר ב־11 [illegible]

טלקס

● **„ארגון מחבלים חדש פועל בישראל"**

כווית. – פעולות החבלה האחרונות בישראל ובשטחים המוחזקים, בוצעו ע"י ארגון מחבלים חדש – טוען עתון כוויתי.

העתון „אל אנבאא" אומר, כי ארגון המחבלים החדש מופיע תחת השם „אל וואתיקון" (הבטוחים בעצמם) – זרוע חדשה של ה„פתח", בהנהגת יאסר ערפאת.

„ארגון מחבלים זה נתון לפקודו הישיר של יאסר ערפאת", כותב „אל אנבאא", המסתמך על מקורות פלסטיניים. (רויטר, עתי"ם)

● **חוסיין יוצא מחר לסוריה**

רבת־עמון. – חוסיין מלך ירדן עומד לצאת לדמשק בשבת, ובכך יגיעו לשיאם מאמצי התיווך של הליגה הערבית להביא לפיוס בין שתי המדינות.

נמסר, כי הנשיא אסד יבוא לביקור גומלין ברבת־עמון בשנה הקרובה. (רויטר, עתי"ם)

● **בדלנים אלבניים נעצרו ביוגוסלביה**

בלגראד. – משטרת יוגוסלביה עצרה תשעים וארבעה מבני המיעוט האתני האלבני, המשתייכים, על־פי כתב האישום, לקבוצות מחתרת, החותרות להענקת עצמאות למחוז קוסובו שבדרום־יוגוסלביה.

בראשית החודש נעצרו חמישים חברים בקבוצות לאומניות אלבניות בקוסובו וכן ברפובליקות מקדוניה ומונטנגרו. (ע"ר)

● **מיליון וחצי רנו־9 ו־11 מוחזרות לבדיקה**

פריס. – יצרן המכוניות הצרפתי הגדול „רנו", בבעלות ממשלתית, החליט על החזרת יותר מ־1.5 מיליון מכוניות מהשוק למפעל לצורך בדיקה בטיחותית.

החברה תחזיר את דגמי „רנו־9" ודגמי „רנו־11" שהוצאו לשוק לפני חודש יולי השנה, לאחר שנתגלתה קורוזיה במנגנוני ההיגוי של כמה מכלי הרכב האלה.

עד כה כבר בוצעו בדיקות על 220,000 דגמי רנו־9 ורנו־11 בארה"ב ובקנדה. הבדיקות ייעשו מעכשיו גם בשוקי־ייצוא אחרים. (ע"ר)

● **רעידת אדמה נוספת באיזור הר אתנה**

קאטאניה. – רעידת אדמה נוספת שהייתה אתמול בבוקר, גרמה נזקים קלים למבנים על מורדות הר הגעש אתנה, שם אירעה התפרצות וולקנית ביום רביעי, ובה נהרג אדם אחד ו־14 נפצעו.

מדענים שטסו מעל הר הגעש במסוק דיווחו, כי זרם הלבה מן הלוע נעצר.

הלבה הלוהטת והמומסת החלה לזרום מן הלוע בגובה של 2700 מטר מעל פני הים, לאחר ההתפרצות הוולקנית ביום רביעי בבוקר.

הזרם התפלג ל־4 זרמים ועשה דרך של 5 ק"מ במהלך יום רביעי וגם בלילה. אולם הגיאולוגים אמרו, כי לא נשקפת סכנה לאוכלוסיית הסביבה מזרם הלבה הזה. (רויטר, עתי"ם)

צומת
לתרבות מתקדמת

יום ראשון, 5.1.86 בשעה 19.30 סדנה „התחדשות עצמית" בהנחיית – חדסה והסקל. פסיכולוגית ומשוררת.

יום שני, 6.1.86 בשעה 17.30 סדנה לתיאטרון.

יום שלישי, 7.1.86 בשעה 21.00 „הסכם השלום עם ירדן" על המצב ביהודה ושומרון. דיון בהשתתפות: ח"כ אלעזר גרנות, עתנאל שנלר – יו"ר מועצת יש"ע, זיאד אבו־זיאד – עיתונאי. מנחה – רפיק חלבי.

יום רביעי, 8.1.86 בשעה 20.30 חוג האזנה למוסיקה.

יום חמישי 9.1.86 בשעה 21.00 „הזדהות" – עם שלמה אלפנדרי.

סין דורשת לוח־זמנים לנסיגת בריה"מ מאפגניסטן

„הנוכחות הסובייטית באפגניסטן מהווה איום על סין"

דאקה. — סין דרשה אמש מבריה"מ להודיע על לוח זמנים לנסיגת חייליה מאפגאניסטן. סין אומרת, כי צעד כזה יסלק איומים מן האזור, שנוצרו ע"י הנוכחות הצבאית הסובייטית.

שר החוץ הסיני וו קסאו קיאנן אמר לכתבים בעת ביקורו בבנגלה־דש, כי מוסקבה חייבת להציג תכנית לשיחות ישירות בז'נבה בין אפגאניסטן ופאקיסטן.

וו אמר, כי הנוכחות הסובייטית מהווה איום על פקין, מאחר ולסין גבול משותף עם אפגאניסטן. „איננו יכולים להשאר אדישים לגבי מה שקורה מעבר לגבול", אמר.

גם ממשלת מערב גרמניה קראה אתמול לראשי הקרמלין לפנות את הצבא הסובייטי מאפגאניסטן ולהחזיר מדינה זו לעצמאות וריבונות במעמד של מדינה בלתי־מזדהה.

בהודעה שפרסם שר החוץ הגרמני האנס דיטריך גנשר, ערב מלאת 6 שנים לפלישה הסובייטית לאפגאניסטן, הוא אומר: „תנועת התנגדות בלתי פוסקת של העם האפגאני הוכיחה לעולם כולו, כי שאיפתם להגדרה עצמית לא ניתנת לדיכוי". (רויטר־עתי"ם)

נביה ברי מאשר: הסכם שלום ייחתם בלבנון בימים הקרובים

ביירות. — ראש המיליציה השיעית „אמל" נביה ברי, אמר אמש כי הסכם שישים־קץ באורח רשמי למלחמת האזרחים בת 10 השנים בלבנון, ייחתם בשבוע הבא.

ברי אמר, כי ההסכם ייחתם על־ידי מנהיגי 3 המיליציות הגדולות — הנוצרית, השיעית והדרוזית — תוך 8 ימים.

דבריו של ברי היו אישור ראשון מצד מנהיג אחת המיליציות המעורבות בהסכם, לפיו התגברו על חילוקי הדעות במו"מ שהתקיים בדמשק ביום רביעי בחסותו של סגן נשיא סוריה עבדל חאלים חדאם. (ע"צ, רויטר—עתי"ם)

ביירות. — הסכם השם קץ למלחמת אזרחים בת 10 השנים בלבנון, מוכן לחתימה — אומרים גורמים במיליציות היריבות.

אולם בביירות מתקבלים הדברים בספקנות. „שמענו הכל כבר קודם. זה נראה רציני, אולם יש לחכות עד שההסכם יומומש למעשה".

מקורות של אחת המיליציות בביירות ובדמשק אמרו, כי הסכם השלום שהושג בתיווכה של סוריה ייחתם ככל הנראה ע"י ראשי המיליציות היריבות עוד לפני כניסת השנה האזרחית החדשה.

כאמור, התקבלה ידיעה זו בספקנות רבה ע"י תושבי לבנון, שלמדו כבר מנסיון העבר על הסכמים רבים שנחתמו ולא מומשו בשטח לאחר מכן. וכך אמרה עקרת בית במערב ביירות לשמע הידיעה על ההסכם הקרוב. „כל מה שאנו רוצים הוא לחיות בכבוד... לא איכפת לי כלל מה הם הפרטים שם".

„ביום שהם יחתמו על ההסכם אני אשתולל במשך יומיים מרוב שמחה", אמר פואר, נהג מונית.

חנווני במרכז המסחרי במערב ביירות היה זהיר ומסוייג: „אם יבוא שלום זה יהיה דבר גדול אולם השאלה הגדולה היא אם הוא יחזיק מעמד. אנחנו יכולים רק לקוות. הפרטים יכולים לחכות כל עוד אין יותר קרבות". ורופא ביירותי הוסיף: הרוב הדומם חולה כבר מן המלחמה הזאת. אולם האם המיליציות יכולות להפסיק להלחם? אני לא יכול לרמות את עצמי באשלייה כי הבעיה שלנו היא פנימית בלבד. (רויטר—עתי"ם, ע־צ)

● בבית־החולים הדסה עין כרם בירושלים הוקמה יחידה חדשה לסיכון ביולוגי (ביו הזרד), להכנת תרופות נגד סרטן בתנאי בטיחות מירביים. זו היחידה הראשונה מסוגה בארץ.

עירק מחזקת קווי ההגנה באזור הביצות לקראת המתקפה האיראנית

בגדד. — עירק הודיעה, כי מאות קילומטרים של סכרים וסוללות צבא עירק.

סגן יו"ר המועצה המהפכנית של עירק, עיזאת איברהים, אמר כי 85,000 תושבי עירק מ־9 מחוזות, נטלו חלק במבצע החפירה, שהיה כרוך בגיזום קני־סוף בביצות, בבנית סכרים ובהרמת סוללות במרחק של לא יותר מ־250 מטר מעמדות האויב. „קני הסוף בביצות אלה נהפכו ל„שטיח עליו יצעד הצבא האיראני לתוך האש", הוא אמר במברק ששלח לנשיא סאדם חוסיין ובו דיווח על קווי ההגנה החדשים.

נחפרו באזור הביצות בגיזרה הדרומית של החזית עם אירן, כדי לסייע לצבא להדוף מיתקפה איראנית כללית הצפויה בימים הקרובים.

ידיעות הן מבגדד והן מאירן ממשיכות לרווח, כי אירן ריכזה צבא ענק מעבר לגבול עם עירק, מול גיזרה בה מוצבות עתה 3 אוגדות של איברהים ציין, כי האיראנים הפגיזו את העובדים בכ־3000 פגזים במהלך העבודה. הוא לא מסר על אבידות, אולם קודם לכן נמסר כי כמה אנשים נהרגו ונפצעו במבצע זה.

מיכלית הנפט הכוויתית „קאזימה" הותקפה ע"י מסוק איראני, בעת שעגנה במים הטריטוריאליים של קטר.

המיכלית, אשר היה בה מטען של 290,000 טון נפט־גולמי המיועד לשוקי מערב־אירופה, נפגעה ע"י טיל שנורה ממסוק במרחק של 11 ק"מ מול נמל חלול בקטר.

לא היו נפגעים בנפש בין אנשי הצות ולא היה צורך בתיקונים. (רויטר־עתי"ם, ע־צ)

● פקידים בכירים בנושאי השירות הרפואי מ־7 מדינות המפרץ הפרסי קראו כאן להפסיק את מתן השירותים הרפואיים בחינם ולהטיל על הציבור חלק מן המעמסה הזאת. ההחלטה נתקבלה בתום 2 ימי דיונים בקאטאר ביום רביעי. ג'עבר אמר לכתב רויטרס כי צעד זה נועד בראש ובראשונה לצמצם את העיוותים שפשטו בשירותי הבריאות בחינם.

● מנהיג המורדים באוגנדה, יואברי מוסאבאני הצהיר אתמול כי ראש המדינה, טיטו אוקאלו, איבד לחלוטין את השליטה על חיילי הממשלה, העורכים מעשי רצח וגזל בקרב האזרחים.

מתיחות בין איטליה לאלבניה

מאת אהרון ניר, כתבנו באיטליה

רומא. — מתיחות שוררת בין איטליה ואלבניה על רקע הימלטם של ארבע אחיות ושני אחים, כולם אזרחים אלבנים, אל בנין השגרירות האיטלקית בלונדון בבקשה להעניק להם מקלט מדיני באיטליה.

המדובר בבניו ובבנותיו של האזרח האלבני אקילה פופה, אשר שיתף פעולה עם הפולשים האיטלקים במלחמת העולם הב'. ששה בני פופה טוענים, שהשלטונות רודפים אותם.

משרד החוץ האיטלקי במבוכה וטרם החליט איך לנהוג. השלטונות האלבנים תובעים ממפגיע הסגרת הו"6 לידיהם. ואף החזירו שגרירם מרומא.

מאידך, לוחצת דעת הקהל האיטלקית על הממשלה, שלא תסגיר את משפחת פופה לשלטונות טירנה.

הועדה המקומית לתכנון ולבנייה
„חדרים"
הוד השרון, דרך רמתיים 36, 052־21178

הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבנייה תשכ"ה־1965

ניתנת בזה הודעה כי הוגשה לועדה המקומית לדיון, בקשה לבניית בית משותף ברח' בן־גוריון בהוד השרון בגוש 6455 חלקה 26 ע"י ברוש בע"מ והמהווה חריגה, דהיינו: תוספת כ־6% לשטח הבנייה המותר עפ"י תמ/הר/40/88.

כל מעוניין, אם כבעל ואם מבחינה אחרת, בקרקע, בבניינים או בנכסים אחרים שהתכנית משפיעה עליהם, יוכל לעיין בהעתקי התכנית במשרדי הועדה המקומית בשעות הקבלה הרגילות ולהגיש התנגדויות מנומקות בכתב לתכנית תוך 14 יום מתאריך פרסום זה.

י. פרינשטיין, יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבנייה חדרים

הוכח הקשר בין עישון ונזק גנטי

וושינגטון. — מחקר חדש המוכיח את הקשר בין עישון ונזק גנטי, עשוי להוליך למציאת המרכיבים בעשן הסיגריה שגורמים סרטן.

המחקר כלל בחינות רדיו אקטיביות של המורשות, נשים מעשנות לאחר לידה. התוצאות מראות, כי עישון ממושך טומן בחובו סכנות לתינוקות וכן לאימותיהם המעשנות בזמן ההריון.

אולם, למחקר זה יש גם השלכות מקיפות יותר. התגובות להיפרש אחר כימיקלים בעשן הסיגריה, העלולים לגרום לסרטן על־ידי פגיעה בדי.אן.איי., החומר הגנטי הבסיסי של הגוף.

המחקר נערך בבית־הספר לרפואה ביוסטון, טקסס, ועורכיו מקווים לבודד את הכימיקלים שבהם מדובר, תוך שנה או שתיים.

הדבר יאפשר הוצאתם מהטבק בעת ייצור סיגריות, אולם לא בעתיד הנראה לעין.

לפי־שעה, הממצא החשוב ביותר הוא האישור שניתן לחשד, כי יש קשר בין עישון סיגריות בזמן הריון, לבין נזקים הגורמים לעובר בעטיו של העישון.

המחקר החדש מראה לראשונה כי עשן הסיגריות קושר למבנה ה־די.אן.איי. אצל מעשנים, אשר אינם קיים בדי.אן.איי. של לא־מעשנים.

דו"ח מלא על המחקר מתפרסם החודש בגליון החדש של „בריטיש...". (אי.פי.)

יהודי גרמניה תובעים פיצויים מקונצרן „פליק" על עבודת כפייה

בון. – מועצת היהודים המרכזית במערב־גרמניה קראה אתמול לקונצרן התעשייתי הענק „פליק" לשלם פיצויים ליהודים שהועבדו על־ידי הקונצרן בעבודות־כפיה בתקופת השלטון הנאצי.

ראש המועצה וורנר נחמן, אמר בשיחה עם נציג העתון „אקספרס" המופיע בקלן, כי קונצרן פליק חייב לשלם פיצויים בין 6 ל־8 מיליון מארק (3.2־2.4 מיליון דולר) – סכום שהגדיר כ„עניין של מה בכך", בהתחשב בהיקפו ובעושרו של קונצרן „פליק".

נחמן הסביר, כי סכומי הפיצויים ישולמו לאנשים זקנים ועניים, שסבלו קשה כעובדי־כפיה – על מנת להקל עליהם לקראת סוף חייהם. הוא לא נקב במספר האנשים הזכאים לתשלומי פיצויים כאלה.

קונצרנים מערב־גרמניים אחרים, שהעסיקו אף הם עובדי כפיה בתקופת השלטון הנאצי – לרבות קונצרן הפלדה הענק קרופ והקונצרן הכימי הגדול „אי.ג.פארבן" – הסכימו לשלם פיצויים למי שהיו עובדי כפיה אצלם, לאחר שהורשעו בשעתם במשפטי נירנברג. (ע"ר)

קרבות עקובים מדם בין שבטי הזולו והפונדו

דרבן. — יחידות המשטרה לפיזור הפגנות עמדו־הכן אתמול, לאחר קרבות ותגרות דמים בין שבטיות, בהן נהרגו לפחות 62 שחורים במהלך חג המולד בדרום אפריקה.

כתבים מסרו כי הקרב העיקרי התחולל בעיירה קווא־מאחוטה, ליד נמל דרבן. בקרבות בעיירה זו נהרגו 53 בני אדם.

בקרב נלחמו 2000 משבט זולו נגד 3000 לוחמי שבט פונדו — ברובי־ציד, סכינים, פגיונות ואלות.

מאות אנשי שבט פונדו סובבו ברחובות העיירה ושמרו על רכוש אנשיהם. הם טוענים, כי אנשי שבט זולו ניסו לגרש אותם משם. (רויטר־עתי"ם)

הסינים החזירו המטוס החטוף לבריה"מ

פקין. — מטוס הנוסעים הסובייטי שנחטף והונחת בצפון־סין בשבוע שעבר, הוחזר לבריה"מ.

המטוס, מדגם „אנטונוב־24", השייך לחברת התעופה הסובייטית „אירופלוט", הוחזר לאחר משא ומתן בין שתי הממשלות בשתי המדינות, נאמר בפקין, אך לא נמסר מה עלה בגורלו של חוטף המטוס.

מדיווחים שלא קיבלו אישור רשמי נודע, כי החוטף הוא אדם בודד ואיים על צוות המטוס בסכין. (רויטר־עתי"ם, ע־צ)

שתי המדינות העניות ביותר — במצב מלחמה

אביג'אן. — המתח שהשתרר בגבול בין מאלי ובורקינה־פאסו (וולטה העילית), שבמערב אפריקה, הדרדר למלחמה בחג המולד, על אף המאמצים מצד מדינות־אפריקניות אחרות למנוע שפיכות דמים.

ממשלת מאלי הודיעה, כי היא „שיחררה" 4 כפרים לאורך הגבול עליהם השתלטו יחידות צבא בורקינה־פאסו. בעת ובעונה אחת ביצע צבא מאלי משימה עמוקה לתוך הטריטוריה של בורקינה־פאסו, כדי „לנטרל שם מטרות צבאיות".

ממשלת בורקינה־פאסו הודיעה, כי חיל האוויר של מאלי ביצע תקיפות על ריכוזים אזרחיים, ובעת ובעונה אחת היו גם תקיפות של צבא מאלי ביבשה על מרכז רווחה באזור כפרי ועל שני מחסני דגנים.

מאלי ובורקינה־פאסו, שתי המדינות העניות ביותר בעולם, הן בשלטון של כתות צבאיות שמאלניות. הסכסוך נוגע לרצועה באורך של 150 ק"מ של אדמה עשירה במירבצים מינרליים. שתי המדינות טוענות לרצועה זו, מאז קיבלו עצמאותן מצרפת לפני 25 שנים.

השתיים כבר לחמו מלחמה קצרה אך עקובה מדם על רצועת קרקע זו לפני 11 שנים. (ע־צ, רויטר־עתי"ם)

● ארמון הקייץ השני של הצאר פטר הגדול, שמלך במאה הי"ח, נתגלה מתחת לבניין תיאטרון הארמיטאג' בלנינגראד.

קירות המבנה והחצר השייכת לו, נתגלו תוך כדי ביצוע עבודות שיקום בבניין התיאטרון.

● שני מנהלי בנק בפראגוואי, המעורבים בפרשת ההונאה הענקית המזעזעת מזה 6 חודשים את המדינה, נמלטו לברזיל כשבאמתחתם 25 מיליון דולר — גילה אמש עיתון באסונסיון.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים – 26.12.85

	היחידה	בנקנוטים קנייה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קנייה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
דולר אמריקאי	1	1450.61	1515.89	1474.79	1493.20	1482.8
לירה שטרלינג	1	2067.50	2165.7	2104.53	2130.79	—
מרק גרמני	1	577.23	604.66	587.5	594.90	—
פרנק צרפתי	1	186.03	197.36	191.78	194.17	192.80
גילדן הולנדי	1	513.75	538.1	522.97	529.50	—
פרנק שווייצרי	1	689.60	722.37	701.95	710.70	—
כתר שבדי	1	188.53	197.49	191.90	194.30	—
כתר נורווגי	1	188.69	197.65	192.06	194.46	—
כתר דני	1	158.95	166.50	161.79	163.81	—
מרק פיני	1	263.67	276.19	268.38	271.73	—
דולר קנדי	1	1037.48	1086.78	1056.06	1069.24	—
דולר אוסטרלי	1	994.73	1042.67	1009.87	1017.24	—
ראנד דר' אפריקאי	1	476.26	560.70	553.78	560.69	—
פרנק בלגי	10	278.26	295.61	287.76	291.35	—
שילינג אוסטרי	10	821.57	860.61	836.29	846.72	—
לירה איטלקית	1,000	842.74	896.00	859.93	870.66	—
ין יפני	1,000	714.15	748.09	726.94	736.01	730.80

טלקס

● **התנדבות מורים בצפון**

כ־600 מורים, יהודים וערבים, המלמדים בישובי הצפון, התנדבו ללמד שעה נוספת בשבוע ללא תמורה. על כך מסר מנהל מחוז הצפון במשרד־החינוך־והתרבות, ד"ר יוסי לוי, לסגן ראש הממשלה ושר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, שהיה אורח המחוז וביקר במערכת החינוך בעמק הירדן וברמת הגולן.

ד"ר לוי ציין, כי כמה צוותי מורים ומנהלים בבתי־הספר שונים החליטו לפני מספר שבועות לתרום שעת הוראה נוספת כדי למנוע צימצום שעות הלימוד של התלמידים, בגלל הקיצוצים בתקציב. **יצחק שור**

● **אבימור – נציג עפולה בוועדה המרכזת**

מזכיר מועצת פועלי עפולה, יעקב אבימור, נבחר על־ידי חברי מרכז מפלגת העבודה לכהונה שנייה בוועדה המרכזת של ההסתדרות.

יעקב אבימור אמר בשיחה עם כתבתנו, כי הוא רואה עצמו נציג הצפון וערי הפיתוח ובדעתו לרכז מאמציו בנושאים העומדים על הפרק בעפולה ובערי הפיתוח בצפון, לבסס את מפעלי חברת העובדים באיזור, ולטפל בהבאת מפעלים חדשים אשר יסייעו לפתרון בעיית התעסוקה באיזור הצפון. **מירה יערי**

● **מחלוקות עם האוצר מעכבת בניית כיתות**

מחלוקת טכנית שולית בין האוצר למפעל הפיס מעכבת ביצוע החלטה על הקמת 500 כיתות. כל יום שעובר מפחית את הסיכוי כי הכיתות ייבנו במועד – אמר שר־החינוך, י. נבון, בפגישה עם חברי הנהלת מרכז השלטון המקומי, שנערכה במשכן הכנסת.

מפעל הפיס אישר השתתפות בבניית 500 כיתות, מתוך 330 בכיסוי מלא ו־170 ברבע מן ההוצאה. עלות הבנייה תהיה 26 מיליון דולר.

אשר לאגרת החינוך, הציע השר שהגובים – הרשות המקומית או הנהלת בית־הספר – יקבלו אחוז מסויים מן הגבייה לשם מימון פעולות חינוך. **יצחק שור**

לכפר יהושע
דרוש
מרכז לענף הרפת
04־931277/8

תרגיל הג"א נערך אתמול בכל מוסדות החינוך. במסגרתו תירגלו המורים והתלמידים ירידה למקלטים ושהייה בהם, כיבוי שריפות, הגשת עזרה ראשונה ועוד. בצילום: שר־החינוך־והתרבות, יצחק נבון, וראש הג"א, תת־אלוף אהרון ורדי, בתרגיל שנערך בבית־הספר „אבן העזר" במושב נוחם. (צילום: רוני נעמן)

חנ"ה־חנ"ל מבקשת למנות מפרק מטעמה ל„סיסמיקה"

בשל היותה הנושה העיקרי של החברה ● שחל: אין כוונה להקפיא המאמצים בתחום חיפושי הנפט

חברת חיפושי הנפט הממשלתית חנ"ה־חנ"ל תפנה בימים הקרובים לבית־המשפט בבקשה למנות לחברת סיסמיקה מפרק מטעמה עקב היותה הנושה העיקרי של חברת סיסמיקה. כך הוחלט בישיבת דירקטוריון של חברת חנ"ה־חנ"ל שהתקיימה אתמול בהשתתפות השר שחל.

בישיבת הדירקטוריון אמר שר־האנרגיה־והתשתית, כי אין כל כוונה להקפיא את המאמצים הנעשים בתחום חיפושי הנפט. השר אמר, שעל־פי מדיניות המשרד נפתחת תנופה מחודשת של חיפושי נפט על בסיס מקצועי במגמה לגייס משקיעים מחו"ל ומישראל.

השר שחל הוסיף, כי בשיחות שקיים במסגרת „כוח המשימה" מצא, כי יש עניין בקרב המשקיעים להיכנס לפעילות חיפושי נפט בישראל על בסיס מסחרי.

המצב הבינלאומי, ירידת כוחו של אירגון אופ"ק והתנתקות מהתלות במדינות ערב מגבירה את ההתעניינות בהשקעות נפט בישראל, אמר השר והוסיף, כי בתוך מספר חודשים תתחיל קבוצת האמר בקידוח ראשון בנגב במסגרת תוכנית רב־שנתית לחיפושי נפט שאושרה ע"י משרדו.

לגבי ביטול רשיונות חברת סיסמיקה אמר השר, כי לא היה מקרה שבו נהג גורם ממשלתי לאורך רוח וההגינות עם קבוצת משקיעים שלא עמדה בהתחייבויותיה — כמו חברת סיסמיקה. המשרד נתן לחברת סיסמיקה את כל האפשרויות לנסות ולגייס כספים לצורך ביצוע תוכנית הקידוחים שלה.

משלא עמדה סיסמיקה בהתחייבויותיה ולאחר 5 הארכות של רשיונותיה בוטלו הרשיונות בהסכמת החברה, אמר השר. (שעי"ט)

חרדים מאיימים בחטיפה כדי לסלק המשטרה ממאה שערים

אירגון חאגי המכונה ק.ל.י. — קנאים למען ירושלים — מאיים לחטוף בן־ערובה כדי לאלץ את משטרת ירושלים להוציא את כוחותיה ממאה שערים.

האיום כלול במכתב אנונימי שהגיע באמצעות הדואר אל יו"ר הוועד נגד אלימות חרדית, אברהם פריד („פריצ'י").

המכתב כתוב בכתב יד על דף מחברת ובו נאמר, כי אירגון ק.ל.י. מונה 17 בחורי ישיבות שהתארגנו לפעול נגד החילוניים. הכותב לקח על עצמו את האחריות לשריפת מכוניתו הראשונה של פריד לפני שלושה שבועות כ„נקמה על מעשים שפלים של חילוניים חברי אירגונך". כמו־כן טוען הכותב, כי אירגונו הצית שתי תחנות אוטובוסים בירושלים — ברחוב שבטי ישראל וברחוב שטראוס. הכותב האלמוני טוען, כי חבריו ניסו להצית גם תחנה אחרת ברחוב שטראוס. „אולם חברנו יהודה חטאב הקרימנו" (חטאב נתפס כבור בשעת מעשה ונשפט).

האלמוני מאיים לחטוף בן־ערובה שיוחזק במקום כלשהו בתנאים טובים, מבלי שיפגע, „עד שאחרוני השוטרים יפסיקו להסתובב במאה שערים".

הכותב מציין, כי לאירגונו אין נשק חם וכי הם יפגעו בסוכנים מושתלים של המשטרה.

המכתב הועבר למשטרה ונפתחה חקירה. המכתב רצוף שגיאות כתיב ונכתב בעברית עילגת, ולכן מניחים כי הכותב אינו שולט בעברית וייתכן כי הוא תייר. (עתים)

בנק ישראל הוריד שערי אגרות החוב

מאת ורדה בורשטיין

יום המסחר האחרון של השבוע עבר על שוק המניות במגמה מעורבת תוך צימצום נוסף בהיקף מחזור העסקות.

מניות הבנקים שבהסדר אופיינו גם כן בפעילות רגועה ונסחרו ללא שינוי בשער ברוך כלל. התשואות הדולרית בהן נקבעה ברמה שבין 12.3 עד 12.7 אחוז.

בשוק הצמודים נרשמה פעילות ערה בעקבות נסיון כושל לעבור מהשקעות בשוק המישני לעבר הנפקות במקור, דבר שגרם להיצע בהיקף של 8.7 מיליארד שקל לאגרות החוב הצדריות. עיקר ההיצע נרשם לאגרות החוב מסוג „גליל", אך המוכר נאלץ לספוג מכוונת המכירה וכך שעריהן של אגרות אלה ירדו בשיעור מתון יותר.

יצויין, שמחיר אגרות „גליל" בשוק המישני מצוי ברמה שבין 85% ל־90% מהפארי בעוד שהאגרות מהנפקה במקור מצויות לפי מחיר מינימום של 82% מהפארי. הנסיון להרוויח כ־3 אחוזים במעבר בין השקעות סולידיות גרם להיצעים הגדולים שנרשמו אתמול באגרות החוב המדדיות.

„מצעד הקרנות"

שבוע המסחר החולף אופיין במסחר תוך מגמה מעורבת במניות השוק החופשי. מקור המגמה המעורבת הוא מחד בביקושים שהורמו ע"י קרנות הנאמנות לקראת „מצעד הקרנות" של סוף השנה ומאידך בהיצעים של מנהלי תיקים ומשקיעים פרטיים המנצלים הזדמנות זו לצאת מכלל מניות תוך „ידיעה" שהקרנות יקנו את הסחורה במחירים נוחים. „המאבק" בין שני הגורמים שהוזכרו לעיל הותיר את שוק המניות בסוף השבוע ברמה הדומה לזו שהיתה בתחילתו פלוס מינוס אחוזים בודדים.

בנוסף ל„מצעד הקרנות", אשר מאז ומתמיד השפיע לחיוב על מניות השוק החופשי, קיימים גורמים המאמינים ששנת 1986 תיפתח במגמה חיובית, וזאת מכיוון שתהליך יציאת הכספים מפקדונות פת"ם ומפקדונות שקליים יימשך ובכך יגרום לגל נוסף של עליות שערים עם תחילת השנה. לעומתם, קיימים גם כמה גורמים המאמינים שעל רקע המצב המקרו כלכלי — הכולל בתוכו פשיטות רגל של חברות מכובדות וחשש שעוד מספר חברות ייצאו מהמסחר בבורסה — אין לצפות לעליות שערים נוספות במניות השוק החופשי, מה עוד שרמת השערים הנוכחית הינה גבוהה מזו של תחילת החודש ב־25 אחוז בממוצע.

בכל מקרה, לגבי שבוע המסחר הקרוב, שהינו שבוע מסחר מקוצר הכולל רק 3 ימי מסחר בשל המעבר לשקל החדש, יש לצפות לפעילות דלילה ביותר.

במניות ובכתבי האופציה של בנק הספנות נרשמו אתמול היצעים גדולים במיוחד בעקבות המסחר בזכויות שהיה כמן.

תיקון טעות

בידיעה על 65 שנה לגימנסיה „מגן דוד" שפורסמה אתמול חל שיבוש מצער: שמו של מנהל העיר הוא חיים בלצן (ולא דלצן). כמו־כן שמו של חוקר התנ"ך מקיבוץ שמיר שמו, מרדכי רענן ז"ל (ולא רנן), בשל שפורסם בטעות.

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל

השבוע

☆ התרומה הגבוהה
חברי תנועת בית"ר בארה"ב, לרכישת ציוד רפואי לנפגעי צה"ל
14,920,000 שקלים

☆ התרומה המרגשת
מר שלום סקאלר מבית האבות באשקלון, תרומתו השלישית
1,000,000 שקלים

☆ התרומה הצעירה
מיכאל פופוביץ
בן 9 מבני ברק
1,500 שקלים

היום יותר מתמיד – תן לבך ללב"י

קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

בפלילים

בדה סיפור על רצח אביו ונענש

מאת שלי יחימוביץ, כתבת „על המשמר"

מחמוד אבו־כאדר, שדיווח למשטרה דיווח כוזב כי רצח את אביו, נידון אתמול בבית־המשפט המחוזי בבאר־שבע לחודש מאסר על תנאי למשך שנה.

לפני חודשיים התייצב אבו־כאדר, בן 20, במשטרת באר־שבע, ואמר לשוטר אבי אבוטבול: „רצחתי את אבי". כוחות משטרה שהגיעו לבית המשפחה מצאו כי האב בריא ושלם.

הצעיר אמר אתמול לשופט השלום ישעיהו פלפל, כי היה מסוכסך עם אביו וכי רצה להיעצר כדי לעורר בליבו דאגה.

השופט התחשב בכך שהצעיר עבר את העבירה מתוך סערת רגשות ובכך שאין לו עבירות קודמות והקל בעונשו.

שני תושבי חיפה נורו בידי אלמונים

מאת ירון זליג, כתב „על המשמר" בחיפה

שני צעירים בני 27 ו־31 נורו שלשום בלילה בידי אלמונים שישבו בתוך מכונית חונה בצור שלום.

השניים, דמויות מוכרות למשטרה, נורו סמוך לשעה 11 בלילה ונפצעו באורח בינוני.

ממשטרת מרחב חיפה נמסר אתמול, כי צוות החקירה בפרשה מניח כי הרקע לתקרית הוא פלילי וכי עד כה נעצר חשוד אחד בפרשה.

נעצרו חשודים בפריצה ללשכת המס בעפולה

מאת מירה יערי, כתבת „על המשמר"

שני צעירים מעפולה המוכרים למשטרה נעצרו שלשום בלילה כחשודים בפריצת כספת לשכת המס בעיר וגניבת 2 מיליון שקל מתוכה. ברשותם של הצעירים, שהם רתכים במקצועם, נמצא כל הכסף וכן רתכת וכלי פריצה נוספים. אתמול הובאו השניים בפני שופט להארכת מעצרם.

הצעירים נתפסו בעקבות היערכות מיבצעית של תחנת משטרת עפולה לאחר גניבת רתכת לפני כחודש ממכונית שחנתה בעיר. כן נעצר צעיר נוסף החשוד בפריצה לכ־50 דירות בעיר וגניבת תכשיטים ומצלמות וחפצים יקרי־ערך. השלל נמצא ברשותו של החשוד וגם הוא הובא אתמול לפני שופט להארכת מעצרו.

אנו משתתפים באבלו של חברנו
דורון נגר לוי
במות
אביו
בתאונת דרכים
קיבוץ מגידו

לאליהו רגב (דדה)
אבלים איתך במות האב
שמואל רגב
גבעת חביבה
הדור הצעיר

לזיוה ולמשפחה בקיבוצים ברעם וסער
משתתפים באבלכם במות
האב־הסב
שמואל רגב
כל בית סאסא

ליצחק גיל ומשפחתו
אתכם באבלכם במות האחות
שרה (סלה) זליגר
קיבוץ מזרע

עם אליהו רגב והמשפחה
משתתפים באבלכם במות
האב־הסב
שמואל רגב
בית ברעם